MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TRETTIONDESJUNDE HÄFTET
1910—1911.

MED EN KARTA OCH FYRA FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN ÜBERSICHT.

HELSINGFORS 1911.

HELSINGFORS
J. SIMELII ARFVINGARS BOKTRYCKERIAKTIEBOLAG
1911.

Societas pro Fauna et Flora Fennica

1910—1911.

Ordförande: professor J. A. Palmén.

Vice-ordförande: professor Fr. Elfving.

Sekreterare: docent H. Federley; t. f.: fil. kand. E. Häyrén.

Skattmästare: doktor V. F. Brotherus.

Bibliotekarie: professor E. Reuter.

Intendenter: för de zoologiska samlingarna: docent Alex. Luther; *för de botaniska samlingarna:* doktor Harald Lindberg.

Bestyrelse: professor J. A. Palmén, professor Fr. Elfving, professor E. Reuter, professor K. M. Levander, professor J. Sahlberg, doktor H. Lindberg, doktor V. F. Brotherus. — Suppleant: docent A. Luther.

Mötet den 1 oktober 1910.

Sällskapets ordförande, professor J. A. Palmén, yttrade följande ord till minnet af aflidne docent A. J. Siltala:

„Då jag i dag hälsar Eder välkomna till höstens första möte och till vinterns arbete, sker det med vemod, ty i vår krets har nyss en lucka uppstått. När gamla dö, så erinra vi oss att detta hör till naturens ordning. Men när en ung forskare stupar under full verksamhet, kännes det hårdt.

Antti Johannes Siltala skattade vi alla högt såsom en vetenskaplig arbetare, hvilken troget och träget utförde sin lifsgärning. Vi värderade honom högt äfven som människa, som en pålitlig vän, hvars omutliga och öppenhjärtiga omdöme vi gärna inhämtade. Och djupt beklaga vi hans hårda öde att duka under för en den svåraste sjukdom.

Som en minnesgärd nedlade vårt Sällskap en krans på hans graf, och som ett bestående tecken på saknad har inom vår krets vidtagits åtgärd att ägna en forskningsfond åt Siltalas minne".

De närvarande hedrade den aflidne forskaren genom att resa sig från sina platser.

Till inhemsk medlem invaldes student W. E. Hellén (föreslagen af professor J. Sahlberg).

Anhållan om skriftutbyte hade inkommit från Wisconsin Natural History Society i Milwaukee och Public Museum of the City of Milwaukee, hvilka båda institutioner utgifva gemensamma publikationer, och beslöt Säll-

skapet bifalla denna anhållan samt i utbyte gifva såväl Acta som Meddelanden.

Likaså bifölls en af Deutsches Entomologisches National-Museum i Berlin insänd anhållan om skriftutbyte, och beslöts i utbyte gifva både Acta och Meddelanden.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6,125: 57.

Till publikation anmäldes:

M. Brenner, Några kommentarier till Östsvenska Taraxaca af Hugo Dahlstedt i K. Svenska Vet.-Akademiens i Stockholm Arkiv för Botanik, Band 9.

Ordföranden anmälde, att Sällskapets sekreterare, docent Harry Federley, på grund af utrikesresa var förhindrad att under innevarande verksamhetsår handhafva sekreteraregöromålen, och utsåg Sällskapet fil. kand. Ernst Häyrén till t. f. sekreterare under ordinarie sekreterarens frånvaro.

Upplästes en hälsning till Sällskapet från rektor A. Arrhenius i Kristinehamn.

Från ingeniör C. Ahnger i Irkutsk hade till Sällskapet anländt ett bref med anbud att för Sällskapets räkning taga till vara och fotografiskt afbilda särskilda naturalier, och öfverlämnades åt professorer Fr. Elfving och J. Sahlberg att vidtaga de åtgärder, hvartill sagda bref kunde gifva anledning.

Framlades häftet 36 af Sällskapets Meddelanden, för verksamhetsåret 1909—1910 och redigeradt af fil. kand. Ernst Häyrén.

Med. kand. Runar Forsius förevisade följande bladsteklar, som han hade erhållit genom att uppföda larver:

1) *Lygaeonematus robustus* Konow, båda könen, tidigare känd i endast ett ♀-exemplar från Böhmen, samt

2) *Pteronus similis* n. sp. ♂♀, stående nära *Pt. ribesi* Scop., och

3) *Neurotoma sorbi* n. sp. ♂.

Fil. kand. H. Rancken förevisade exemplar af den hos oss sällsynta, tryffelliknande svampen *Rhizopogon roseolus* (Corda) Th. Fr., dels tagna af doktor E. Qvarnström vid Dalsbruk den 19 sistlidne september, dels af föredragaren anträffade i Kumo socken i augusti 1909.

Tillika framlade herr Rancken exemplar af några andra hos oss förekommande tryffelliknande svampar och redogjorde för dessa svampars förekomst inom landet med ledning af professor Th. M. Fries' föregående år publicerade arbete „Skandinaviens trytflar och tryffelliknande svampar" (se Svensk Botanisk Tidskrift för 1909, h. III), där äfven det i Sällskapets samlingar förefintliga, af professor Fries granskade, finska materialet beaktats.

I samband härmed påpekade föredragaren, att den af forstmästar A. W. Granit på marsmötet 1908 förevisade svampen (Medd. Soc. pro F. et Fl. Fenn. 34, p. 112) ej var *Rhizopogon luteolus* Fr., såsom då uppgafs, utan *Elaphomyces granulatus* (Alb. & Schw.) Fr., hvadan alltså uppgiften om att också den förstnämnda svampen förtäres af *Meles taxus* tills vidare måste betraktas som osäker.

Doktor Harald Lindberg redogjorde för en ny förekomst af fossila glaciala växter. Under en på uppdrag af Finska Mosskulturföreningen senaste sommar företagen resa i Lappmarken besökte föredragaren bl. a. en lertäkt invid Kyrö by på västra stranden af Ivalojoki, ej långt från dess utflöde i Enare sjö. Platsen ligger c. 115 m öfver hafvet. Leran, som användes till tegelberedningen, visade sig vara en typisk hvarfvig lera, som öfverlagrades af c. 4 m skiktad flodsand. Den hvarfviga leran bestod af en öfre, mörkare del och en undre, finskiktad, brunaktig del, den förra

15 cm, den senare 30 cm mäktig, hvilande på sandig morän. I det öfre lerskiktet anträffades redan ute på fältet ett blad af *Dryas* jämte stenar af *Empetrum*, i det undre några stenar af den sistnämnda arten. Vid senare företagen slamning ha dessutom anträffats några blad af en *Polytrichum*-art samt ett fruktgömme af en *Carex*-art, förutom ett ytterligare blad af *Dryas* och några stenar af *Empetrum*.

Föredragaren påpekade det stora intresse fyndet hade, då det gjorts i hvarfvig lera, hvilken tidigare hos oss gällt att vara fossilfri. Vidare visade fyndet, att medan inlandsisen ännu kvarlåg i södra Lappland, en vegetation af enbart arktiska växter förekom därstädes.

Föredragaren sade sig hafva för afsikt att vid tillfälle senare återkomma till denna intressanta profil.

Professor O. M. Reuter refererade till det af doktor O. Sundvik vid senaste årsmöte gjorda meddelandet om ett fall af fluglarvers förekomst i människans tarmkanal samt till den vid samma tillfälle gifna upplysningen, att äfven professor T. Laitinen observerat ett liknande fall. Då det tycktes framgå, att dylika iakttagelser blott sällan blifvit hos oss gjorda, omnämnde föredragaren ytterligare en sådan, som för ungefär 20 år sedan blifvit honom meddelad af en järnvägstjänsteman, hvilken en längre tid lidit af en svårartad och mången gång plågsam magkatarr, som läkare förgäfves sökt bota. Ett plötsligt tillfrisknande inträffade dock, sedan ett stort antal fluglarver afgått med faeces. Detta fall är af särskildt intresse därför, att dessa larver tillhörde ett annat släkte än de af doktor Sundvik omnämnda. Den beskrifning, som lämnades på dem, ådagalade nämligen med full tydlighet, att de tillhörde släktet *Homalomyia,* hvilkets larver, särskildt af arterna *manicata* och *scalaris*, utmärka sig genom greniga sidoutsprång på den gråsuggslika platttryckta kroppen. Larver af dessa arter hafva äfven i Sverige blifvit observerade under liknande förhållanden. Äggen torde i dessa fall hafva inkommit med vegetabilisk föda och

larverna sedermera lefvat i tarmkanalen ända tills de, i och för inträffande förpuppning, sökt sig ut ur densamma. Föredragaren meddelade, att han en gång sett en karott med ett par dagar gamla smultron alldeles öfversållad med flugägg, och förmodade, att förtärande af dylika bär lätt kunde gifva upphof till sådana svårartade magkatarrer, som i nu skildrade fall.

Fil. kand. Ernst Häyrén lämnade följande meddelande om några

Anmärkningsvärda växtfynd.

1. *Bryum purpurascens* (R. Br.) Bryol. eur. — Denna art, som tillförene hos oss observerats i norra hälften af landet och af S. O. Lindberg i Fredriksberg invid Helsingfors, fann jag den 31 juli 1907 i Björneborgstrakten på sandfältet emellan Ytterö-udden i öster samt de numera tillandade Sandholmen och Björnholmen i väster. Arten innefattas i uttrycket „*Bryum* sp.," som användts vid beskrifningen af vegetationen i de här förefintliga, långsträckta sänkorna (Acta Soc. Fauna et Fl. Fenn. 32, N:o 1, sid. 126). De insamlade exemplaren ha godhetsfullt bestämts af doktor V. F. Brotherus.

Till tydningen af denna intressanta förekomst skall jag tillåta mig senare i annat sammanhang återkomma.

2. *Picea excelsa* (Lam.) Link. f. *virgata* (Jacq.) Casp. och f. *viminalis* (Sparrm.) Casp. — I tidningen Hufvudstadsbladet för den 3 juli 1909 ingår nedanstående notis, som tydligen afser f. *virgata:*

„En egendomlig gran påträffades härom dagen i Helsinge, Brutuby, af en resande. Granen företedde den egendomliga växtformen, att kvistarna icke förgrena sig i smärre korta skott, utan sticka ut från stammen i långa, ogrenade vidjor, tätt täckta med grofva, gröna barr. Trädet fick härigenom ett egendomligt utseende och kunde på grund af de långa, smala grenarna icke skänka någon som helst skugga, såsom våra vanliga granar."

Följande notis, som lästes i samma tidning den 14 februari 1904, afser åter synbarligen f. *viminalis:* „En sällsynt gran *(Abies viminalis)* växer vid vintervägen intill Katerma by på sydsluttningen af Mustavaara. Långa och smidiga kvistar hänga ned på hvardera sidan om grenarna liksom manen på en häst. Trädet är utmärkt vackert.“ Mustavaara berg ligger i Kuusamo socken.

Slutligen kan här anföras en uppgift af fru M. Juselius, Björneborg, att en slokgran förekommer på Paarlammi egendom i Ruovesi, botaniska provinsen Satakunta, nära intill landsvägen. Då det synes osäkert, till hvilken af ofvannämnda former detta träd hör, anbefalles detsamma i resande botanisters åtanke.

3. *Primula elatior* L. — På uppmaning af fröken L. Reuter, som på platsen iakttagit en egendomlig gullvifva, besökte jag i början af juni 1909 seminariet i Ekenäs och erfor därvid, att den ifrågavarande växten redan länge vuxit på gräsmarken invid trädgårdsrabatterna. Blommorna hade emellertid flitigt skattats af de kringboende, hvarför växten år efter år blifvit allt mindre riklig, och våren 1909 hade seminariets trädgårdsmästare O. Backlund, på uppmaning af lärarinnan, fröken Berta Ahlfors, räddat de sista synliga exemplaren och inplanterat dem i trädgården. Dessa exemplar befunnos tillhöra *Primula elatior* L. Arten har enligt uppgift vuxit på gräsmarken åtminstone sedan 1880-talet. Svårt är att afgöra, om den här är spontan eller tillfällig, men torde det på grund af närheten till människoboningar och odlingar vara rådligast att anse det sistnämnda såsom mest sannolikt.

Arten skiljes lätt från *Primula officinalis* L. bl. a. genom sina mörkare blad och blekare blommor samt genom fodret, som har gröna kanter och långspetsade flikar. — Enligt exemplar i H. M. F. har den tidigare i Finland iakttagits i Karelia ladogensis, Parikkala Ristimäki (T. Hannikainen, 7 juni 1889), och Ostrobothnia kajanensis, Kajana, på en med höfrö besådd linda ett enda exemplar (A. J. Malmgren,

1852?). Dessutom har den enl. Mela-Cajander, Suomen Kasvisto, sid. 454, blifvit funnen tillfällig äfven i Satakunta.

Herr Ernst Häyrén meddelade vidare om

Vaccinium myrtillus L. f. leucocarpa Dum. från Ekenäs.

Senaste sommar hade jag nöjet af redaktör Oskar Wikholm i Ekenäs emottaga några kvistar „hvita“ blåbär, tillvaratagna den 4 augusti på Österby boställes mark i Ekenäs landsförsamling. Rörande fyndplatsen meddelades, att bären förekomma inom ett område af cirka 5 m^2 kring en tall nedanför en liten bergklack, ungefär 15 minuters väg från bostället. Ståndorten är torrare skogsmark med hufvudsakligen barrträd, invid fyndplatsen ses några björkar. I år fanns det ej många bär, dock ej heller mycket af de vanliga blåbären.

Redan sommaren 1909 hade de afvikande bären observerats. Enligt en notis i tidningen Vestra Nyland för den 24 augusti sagda år hade nämligen fullmogna sådana ett par dagar tidigare på stället insamlats.

De insända bären, som inlagda i formol öfverlämnats till samlingarna, voro grönaktigt vaxfärgade, fullkomligt mogna, glänsande och i allmänhet något långsträckta. Den blekgröna färgen, som härrör af i bärköttets celler förekommande klorofyllkorn, täckes hos de vanliga blåbären af cellsaftens intensivt rödblå färgämne.

Tidigare äro „hvita“ blåbär i Finland iakttagna på följande 7 ställen: Regio aboënsis, Rimito Pakinais (G. Aminoff), Pojo Brödtorp Heinäsuo (E. Hisinger), Vichtis Irjala (Colliander), enligt A. Arrhenius, Medd. Soc. Fauna et Fl. Fenn. 19, 1893, sid. 96—99; Vichtis Qvarnbacken invid Irjala gård 1893 (J. A. Flinck i H. M. F.), torde afse samma lokal som föregående uppgift; Satakunta, två fyndställen i Raumotrakten (A. Alho), Luonnon Ystävä 8, 1904, sid. 286; Tavastia australis, Hollola Parinpelto (G. Björkstén), enl.

Arrhenius l. c.; Savonia australis, Luumäki Kuopansaari (Elsa v. Hertzen), Luonnon Ystävä 14, 1910, sid. 168.

Rörande förekomsten i Vichtis har S. O. Lindberg lämnat ett meddelande till Sällskapets protokoll redan den 18 oktober 1879 (Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. 6, sid. 231). Växten har sålunda åtminstone halftannat tiotal år bibehållit sig på platsen.

Herr Häyrén förevisade

Taraxacum Gelertii Raunk. från Ekenäs.

Denna vackra art fann jag senaste vår i Ekenäs stad, där jag insamlade den den 16 och 29 maj i närheten af några stora klibbalar. Arten förekom här i stor ymnighet och tycktes noga hålla sig inom ett område om ett par tiotal m^2, där marken var fuktigare och mera lucker än i omgifningen samt icke alltför tätt bevuxen med bl. a. *Geum rivale, Anthriscus silvestris, Glechoma hederacea,* mellan hvilka bar, fet mylla ännu låg i dagen den 16 maj. Mellan de rundtom detta område växande tåteltufvorna sågos af maskrosen blott ett färre antal exemplar, främst på gränsen till dess egentliga hemvist.

T. Gelertii, som beskrifvits af Raunkiaer i Botanisk Tidsskrift 25, 1903, är en synnerligen utmärkt art, hvilken karaktäriseras bl. a. genom de korta, äggrunda, hvitt hinnkantade, glaucescenta ytterholkfjällen, den intensivt röda färgen på bladens medelnerv och de relativt små, i flertalet fall uppåtriktade bladloberna. Närmast besläktad synes den vara med *T. copidophyllum* Dahlst., som särskildt hvad holken vidkommer liknar densamma, men lätt skiljes genom de deltoidiska, nedåtriktade bladflikarna och den långt utdragna, spetsiga ändfliken (Hugo Dahlstedt, Östsvenska Taraxaca, Arkiv för botanik, band 9, N:o 10, sid. 26).

Ekenäs-exemplaren, som äro jämförelsevis frodiga och storvuxna, stämma väl öfverens med särskildt de frodigare

af Raunkiaers originalexemplar i H. M. F., tagna den 19 och 30 maj 1905 på Sjaelland, Jonstrup Vang, och likaså med i Riksmuseum i Stockholm förvarade exemplar från Skåne, Ignaberga, tagna af Fr. Aulin den 26 maj 1908, hvilka jag jämte några andra exemplar genom förmedling af magister A. Palmgren varit i tillfälle att granska.

T. Gelertii är i Danmark funnen på åtskilliga ställen på Sjaelland (Raunkiaer l. c.), i Sverige däremot hittills blott på 6 ställen i Skåne och 2 i Småland (Dahlstedt l. c., sid. 25). Tills vidare är således Ekenäs artens på en gång nordligaste och ostligaste fyndort.

Slutligen lämnade herr Häyrén följande

Notiser om Thlaspi alpestre L.

Utöfver de i Medd. Soc. Fauna et Fl. Fenn. 35, 1909, sid. 163—166, lämnade uppgifterna rörande förekomsten i Finland af denna anmärkningsvärda växt kunna numera ytterligare meddelas följande notiser.

År 1897 insamlades arten på ängsmark på Degerö i Helsinge socken, den förekom här i att par hundratal exemplar och hade sannolikt funnits på platsen redan något år tidigare: F. W. Klingstedt i herb. A. L. Backman och muntligt meddelande.

Åren 1899—1909 förekommer ifrågavarande växt synnerligen ymnigt på en äng strax öster om Uleåborgs stad (således ej endast det tidigare uppgifna året 1904): M. E. Huumonen i Medd. Soc. Fauna et Fl. Fenn. 36, sid. 89.

År 1908 finnes arten fortfarande på trädgårdslinda på Rahola gård i Birkala (första gången iakttagen år 1906): Th. Grönblom i H. M. F.

År 1909 iakttages växten på ett nytt ställe i Birkala, nämligen cirka 1 km väster om Epilä haltpunkt vid järnvägen till Björneborg; den förekommer här i mängd på ett mindre område på själfva banvallen; af det stora antalet exx.

och föregående års vissnade blad att döma, torde den funnits på platsen åtminstone ett par års tid; närmaste människoboning på cirka 100 meters afstånd: Th. Grönblom i H. M. F. och skriftligt meddelande. — Samma år iakttages arten i Lammi, Evois kronopark, på ängsbacke vid Kaitalampi torp och i stora mängder på ängsmark vid Valkjärvi torp; torpen ligga på ett afstånd af högst 1 km från hvarandra och från institutet: A. L. Backman i H. M. F. och muntligt meddelande. — Likaledes år 1909 insamlas arten i Savonia australis, Taipalsaari Karhunpää, på äng: Uno Saxén i H. M. F. och Medd. Soc. F. et Fl. F. 36, sid. 140. — Samma år insamlas arten ytterligare på ett nytt ställe i Kuopio, nämligen Savilahti Ruohoniemi, på äng: K. Linkola i H. M. F.

År 1910 iakttages växten på järnvägsvallen, rätt ymnigt på båda sidor, strax väster om Väärlä gästgifveri i närheten af Koski station, Regio aboënsis: Harald Lindberg, muntligt meddelande. — Samma år finnes arten mycket rikligt (insamlad för Plantae Finlandiae Exsiccatae) omkr. 5 à 6 km från Esbo järnvägsstation vid kanten af en försumpning på fuktig skogsmark, där endast en obetydlig gångstig drager fram: Harald Lindberg, muntligt meddelande.

Såsom synes, är *Thlaspi alpestre* fortfarande stadd i stark utbredning hos oss. Väl vore det därför, om våra botanister under de följande åren kunde ägna speciell uppmärksamhet åt denna växt, åt dess uppträdande på nya och fortkomst på gamla fyndplatser. Här erbjudes i själfva verket ett tills vidare enastående tillfälle att följa med en arts invandringshistoria i vårt land.

Maisteri E. Häyrén'in ilmoituksen johdosta *Thlaspi alpestre*'n levenemisestä mainitsi ylioppilas M. E. Huumonen, että mainittu kasvi, joka kymmenkunta vuotta sitten ilmestyi eräälle Oulun läheiselle niitylle, on siellä levinnyt alkuperäiseltä paikalta kaikille läheisille ympäröiville niityille.

Fil. kand. Alvar Palmgren lämnade följande meddelande:

Aira alpina L. och Aira glauca Hn. i Finland.

Under en förliden sommar vid stranden af Torne träsk i svenska Lappmarken företagen exkursion insamlade jag en *Aira*-form, hvilken genom sin egendomliga, snarast om en *Agrostis* påminnande habitus samt genom en främmande, gråaktig färgton väckte min uppmärksamhet. Formen, som uppträdde rikligt i smärre tufvor på själfva träskstranden samt i dennas närhet, visade sig tillhöra *Aira glauca* Hn., beskrifven som art under detta namn i Hartmans flora, editio I, 1820. I de senare upplagorna af denna flora — äfven i den sista af år 1879 — är formen upptagen som underart under *A. caespitosa* L., medan åter L. M. Neuman i sin flora af år 1901 gifver densamma valör af art. Då jag tills vidare icke haft tillgång till ett nödigt material *Aira*-former från nordliga trakter, kan jag icke nu uttala en slutlig tanke beträffande ifrågavarande forms systematiska valör. Att döma af dess distinkta utseende vid Torne träsk, där *Aira caespitosa* i fullt typisk gestalt ej är sällsynt, synes mig dock formens natur riktigt bedömd i första upplagan af Hartmans flora, där man om densamma bland annat läser: „är såsom en medelart mellan *Deschampsia caespitosa* och *D. alpina*".

I den tanke att *Aira glauca*, som från Sverige är uppgifven från Torne lappmark, Jemtland och Dalarne (Neuman, Sveriges flora), möjligen äfven kunde tillhöra det finska florområdet, har jag genomgått Finska museets äfvensom min egen samling af *Aira*-former och därvid funnit en af Nylander, Fellman, Brenner och Montell i Ponoj på Kola-halfön insamlad form vara af större intresse. Exemplaren gå för det mesta under namn af *Aira alpina* L. och ligga i Finska museet tillsammans med exemplar af denna art från Lapponia enontekiensis, inarensis, imandrensis och tulomensis. Under samma namn är formen äfven utdelad af Fellman i hans exsiccat Plantae arcticae. Exemplaren påvisas dock med lätthet icke tillhöra *A. alpina*. Deras af-

vikande natur är också redan uppmärksammad af Neuman i dennes flora, där formen dock föres till *Aira alpina*, om ock som underart med namnet *Fellmanni*, till åtskillnad från den i Skandinaviens fjälltrakter förekommande typiska formen, hvilken är upptagen under namnet *A. alpina* **Wahlenbergii*. Materialet af denna, i Neumans flora ej allenast från ryska, utan därjämte äfven från finska Lappmarken uppgifna *A. alpina* **Fellmanni* är ganska sparsamt. Dock synes det mig med all säkerhet gifva vid handen, att formen i fråga vida mera öfverensstämmer med *A. caespitosa* än med *A. alpina*, med hvilken förstnämnda art den uppenbart är mycket nära förvandt. — Exemplaren från Ponoj hafva emellertid visat sig till alla väsentliga egenskaper öfverensstämma med sådana af *Aira glauca* från Torne lappmark. Autentiska exemplar af sistnämnda art har jag ännu ej varit i tillfälle att studera. Då jag emellertid i Svenska Riksmuseum sett exemplar af arten insamlade i Jemtland, därifrån formen till först är beskrifven, anser jag mig dock redan nu kunna betrakta formen från Ponoj, d. v. s. Neumans *A. alpina* **Fellmanni*, såsom tillhörande den från vårt land tidigare ej påvisade *A. glauca* Hn. Sannolikt synes äfven, att döma af beskrifningen hos Ledebour, Flora rossica, att denna *Aira glauca* är identisk med en från arktiska Sibirien under namn af *A. brevifolia* R. Br. i nyss nämnda flora upptagen *Aira*-form. För riktigheten af detta antagande synes äfven den omständigheten tala, att *Aira glauca* inom vårt florområde finnes insamlad endast från Ponoj, således från ett område, hvars flora sedan gammalt är berömd genom det betydande antalet rent ostliga element. Denna fråga äfvensom den, huruvida Ledebours *A. brevifolia* R. Br. verkligen är identisk med Robert Browns art, i hvilket fall *A. glauca* Hn. möjligen vore synonym med *A. brevifolia* R. Br., hoppas jag i den snaraste framtiden blifva i tillfälle att afgöra.

Beträffande våra nordliga *Aira*-former torde emellertid nu kunna fastslås, att *Aira glauca* Hn. tillhör finska florområdet, inom hvilket den är insamlad från Ponoj. *Aira*

alpina L. synes åter icke vara utbredd inom mellersta och östra delarna af Kola-halfön; exemplar äro kända endast från Lapponia enontekiensis, inarensis, imandrensis och tulomensis.

Min afsikt är att efter erhållandet af nödigt material återkomma till de arktiska formerna af *Aira*-släktet.

Herr Palmgren lämnade vidare följande

Botaniska meddelanden.

1. *Glyceria maritima* (Huds.) Wahlb. i Finland.

Vid månadsmötet den 7 sistvikne maj var jag i tillfälle att inför Sällskapet förevisa exemplar af den från vårt florområde tidigare icke omnämnda *Glyceria (Atropis) suecica* Holmb., insamlade på Åland och i Korpo. Vid genomgåendet af finska museets *Glyceria*-material har jag senare funnit, att samlingen af „*Glyceria maritima*“, omfattande fyra från stranden af Hvita hafvet år 1843 af Nylander insamlade exemplar, icke tillhör denna art, utan den ofvannämnda *Glyceria suecica*, hvilken art sålunda synes ega en betydande utbredning.

I museet ligga emellertid under namn af *Glyceria distans* f. *pulvinata* ett antal exemplar, äfven de insamlade vid Hvita hafvet, hvilka tillhöra fullt typisk, om också småväxt, verklig *Gl. maritima*. På basen af dessa exemplar vinner sålunda *Gl. maritima* medborgarrätt inom det finska florområdet. Exemplaren från Hvita hafvet öfverensstämma med exemplar från Norges nordkust samt visa, märkligt nog, därjämte en betydande likhet med sådana från Gottland, Öland och Småland, medan de åter högst betydligt skilja sig från den vid svenska västkusten förekommande formen. Min afsikt är att inom kort återkomma till detta ämne.

2. *Taraxacum unguiculosum* n. sp.

Denna tidigare obeskrifna art, som jag sommaren 1909 fann på Åland, står emellan å ena sidan *T. angustisquameum*

Dahlst. och å den andra *T. Kjellmani* Dahlst. och *T. obliquilobum* Dahlst. Arten kommer att beskrifvas i mina Bidrag till kännedomen om Ålands vegetation och flora, III.

Stud. fröken Dagmar Toivonen inlämnade till tryckning:

Bidrag till kännedomen om södra Finlands vatten-oligochaetfauna.

De här upptagna oligochaeterna tillhöra familjerna *Aeolosomatidae* och *Naididae* samt äro insamlade främst under sommaren och hösten 1909 i Nyland, nämligen dels på Tvärminne Zoologiska Station och i trakten däromkring, dels i omgifningarna af Helsingfors. Från sommaren 1910 datera sig endast få fynd, bland hvilka några äro gjorda i Godby träsk på Åland. Flertalet arter ingår i Elin Munsterhjelms Verzeichnis der bis jetzt aus Finnland bekannten Oligochaeten [1]). Nya för den finska oligochaetfaunan äro följande 7 arter: *Aeolosoma tenebrarum* Veyd., *Ae. headleyi* Beddard, *Nais variabilis* Piguet, *Aulophorus furcatus* Oken, *Pristina tentaculata* Piguet, *Dero perrieri* Bousf., *Paranais uncinata* Örst. Två arter, nämligen *Chætogaster diastrophus* Gruith. och *Pristina longiseta* Ehrbg, äro ej heller nämnda i Munsterhjelms arbete, men enligt muntligt meddelande af doktor K. M. Levander af honom förut tagna i landet. För de flesta öfriga anges nya lokaler, för de för finska faunan nya dessutom de länder, där de tidigare anträffats.

Vid bestämmandet har användts följande litteratur:

W. Michaelsen, Oligochaeta, Die Süsswasserfauna Deutschlands, Heft 13;

E. C. Bousfield, Natural History of the Genus Dero;

---

[1]) Festschrift Herrn Professor Dr. J. A. Palmén zu seinem 60. Geburtstage gewidmet, N:o 13.

F. Veydowsky, Systematik und Morphologie der Oligochaeten.

Fam. **Aeolosomatidae.**

1. *Aeolosoma hemprichi* Ehrbg. — Helsingfors, Tölöviken, 28. 9. 09. I bottengyttjan och på växtrester tre exx. Förekom också i senare prof från samma ställe, ehuru ytterst sparsamt. — Helsingfors, Högholmen, 19. 10. 09. På *Cladophora* från en bro. Några exx. — Bassänger i Botaniska trädgårdens växthus, 15. 10. 09. I bottenslammet och på blad af *Victoria Cruziana*. Några exx., af hvilka två voro könsmogna. Könsmogna individer synas vara ytterst sällsynta. Så har Veydowsky [1]) aldrig påträffat någon *Aeolosoma* med könsorgan.

2. *Aeol. variegatum* Veyd. — Tvärminne, Storlandet, 2. 8. 09. Två exx. bland växtlämningar och i bottenslam från en djup sötvattensputt. — Tvärminneträsk, 9. 8. 09. På *Nuphar*-blad. — Helsingfors, Pörtö, 20. 8. 09. På vattenväxter från kärr. — Bassäng i Botaniska trädgården, 15. 10. 09. På *Nymphaea*-blad.

3. *Aeol. tenebrarum* Veyd. — Helsingfors, dammen framför Botaniska trädgårdens växthus, 2. 10. 09. På multnande blad 2 exx. Förut funnen i Böhmen.

4. *Aeol. headleyi* Bedd. — Helsingfors, bassänger i Bot. trädg., 29. 9. och 2. 10. 09. Några exx. på *Nymphaea*-blad och bland växtrester. Förut funnen i England, Ryssland och Böhmen.

5. *Aeol. niveum* Leyd. — Tvärminne, Kasbergskärr, 15. 7. 09 två exx., 24. 7. 09 endast ett ex. Hvardera gången på multnande blad.

Fam. **Naididae.**

6. *Chaetogaster diaphanus* Gruith. — Tvärminneträsk, 4. 7. 09, talrik, med könsorgan; 9. 8. 09, några exx., utan köns-

[1]) Systematik und Morphologie der Oligochaeten.

organ. Dessutom i flere senare prof från samma ställe; på vattenväxter och i bottenslammet. — I alla prof från hafvet vid Tvärminne Zoologiska Station, 7. och 8. 09. — Helsingfors, Tölöviken, 28. 9. 09. Ovanligt talrik. Några könsmogna exx. i gyttja. — Helsingfors, Hafshamnen, 5. 10. 09. Bland och på *Fucus* och *Enteromorpha.* — Helsingfors, Högholmen, 19. 10. 09. Några exx. på *Cladophora.* — Helsingfors, Pörtö, 20. 8. 09. Bland alger och i slam. — Åland, Godby träsk och Färjsundet, 23. 6. 10. Bland vegetation. — Nyland, Helsinge, Vanda å, 7. och 8. 1910.

7. *Ch. crystallinus* Veyd. — Tvärminne, Kasbergskärr, 15. 7, 24. 7. och 13. 8. 09. Bland växtrester. — Tvärminneträsk, 9. 8. 09. — Helsingfors, Botaniska trädgårdens bassänger, 29. 9. 09. Mycket talrik, i bottenslammet och på *Nuphar*-blad. — Helsinge, Degerö, Stansvik, 21. 10. 09. På alger från en brygga. — Åland, Godby träsk, 23. 6. 10. Bland vegetation.

8. *Ch. langi* Bretscher. — Tvärminne, Långskärsträsk, 27. 6. 09. På *Fontinalis.* — Tvärminne, Kasbergskärr, 10. 7. och 27. 7. 09. På vattenväxter, några exx. — Tvärminneträsk, 31. 7. och 9. 8. 09. På *Nuphar*-blad och bland växtrester. — Tvärminne, Storlandet, 2. 8. 09. Många exx. i slam. — Helsingfors, bassäng i Bot. trädgården, 29. 9. 09. På *Nymphaea*- och *Nuphar*-blad. — Helsingfors, Högholmen, 19. 10. 09. På *Fucus.*

9. *Ch. limnaei* K. Baer. — Tvärminne, i hafvet vid Långskär, 26. 7. 09. På *Limnaea ovata* ett ex. — Helsingfors, Vanda å, 5. 8. och 9. 9. 10. På *Limnaea.* 2 exx. hvardera gången. — Nyland, Tusby träsk, 9. 1910. Allmän på *Limnaea.*

10. *Ch. diastrophus* Gruith. — Tvärminneträsk, 31. 7. 09. Två exx. i slam på *Nuphar*-blad.

11. *Ophidonais serpentina* Müll. — Helsingfors, Vanda å, 14. 9. 09. På vattenväxter och i slam kring växtrötter. Talrik, många exx. med könsorgan, hvilka dock ej voro fullt utvecklade. — Samma vattendrag, 10. 9. 10. På trichopterlarvers larvhus och fritt i vattnet.

12. *Paranais uncinata* Örst. — Helsingfors, Kaisaniemi damm, 28. 9. 09. Bland multnande blad och slam. — Helsingfors, Högholmen, 9. 10. 09. På *Fucus* och *Enteromorpha*. — Helsinge, Degerö, Stansvik, 19. 10. 09. På *Scirpus* i kärr. — Förut funnen i Tyskland, Ryssland, Schweiz och andra länder.

13. *Slavina appendiculata* Udek. — Tvärminne, Kasbergskärr, 26. 6. 09. Bland vegetation. Också i senare prof därifrån. — Tvärminne, Långskärsträsk, 27. 6. 09. Några få exx., med clitellum. — Tvärminneträsk, 31. 7. och 9. 8. 09. På *Nuphar*-blad och i bottenslammet. — Tvärminne, Storlandet, 2. 8. 09. På vattenväxter från en källa. — Helsingfors, Vanda å, 14. 9. 09. Bland växtrester.

14. *Ripistes parasita* O. Schm. — Tvärminneträsk, 4. 7. 09. Två exx. på *Menyanthes*-blad. — Helsingfors, Vanda å, 5. 8. och 9. 8. samt 18. 10. 10. Ytterst allmän bland och på vegetation.

15. *Stylaria lacustris* L. — Den allmännast förekommande naididen i alla större sötvattensamlingar i omgifningarna af Tvärminne Zoologiska Station, såsom i Långskärsträsk 27. 6. 09. bland *Fontinalis*, i Kasbergskärr 22. 6. och 15. 7. 09. bland vegetation och växtlämningar och i Tvärminneträsk 31. 7. och 9. 8. 09. bland vattenväxter och i bottenslam. Likaså allmän är den i alla prof från hafsvikar och sund vid Zoologiska Stationen. Så förekom den särdeles riklig t. ex. i profven från Långholmsbranten 29. 6. 09. i slam; sundet mellan Långholmen och Vikarskär 31. 6. 09. på växtrester, i gyttja och på *Fucus*; Bönholmsviken 14. 7. 09. bland *Chara* och på *Phragmites*, Krogarviken 23. 7. 09. på *Potamogeton* samt Byviken 5. 8. 09. i gyttja och på *Fucus*. I alla dessa prof, så när som på de från Bönholmsviken och Långholmsbranten, funnos exemplar med fullt utvecklade könsorgan. — Helsingfors, Vanda å, 14. 9. 09, bland vegetation. — Helsingfors, Högholmen, 19. 10. 09. och 16. 9. 10. Bland alger. — H:fors, Pörtö, 28. 8. 09. Stora könsmogna exx. på alger och fritt i hafvet. — Åland, Färjsund, 23. 6. 10.

16. *Nais josinae* Veyd. — Tvärminneträsk, 9. 8. 09. Några exx. i slam. — Helsingfors, dammarna vid Alphyddan, 28. 9. 09. Bland vattenväxter. — Helsinge, Vanda å, Åggelby, 14. 9. 10. På och bland vegetation.

17. *N. elinguis* Müll., Örst. — Tvärminne, Långskärsträsk, 27. 6. 09. Många exx. bland vegetation. — Tvärminneträsk, 4. 7. 09. Några exx. — Tvärminne, Kasbergskärr, 24. 7. 09. — Dessutom i en hel mängd sötvattensputtar på Tvärminne Zoologiska Stations område. — Tvärminne, Byviken, 10. 8. 09, i bottenslam; Krogarviken, 12. 8. 09, bland växtrester och i bottenslam. — Denna art är ej, fastän den bär samma namn, synonym med den, hvilken Veydowsky kallar *N. elinguis*. Den schweiziske zoologen Piguet har nämligen uppdelat arten *elinguis* i flere nya arter, bland dem de af mig funna *N. variabilis* och *N. elinguis*.

18. *N. variabilis* Piguet. — Tvärminneträsk, 4. 7. 09. Många exx. på och bland vattenväxter. — Tvärminne, Kasbergskärr, 15. 7. 09. Några exx. på multnande blad. — Tvärminne, Byviken, 18. 8. 09. Bland växtrester och i bottenslam. — Förut tagen endast i Schweiz, Neuchâtelsjön.

19. *Veydowskyella comata* Veyd. — Tvärminneträsk, 4. 7. 09, på *Nuphar*-blad; 31. 7. 09, många exx., af hvilka de flesta med fullt utvecklade könsorgan, i bottenslam och på vattenväxter; 9. 8. 09, bland växtrester och i slam. — Tvärminne, Kasbergskärr, 23. 7. 09, några exx. med clitellum, bland vegetation; 13. 8. 09, på multnande blad. — Helsingfors, Vanda å, 14. 9. 09, på *Potamogeton* och *Nuphar*; dammarna vid Alphyddan, 28. 9. 09, i bottenslam och på *Lemna minor*.

20. *Dero perrieri* Bousf. — Helsingfors, bassänger i Botaniska trädgårdens växthus, i bottenslam och på blad af vattenväxter, 29. 9. 09; samma år i flere senare prof, det sista taget i slutet af oktober. — Bassäng i Bot. trädg., 2. 10. 09. Några exx. på *Nymphaea*-blad och i slam. — Förut tagen bl. a. i England och Schweiz. — Släktet *Dero* karaktäriseras, liksom det följande släktet *Aulophorus*, genom att bakkroppen omvandlats till en gälbärande skål.

21. *Aulophorus furcatus* Oken. — Helsingfors, bassänger i Botaniska trädgårdens växthus, 2. 10. 09. I bottenslam och i slamrör på blad af vattenväxter. Också i senare prof från samma ställen. — Förut funnen i Tyskland, England och Schweiz.

I *Dero*- och *Aulophorus*-profven förekom ett flertal exemplar af en art, som saknade gälar och som jag förmodade vara någon *Nais*, ehuru det var mig omöjligt att närmare bestämma hvilken. Sedermera fann jag dock, att Michaelsen [1]) i sin beskrifning öfver *Dero* också omnämner dylika gällösa exemplar. Han anser dem emellertid vara *Dero*-individer, hos hvilka gälarna ännu äro outvecklade. Äfven Beddard [2]) talar om detta förhållande hos *Dero*.

22. *Pristina longiseta* Ehrbg. — Helsingfors, Vanda å, 14. 9. 09, några exx. på vattenväxter; 10. 9. 10, i bottenslam, på och bland vegetation.

23. *Pr. tentaculata* Piguet. — Tvärminneträsk, 31. 7. 09. Två exx. i slam på *Nuphar*-blad. — Helsingfors, bassänger i Botaniska trädgården och i växthusen, 29. 9. 09. I slam, på och bland vattenväxter, många exx. — Åland, Godby träsk, 23. 6. 10. Flere tiotal exx. bland vegetation. — Förut funnen i Europas flesta länder.

24. *Pristina lutea* O. Schm. (*Naidium luteum* O. Schm.). — Tvärminneträsk, 9. 8. 09. Några exx. på *Nuphar*- och *Menyanthes*-blad. — Helsingfors, Vanda å, 14. 9. 09. På *Potamogeton*. Små, föga utvecklade exx.

Af de i det föregående nämnda 24 arterna lefva de flesta i träsk, kärr och puttar med sött vatten. *Aeolosoma tenebrarum, Chætogaster diaphanus, Ch. crystallinus, Ch. langi, Ch. limnaei, Stylaria lacustris, Nais elinguis, N. variabilis* och *Paranais uncinata* förekomma därjämte vid stränder och i vikar med bräckt vatten. I vatten med starkare salthalt har jag däremot funnit endast *Chætogaster limnaei* vid Tvärminne Långskär, där salthalten uppgår till 5,6—5,7 $^0/_{00}$, samt *Stylaria*

[1]) Hamburgische Elb-Untersuchung IV, Oligochaeten.
[2]) Proceedings Zool. Society, London 1889.

lacustris och *Chætogaster diaphanus* i hafvet utanför Helsingfors, Pörtö. Bäst synas alla dessa arter trifvas i grunda vattensamlingar med rik växtlighet, hvilkas botten är täckt af växtlämningar och fint slam.

Rektor M. Brenner föredrog:

Abnorma granar (Picea excelsa (Lam.) Link) i Ingå.

I anslutning till tidigare gjorda meddelanden om abnorma granar (i Meddelanden af Soc. pro Fauna et Flora Fennica, häft. 21, 30, 33, 34, 35 och 36) tillåter jag mig härmed för Sällskapet framlägga såväl en fotografisk afbildning som en kvist af en på Svartbäck rusthålls mark i Ingå socken på ett Måsaholmen benämndt berg förekommande, kortbarrig gran, hvilken till sin nedre del står närmast den i Sällskapets Meddelanden häft. 21 beskrifna f. *oligoclada* från Lojo, ehuru med något tätare, busklikt anhopade smågrenar, upptill däremot öfvergår i en f. *virgata* med såsom hos f. *nodosa* knutlikt anhopade korta smågrenar, det hela något påminnande om den i Medd. häft. 35 afbildade granen från Skämö i Ingå, men till sin öfre del mer *virgata*-artad och till sin nedre del åter f. *oligoclada* Brenn. Till ålder och höjd öfverensstämmande med Skämö-granen, afviker detta träd dessutom i följd af sina glesare, risiga grenar genom ett utprägladt sjukligt utseende. Dess växtplats utgöres af ett mycket stenigt, tunnt gruslager på berg, då däremot Skämö-granen växer på djupare och friskare mark. Såsom af planschen framgår, är det tämligen fristående. Skämö-granen hade däremot uppvuxit inuti ett tätt bestånd af andra granar.

Jämte det här hänvisas till afbildningen i Medd. 35, sid. 8, af ofvan nämnda gran från Skämö, meddelas en bild af n:o 4 af de i Medd. häft. 30 af mig omtalade *virgata*-granarna, en typisk ormgran utan *nodosa*- eller *oligoclada*-grenar. Detta träd, som under de förflutna sju åren betydligt tillvuxit i höjd, har därunder helt och hållet förlorat sina barr på de

nedra, starkt lafbelupna grenarna, hvarför också detta numera företer ett mycket tynande utseende.

Detsamma är äfven fallet med n:o 1 af de i samma häfte beskrifna träden. Det synes vara nära att dö ut. Så-

Fig. 1. *Picea excelsa,* kombination af f. *oligoclada* Brenn. med f. *virgata* Jacq. och f. *nodosa* Brenn., från Svartbäck Måsaholmen, Ingå, 1910.

Fig. 2. *Picea excelsa* f. *virgata* Jacq. från Svartbäck-dälden på gränsen emot Joddböle, Ingå, 1910.

som förut nämnts, hafva de två öfriga träden likaledes redan utdött.

Också det i Medd. häft. 34 afbildade trädet, hvilket för ett år sedan uppgafs då hafva skjutit ett 1 cm långt toppskott, har numera upphört att tillväxa och synes sålunda äfvenledes vara nära sitt slut.

Ett par nya *oligoclada*-granar från Ingå är jag dessutom i tillfälle att omnämna, den ena ett gammalt resligt träd i Svartbäck-oxhagen med täta, busklikt anhopade smågrenar liksom på den ofvan beskrifna granens från Måsaholmen nedra grenar, den andra ett ungt träd på Joddböle mark med mycket glesa smågrenar.

Såsom en abnormitet af annat slag ber jag att i sammanhang härmed få förevisa ett fall af prolifikation hos gran, visande huru en i toppen af en kvist belägen liten kotte i sin topp fortsättes af ett barrbärande nyskott, liknande de prolifikationer hos gran, som tidigare äro kända från Upsala. Hos denna är dock öfvergången från barr till kottefjällens täckfjäll ej så märkbar som hos Upsala-exemplaren, utan är gränsen emellan kotte och kvist mycket skarpare. Dessutom hafva kottefjällen icke som hos de senare en smal tvåklufven eller sargad topp, utan äro upptill breda med afrundad hel kant. Ifrågavarande kvist togs denna sommar af min son Widar från en normal gran på ön Skämö i Ingå.

Liknande öfvergång från kotte till barrbärande kvist, hvarvid kottefjällens täckfjäll visat sig vara transformerade barr, har, såsom af Sällskapets Notiser häft. 11, sid. 454, framgår, på Sällskapets möte den 2 oktober 1869 på lärkträdskottar från Uleåborg demonstrerats.

Vidare föredrog rektor M. Brenner:

Abnorma blommor hos Platanthera bifolia (L.) Rchnb.

Den 10 juli 1899 fann jag uti en mot söder sluttande stenig björkskog på Svartbäck i Ingå, växande bland normal *Pl. bifolia* i knopp, ett fullt utslaget exemplar med spensligt, grönaktigt hvitt ax, hvars alla sjutton blommor voro försedda med tre långa och smala sporrar. Det förevisades den 7 oktober samma år för Sällskapet under namn af f. *tricornis,* jämte det en kort diagnos meddelades, sedermera publicerad i Sällskapets Meddelanden häft. 26, 1900. I denna

diagnos uppgafs emellertid orätt, att alla tre inre kalkbladen äro sporrebärande, i stället för ett inre, d. v. s. läppen, och de två yttre sidobladen, hvilka sistnämnda äro halfmånformigt uppåtböjda och, liksom öfriga kalkblad, trubbiga. Af sporrarna, hvilka äro divergerande från hvarandra och lindrigt krökta, är läppsporren längst, 25 à 30 mm, sidosporrarna mäta 15 à 20 mm. De inre sidobladen äro tätt slutna till det öfversta smala yttre bladet, tillsammans med detta bildande en öfverläpp. För öfrigt äro blommorna med ensidigt högervridna fruktämnen ställda såsom hos vanlig *Pl. bifolia.*

År 1908 fann jag af en notis i Botan. Centralblatt n:o 39, 1908, att ett tresporrigt exemplar år 1898 af S. Sommier blifvit funnet och beskrifvet i Italien under namn af *Pl. bifolia* var. *tricalcarata* Somm. och år 1907 af W. B. Hemsley i England såsom *Pl. chlorantha* var. *tricalcarata* Hemsl., hvilka exemplar af den förre förklarats tillhöra samma form. Intresserad af att lära känna dessa exemplar för att få veta, huruvida äfven mitt vore af samma slag, har jag nu efter två års väntan genom härvarande bibliotek lyckats få del af hithörande litteratur, Bulletino della Societa botanica Italiana, 1898 och 1908, samt The Journal of the Linnean Society, vol. XXXVIII, n:o 263 och 267.

Däraf framgår, att det italienska exemplaret, från ett buskage i Montisoni nära Florens, med sexton blommor, i öfrigt är normalt, utom att de två yttre sidobladen i alla blommor äro litet smalare och mer skärformiga samt vid basen förlängda till en sporre af samma grönaktiga färg som läppsporren och föga smalare, men kortare, af 1 cm längd, samt båda utåt böjda, divergerande från centralsporren. Vidare intaga alla blommorna, i följd af fruktämnets vridning, vid basen åt ett håll, upptill åter lika mycket åt motsatt håll, en ställning motsatt den vanliga, näml. med könpelaren nedåt, läppen och de tre sporrarna åter uppåt. I betraktande af det faktum, att alla sexton blommorna visa samma anomali, anser auktor här föreligga hellre en fast form än ett teratologiskt fall. Äfven sedan han jämfört sitt

exemplar med W. B. Hemsleys i Journal of Linn. Soc. vol. XXXVIII n:o 263 publicerade afbildning och beskrifning af blomman hos det engelska exemplaret från närheten af Sherborne, Dorset, och funnit dessa två former vara identiska, framhåller han i årgången 1908 af Bulletino den omständigheten, att alla blommor hos dessa två exemplar från så vidt åtskilda orter förete alldeles samma anomalier, såsom ett bevis för att dessa icke härröra af någon yttre impuls, utan bero på en hos växten inneboende orsak, hvarför han uttalar den förmodan, att här skulle föreligga snarare en akt af nybildning (neogenesis) än en monstrositet, äfvensom möjligheten af att en ny art *Pl. tricalcarata* häraf kunde uppstå.

Såsom af det föregående framgår, äro de tre nu omnämnda exemplaren lika hvarandra däruti, att alla deras blommor hafva tre sporrar, af hvilka sidosporrarna utgå från de yttre halfmån- eller skärformigt böjda bladen, den mellersta åter från ett inre blad, läppen. Med hänseende till blommornas ställning däremot äro de väsentligen olika. Hos det italienska och det engelska exemplaret intaga blommorna en mot den vanliga omvänd ställning, beroende på att fruktämnet hos det förra genom tvenne hvarannan motsatta partiella vridningar, hos det senare åter genom fullkomligt uteblifven vridning bibehåller sin ursprungliga raka form och riktning; hos Ingå-exemplaret däremot är blommornas ställning fullkomligt normal med ensidigt vridet, svagt böjdt fruktämne. Äfven sporrarna äro hos detta såväl till form som längd mera öfverensstämmande med den typiska formens än med de två andras. Detta exemplar intager sålunda en intermediär ställning emellan typen och var. *tricalcarata* och försvarar sålunda sin plats som en särskild f. *tricornis.*

Såsom man finner af Sommiers och Hemsleys beskrifningar, äfvensom af den sistnämndes plansch i Journal of Linnean Society, äro de ifrågavarande blommorna zygomorfa. De hafva dock betecknats som pelorier, visserligen falska eller oregelbundna sådana på grund af att sporrarna

ej tillhöra samma krans af kalkblad. Också blommorna hos mitt exemplar från Ingå äro trots sina tre sporrar fullkomligt zygomorfa och kunna de svårligen betraktas som pelorier.

Såsom tresporrade äkta pelorier, d. v. s. med de tre sporrarna tillhörande de tre inre kalkbladen, afbildar W. B. Hemsley i Journal of Linnean Society vol. XXXVIII n:o 267 två blommor med mer eller mindre likformiga kalkblad och ovridet fruktämne hos ett exemplar från närheten af Bath i England. En äkta peloria-form åter utan läpp och sporrar finna vi hos alla tio blommorna på det exemplar från Kiitula-äng i Taipalsaari, af A. N. Arppe 1886 jämte normala exemplar taget i fuktig löfskog, som finnes vara af A. O. Kihlman omnämndt i Sällskapets Meddelanden, häft. 18, 1891, där emellertid fruktämnet uppgifves vara „ej vridet", ehuru på en del af de öfre blommorna en tydlig ensidig vridning kan iakttagas. De fem nedersta blommornas fruktämnen däremot äro visserligen raka, men hafva ett utseende som om de efter en föregående vridning åter blifvit tillbakavridna och därigenom uträtade.

Ett mellanting mellan sistnämnda form och den vanliga ensporriga visar oss ett af K. Ståhlberg 1901 på äng vid Wuorilampi i trakten af Kuopio taget exemplar, liksom det föregående förvaradt på Universitetets botaniska museum, med sexton blommor, af hvilka den andra nedifrån har en 6 à 7 mm lång, uppåt starkt bågböjd sporre, den elfte en 3 mm lång rak, och den tolfte en 8 mm lång, svagt böjd sporre. De öfriga sakna sporre. De yttre kalkbladen äro bredt äggrunda eller sidobladen omvändt äggrunda eller aflångt elliptiska, och de inre kortare och smalare äggrunda. Någon särskildt formad läpp kan på det pressade exemplaret ej varseblifvas. Fruktämnet är ovridet, och ståndarknappen har parallella rum med pollenmassor. Åtminstone hos detta exemplar är den tillfälliga monstrositeten uppenbar.

Äfven äkta pelorier med alla tre inre kalkbladen läppformigt förlängda, men utan sporrar, torde enligt Hemsleys uppgift i nyss nämnda publikation och däri citerade

Penzigs Pflanzen-Teratologie, Vol. II, pag. 366, hafva observerats.

Att alla dessa afvikelser från den vanliga blomformen hos *Platanthera bifolia* äro af rent monströs art, synes mig, att döma af deras endast tillfälliga förekomst och i enskilda delar växlande beskaffenhet, vara otvifvelaktigt, oberoende af af hvilka, yttre eller inre, omständigheter de månde hafva förorsakats.

Maisteri K. H. Enwald ja kansakouluntarkastaja O. A. F. Lönnbohm olivat kirjeissä puheenjohtajalle tehneet ilmoituksia

Metsäsopulin (Myodes schisticolor Lillj.) esiintymisestä Kuopion seuduilla.

Herra K. H. Enwald kirjoittaa 14. IX. 1910:

„Kuopion Luonnon Ystäväin Yhdistys on parina vuotena harjoittanut pikkuimettäväisten keräystä ja, mikäli aika ja voimamme ovat riittäneet, niiden tutkimista. Olemme onnistuneet saamaan tarkastettavaksemme erilaisia myyriä ja hiiriä ja jotensakin suuren joukon, noin 500 kappaletta, joiden joukossa tuskin on ollut kahtakymmentäkään kappaletta kotihiirtä ja isoa rottaa. Vaikka huomioittemme joukossa on jo yhtä ja toista mieltäkiinnittävää, en työmme keskeneräisyyden takia tahdo mainita kuin yhden havainnon: Olemme todennäköisesti tavanneet metsäsopulia *(Myodes schisticolor* Lillj.) vaellusretkillään. Niinkuin Fauna-seuralle on ilmoitettu, onnistui tarkastaja O. A. F. Lönnbohm'in kesällä 1909 tavata tätä harvinaista mikromammaliaa pari kappaletta. Mutta tämä kesä on tuonut monin kerroin runsaamman saaliin mainittua eläintä. Taaskin on tarkastaja Lönnbohm saanut kesäasuntonsa lähellä Karttulassa näitä eläimiä suuren joukon, useita kymmeniä.

Kun tiistaina tämän syyskuun 6 päivänä tulin kotiin kaupungilta, löysin porttini kohdalta (Kuopio, Sorvarinkatu 6,

siis lähellä Kuopion lahtea) kuolleen metsäsopulin. Kun sitten sunnuntai-aamuna $^{11}/_{9}$ 10 läksin metsästysretkelle ja istuin venheen kokassa tarkastaen kovassa sumussa reittiä, näin metsäsopulin kelluvan kuolleena veden pinnalla. Ja sitten keräilin niitä parin kilometrin matkalla laivareittiä pitkin kulkiessamme Lehtoniemestä eteläänpäin yhteensä, edellinen niihin luettuna, 6 kappaletta. Takasin tullessa iltapäivällä tapasin niitä 2 Kuopion lahdella. Aamupäivällä oli sumu niin sakeaa, että ei voinut nähdä kauaskaan venheestä, joten on luultavaa, että metsäsopuleja löytyi siellä läheisyydessä paljon enemmänkin. Maanantai-iltana kävin etsimässä Kuopion lahden ja Väinölänniemen rantamilta ja löysinkin yhden ja eiles iltana kävin muutamasta lähisaaresta, mutta en löytänyt enää yhtään. Tuuli oli kääntynyt.

Mistä nämä metsäsopulit ovat Kallaveteen joutuneet? Tuulen suunta oli sunnuntaina ja ainakin parina tai kolmena päivänä sitä ennen kaakosta luoteiseen. Jos löytöpaikasta mennään vasten tuulta niin tullaan Hietasaloon, Iivarinsaloon tai Luhaistensaloon lukuunottamatta pikkusaaria. Edelliset ovat saaria Kallavedessä. Tai sitten täytyy mennä kokonaan selkien toiselle puolen. En kuitenkaan luulisi että sopulit sieltä tulivat, onhan sinne matkaa paljon. Luulisin kernaammin, että ne sakeassa sumussa läksivät uimaan ulospäin jostain Lehtoniemen varrelta ja sitten hukkuivat ja aallot ajoivat niitä viistosti takaisinpäin. Mainitsemassani seudussa löytyy sellaisia suoperäisiä sammalikkoisia tiheitä metsiä, jollaisia nämä eläimet rakastavat. Ja tällä samalla suunnalla löytyvät myös Lönnbohm'in löytöpaikat. Tämä on tietysti vielä arvelua, enkä tahdo siitä sanoa mitään varmaa, ennenkuin ehdin koota enemmän havaintoja mikromammalioiden esiintymisestä mainitussa seudussa sekä myöskin Kallaveden saaristossa. Minusta kuitenkin tuntuu kuin meillä tässä olisi jonkunlainen sopulivaellus, jollaisia on Norjassa huomattu metsäsopulin tekevän. Tätä tukee sekin, että eräs kalastaja sanoo tavanneensa Kallavedessä ja eräs koululainen Haminalahdessa viime viikolla runsaasti jotain myyriä vedestä kuolleena."

Eräässä myöhemmässä kirjeessä (23. IV. 10) maisteri Enwald lisäksi kirjoittaa:

„Taaskin on yksi metsäsopuli tullut kuolemaan minun porttini edustalle, josta sen aamulla kouluun lähtiessäni löysin. Samoin on pari kolme muutakin metsäsopulia löydetty kuolleina kaduilla tai pihamailla kaupungin laitamilla. Nämä on talteen otettu. Ja lisäksi kerrotaan useammastakin löydössä. Pari kuopiolaista herrasmiestä käydessään metsästämässä, olivat tavanneet eräässä rautatierataa leikkaavassa purossa kuolleina ja eri mätänemisasteella noin kolmekymmentä eläintä. Näistä otettiin kolme talteen ja toimitettiin mulle ja olivat ne kaikki metsäsopuleja.

Olen julaissut paikkakuntamme kaikissa lehdissä kehotuksen yleisölle, että pitäisivät tätä ilmiötä silmällä ja ilmoittaisivat havaintonsa mulle sekä mikäli mahdollista ottaisivat eläimet talteen. Ja paljonhan niitä onkin jo museoomme kertynyt. Tietysti Yliopiston kokoelmat tulevat saamaan siitä osansa kunhan ehditään.

Seikkaperäistä esitystä metsäsopulien esiintymisestä täällä en vielä voi tehdä, sillä toivon saavani vielä lisätietoja. Kaikki mitä saatavissa on, koetan tietysti saada kokoon, että voisimme valaista tätä asiaa niin paljon kuin mahdollista. Muuten tänä kesänä ja syksynä täällä esiintyy harvinaisen runsaasti kaikenlaisia myyriä. Niitä on niin paljon, että se herättää huomiota maanviljelijöissäkin. Miten lienee muualla?“

Kansakouluntarkastaja O. A. F. Lönnbohm oli metsäsopulista tehnyt seuraavat muistiinpanot:

„Vuonna 1909 tapasin 2 metsäsopulia Karttulan pysäkiltä, jossa minulla on torppa korven keskellä.

V. 1910, kun keväällä kävin ensi kerran Karttulan pysäkillä, sain asema-alueelta klo 11 iltasella yhden tapetuksi. Heinä- ja elokuulla olen niitä yhteensä tavannut sieltä 40:n paikoille, mutta kaikkia en ole saanut talteen. Nämä ovat olleet täysi-ikäisiä, sillä ei yhtään nuorta poikasta ole tavattu. Leipäsyötillä tapoin yhden hiiren loukulla ison kiven kupeesta pientarelta, johon kolon eteen viritin pyydyksen nähtyäni

siinä liikettä. — Veneen tervauksen vuoksi oli Vehmasjärven rantaan viety pieni tervapata. Siihen meni kolme ja huomattiin ne samaan aikaan. Selkä, jossa on ruskea täplä, oli kuivana. — Kolmena eri iltana sain sen hämärässä tapetuksi onkivavalla radalta, tullessani Hirvonjärveltä mökille päin.

Elokuun 2 p. kävelin Koivumäen kartanosta Karttulan pysäkille 16 kilometriä. Päivänaikana en nähnyt mitään, mutta hämärässä klo 10—11 $^1/_2$ välillä, kun jouduin Kurkimäen ja eteläpuolelle pari kilometriä, aloin radalla kiskojen välillä havaita näitä pikku nisäkkäitä. Ensimmäiset 3 pääsivät karkuun tai kätkeytymään, mutta kaksi sain tapetuksi vitsalla. Kolme eläimen puoliskoa on tullut talteen otetuksi, pääpuoli ja etujalat poissa. Yhden löysin radalta Karttulan pysäkin eteläpuolelta, 2 toivat aseman pojat minulle. Epäilin ensin että ne ovat yliajettuna, mutta kun kuulin taiteilija M. Karppaselta, että hän on tavannut niiden eturuumiin jonkun pöllölajin vatsasta, niin luulen, että nuo 3 ovat pöllöjen syömiä. Takaruumis saattaa olla hyvin pahanmakuinen suolistonsa vuoksi ja saattaapa pedot karttaa sitä.

Penikkakoirani toi myös nähtävästi yhden mökin pihalle. Heinäntekijä toi 2, jotka olivat ruosta pudonneet, kun hän läksi kantamaan niitä. Laajalan talosta, asemalta 2 $^1/_2$ kilom. länteen, tuotiin minulle yksi. Edessäni tappoi yhden iltasella muuan koira ja söi sen suuhunsa, toista ajettiin yhdessä turhaan, se pääsi pakoon. Muut ovat kissoilta ja koirilta saatuja pysäkin ympäriltä ja pojilta ostettuja.

Kaupunkiin tultuani, kertoi proviisori Sahlstein tavanneensa yhden Karttulasta Airakselan kylästä Pirunluolan läheltä kuolleena tieltä ja samalla näytti toista, jonka oli Kuopiosta löytänyt Huuhanmäeltä kaivetusta kuopasta kuolleena peltomyyrän kanssa. Poikani Antero Mustonen toi $^{20}/_9$ kuolleen metsäsopulin, jonka oli löytänyt pihasta, jossa asun Kuopionlahden rannalla, Vuorikatu 2.

Lääninkonttoristi J. Särkkä kertoi Lehtoniemessä Kermannin mökin luona nähneensä niitä „legio“, kissalla, teillä kuolleena ja rannallakin juoksemassa Miettisen huvilan luona. Noin 14 päivän tienoissa tapasi hän niitä kuolleena vedessä

kellumassa Lehtoniemen luona. Taiteilija M. Karppanen sanoo Haminalahdessa tavanneensa niitä ainakin viisi. Sieltähän v. Wright löysi aikoinaan ensimmäisen Suomesta tavatun.

Nämät sopulitiedot, jotka ovat kerätyt kaupunkiin muutettuani $^{30}/_{8}$, ovat niiden 40 lisäksi, jotka ylempänä mainitsin. Osan elokuusta, viikon päivät oleskelin poissa Kajaanissa ja arvelen, että saaliini olisi ollut suurempikin, jos senkin ajan olisin oleskellut Karttulassa.

Se alue, jolta nämät sopulitiedot ja sopulit ovat, käsittää noin 38 kilometrin pituisen ja 4—5 kilometrin levyisen alan, Kuopion etelä- ja lounaispuolella.

Minun talteen ottamani kappaleet olen luovuttanut Kuopion Luonnon Ystäväin museoon.

Kesän saaliista mainittakoon sivutuotteina metsäsopulia takaa ajaessa: 6 ruskean puolista, pienempikokoista isompaa ojamyyrää, 7 vaivaishiirtä, noin 50 aikuista peltomyyrää, hyvin samanvärisiä ja kokoisia, osa riihestä, jossa asuin mökillä, 7 kotihiirtä, 3 pikkupäästäistä, 10-kunta eri väristä — mustasta—harmaanruskeeseen — tav. päästäistä, 4 vesipäästäistä, 2 metsämyyrää. Nimet ovat ne, jotka Mela käyttää Suomen Luurankoisissa."

Mötet den 5 november 1910.

Till inhemska medlemmar invaldes studenter E. A. Oker-Blom (föreslagen af med. kand. R. Forsius) och C. G. L. Tigerstedt (föreslagen af professor Fr. Elfving).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6,095: 68.

Till publikation anmäldes:

N. Hirschmann, Beitrag zur Kenntnis der Ostracodenfauna des Finnischen Meerbusens. Zweite Mitteilung.

Alvar Palmgren, Bidrag till kännedomen om Ålands vegetation och flora, III. Taraxacum-former.

Alvar Palmgren, Bidrag till kännedomen om Ålands vegetation och flora, IV. Floristiska anteckningar från Kökar.

På förslag af bestyrelsen beviljade Sällskapet en summa af 1,500 mark för inbindning af böcker i Sällskapets bibliotek, särskildt sådana serier, som icke ägas af andra här existerande lärda samfund.

Ylioppilas J. S. W. Koponen näytti *Myodes schisticolor*'in, joka oli löydetty Ruovedeltä, Sellvikistä, kuvernööri I. Gordie'n kesähuvilan puutarhasta 3 p. elokuuta 1910.

Maisteri T. H. Järvi ilmoitti, että elokuun 22 p. 1910 Kemijoelta, Tervolan pitäjän Lumpuksen kylän uittovastuulta ammuttiin merimetso, *Phalacrocorax carbo* L. Esittäjä oli tilaisuudessa ampumisen jälkeisenä päivänä näkemään linnun.

Docent K. M. Levander meddelade, att enligt uppgift, som lämnats af herr A. E. Fri i Kuhmoniemi, i nämnda socken den 20 september detta år skjutits en nötkråka, *Nucifraga caryocatactes* L. Fågeln, som förekom ensam, finnes uppställd i forstmästar Pikows samling.

Student A. Wegelius förevisade ett exemplar af *Deilephila nerii* L., funnet i Björneborg den 12 september detta år af elev Kuno Grönvall. Denna art, som tidigare inom området anträffats endast af Günther i Petrosavodsk år 1859, är hemma i Medelhafstrakterna och har iakttagits ända upp till södra Skandinavien och Livland. Arten lefver på *Nerium oleander*. Det infångade exemplaret hade sannolikt gjort en lång lustresa till oss.

Herr A. Wegelius meddelade vidare, att i Björneborg den 28 augusti detta år af ingeniör M. Wegelius skjutits ett exemplar af härfågeln, *Upupa epops* L. Detta är det tidigaste höstexemplar, som hos oss anträffats.

Professor Th. Sælan inlämnade till H. M. F. exemplar af en i Savonia australis icke förut observerad fanerogam, *Myriophyllum verticillatum* L. f. *intermedia* Koch, hvilken han sistlidne sommar fann växande i ymnighet tillsammans med *Utricularia vulgaris* L. i en vik af Saimen vid Kaukas fabrik ej långt från Willmanstrand. Anmärkningsvärdt var, att hos de talrika exemplar, som insamlades därstädes, påträffades endast honblommor.

Ylioppilas Viljo Jääskeläinen esitti seuraavat löytämänsä

Suomelle uudet kalaloiset Laatokasta.

1. *Tetracotyle percae fluviatilis* v. Linst. — Tätä loistrematodia tapasin useampia kymmeniä yksilöitä pallomaisissa kysteissa vain yhden ahveneksemplarin *(Perca fluviatilis* L.) peritoneumin alla uimarakon päällä. Kystien läpimitta vaihteli 0,5—0,6 mm. Itse eläin oli melkein ympyräinen, vähän litteä (ks. ohessa olevaa piirrosta), läpimitaten 0,45—0,51 mm. Suuimukupin diametri 0,06 ja mahaimukupin 0,09 mm. [1]) Mainittu ahven, pituudeltaan 16,4 cm, oli saatu Sortavalan edustalla sijaitsevasta Läppäjärvi-nimisestä Laatokan lahdesta 13. V. 1910. Sen mahassa oli ravinnon jätteinä kalanruotoja, mätiä (luult. sären, *Leuciscus rutilus* L.) ja kironomustoukkia (nämä viimemainitut mahdollisesti ravintona olleesta kalasta

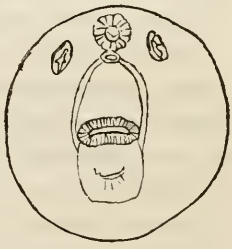

Kuva 1. *Tetracotyle percae fluviatilis* v. Linst. $^{59}/_{1}$.

[1]) Loinen on selitetty: Max Lühe, Parasitische Plattwürmer I, *Trematodes,* Süsswasserfauna Deutschlands von Brauer, 1909, Heft 17, siv. 170.

lähtöisin). Parasiittia oli ylläkäsitellyn lisäksi 3 *Echinorhynchus clavaeceps* Zed.- eksemplaria suolessa. *Tetracotyle*-lajit, joita Saksan makeanvedeneläimistä tunnetaan 6—7 lajia, ovat *Strigea*-suvun lajien toukkamuotoja; minkä lajin toukka-aste *T. percae fluviatilis* on ei tiedetä, joka tapauksessa täytyy sen täyskasvaneena elää jonkun vesilinnun suolessa. *Tetracotyle percae fluviatilis* v. Linst. ei ole meillä eikä naapurimaissakaan tätä ennen tunnettu.

2. *Henneguya psorospermica* Thél. — *Henneguya zschokkei* Gurley- myxosporidiumi on eri paikoista Suomea tunnettu siian *(Coregonus lavaretus* L.) [1]) ja muikun *(Coregonus albula* L.) [2]) lihasloisena, ja kesällä 1909 olen itse tavannut sen Laatokan nieriistä (*Salmo alpinus* L.), 4 kystiä yhden kalan mahaseinämästä. Yllämainitun lajin (*Henneguya psorospermica* Thél) onnistuin löytämään viime kesänä (6. V. 1910) availlessani haukia (*Esox lucius* L.). Erään 48,5 cm pituisen, juuri kutemaan alottelevan naaraskalan ovariomunien seassa huomasin tällöin lukuisia pallomaisia kystejä, läpimitaten aina 3,1 mm, jotka olivat täpösen täynnä yllämainittua *H. psorospermica*-nimistä myxosporidiumia. Niiden pituus oli keskimäärin 0,026 mm. Kirjallisuudessa [3]) mainitaan loisen melkein aina sijaitsevan kalojen kiduksissa (tavallisesti ahvenen ja hauin). Huomaamani olinpaikka hauin ovariossa lienee satunnaisempi. Mainitun haukieksemplarin muita parasiitteja olivat: kiduksissa runsaasti loiskopepodia *Ergasilus sieboldii* v. Nordm., ruumiinontelossa ja mätijoukon seassa yhteensä 32 *Bothriocephalus latus*-toukkaa, suolessa 3 *Triaenophorus nodulosus* Pall.- ja 7 *Ascaris mucronata* Schrank.-yksilöä mahassa.

---

[1]) Levander, Palmén, Luther, Förekomsten af en *Myxosporidium*-art i muskulaturen hos sikar, Meddel. af Soc. pro Fauna et Fl. Fenn. 24, 1901, siv. 43 ja 187. — Guido Schneider, Ichthyologische Beitr. III, Acta Soc. pro Fauna et Fl. Fenn. 20, N:o 2, 1906, siv. 44.

[2]) A. Luther, Über *Triaenophorus robustus* Olsson und *Henneguya zschokkei* Gurley als Parasiten von *Coregonus albula* aus dem See Sapsojärvi, Meddel. af Soc. pro Fauna et Fl. Fenn. 35, 1909, siv. 59.

[3]) Alphonse Labbé, *Sporozoa,* Das Tierreich, Lief. 5, siv. 101.

Lisäksi mainitsi esittäjä, ylioppilas V. Jääskeläinen, että Sortavalassa ja sen ympäristöllä ilmaantui kevätkesästä, jo toukokuun lopulla 1910, tuomiin (*Prunus padus* L.) runsaasti pikkuperhosen, *Hyponomeuta padi* Zll., toukkia, syöden puut lehdettömiksi. Vasta heinäkuun lopulla, täyskasvaneiden perhosten ulostultua koteloryhmistä, alkoivat tuomet taas viheriöidä ja vieläpä paikoin kukkiakin. Niinpä eräässä puussa oli kukkaterttuja latvapuolella 30 p:nä heinäkuuta. Elokuussa näkyi lentäviä perhosia runsaasti.

Doktor Harald Lindberg demonstrerade följande

Taraxacum-former från finska Lappmarken.

1. *T. opacum* Dahlst. — Sällsynt; funnen i Ob, LKem och LI.

2. *T. Kuusamoënse* Lindb. fil. et Palmgr. — Funnen endast vid Sirkankylä i Kittilä.

3. *T. acutidens* n. sp. — Sällsynt. Sedd endast på tvenne ställen i Muonio.

4. *T. Kittilense* n. sp. — Funnen på flere ställen, synes vara en vanlig lappländsk art.

5. *T. sagittatum* n. sp. — Funnen af föredragaren i Kittilä och af pastor O. Kyyhkynen flerstädes i Suomussalmi.

6. *T. guttulatum* n. sp. — Funnen i Kittilä af föredragaren och tidigare af magister G. Lång, i Suomussalmi af pastor O. Kyyhkynen, i Lappajärvi, Om, af A. L. Backman och i Savitaipale, Sa, af H. Buch.

7. *T. molle* n. sp. — Funnen på flere ställen i Suomussalmi af pastor O. Kyyhkynen.

8. *T. remotijugum* Lindb. fil. — Allmän i Lappland, förefaller att vara en af våra mest spridda och äldsta arter. Särskildt utbredd i norra Finland, från Kuopio norrut; längre söderut sällsynt.

9. *T. Hjeltii* Dahlst. — Synes vara sällsynt. Sedd endast på ett par ställen i Kolari samt vid Muonio kyrka.

10. *T. intricatum* Lindb. fil. — Funnen endast vid Orajärvi gästgifveri i sydvästligaste delen af Lapponia Kemensis.

Den lappländska *Taraxacum*-floran, framhöll föredragaren, är sålunda mycket olik den sydfinska och särskildt rik på pollensaknande arter. Bland de ofvan uppräknade arterna äga endast de tre förstnämnda samt den sistnämnda pollen.

Vidare omnämnde föredragaren, att han vid odling af *Taraxacum canaliculatum* i härvarande botaniska trädgård konstaterat, att från samma rot utgå korgar utan och sådana med sparsamt eller rikligt förekommande pollen. Samma förhållande iakttogs äfven hos *T. rubicundum* och *T. croceum*. Förutom dessa tre arter uppträda i naturen följande arter såväl med som utan pollen: *T. fulvum, T. lætum, T. biformatum* och *T. remotijugum*.

Föredragaren ansåg, att man därför vid dessa och andra arter, som visa samma egenhet, icke fick fästa så stor vikt vid afsaknaden eller förefintligheten af pollen, att man på grund af endast denna karaktär uppställde särskilda underarter.

Rektor M. Brenner förevisade och redogjorde för följande

Nya eller annars anmärkningsvärda fröväxter.

1. *Linnaea borealis* L. f. **leucoloba**. Erythrochroma; corolla 8,5 mm longa, 9,5 mm lata, oblique late infundibuliformis tubo angusto parteque superiore forte ampliata, lobis recurvatis, externe intense rosea lobis albis, jugis humilibus brevibus in basi loborum evanescentibus et inter ea foveis sinualibus tenuibus instructa, interne ad basin loborum usque intense purpurea signo nectareo luteo, cuneiformi, tricuspidato-radiato, 2,5 mm longo, 1,5 mm lato, lobisque fere totis vel in labio superiore ad majorem partem solum albis, conformibus, ovatis; sepala lanceolata, subobtusa, circ. 2 mm longa, viridia; folia rotundat -ovata — suborbiculata, in utroque margine distincte 1—2-dentata, pilosa, maxima 11 mm longa, 8,5—10 mm lata.

Med afseende å kronans färgteckning påminnande om f. *albiloba* Brenn. i Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn., 36, sid. 12, afviker denna form genom en skarpare och jämnare gräns emellan kronans röda och hvita partier, samt det något mindre och mörkare honungstecknet, äfvensom genom en snedare, nedtill smalare kronform, svagare fåror och åsar, samt mindre dimensioner.

Funnen i fuktig barrskog på Haga hemman af Ingå socken i västra Nyland.

2. *Hieracium cuspidifolium* Brenn. f. **breviusculum,** foliis omnibus caulinis brevibus, maximis 5 cm longis, lanceolatis vel ovato-lanceolatis.

Tagen på berg å Brennebo i Ingå, där äfven hufvudformen förekommer.

3. *Typha latifolia* L. f. **didyma.** Spadicibus femineis binis in eodem caule superpositis dignota.

Tagen i lergrop vid Vesterkulla tegelbruk i Ingå. Har tidigare tagits i Satakunta, Tyrvis, samt är af Ascherson & Graebner omnämnd från Heringsdorf i Tyskland.

4. *Trifolium hybridum* L. f. **coloratum.** Caules ad basin adscendentes, firmi, glabri, obscure virides — fuscescentes; petioli foliorum breves, foliola 10—18 mm longa, obscure viridia, elliptica — obovata, raro apice emarginata, nervis lateralibus 20, superiora setoso-serrata; capitula parva, intense vinose-colorata, pedicellis axillaribus, foliis 2—4-plo longioribus, floribus 5—8 mm longis, pedicellis interioribus calyce aequilongis — vix duplo longioribus, dentibus calycis viridibus, longitudinem tubi vulgo violascentis vix superantibus. Tota planta obscurior ac in forma typica. A ceteris formis *T. hybridi* floribus intense vinose (n:o 50 in P. A. Saccardo, Chromotaxia), nec roseo-, coloratis differens.

Tillsammans med vanlig *T. hybridum* funnen af skoleleven Gunnar Pehrman på solig lerväg mellan odlade klöfverfält å Hofgård i Sibbo socken af östra Nyland. Förut ej sedd på orten. Mellanformer ej observerade.

5. *Trifolium repens* L. f. *monstrosa.* De inre blommorna i en del hufvuden på uppräta skaft af 3 à 5 gånger de yttre

nedböjda blomskaftens längd samt ända till 10 gånger längre än foderpipen, i andra på samma stånd eller till och med i samma hufvud ombildade till typiska kort- eller långskaftade blad. Såväl normala som monströsa hufvuden af båda slagen (f. *longipes* Peterm. och f. *phyllantha* Ser.) förekomma på samma stånd.

Tagen i flere exemplar på Brennebo i Ingå.

6. *Phleum pratense* L. ff. *monstrosae.* a) i toppen af strået uppbärande två jämnstarka, fullt utvecklade ax, och b) med det från basen af den öfversta bladslidan framskjutande axet nedtill upplöst i flere åtskilda småax, hvaraf ytterligare två på 15 mm afstånd från hvarandra befinna sig 10 mm under slidans bas; båda likaledes från Brennebo i Ingå.

7. *Campanula rotundifolia* L. f. *monstrosa*, med 15-taligt blomfoder, plattadt skålformig, 17-talig krona, omkring 16 ståndare och 9 märken, allt uti samma blomma, som sålunda motsvarar tre normala blommor; tagen i Kyrkslätt af öfverdirektören, frih. R. Gripenberg.

8. *Polygonum lapathifolium* Ait. × *persicaria* L. I öfrigt en *P. persicaria,* men skild genom nedtill tydligt förtjockade ledstycken, på midten mörkfläckade blad, samt spår af glandler på en del axskaft. Förekommer i kärr emellan Skepparegatan och Wecksellvägen vid Hafshamnen i Helsingfors.

9. *Sedum Ewersii* Led., hemma från Altai i Sibirien, tagen af eleven Gunnar Pehrman på berg å den forna trädgårdsmästaretomten Arkadia i Helsingfors, där äfven *S. purpureum* L. anträffats, båda sannolikt i tiden medföljande från Ryssland till de förut här belägna planteringarna importerade växter.

10. *Poa irrigata* Lindm., funnen i Ingå, Westerkulla, såväl på våt, sank strand af Skämö, invid Barkarsund, som på torr tallbacke bland lingonris i närheten af nämnda lokal, och på torr björkbacke ofvanom Bastubacka brygga.

Nya för Helsingfors' flora:

11. *Gentiana campestris* L. **germanica* Froel. Sedan år 1905 funnen på stenbunden gräsmark emellan Nya kyrkogår-

den vid Lappviken och Sanduddsvägen. Under de två senaste åren på en del af fyndorten utrotad.

12. *Geranium pusillum* L. Sedan år 1908 funnen på gruslager på sydvästra batteriberget i Ulrikasborgs brunnspark.

Ehuru icke ny för Helsingfors stads flora, utan såsom en ännu kvarstående lämning från dess forna växtvärld, kan tilläggsvis nämnas:

Asplenium septentrionale L., i springor på den västra branta afsatsen af nämnda berg.

Den år 1905 (Medd. af Soc. pro F. & Fl. Fenn. h. 30, sid. 133 och 134) omnämnda sötvatten- och kärrvegetationen på Rödbergen i Helsingfors' sydvästra utkant är numera fullständigt utrotad, sedan det därstädes befintliga träsket och det därinvid belägna kärret denna sommar utfyllts och grusbelagts. Samtidigt hafva några ruderatplatser med deras tillfälliga vegetation upphört att existera i staden, nämligen det forna berget och en del af det igenfyllda träsket emellan Kaptensgatans båda grenar, som fått gifva rum för en lekplan, samt de forna plantagerna i Röddäld, numera likaledes en lekplan, äfvensom berget därinvid, som bortsprängts och ersatts med blomsterrabatter och gräsmattor.

Fil. kand. Alvar Palmgren inlämnade till publikation:

Taraxacum-former från Kuusamo.

Vid månadsmötet den 6 november 1909 var jag i tillfälle att inför Societas pro Fauna et Flora Fennica göra ett meddelande angående några *Taraxacum*-former från Kuusamo, hvarom äfven en kortare redogörelse ingår i Sällskapets Meddelanden för 1909—1910, häftet 36, sid. 15—16.

Våren 1909 hade jag haft förmånen att af magister Albin Backman till granskning emottaga en mindre samling maskrosor, af honom insamlade under en botanisk exkursion i Kuusamo sommaren 1908. Materialet lät med lätthet för-

dela sig på fem, väl skilda och karaktäristiska, till kollektivarten *T. officinale* Web. hörande former. En af dessa visade sig tillhöra den äfven från finska floraområdet kända *T. lactucaceum* Dahlst., i Universitetets finska museum representerad i tvenne exemplar, insamlade i Lapponia tulomensis af A. G. Renvall och A. Torckell, samt bestämda af doktor H. Dahlstedt. Af återstående fyra arter kunde däremot ingen identifieras med någon från Finland känd form. Då äfven från Skandinavien endast ett fåtal nordliga former voro publicerade och dessa därtill bristfälligt representerade i härvarande botaniska museum, medan utöfver desamma, enligt hvad jag hade mig bekant, ett betydande antal former från Sveriges och Norges fjälltrakter funnos urskilda af doktor Dahlstedt i Svenska Riksmuseets samlingar, vände jag mig med ofvan berörda former till nämnda forskare för att förebygga, att af honom redan kända former blefve af mig beskrifna. Trenne af magister Backmans former kunde äfven af doktor Dahlstedt identifieras med respektive *T. opacum* Dahlst. samt *T. pholidocarpum* och *T. chrysostylum,* de bägge sistnämnda namngifna i Riksmuseets samlingar, medan åter en fjärde var honom obekant. Denna har jag nedan beskrifvit under namnet *T. Kuusamoënse.* Då man inom kort af Dahlstedt torde hafva att emotse en utförlig sammanställning af Nordskandinaviens *Taraxacum*-former, meddelas här för återstående fyra, af magister Backman insamlade former, endast lokaluppgifter. Då några *Taraxacum*-former tills vidare icke äro kända från Kuusamo och endast ett fåtal former från norra Finland i öfrigt, utgör magister Backmans samling ett afsevärdt bidrag till kännedomen om maskros-floran i landets nordliga delar.

Sedan denna uppsats redan blifvit inlämnad i och för granskning, har jag af doktor H. Lindberg erfarit, att han under förliden sommar i Kittilä i finska Lappmarken insamlat och under annat namn urskilt den form, hvilken jag kallat *T. Kuusamoënse.* Under sådant förhållande hafva vi enats om att gemensamt under det af mig valda namnet

upptaga arten i fråga, och har efterföljande diagnos godkänts af doktor Lindberg.

1. **T. Kuusamoënse** Lindb. fil. et Palmgr. — Sat tenerum. Folia sat parva, fere glabra, petiolis brevissimis vulgo alatis haud coloratis vel pallide purpurascentibus. Folia intermedia oblonga, lobis lateralibus paucis continuis patentibus brevibus late triangularibus acutis, integris v. margine superiore parce denticulatis; lobus terminalis mediocris — magnus ovato-triangularis — ovato-hastatus, lobis basalibus brevibus patentibus acutis; interlobia lata. Folia interiora sub anthesi plurima, lingulata breve dentato-lobulata s. longe, acute dentata. Scapi pauci, folia multum superantes. Involucra parva angusta dilute virescentia, squamis exterioribus 10—11 mm longis et 2—3,5 mm latis, valde retroversis, interioribus 11—14 mm longis. Calathium parvum, 40—50 mm diametro, radians, sat pallide luteum. Ligulae marginales 1,5 mm:o haud latiores, subtus stria obsoleta. Antherae polliniferae. Stigmata pallide lutea.

T. Kuusamoënse är en lätt igenkänd, till gruppen *Genuina* hörande art, som, måhända frånsedt *T. distantilobum* Lindb. fil., icke visar närmare släktskap med någon sydfinsk form. För arten utmärkande är den späda växten, de små och fåtaliga bladen äfvensom de få eller enstaka blomkorgarna. Bladen hafva synnerligen korta samt oftast bredt vingade skaft, hvilka nederst vid basen stundom stöta i violett. Skifvorna erhålla karaktär af sidolobernas fåtalighet samt den breda rachis. Äfven sidoloberna äro af en ganska ovanlig gestalt, korta och höga, men mycket hvassa. Ändflikens basallober äro i regel mycket korta och föga framträdande. Mest präglas emellertid arten af holkarnas och korgarnas beskaffenhet. De förstnämnda, som äro mycket små och rätt ljusa, med ofta sammanhäftande inre fjäll, äro särskildt egendomliga genom de nedåt vridna yttre fjällen. De små, glesa korgarna åter erhålla sitt särmärke af de smala och ljusa blommorna, hvilka på undre sidan äro endast mycket svagt och gråaktigt eller alls ej strierade.

Arten är af A. L. Backman insamlad å ängsvall vid östra stranden af Savilampi vid Oulankajoki i Kuusamo den 5. 7. 1908 samt i juli 1910 af H. Lindberg i Lkem, Kittilä, Sirkankylä.

2. *T. lactucaceum* Dahlst. — Oulankajoki, Hirvasvaara, ängsbacke, 1. 7. 1908, A. L. Backman. För öfrigt känd från Lapponia tulomensis, Petschenga, juli 1906, Renvall och Torckell.

3. *T. opacum* Dahlst., f. (*T. officinale* Web. subsp. *opacum* Dahlst., H. Dahlstedt: Om Skandinaviska Taraxacum-former, Botaniska notiser, Lund 1905). — Kuolajärvi, Savina, ett par kilometer från utloppet, 14. 7. 1908, A. L. Backman. För öfrigt känd från Norge: Finmarken, Tromsö, Nordlanden, Dovre, Valders m. fl. st. (Dahlstedt l. c.). Exemplaren från Kuusamo hänföras af auktor såsom form till *T. opacum*.

4. *T. chrysostylum* Dahlst. mscrpt. — Oulankajoki, Lemmesniemi, äng på sandgrund 5 km från utloppet, 12. 7. 1908, A. L. Backman.

5. *T. pholidocarpum* Dahlst. mscrpt., f. — Oulankajoki, Hirvasvaara, ängsbacke, 1. 7. 1908, A. L. Backman. Exemplaren från Kuusamo hänföras af auktor såsom form till arten.

Herr Palmgren anmälde jämväl två af honom på Aland funna nya *Taraxacum*-former, nämligen *T. trilobatum* n. sp. och *T. conforme* n. sp., hvilka af honom komma att beskrifvas i hans Bidrag till kännedom om Ålands vegetation och flora, II.

Professor J. Sahlberg inlämnade till publikation:

Fyra för vår fauna nya Coleoptera, funna i trakten af Helsingfors i oktober 1910.

Under innevarande höst, som utmärkt sig genom ovanligt blid väderlek, har jag med några studenter företagit flera entomologiska exkursioner i trakten af Helsingfors.

Resultatet har varit tillfredsställande. Oväntadt var, att här uti denna ganska väl undersökta trakt kunnat anträffas för vår fauna nya arter af *Coleoptera*. Jag är nu i tillfälle att anmäla och förevisa 4 sådana nykomlingar, hvilka alla äro af ganska stort intresse, enär 3 befunnits vara förut obeskrifna och den fjärde förut icke anträffad inom Skandinavien eller Östersjöprovinserna.

På en exkursion vid Hoplax träsk den 15 oktober, en solvarm dag, företogo vi oss att håfva bland gräset på det uppodlade kärret. En af deltagarna, stud. M. A. Salokas, visade då åt mig en insekt, som han fått i sin håf, och hvilken i hög grad ådrog sig min uppmärksamhet, emedan den genast igenkändes vara en *Boreaphilus*, men betydligt olik vår finska art, *B. henningianus* Sahlb. Den togs till vara, och nyligen lämnades den mig till närmare undersökning, hvarvid det visade sig, att den äfven betydligt skiljer sig från den öfver en stor del af Europa spridda, ehuru mycket sällsynta *B. velox* Heer, hvilken en gång blifvit funnen äfven i Sverige. Från de från Sibirien kända arterna samt de af Sharp från Pyreneiska halfön beskrifna afviker den väsentligen. Däremot synes den stå mycket nära den återstående palearktiska arten, *B. carinthiacus* Ganglb., beskrifven efter ett enda exemplar från toppen af en 2,100 meter hög alp i Kärnthen. Då den dock, enligt hvad den korta beskrifningen på sistnämnda art gifver vid handen, synes afvika bl. a. genom helt och hållet rödgula antenner, medan den sydeuropeiska arten har de 2 första antennlederna mörka, synes mig påtagligt, att vi här hafva att göra med en ny art. Den afviker från *B. henningianus* betydligt genom att den har längre täckvingar med tydligt framstående skuldror och väl utvecklade flygvingar samt i allmänhet en tätare och finare punktur. Från *B. velox*, hvilken den till kroppsform mera liknar, skiljer den sig genom punkturen, den mörka färgen och längre och smalare antenner utan afsatt klubba. Jag ber att få för arten föreslå namnet *B. volans*. Exemplaret har välvilligt öfverlämnats till finska samlingen.

Vid en exkursion till Sörnäs den 22 oktober, då marken redan var frusen och ett tunnt istäcke beklädde smärre vattensamlingar, företogo vi oss att, så godt det lät sig göra, sålla nedfallna löf, hufvudsakligast af *Salix caprea*, invid en liten vattensamling norr om den järnväg, som leder till Sörnäs hamn. Det utsållade materialet medfördes hem för att i rumvärme upptina och nogare undersökas. Därvid anträffades en *Epuraea*, som genom sin allmänna habitus afvek från våra kända arter, och hvilken i den typiska formen utmärkte sig genom svartbrun färg med en ljusröd teckning på elytra liknande bokstafven x. Några exkurrenter, Wolter Edw. Hellén, J. K. Tuominen, K. M. W. Aschan och M. A. Salokas, som gjorde en afstickare och sållade på en annan plats, bl. a. äfvenledes under löf af *Salix caprea,* funno ytterligare ett antal exemplar af samma *Epuraea.* Då det ett par dagar senare blef varmt och lämpligare att sålla, gjordes under den följande veckan förnyade besök på samma plats, och lyckades vi insamla en mängd exemplar af denna insekt, bl. a. äfven några betydligt afvikande färgvarieteter. Insekten är utan tvifvel en förut obeskrifven art, som står nära den i utsipprande björksaft så allmänna *E. obsoleta.* Jag ber att få för densamma föreslå namnet *E. x-rubrum.*

Då man ifrigt söker efter någon raritet, får man ofta såsom biprodukt andra insekter af intresse. Detta inträffade äfven nu. Då jag undersökte hvad jag utsållat från löf och några svampbevuxna murkna stubbar på samma plats den 28 oktober och inplockade af den omtalade *Epuraea*-arten, framkommo bl. a. 3 exemplar af en *Conosoma,* som genom sin mörka, glänsande färg och sin allmänna gestalt syntes afvika från *C. pubescens* och vid närmare undersökning ock visade sig vara väl skild. Då den ej kan hänföras till någon annan känd palearktisk art, kan jag ej annat finna, än att äfven denna utgör ett nytt species, för hvilket föreslås namnet *C. strigosum* på grund af dess tydligt tvärstrimmiga elytra.

Den fjärde för faunan nya coleopter-arten upptäcktes af student M. A. Salokas bland sållmaterial, som han samlat i Sörnäs under exkursionen den 22 oktober söder om järnvägen. Det är en art af det intressanta silphid-släktet *Choleva*, nämligen *Ch. oblonga* Latr. Denna art, som ej förr är anförd från Skandinaviska halfön, liknar ganska mycket den hos oss i ett enda exemplar funna *Ch. elongata* Payk. (= *angustata* Sturm), som för flera år sedan togs vid Viborg af grefve Mannerheim, men den afviker bl. a. genom att prothorax är bredast i midten, ej långt framför midten såsom hos sistnämnda art. *Ch. oblonga* har för öfrigt en ganska stor utbredning i mellersta Europa, ehuru den är mycket sällsynt. Exemplaret förärades till finska samlingen.

Utförligare beskrifningar på de nu förevisade insekterna följa här nedan.

1. **Conosoma strigosum** n. sp. — Crassiusculum, piceo-nigrum, nitidum, tenuiter et breviter flavo-pubescens, prothorace praesertim lateribus segmentorumque abdominalium marginibus posticis anguste rufescentibus, ore cum palpis, pedibus antennisque basi et apice lucide rufo-testaceis, his medio fusco-piceis; antennis leviter compressis, articulo penultimo longitudine sua perparum latiore; elytris prothorace paullo longioribus, parcius subtilissime punctulatis sed distincte transversim strigosis, lateribus sine poris setigeris; abdomine lateribus parce et breviter, apice fortius nigrosetosis. Long. 5 mm.

Mas: abdominis segmento 6:o dorsali apice late rotundato, 5:o ventrali apice medio leviter emarginato, 6:o apice satis profunde triangulariter exciso; tarsis anticis articulis tribus basalibus satis fortiter dilatatis, primo secundo aeqvilato, 3:o praecedenti distincte angustiore.

Femina: segmento 6:o dorsali apice in laciniis tribus diviso, media latiore usque ad medium bifurcato; 6:o ventrali apice acutangulariter producto, utrinque spinis tribus flavis munito; tarsis anticis articulis tribus primis leviter dilatatis, primo secundo breviore.

C. pubescenti Payk. affine seu paullo crassius, magis nitidum, brevius et parcius pubescens, elytris paullo brevioribus, parcius et subtilius punctulatis sed distincte transversim strigosis certe distincta species. A *C. crypticola* Rey et *cavicola* Scriba colore obscuriore, antennis haud totis pallidis eorumque structura diversum. — Caput nigrum, nitidum, subglabrum, parce et subtilissime punctulatum, ore palpisque totis rufo-testaceis. Antennae leviter compressae, prothoracis angulos basales distincte excedentes, fuscae vel piceae, articulis duobus basalibus apicalique pallide testaceis; 2:o 3:o paullo crassiore et perparum breviore, 3—10 sensim brevioribus et crassioribus, 4:o obconico latitudine sua duplo longiore, 9:o latitudine aequilongo, 10:o subtransverso, ambobus apice dilutioribus, ultimo penultimo fere sesqui longiore, apice late, certo situ fere emarginatim, oblique truncato. Prothorax magnus, basi elytris paullo latior, apicem versus fortiter basi breviter et minus distincte angustatus, apice utrinque distincte sinuatus, medio obtuse productus, angulis anticis deflexis, productis, basi utrinque intra angulos leviter sinuatus; supra convexus, subtilissime et minus dense punctatus, breviter tenuissime flavo-pubescens, nigropiceus, nitidus, versus latera sensim dilutior, rufescens, margine basali etiam anguste pallido. Scutellum piceum, subtiliter punctulatum et tenuiter pubescens. Elytra in situ normali prothorace circiter $^1/_4$ longiora, apicem versus paullo angustata, lateribus mutica, nigra, subnitida, apice angustissime pallido-marginata, parce subtilissime vix visibiliter punctata sed distincte et regulariter licet subtiliter remotius transversim strigosa, parce paullo longius quam in prothorace flavo-pubescentia, pube tamen quam in *C. pubescenti* multo breviore et minus densa. Abdomen nigrum, segmentorum marginibus posticis anguste brunneis, dense et subtilissime punctulatum. Pedes toti pallide rufo-testacei; tarsis posticis tibiis distincte longioribus, articulo primo longissimo duobus sequentibus simul sumtis longitudine aequali, 2—4 sensim brevioribus.

Ad Sörnäs prope Helsingforsiam d. 28 octobris 1910 specimina tria cribro entomologico inveni.

2. **Boreaphilus volans** n. sp. — Elongatus, sublinearis, depressiusculus, piceo-niger, nitidulus, tenuissime pubescens, antennis totis pedibusque rufis; capite prothorace distincte latiore, crebre sat fortiter punctato, foveis ante ocellos profundis, oblongis, ocellis inter se vix latius quam ab oculis distantibus; antennis longis apicem versus parum incrassatis; articulis penultimis vix transversis; prothorace latitudine paullo longiore, lateribus obsolete crenulatis, ante medium angulariter dilatato, densius subrugoso-punctato, impressionibus fere obliteratis; elytris prothorace $^3/_4$ longioribus postice parum dilatatis, humeris distincte prominentibus, crebre rugoso-punctatis; alis explicatis, hyalinis; abdomine crebrius subtiliter punctulato, lateribus minus late explanatis, reflexis. Long 2.7 mm.

Statura *B. veloci* Heer affinis, sed structura antennarum *B. henningiano* magis similis; ab utraque specie abunde distinctus, a priore differt antennis haud clavatis, articulis omnibus multo longioribus, penultimis distincte minus transversis, a posteriore elytris postice multo minus dilatatis, longioribus, humeris magis prominentibus, alis explicatis puncturaque crebriore et subtiliore; *B. carinthiaco* Ganglb. maxime affinis videtur, sed secundum descriptionem antennis totis rufis diversa. — Caput latum, depressum, omnino ut in *B. henningiano* conformatum, vertice leviter excavatum, satis fortiter et crebre rugoso punctatum, punctis quam in hac specie paullo minoribus, piceum, tenuissime pubescens; clypeo longitudinaliter biimpresso, foveolis frontalibus oblongis mox ante ocellos positis, satis profundis; ocellis quam in *B. henningiano* distincte majoribus, pallidis, inter se vix magis quam ab oculis remotis; mandibulis palpisque pallide rufis, maxillarum articulo penultimo leviter infuscato. Antennae pallidae, rufo-ferrugineae, quam in *B. henningiano* paullo brevioribus; articulo secundo tertio paullo crassiore, perparum breviore, 3—7 sensim paullo brevioribus et crassioribus, 7:o latitudine aequilongo 8:o paullo angustiore, 8—10 latitudine subaequalibus fere transversis, omnibus quam in *B. veloci* distincte longioribus, ultimo ovato. Protho-

rax latitudine sua circiter $^1/_5$ longior igiturque quam in *B. henningiano* distincte brevior, subcylindrico convexus, lateribus deflexis, ante medium fortiter subangulariter dilatatis, obsolete crenulatis; supra quam in *B. henningiano* magis aequaliter convexus, impressionibus fere obliteratis, quam in specie comparata multo crebrius et subtilius punctatus, interstitiis subrugosis, tenuissime flavo-pubescens, piceo-niger. Scutellum breve, sublaeve. Elytra prothoracis basi fere duplo latiora et illo circiter $^3/_4$ longiora, igitur quam in *B. henningiano* multo longiora sed tamen quam in *B. veloci* distincte breviora, humeris distincte prominentibus, lateribus apicem versus vix visibiliter angustata, apice subtruncata, angulo exteriore late rotundato, supra convexiuscula, intra humeros leviter impressa, confertim et distincte subtilius quam in *B. henningiano* rugoso-punctata; paullo longius quam in prothorace pubescentia. Alae explicatae, hyalinae. Abdomen nigrum, nitidulum, crebrius et subtiliter punctulatum, lateribus minus late explanatis, reflexo-marginatis, flavo-pubescens. Pedes toti rufo-testacei, quam in *B. henningiano* paullo breviores et crassiores.

Inter gramina in palude Hoplax träsk dicta prope Helsingforsiam d. 15 octobris 1910 unicum specimen excipulo cepit dom. stud. M. A. Salokas, qui specimen Museo fennico generose dedit.

3. **Choleva oblonga** Latr. — Elongata, nigro-fusca, tenuiter flavo-pubescens, minus dense subtilissime punctulata, prothoracis lateribus late indeterminatim elytrisque brunneis, sutura basi infuscata, antennis palpis pedibusque totis rufo-testaceis; antennis tenuibus, articulo 3:o 2:o sesqui longiore, 3—5 sensim brevioribus, 6:o praecedenti paullo longiore, 7:o 5:o longitudine aequali sed paullo crassiore, 8:o contiguis distincte breviore et angustiore, latitudine sua fere duplo longiore; prothorace subrotundato elytris distincte angustiore, in medio dilatato, inde apicem et basin versus aequaliter rotundato-angustato, lateribus postice latius explanatis; elytris oblongo-ovalibus, distincte striatis, omnium subtilissime et dense strigosis, angulo suturali obtuso. Long 5.5 mm.

Mas: tarsis anticis articulis 1—3 satis fortiter dilatatis, 1:o sequentibus duobus simul sumtis paullo longiore et his distincte latiore; trochanteribus posticis supra longitudinaliter excavatis, segmentis ventralibus haud foveolato-impressis.

Ch. cisteloidi Fröhl. distincte major, pallidior, minus dense pubescens, prothorace lateribus postice latius explanatis et in mare segmentis ventralibus aequalibus trochanterumque forma bene distincta; a *Ch. elongata* Payk. prothorace medio, nec ut in illa distincte ante medium, dilatata diversa.

Latr. Gen. Crust. et Ins. II, 27 (1807). — Ganglb. Käf. von Mitteleur. III, 117, 5. — *Ch. intermedia* Kraatz Stett. ent. Zeit. 1852, 401. — Reitt. Best. Tab. eur. Col., Necroph., 42.

Sub foliis deciduis ad Sörnäs prope Helsingforsiam d. 22 Oct. 1910 unicum individuum (♂) cribro entomologico cepit dom. stud. M. A. Salokas, qui specimen benevole Museo fennico donavit. — Ceterum per totam Europam mediam dispersa sed ubique raro obveniens.

4. **Epuraea x-rubrum** n. sp. — Oblongo-ovalis, antice posticeque leviter angustata, minus dense subtilius punctulata, tenuiter fulvopubescens, fusco-picea, subopaca, capite maxima ex parte, prothoracis lateribus late rufescentibus, elytrorum margine reflexo, apice anguste vittaque arcuata ad humerum incipiente ad suturam ducta postice excurvata cum opposita signum x formante rufo-ferrugineis; antennis clava fusca excepta, ore pedibusque pallide rufo-testaceis; antennis articulo ultimo penultimo paullo angustiore; prothorace longitudine sua fere duplo latiore, prope basin rotundato-dilatato, antice distincte angustiore, apice satis fortiter emarginato; lateribus ante angulos basales obsoletissime sinuatis; basi utrinque prope angulos distincte sinuato; elytris lateribus latissime, postice distinctius rotundatis, parum convexis, apice late rotundato-truncatis; corpore subtus subnitido, parcius subtilissime punctulato. Long. 2—3 mm.

Mas: tibiis intermediis intus ante apicem obsoletissime sinuatis, haud dilatatis.

Var. b: paullo obscurior, elytris maculis duabus plus minusve obsoletis, prima basali, secunda in parte triente postica, vitta arcuata has conjungenda evanida.

Var. c: corpore supra toto piceo.

Var. d: signaturis elytrorum pallidis magis dilatatis, et secundum marginem lateralem continuatis maculam discoidalem fuscam includentibus.

Var. e: supra rufo-ferruginea, elytris ante apicem fascia lata trientem longitudinis elytrorum occupanti et secundum marginem anguste continuata fusca.

Var. f: supra plus minusve pallide rufo-ferruginea, elytrorum signatura x-formi obsoleta, pallidiore.

E. obsoletae Fabr. affinis, sed minor, obscurior, paullo angustior, elytris angustius marginatis, punctura praesertim in pagina inferiore subtiliore et minus densa, tibiis intermediis maris fere simplicibus et in forma normali signatura x-formi elytrorum distincta; ab *E. lapponica* Reitt. statura magis parallela, elytris prothorace parum latioribus antennarum clava infuscata diversa; ab *E. carpatica* Reitt. elytrorum forma ut et signaturis distincta videtur; ab *E. variegata* Hbst, cum qua colore paullo similat, prothoracis forma et lateribus multo minus late explanatis primo intuito distinguenda. — Caput rufo-ferrugineum, vertice saepe infuscatum, distincte punctulatum, subopacum, tenuiter flavo-pubescens, fronte utrinque inter antennas foveolato, palpis pallide testaceis, maxillarium articulo ultimo apice satis late rotundato-truncatis; oculis granulosis, brevissime setulosis. Antennae pallide testaceae, clava infuscata; articulo secundo 3:o distincte crassiore sed vix longiore, 3—5 sensim paullo brevioribus et crassioribus, 5:o obconico sequenti duplo longiore, 6—8 sensim distincte latioribus, 6:o subrotundo, 7:o distincte transverso, 8:o brevissimo longitudine duplo et dimidio latiore, 9—11 clavam abruptam formantibus, 9:o 10:o aequilato, ultimo penultimo paullo angustiore, apice subapiculato. Prothorax omnino fere ut in *E. obsoleta* constructus, longitudine sua circiter $^3/_4$ latior, antice distincte angustior, prope basin seu in triente basali latissimus, lateribus modice rotundatis,

postice distincte angustatis et ante angulos obsoletissime sinuatis; basi utrinque prope angulos distincte sinuato, his modice productis, subrectis; apice satis profunde emarginatus, angulis anticis subacutangulariter productis; supra modice convexus, lateribus paullo angustius quam in *E. obsoleta* reflexo-marginatis, disco ante basin transversim obsolete depresso; paullo subtilius et minus dense quam in illa specie punctulatus, interstitiis obsolete rugosis, omnium subtilissime alutaceis, pube depressa fulva parcius vestitus, subopacus, fusco-piceus, plerumque lateribus late indeterminatim, margine basali et apicali anguste brunneo-rufis; vel totus piceus (in var. c), vel rufescens et tandem (in var. f) totus rufo-testaceus. Scutellum breviter subtriangulare, ut in prothorace punctatum et pubescens. Elytra prothorace perparum latiora et hujus longitudine medio duplo longiora, latitudine sua communi circiter $^1/_4$—$^1/_3$ longiora, lateribus latissime rotundata, postice leviter angustata, apice omnino ut in *E. obsoleta* truncata, angulo exteriore late, interiore anguste rotundata; supra parum, postice magis convexa, ante medium late obsolete depressa, lateribus anguste reflexo-marginatis; ut in prothorace punctata et pubescentia, in medio versus suturam obsolete transversim rugulosa, superficie omnium subtilissime alutacea, subopaca, fusco-picea, marginibus lateralibus et apicali plerumque rufescentibus, in singulo vitta plus minusve lata, arcuata in tuberculo humerali incipiente oblique versus suturam ducta eamque attingente et in parte postica triente satis abrupte excurvata, cum opposita signum x formante, rufescenti. Haec signatura interdum evanescit, ut restant solum maculae duae (var. b) plus minusve obsoletae vel (in var. d) secundum marginem lateralem continuatur maculam fuscam cingens (fere ut in *E. variegata*) vel totam partem anteriorem elytrorum occupat (in var. e); in var. c tandem elytra tota picea sunt et in var. f uti prothorax rufo-ferruginea vel testacea, signatura normali x-formi obsoletissima. Corpus subtus piceum, nitidiusculum, parcius subtiliter punctatum, parce tenuiter flavo-pubescens; pectore ut in *E. obsoleta* constructo, epipleuris

elytrorum paullo angustioribus quam in illa specie saepe ut et prothoracis lateribus subtus rufescentibus. Pedes breviusculi, toti pallide rufo-testacei; tibiis intermediis in mare intus vix visibiliter emarginatis, haud dilatatis.

Sub foliis deciduis praesertim *Salicis capreae* ad Sörnäs prope Helsingforsiam d. 22—29 Oct. 1910 specimina plura cribro entomologico capta.

Mötet den 3 december 1910.

Till inhemska medlemmar invaldes stud. fröken M. K. Arvonen (föreslagen af doktor H. Lindberg), student V. V. Kokko (föreslagen af magister T. H. Järvi), fröken E. Lindström (föreslagen af doktor H. Lindberg), student G. G. Marklund (föreslagen af fil. kand. A. Palmgren), fil. kand. A. R. Ruoranen (föreslagen af magister T. H. Järvi) samt fröken I. Ström (föreslagen af fil. kand. E. Häyrén).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6,391: 77.

Docent K. M. Levander påpekade önskvärdheten af en djur- och växtreservation i hufvudstadens närhet samt demonstrerade en karta öfver Fredriksbergs hemman, hvilket framhölls såsom i nämnda afseende synnerligen lämpligt. Området disponeras af Meteorologiska centralanstalten, som här uppfört sin nya drakstation. Det företer en jämförelsevis ursprunglig och omväxlande natur samt erbjuder ståndorter af olikartad beskaffenhet. Praktiskt fågelskydd kunde här lämpligen fås till stånd. I framtiden, när staden ytterligare vuxit, skulle platsen få ännu större värde för demonstration af olikartade naturförhållanden.

Sällskapet beslöt med anledning af föredraget att uttala, att förslaget om en dylik djur- och växtreservation är synnerligen beaktansvärdt och bör på allt sätt understödas.

Doktor Harald Lindberg förevisade en för Finlands adventivflora ny fanerogam, *Lepidium apetalum* Willd., som han tagit i Heinola stad sommaren 1909. Föredragaren framhöll, att arten synbarligen inkommit österifrån, och att man med all sannolikhet kunde vänta, att den skulle vinna spridning i vårt land.

Doktor H. Lindberg omnämnde vidare, att *Carex rotundata*, som tidigare hos oss upptagits under *C. rostrata*, enligt hans åsikt måste anses såsom en egen, god art. Föredragaren hade under sin resa i Lappmarken senaste sommar upprepade gånger varit i tillfälle att iakttaga dem växande på alldeles samma fläckar, och hade de ständigt varit lätta att hålla i sär genom flere konstanta och goda karaktärer.

Fil. kand. Alvar Palmgren demonstrerade exemplar af *Carex digitata* var. *pallens*, som tidigare icke anmärkts för landet. Denna växt hade ofta uppfattats såsom endast en form, men var föredragaren i anslutning till R. F. Fristedt, som urskilt växten i fråga, snarast benägen att anse densamma såsom en varietet.

Student Nandor Johansson omnämnde, att han senaste sommar den 13 juni insamlat *Allium ursinum* L. på Brunskär i Kökar. Tidigare är arten från vårt land känd endast från Ramsholmen i Jomala och från Pellinge i Borgå skärgård.

Amanuens B. Poppius förevisade en abnormt utbildad gäddskalle, som insändts till samlingarna af forstmästare A. Renvall. Gäddan hade fångats i augusti 1910 i Räkkijärvi i Enare socken af herr N. Karppinen.

Tohtori Walter M. Linnaniemi oli kirjeessä ilmoittanut, että hänelle lokakuun lopulla insinööri J. Alopaeus, Sortavalassa, kertoi merimetson *(Phalacrocorax carbo* L.) pesineen viime kesänä Laatokan rantamilla Kurkijoen pitä-

jässä Heinsimän saariryhmään kuuluvan Kukrinsaaren jyrkällä kallioseinämällä. Täältä tulivat nimittäin 2 kppl., toinen nuori tämän vuoden poika, toinen vanhempi, kaadetuiksi ja täytettäväksi jätettiin Sortavalaan. Lintuja oli alkujaan 9, jälelle jäi 7. Sanotaan niitä olevan 2 poikuetta. Pesiminen tapahtuu asujamien mukaan jo toisen kerran, edellisenä vuonna niinikään oli poikue samassa paikassa.

Professor J. Sahlberg demonstrerade *Pediacus depressus* Hbst från Sibbo samt lämnade om arten följande upplysningar:

„Genom visad frikostighet af universitetets ekonom, arkitekt Gunnar Stenius, har vår coleoptersamling erhållit en insekt, som för densamma är af stort intresse, nämligen *Pediacus depressus* Herbst, hvilken han funnit i Sibbo socken den 10 juli innevarande år.

Denna art har jag förut på ganska osäkra grunder infört i vår fauna efter ett defekt exemplar, som redan år 1850 blifvit anträffadt på en ångbåt på färd emellan Stockholm och Åbo af baron Edvard Hisinger. — Inom Sverige är arten funnen endast i Skåne, men i mellersta Europa har den en större utbredning. Den uppgifves lefva under bark af ek.“

Från gymnastiklärare Bruno Florström inlämnades följande meddelanden om

Anmärkningsvärda fanerogamfynd.

1. Hos Sällskapet får jag härmed anmäla om förekomsten af *Carex remota* L. på Åland å Eckerö, söder om Storbyn. Arten anträffades af mig därstädes den 16 juli 1910 tämligen sparsamt växande å en mycket begränsad lokal under albuskar kring källan af en liten skogsbäck.

Tidigare är denna *Carex*-art i vårt land anträffad endast å en lokal, äfvenledes på Åland i Jomala socken, hvarför

detta omnämnande sålunda gäller en af den åländska florans största rariteter.

Äfven i Sverige, där *C. remota* har sitt närmaste utbredningsområde, är den mycket sällsynt och förekommer blott sparsamt där den iakttagits, en omständighet, som ger stöd för den förmodan, att arten för sin trefnad fordrar speciella, särdeles gynnsamma lokaler.

Utan tvifvel är den därjämte en bland de växter på Åland, hvilka under en tidigare period förekommit flerstädes, men genom odlingens tillskyndan blifvit dömda att decimeras eller gå under.

2. Under senaste vårsommar gjorde jag insamlingar af *Taraxaca* i särskilda delar af Satakunta, hvilket område i endast ringa grad i detta hänseende uppmärksammats. Upptagen af annan verksamhet, har jag tills vidare varit i tillfälle att endast till en del studera det insamlade materialet. Af den hittills verkställda bearbetningen har emellertid framgått, att nedannämnda former, af hvilka exemplar till Finska museet inlämnats, ingå i mina samlingar:

Inom området tidigare tagna: *T. biformatum* Lindb. fil., *T. canaliculatum* Lindb. fil., *T. Dahlstedtii* Lindb. fil., *T. fulvum* Raunk., *T. Kjellmani* Dahlst., *T. marginatum* Dahlst., *T. mucronatum* Lindb. fil., *T. penicilliforme* Lindb. fil., *T. praestans* Lindb. fil., *T. proximum* Dahlst., *T. reflexilobum* Lindb. fil. och *T. tenebricans* Dahlst.

Mig veterligen ej från området angifna: *T. crassipes* Lindb. fil., *T. duplidens* Lindb. fil., *T. fasciatum* Dahlst., *T. Gelerti* Raunk., *T. hamatum* Raunk., *T. latisectum* Lindb. fil. och *T. longisquameum* Lindb. fil.

För fasta Finland nya: *T. biforme* Dahlst., *T. brevisectum* Palmgr., *T. cordatum* Palmgr., *T. dilatatum* Lindb. fil. och *T. laciniosum* Dahlst.

Beträffande ofvannämnda arters äfvensom att antal öfriga formers uppträdande inom Satakunta kommer framdeles närmare att redogöras.

Professor Ernst Edv. Sundvik redogjorde för följande

Iakttagelser angående humlorna.

1. Jag har fäst mig vid den omständigheten, att *Volucella*-larven, ehuru den äger blott föga utvecklad tandapparat, dock kan genomtränga höljena på humlornas kokonger och uppäta där befintliga larver. Skär man nu med hvass knif ett hål i kokonghöljet, kan man blott med uppbjudande af relativt stor kraft sönderslita den ännu hela delen. Hur är det sålunda möjligt för *Volucella*-larven att genomtränga det ytterst fasta silkeshylle, som omger humlans larv? Hvartill tjäna för öfrigt de 6 fotlika utsprång, som symmetriskt omgifva analändan på *Volucella*-larven? Påfallande är ock, att larven blir allt bredare mot analändan. Jag har trott mig redan af sistnämnda omständighet kunna antaga, att i bakre delen af larvkroppen finnes ett mäktigt organ, afsedt för något speciellt ändamål.

Det må här uttryckligen betonas, att just ofvan nämnda omständighet förmådde mig att af sakkunnig söka erhålla närmare upplysning om *Volucella*-larvens anatomi. I denna afsikt vände jag mig till professor R. Kolster, som vänligen gjort längdsnitt genom den *Volucella*-larv jag under senaste sommar erhöll från det enda bo jag då var i tillfälle att undersöka.

Det visade sig, att på hvardera sidan af bakkroppen finnas två körtlar, som äro spiralvridna och omgifna af en synnerligen fast membran. De förena sig till en gemensam utförselgång, som utmynnar, icke i kloaken (rectum), utan i medianlinjen invid denna. Körtlarna fungera alltså sannolikt icke som exkretionsorgan, utan torde, såsom jag antager, bilda ett sekret, som äger förmågan att upplösa, uppmjuka silkesmassan på humlornas kokonger. Dessa kunna härefter öppnas af *Volucella*-larven med dess ofullkomliga tandapparat. De sex utskotten skulle då tjäna till att fasthålla kokongen, under det att larven uttömmer sekretet, som sålunda kan anhopas i större mängd på samma ställe.

Den spiralformiga körteln är uppfylld af tresidiga, starkt granulerade celler. Professor Kolster tydde kornen som „sekretkorn“. Cellerna hade ett helt annat utseende än de utom körteln liggande.

2. Kanske kunde följande observation anses gifva vid handen, att *Volucella*-larven stundom försöker angripa själfva humlan. En af dagarna före den 20 augusti sistlidne sommar såg jag i en buskskog en humlehona (vise), som på allt sätt sökte höja sig till flykt, men förgäfves. Hon kom ej högre än till 2 à 3 decimeter, föll därpå ned till marken. Då jag fann detta abnormt, tog jag med näsduken fatt i humlan och fann till min häpnad, att en *Volucella*-larv med sina fotliknande utsprång omklamrade humlans abdomen på undre sidan. Den släppte dock snart sitt tag, och humlan, numera fri, flög bort. Då jag antog, att humlans bo ej kunde vara synnerligen aflägset, sökte jag efter detsamma, och, mycket riktigt, det fanns i mossan alldeles i närheten. Vid öppnandet funnos där blott några toma kokonger och ett par *Volucella*-larver.

Sökte *Volucella*-larven förflytta sig från det toma boet, eller ville den kanske angripa humlan själf för att komma åt föda? Se där frågor, som ej så lätt låta sig besvaras. Larven tog jag till vara; och just densamma blef af professor Kolster undersökt.

3. Humlepar in copula. Den 18 augusti detta år befann jag mig i Kyrkslätt socken invid ett berg, på norra sidan därom. Därunder fästes min blick vid, som det tycktes, en ovanligt stor insekt, som kom flygande från NW, en insekt, som att döma af storleken måste vara obekant i Norden. Den slog sig ned på en ljungbuske; och nu fann jag, att det var en mängd humlor, som voro på bröllopsfärd. Honan, som uppbar icke mindre än 5 andra humlor, däraf en „in copula“ och 4, som höllo sig fast, dels på honan, dels på hanen, drog sig snart med sitt följe till undre delen af den ljunggren, hvarpå den slagit sig ned. Jag hade ett förstoringsglas af omkr. 5 centimeters diameter och kunde därmed betrakta sällskapet på ett par, tre decimeters afstånd.

Såvidt jag kunde finna, var det blott en hona, resten hanar. Det hela liknade en drufklase.

Magister B. Poppius har konstaterat, att humlorna tillhörde arten *Bombus sylvarum*. Ledsamt nog slog mitt försök att insamla hela sällskapet fel, emedan afståndet från ljung-grenen till marken var blott några få centimeter och den papperstrut, som jag i hast gjorde, var för liten. Det hela påminde om en bisvärm „en miniature".

Professor J. Sahlberg anmälde

Några för vår fauna nya och mindre kända aleocharider.

Då den österrikiske entomologen dr. Max Bernhauer, som för närvarande är sysselsatt med utarbetandet af ett större arbete öfver de palearktiska aleochariderna, önskade till påseende typexemplar af några nordiska arter, sände jag jämte dessa åt honom i och för granskning ett större antal till denna insektgrupp hörande, ännu obestämda exemplar, som blifvit insamlade af mig och min son Unio under de senaste åren i skilda delar af södra Finland, i Tavastland och Lappland. Nyligen återkom samlingen bestämd, och bland de omkr. 170 arterna befunno sig några för vår fauna nya. Då flertalet af dessa nykomlingar äro arter, som ej finnas upptagna i de hos oss mest använda faunistiska handböckerna, anhåller jag om plats i Sällskapets Meddelanden för en uppsats om dem med korta beskrifningar för deras igenkännande. I sammanhang härmed vill jag meddela diagnoser för några andra arter, som redan förut i korthet omnämnts såsom tillhörande vår fauna, nämligen dels i min Catalog. Col. fenn. geogr., dels i den af B. Poppius utgifna Kolahalföns och Enare Lappmarks *Coleoptera* (Festschr. für Palmén, N:o 12). De för landet nya arterna äro utmärkta med en stjärna.

*1. **Thiasophila canaliculata** Rey. — Convexiuscula, picea, satis nitida, elytris brunneis, extus paullo infuscatis, anten-

nis pedibusque rufo-ferrugineis, abdomine basi apiceque fusco, capite segmentisque mediis abdominis obscurioribus, nigro-piceis, apice anguste brunneis; antennis minus fortiter incrassatis, articulo secundo tertioque obconicis, longitudine aequalibus, 4—10 sensim latioribus, minus fortiter transversis, ultimo praecedentibus duobus simul sumtis longitudine aequali, ovato; prothorace longitudine sesqui latiore, antice angustato, medio obsolete canaliculato; elytris prothorace parum longioribus, postice communiter obtus-angulariter emarginatis, ad angulos exteriores distincte sinuatis, crebre ruguloso-punctatis.

Rey Hist. nat. Col. Fr. Brevip. Aleoch. III, 1874, 390. — Ganglb. Käf. Mitteleur. II, 87. — Bernh. Die Staph. pal. faun., Aleoch. II, 33, 2.

Th. angulatae Er. affinis, paullo minor, antennis minus incrassatis, articulo tertio secundo haud longiore, ultimo duobus penultimis simul sumtis haud longiore prothoraceque breviore medio obsolete canaliculato distincta; a *Th. inquilina* Märk. differt antennis multo tenuioribus, prothorace elytris angustiore, longitudine sua circiter sesqui latiore antennisque distincte tenuioribus.

Sällsynt; jag har tagit den för flera år sedan i Yläne; i Jaakkima är den funnen af U. Saalas. — För öfrigt spridd i mellersta Europa. Uppgifves lefva tillsammans med *Formica exsecta*.

*2. **Bolitochara mulsanti** Sharp. — Rufo-brunnea, tenuiter pubescens, capite paullo obscuriore, elytris nigricantibus, vitta magna humerali suturaque postice brunneis, abdomine cingulo lato anteapicali piceo, antennis, palpis pedibusque rufo-testaceis; capite ovato colle crassiusculo haud duplo latiore, minus dense punctulato; antennis apicem versus incrassatis, articulo 5:o leviter transverso, 8—10 longitudine sesqui latioribus, ultimo ovato, apice attenuato; prothorace leviter transverso, lateribus ante angulos posticos subrectos distincte sinuatis, supra crebre subtiliter punctato et ante basin foveola impressa; elytris pone medium fortiter oblique impressis, crebre profunde rugoso-punctatis; ab-

domine parce subtiliter punctato, prope basin subconstricto. Long. 4,5 mm.

Mas: elytris postice prope suturam plica brevi armatis, abdominis segmento 7:o (5:o visibili) medio carinula acuta fere percurrente munito parceque granulato, segmento 8:o mutico.

Sharp Ent. Monthl. Mag. 1875, 132. — Ganglb. Käf. Mitteleur. II, 264. — *B. elongata* Rey Hist. nat. Col. Fr. Brevip. Aleoch. 1871, 202.

B. lunulatae Payk. affinis, sed paullo obscurior, prothorace angulis posticis acutioribus, elytris distincte impressis, fortius et crebrius punctatis et in mare segmento penultimo dorsali mutico mox distinguenda.

Sällsynt. Ett enda exemplar (♂) funnet vid Lahdenpohja i Korpilahti i norra Tavastland den 31 okt. 1900 af U. Saalas. — I öfrigt utbredd öfver mellersta Europa, men öfverallt sällsynt.

*3. **Phloeopora nitidiventris** Fauv. — Sublinearis, parum convexa, nigra, elytris brunneis, circa scutellum infuscatis, abdominis apice antennisque rufescentibus, his basi, palpis pedibusque rufo-testaceis; prothorace longitudine distincte, latiore, valde opaco; elytris hoc parum latioribus et distincte circiter $^1/_4$ longioribus, distincte alutaceis, subtilissime remote punctulatis; abdomine nitido, minus dense, apice remotius punctulato. Long. 3 mm.

Fauv. Rev. Ent., 1900, 61. — Bernh. Die Staph. d. pal. faun. II, 192.

Phl. testaceae Mann. (= *reptans* Er. nec Grav.) simillima et valde affinis nec nisi elytris longioribus abdomineque magis nitido, parcius et distinctius, segmentiis ultimis subtilius et multo remotius punctatis distinguenda.

Förekommer under bark af torra träd, i synnerhet af *Pinus sylvestris*, och ofta tillsammans med *Phl. testacea* Mann., med hvilken den blifvit sammanblandad. Jag har tagit arten vid Helsingfors och i Karislojo. — Synes vara utbredd öfver större delen af Europa samt norra Afrika, där jag funnit den under bark af *Pinus haleppensis*.

4. **Phloeopora angustiformis** Baudi. — Linearis, angusta, nigra, elytris piceis, apice intus rufescentibus, abdominis apice, antennarum basi pedibusque brunneis, palpis pallidis, apice infuscatis; capite magno prothorace vix angustiore, hoc longitudine sua vix latiore et elytris distincte angustiore, subopaco; elytris prothorace $^1/_3$ longioribus, subtiliter punctulatis; abdomine segmentis 3—6 basi late et profunde transversim impressis, satis fortiter et modice dense punctatis, 7:o subtiliter et parce punctulato. Long. 2,3—2,5 mm.

Baudi Berl. ent. Zeitschr. 1869, 370. — Ganglb. Käf. Mitteleur. II, 104, 2. — Bernh. Die Staphyl. der palearct. Faun. II, 193, 3.

Statura angusta coloreque obscuriore, prothorace angustiore, minus opaca a praecedente atque *Phl. testacea* distincta, *Phl. tereti* Grav. (= *Phl. corticalis* Er. nec Grav.) magis affinis, sed capite latiore prothorace vix angustiore, elytris distincte angustioribus et longioribus distinguenda. *Phl. corticalis* Grav. vera (= *major* Kraatz), quae nondum in Europa boreali capta est, differt a nostra specie prothorace nitido, elytris postice dimidiatim pulchre rufis segmentoque 6:o dorsali basi obsolete tantum transversim impresso.

Ej sällsynt i södra och mellersta Finland; synes näst *Phl. testacea* vara den allmännaste arten inom släktet. Jag har ofta funnit den under bark af *Alnus incana* i trakten af Helsingfors. — Utbredd öfver större delen af Europa.

*5. **Oxypoda (Paroxypoda) gracilicornis** Epp. — Elongata, nigra, antice subnitida, confertissime subtiliter punctulata et sat dense griseo-pubescens, antennis elytrisque fusco-piceis, illarum articulo primo pedibusque rufo-testaceis, femoribus infuscatis; capite parvo ovato; antennis longis, gracilibus, articulis elongatis, penultimis latitudine distincte longioribus; prothorace convexiusculo, magno, aequali, elytris latitudine subaequali et longitudine sua circiter $^1/_3$ latiore; elytris prothorace parum longioribus, opacis, paullo fortius creberrime punctatis; abdomine apicem versus vix angustato, toto subtilissime et creberrime punctulato, dense griseo-pubescente, opaco; tarsis gracilibus, posticis articulo primo tri-

bus sequentibus simul sumtis longitudine aequali. Long. 4,5 mm.

Eppelsh. Deutsch. ent. Zeit. 1893, 21. — Bernh. Die Staph. pal. Faun., Aleoch. II, 63, 10.

O. (Paroxypodae) lugubri Kraatz affinis et simillima vix nisi prothorace paullo longiore et angustiore distinguenda.

Sällsynt; jag har funnit ett exemplar under löf på mycket fuktig lokal i Niinimäenkorpi i djup granskog i Jämsä, norra Tavastland, d. 4 juni 1902; ett annat exemplar tog min son Unio i samma skog i oktober 1903. — För öfrigt funnen endast i östra Sibirien samt i Schweiz.

*6. **Oxypoda (Podoxya) skalitzkyi** Bernh. — Oblonga, postice angustata, nigro-picea, subopaca, densius griseo-pubescens, pube suberecta, antennarum basi, palpis pedibusque rufotestaceis; capite transverso, crebre punctulato; antennis breviusculis, apicem versus fortiter incrassatis, articulo secundo tertio distincte longiore et paullo crassiore, 4:o leviter transverso, penultimo longitudine duplo latiore, ultimo breviter ovato duobus antecedentibus simul sumtis longitudine aequali; prothorace elytris vix latiore, transverso, antice angustato, convexo, medio late sed obsolete canaliculato, subtilissime rugoso-punctato, abdomine apicem versus leviter angustato, crebre aequaliter punctulato, pube grisea sericea dense obducta; tarsis posticis articulo basali duobus proximis simul sumtis longitudine aequali.

Bernh. Die Staphyl. der palearct. Fauna, Aleoch. II, 75, 24 (1902).

O. (P.) umbratae Gyll. affinis, sed statura magis robusta, pubescentia densiore, suberecta, antennarum articulis 4—10 paullo latioribus tarsorumque posticorum articulo basali multo breviore facile distinguenda.

Tämligen sällsynt i skogar under nedfallna löf, men troligen utbredd öfver större delen af området. Funnen i närheten af Helsingfors, i synnerhet nära Malm station, vid Ekenäs och Raumo, i Hollola samt i Lappmarkerna. — Utbredd öfver norra och mellersta Europa.

*7. **Oxypoda (Podoxya) doderoi** Bernh. — Latiuscula, minus convexa, nigra, dense sericeo-pubescens, creberrime subtilissime punctulata, abdomine apice piceo, pedibus rufotestaceis; antennis totis nigris apicem versus incrassatis, articulo 2:o 3:o distincte longiore, penultimo longitudine sua circiter sesqui latiore, ultimo duobus antecedentibus simul sumtis fere longiore; prothorace magno, lato, longitudine fere sesqui latiore, antice angustato, aequali; elytris prothorace parum longioribus et simul sumtis longitudine sua distincte latioribus; abdomine apicem versus sat fortiter angustato. Long. 2—2,5 mm.

Bernh. Die Staph. palearct. Faun., Aleoch. II, 78, 28 (1902).

O. (Pod.) umbrata multo minor, latior, prothorace majore, basi haud canaliculato coloreque nigro mox distinguenda. *O. sericeae* Heer. colore similis sed statura latiore, prothorace majore, elytris brevioribus, latioribus antennisque etiam basi nigris diversa.

Sällsynt; jag har tagit 2 exemplar i hästspillning i Karislojo den 20 augusti 1901. — För öfrigt tagen på flera ställen inom Österrike och Ungarn samt i Italien och på Kaukasus.

8. **Oxypoda (Podoxya) ancilla** J. Sahlb. — Crassiuscula, nigra, sericeo-pubescens, antennis piceis, basi tibiis tarsisque ferrugineis, palpis piceis; capite parvo prothorace duplo angustiore, dense subtilissime punctato; antennis crassis, apicem versus incrassatis, articulo secundo tertio longiore, 4:o leviter transverso, penultimis latissimis, 10:o longitudine plus quam dimidio latiore, ultimo duobus praecedentibus simul sumtis paullo longiore, apice obtuso; prothorace brevi longitudine dimidio latiore, antice angustato, angulis omnibus lateribusque rotundatis, basi transversim foveolato, subtiliter creberrime punctulato; elytris prothorace multo longioribus et paullo latioribus, angulo exteriore sinuato, creberrime et paullo minus subtiliter quam in prothorace punctatis; abdomine apicem versus distincte attenuato, toto subtilissime et creberrime punctulato, lateribus postice parce

et tenuiter piloso; tarsis posticis articulo primo sequentibus tribus simul sumtis paullo longiore. Long. 3 mm.

J. Sahlb. Bidr. nordv. Sibir. Ins., Coleopt., Kongl. sv. Vetensk.-Akad. handl. XVII, 4, 86, 573 (1880). — Bernh. Die Staph. eur. Faun., Aleoch. II, 72, 21.

O. (Pod.) vicinae Kr. *(humidula* Kr.) affinis sed prothorace breviore, elytris longioribus, antennis validis, tam basi quam apice crassioribus diversa.

Ett enda exemplar taget vid Nuortjaur på halfön Kola våren 1899 af B. Poppius. — För öfrigt funnen vid floden Mezen, på halfön Kanin och i mellersta Sibirien (se Poppius Medd. F. et Fl. Fenn. 34, 1908, p. 113).

9. **Oxypoda (Demosoma) assecta** Mäkl. — Elongata, sublinearis, convexa, nigro-fusca, parum nitida, pube densa griseo-sericea obducta, prothorace, elytris abdominisque apice dilutius piceis, antennarum basi pedibusque rufo-testaceis; antennis apicem versus satis fortiter incrassatis; articulo secundo tertio multo longiore, penultimis longitudine sesqui latioribus; prothorace elytris distincte angustiore, longitudine sua circiter $^1/_3$ latiore, lateribus rotundatis, antice angustato, sat dense subtilissime punctato; elytris prothorace vix longioribus, postice paullo dilatatis, ad angulos posticos distincte sinuatis, subtiliter crebre punctatis et transversim subrugosis; abdomine apicem versus perparum angustato, toto dense subtilissime punctulato, segmentis 5—7 sensim paullo longioribus. Long. 1,6 mm.

Mäkl. Coleopt. myrmecoph. fenn., Bull. d. Mosc. (sep.) 14, 41 (1846). — Bernh. Die Staphyl. d. palearct. Fauna, Aleoch. II, 116, 85.

O. islandicae Kraatz statura similis, sed duplo minor, antennis brevioribus extrorsum magis incrassatis facile distinguenda; ab *O. (Bessopora) haemorrhoa* Mann. differt corpore toto pube densa sericea tecto, antennarum articulis penultimis minus fortiter transversis abdomineque apice haud parcius punctato diversa.

Af denna för mig tidigare okända art påträffades å entomologiska museum ett af Mäklins typexemplar. Detta

är enligt uppgift taget tillsammans med *Lasius fuliginosus*. Jag har tagit arten i närheten af Helsingfors; i Haapavesi i södra Österbotten är den funnen af dr. Helenius. — Hittills ej funnen utom Finland.

Var. *tavastensis* n. v. Elytris prothorace distincte longioribus, paullo remotius subtilissime punctulatis haud transversim rugosis, antennis pallidioribus, magis incrassatis, articulis penultimis longitudine fere duplo latioribus. An distincta species?

Sällsynt; jag har funnit den under mossa och löf på sank mark i Niinimäenkorpi skog i Jämsä i norra Tavastland den 4 juni 1902. Exemplaren, som i och för granskning varit sända till dr. Bernhauer, hafva af honom blifvit återsända med anteckningen „*O. assecta* Mäkl. elytris longioribus". Mig synas de dock måhända utgöra ett särskildt species, men då hittills endast 2 exemplar blifvit funna, har jag tills vidare fört dem såsom varietet till sagda art.

* 10. **Plataraca brunnea** Fabr. — Thoms. Sk. Col. III, 46, 2. — Rey Hist. nat. Col. Fr. Brev. Aleoch. 1873, 661, 1. — *Homalota* Er. Gen. et Sp. Staph. 98, 36. — Kraatz Nat. Ins. Deutschl. II, 265, 73. — Sharp Brit. Hom., Trans. ent. of Lond. 1869, 184. — *Liogluta* Seidl. Faun. Balt., Ed. II, 422. — Fauv. Faun. Gallo-Rhen. 729, 77. — *Atheta* Ganglb. Käf. Mitteleur. II, 204, 122.

Sällsynt; jag har funnit ett enda exemplar vid stranden af sjön Pyhäjärvi å Karelska näset den 16 juni 1902. — För öfrigt är den funnen i Sverige samt på flera ställen i mellersta och södra Europa.

* 11. **Halobrecta puncticeps** Thoms. — Sk. Col. III, 49, 1. — *Homalota* Thoms. Öfv. Vet. Ak. Förh. 1852, 133. — Kraatz Ins. Deutschl. II, 232. — Sharp Brit. Hom., Trans. ent. of Lond. 1869, 140. — Seidl. Faun. Balt., Ed. II, 429. — *Atheta* Ganglb. Käf. von Mitteleur. II, 211, 136.

Förekommer vid hafsstränder under uppkastad *Fucus*. Jag har funnit den nära Täktom by på Hangöudd den 11 juli 1901 samt på samma lokal tämligen talrik den 21 juli 1910. — Utbredd öfver största delen af Europas hafskuster.

12. **Atheta (Megista) subplana** J. Sahlb. — Elongata, depressa, nigra, nitidula, tenuissime griseo-pubescens, antice dense subtilissime punctata; capite lato subplano, medio obsolete impresso; antennis tenuibus, articulis penultimis vix transversis; prothorace transverso, lateribus modice rotundatis, basi medio late rotundato, utrinque oblique truncato, disco late deplanato-excavato utrinque setis nonnullis tenuibus ornato; elytris prothorace paullo latioribus et circiter $^1/_3$ longioribus, omnium subtilissime alutaceis et obsolete punctatis; abdomine lineari, depresso, segmentis 2—4 parce subtiliter, 5:o remotius punctulato, 6:o sublaevi. Long. 3—3,5 mm.

Mas: segmento 7:o dorsali obsolete granulato-punctato, ventrali sat fortiter producto, apice anguste rotundato.

J. Sahlb. Bidr. nordv. Sib. Col., Kongl. Sv. Vet. Ak. Handl. XVII, 4, 90, 609 (1880).

Species distinctissima, statura depressa, prothorace distincte deplanato-excavato facile cognoscenda, prope *A. (Meg.) graminicola* Grav. ponenda, sed tamen valde diversa.

Sällsynt; funnen vid öfra loppet af floden Ponoj på Kola-halfön den 29 aug. 1887 af J. A. Palmén samt vid stranden af Nuortijoki inom samma provins af B. Poppius. — Äfven funnen i arktiska Sibirien, på halfön Kanin och på Spetsbergen (se B. Poppius, Festschr. für Palmén, 139, 427).

13. **Atheta (Metaxya) polaris** Bernh. — Lineari-elongata, subdepressa, fusco-nigra, tenuissime pubescens, elytris fusco-piceis, antennarum basi abdominisque apice brunneis, palpis pedibusque rufo-testaceis; capite prothorace multo angustiore, parum nitido, subtilissime, minus crebre punctato; antennis longis tenuioribus, articulo secundo tertio paullo longiore, 4—9 latitudine longioribus, 10:o latitudine aequilongo, ultimo praecedentibus duobus simul sumtis paullo breviore; prothorace elytris distincte angustiore, rotundato-quadrato, longitudine vix $^1/_3$ latiore, apicem versus levissime angustato, subtiliter sat dense punctulato et pubescente, subopaco, medio ante basin obsolete foveolato, lateribus setis tenuibus

munito; elytris prothorace circiter $^1/_3$ longioribus, subtiliter creberrime punctulatis, dense griseo-pubescentibus; abdomine sublineari, anterius subtiliter crebre, posterius parce sed usque ad apicem punctato. Long. 3,7—4 mm.

Mas: abdomine segmento 6:o ventrali satis fortiter producto, apicem versus modice angustato, apice rotundato.

Femina: segmento 7:o dorsali obtuse emarginato, 6:o ventrali haud producto.

Bernh. Verh. zool. bot. Ver. in Wien 1900, 536, 10.

Species magna *A. elongatulae* Grav. et *A. gyllenhali* Thoms. affinis, sed multo major, latior, prothorace longiore distinguenda; ab *A. fusca* Sahlb. statura longiore, prothorace minus transverso tibiisque inermibus diversa.

Sällsynt på öfversvämmade flodstränder i Lappmarkerna och norra Österbotten (Kemijärvi). — Äfven funnen i nordligare Norge (se B. Poppius, Festschr. für Palmén, 138, 424).

Anm. Denna art benämndes först af dr. Bernhauer *A. sahlbergi* och är under detta namn upptagen i Catal. Col. Fenn., men emedan Eppelsheim tidigare beskrifvit en art från Sibirien med samma namn, ändrades namnet för den förstnämnda till *polaris*.

* 14. **Atheta (Oreostiba) sibirica** Mäkl. — Lineari-elongata, aterrima, nitidula, tenuiter griseo-pubescens, capite prothoraceque subtilissime parce punctulatis, antennarum basi palpis pedibusque fuscis; capite majusculo prothorace vix angustiore, pone oculos subdilatato, fronte leviter longitudinaliter impressa; antennis extrorsum leviter incrassatis, articulo secundo tertio subaequali, 4:o subquadrato, 5—10 cyathiformibus, sensim latioribus, penultimis distincte transversis, ultimo penultimo sesqui longiore, ovato, acuminato; prothorace subquadrato, longitudinaliter excavato, lateribus setis nonnullis tenuissimis munito; elytris prothorace paullo latioribus sed parum, vix $^1/_4$ longioribus, alutaceis, minus dense subtiliter punctatis, abdomine lineari, segmentis 2—4 subtilissime satis dense, 5—6 remote subtiliter punctatis. Long. 2,5—2,8 mm.

Mas: prothorace profundius per totam longitudinem longitudinaliter excavato, segmento 6:o ventrali paullo pro-

ducto, postice anguste rotundato, 7:o dorsali leviter emarginato.

Femina: prothorace minus fortiter tantum postice usque ad medium impresso, segmento 6:o ventrali vix producto, apice late rotundato.

Homalota (Aliantha) sibirica Mäkl. Öfv. Finsk. Vet. Soc. Förh. 1880, 82. — *Atheta* J. Sahlb. Kongl. Sv. Vet. Ak. Handl. 17, N:o 4, 93, 626. — Mäkl. l. c. 18, N:o 4, 36, 11.

A. (Oreostibae) tibiali Heer. affinis, sed capite majore prothorace vix angustiore, in mare fortiter longitudinaliter excavato seu latissime canaliculato abdominisque segmento 7:o dorsali apice distincte emarginato diversa.

Sällsynt i Lappland. Jag har funnit ett exemplar (♂) inom fjällregionen nära Yliköngäs i Utsjoki i finska Lappmarken den 3 juli 1894. — Äfven funnen i Norges fjällregion, på Kanin-halfön, på Waigatsch och Novaja Semlja, i arktiska Sibirien vid Jenisseis och Lenas nedra lopp samt på Tschuktscher-halfön.

15. **Atheta (Oreostiba) frigida** J. Sahlb. — Elongata, aterrima, tenuiter griseo-pubescens, antennarum scapo, geniculis tarsisque fusco-piceis, capite prothorace distincte angustiore, late ovato, fronte impressa, antennis pilosis, apicem versus leviter incrassatis, articulo secundo tertio perparum longiore, 4:o quadrato, 5—10 sensim paullo latioribus, 10:o leviter transverso, ultimo hoc sesqui longiore; prothorace distincte transverso, longitudine sua $^1/_3$ latiore, lateribus angulisque rotundatis, postice obsolete longitudinaliter impresso, lateribus setis nonnullis munito, subtilissime punctato; elytris prothorace paullo latioribus et distincte longioribus, obsolete punctatis et subtilissime alutaceis; abdomine sublineari vel postice vix visibiliter dilatato, segmentis 2—4 parce et subtiliter, 5:o remotius punctatis, 6:o sublaevi, 7:o densius punctato, apice leviter emarginato. Long. 2,5—3 mm.

J. Sahlb. Kongl. Sv. Vet. Ak. Handl. 17, N:o 4, 93, 626 (1880).

Praecedenti affinis, sed capite minore, prothorace distincte transverso, elytris prothorace distincte latioribus et longioribus distinguenda.

Funnen på tundran vid Ponoj, Litsa och Tschipnavlok på Kola-halfön af Envald, Edgren och förf., som äfven träffat den inom fjällregionen invid kanten af snödrifvorna nära Yläköngäs i Utsjoki den 3 juli 1894. — För öfrigt funnen i arktiska Norge, på Kanin-halfön samt på tundrorna nära Jenisseis mynning i arktiska Sibirien (B. Poppius, Festschr. für Palmén, 142, 470).

* 16. **Atheta (Dimetrota) münsteri** Bernh. — Elongata, nigra, subopaca, parce tenuiter griseo-pubescens, elytris pedibusque nigro-piceis, geniculis, tarsis et saepe etiam tibiis anticis rufescentibus; capite lato prothorace paullo angustiore, alutaceo et subtiliter punctulato, oculis majusculis, temporibus oculorum diametro brevioribus, fronte sublaevi deplanata; antennis pilosis, apicem versus perparum incrassatis, articulis 4—6 longitudine parum latioribus, 7—9 distincte transversis, 10:o iterum paullo longiore, ultimo duobus praecedentibus simul sumtis longitudine aequali; prothorace longitudine sua plus quam dimidio latiore, lateribus subrectis, supra parum convexo-alutaceo, satis crebre subtiliter punctato, lateribus setis nonnullis tenuibus instructo; elytris prothorace distincte latioribus et circiter $^1/_3$ longioribus, satis profunde et crebre punctatis; abdomine antice sublineari, postice modice angustato, segmentis anterioribus distincte parcius punctulatis, posticis laevigatis, lateribus setis rigidis exsertis armatis. Long. 2,2—2,5 mm.

Mas: antennis articulis 4 basalibus dense nigro-pubescentibus; primo magno, valde dilatato, secundo triplo latiore, 3:o distincte clavato, praecedenti multo longiore et paullo crassiore; segmento 7:o dorsali apice truncato, subtiliter sed distincte crenulato, 6:o ventrali perparum producto, apice rotundato.

Bernh. Münch. Koleopt. Zeitschr. I, 55, 2 (1902).

Species structura antennarum in mare insignis, colore nigro haud aeneo-micante ab *A. atramentaria* mox distinguenda et *A. frigidae* paullo simulans, sed oculis majoribus, capite prothoraceque brevioribus, abdomineque apicem versus distincte angustato mox distinguenda.

Torde förekomma uteslutande inom fjällregionen. Tagen af mig tillsammans med *A. frigida* nära Tenojoki i Utsjoki den 3 juli 1894 samt på Aakenustunturi i Kittilä i medlet af juni och på Peltotunturi i Enontekis i medlet af juli 1905 af U. Saalas. — För öfrigt funnen endast i Norge.

17. **A. (Dimetrota) allocera** Eppelsh. — Elongata, nigra, parum nitida, parce tenuiter griseo-pubescens, pedibus fuscis, tibiis tarsisque dilutioribus; capite latiusculo prothorace perparum angustiore, lateribus subtiliter et parce punctulato, fronte medio laevi et obsolete foveolato, oculis mediocribus; antennis brevibus, crassis, pilosis, articulo 2:o 3:o vix longiore, 4:o leviter 5—10 sensim magis transversis penultimo longitudine sua fere duplo latiore, ultimo praecedentibus duobus simul sumtis aequilongo; prothorace transversim quadrato basi foveolato, angulis omnibus late rotundatis, subtilissime minus dense punctulato, lateribus setis nonnullis tenuibus munito; elytris prothorace fere dimidio longioribus, paullo distinctius quam in prothorace subrugoso punctatis; abdomine segmentis basalibus minus crebre parcius punctulatis, 5—6 sublaevibus, lateribus praesertim posterius setis nigris erectis ornatis. Long. 2,5.

Mas: antennis articulis 4 basalibus longius nigro-pubescentibus, articulo 3:o leviter clavato, 2:o latitudine et longitudine aequali; segmento 7:o dorsali apice distincte emarginato, 6:o ventrali perparum producto, apice anguste rotundato.

Eppelsh. Deutsch. ent. Zeitschr. 1893, 36.

Funnen vid Ketola i närheten af Nuortijärvi i ryska Lappmarken af B. Poppius. — För öfrigt känd endast från östra Sibirien och Norges fjälltrakter. Då det i universitetets finska museum förvarade exemplaret är defekt, har jag uppgjort beskrifningen efter sibiriska exemplar och uppför arten såsom finsk på Bernhauers auktoritet.

* 18. **A. excelsa** Bernh. — Jag har funnit denna art bland järpexkrementer i Korpilahti i norra Tavastland den 3 juli 1902 samt under nedfallna löf vid Kirjavalahti i Ladoga-Karelen den 4 juli samma år; vid Angeli invid Inarijoki i Lappland är den tagen den 24 juli 1905 af U. Saalas.

*19. **A. sahlbergiana** Bernh. — Sällsynt; funnen några gånger i Karislojo och Sammatti af mig och U. Saalas.

Anm. De tvenne sist anförda arterna komma att utförligt beskrifvas i Bernhauers arbete, hvarför jag anser mig ej böra gå namngifvaren i förväg genom att för dem lämna några diagnoser.

Mötet den 4 februari 1911.

Till inhemska medlemmar invaldes arkitekt G. Stenius samt studenter K. M. W. Aschan och M. A. Salokas (alla föreslagna af professor J. Sahlberg).

Till publikation anmäldes:
G. Marklund, Bidrag till kännedomen om Taraxacumfloran i Karelia ladogensis.

Lääketieteen kandidaatti A. Ruotsalainen piti esitelmän sisälmysloismatojen levenemisestä ja esiintymisestä Helsingin lapsissa.

Gymnastiklärare Bruno Florström hade insändt följande meddelande:

„Hos Sällskapet får härmed jag anmäla, att i Satakunta anträffats en för vår flora ny *Taraxacum*-art, nämligen *T. lucidum* Dahlst. Exemplar af denna art insamlades af mig i Björneborg i en af stadens skvärer den 13 juni 1910, och har bestämningen kontrollerats af doktor H. Dahlstedt. *T. lucidum* är tidigare känd från Sverige och Norge.

Såsom nya för området Satakunta är jag därjämte i tillfälle omnämna *T. alatum* Lindb. fil., *T. pectinatiforme* Lindb. fil. och *T. semiglobosum* Lindb. fil., hvilka arter af mig därstädes insamlats.“

Ylioppilas M. E. Huumonen näytti jäkälät: *Cladonia glauca* Floerk., jonka hän oli viime kesänä löytänyt Kempeleestä, Ob, ja jota ei ennen ole ilmoitettu Suomesta löydetyksi, sekä *Cladonia fimbriata* f. *subcornuta* Nyl. [= *Cl. fimbriata* f. *furcellata* (Hoffm.) Wainio], joka ulkomuodoltaan on hyvin edellisen kaltainen, ja jonka esittäjä oletti maassamme jokseenkin yleiseksi, vaikka se on vielä vähän tunnettu. Sitä ei nimittäin ole kasvitieteellisen museon suomalaisissa kokoelmissa muuta kuin 1 kpl., otettu Korpilahdelta, sekä Norrlin & Nylander'in Herbarium Lichenum Fenniæ'ssa Helsingin luota. Esittäjän näyttämä kpl. oli Oulun luota. Määräykset ilmotti esittäjä t:ri E. A. Wainio'n tarkastaneen.

Ylioppilas Y. Wuorentaus esitti seuraavat huomattavat *Hemiptera*-löydöt:

1. *Stenodema trispinosum* Reut. — Luonnontieteelliseltä alueeltamme on *Stenodema trispinosum* Reut. tavattu ennen ainoastaan Solovetskoin saarella, mistä sen on löytänyt professori K. M. Levander. Kesäkuun 14 päivänä 1909 tapasin sen Oulujärven hiekkarannalla Säräisniemellä. Tämä löytö lienee merkittävä yhtenä lisänä itäisten muotojen esiintymisestä maassamme, sillä *Stenodema trispinosum* Reut. on hyvin laajalle levinnyt Pohjois- ja Keski-Aasiassa ja professori O. M. Reuter'in mukaan myöskin Japanissa ja Pohjois-Amerikassa sekä tavattu Krimillä, Sareptassa Etelä-Venäjällä ja Turkestanissa.

2. *Deltocephalus sabulicola* Curtis. — Kokkolan satamassa, Ykspihlajassa olevalla hietikolla tapasin heinäkuun 19 päivänä 1910 *Elymus*-mättäissä verrattain runsaasti esiintyvänä tämän harvinaisen *Deltocephalus*-lajin. Ennen on luonnontieteellisellä alueellamme sen tavannut prof. J. Sahlberg, nimittäin Venäjän Lapissa Varsuga-joen suussa olevalla lentohietikolla. Mitä *Deltocephalus sabulicola*'n levenemiseen tulee, niin on se tavattu Pohjois-Afrikassa, Ranskassa, Englannissa ja Ruotsissa.

Fil. kand. A. R. Ruoranen jätti painettavaksi:

Verzeichnis von in Nord-Tavastland gesammelten Hydrachniden.

Die hier aufgezählten Hydrachniden wurden von mir in den zwei letzten Jahren (1909 und 1910) in den Kirchspielen Petäjävesi und Jyväskylä (etwa 62° 14′ nördl. Breite) gesammelt. Die Untersuchung des Materials geschah im Laboratorium der finländischen hydrographisch-biologischen Kommission zu Helsingfors. Die in Finland zum ersten Mal gefundenen Arten sind mit * bezeichnet.

Eylaidae.

*1. *Eylais hamata* Koenike. — Diese mit besonders langer Augenbrücke versehene Form habe ich am $^{3}/_{7}$ in zwei Exx. im See Petäjävesi gefunden.

*2. *E. infundibulifera* Koenike. — Im Kelve-See und anderen Seen mehrere Exx. Scheint die häufigste *Eylais*-Art in diesen Gewässern zu sein.

*3. *E. triarcuata* Piersig und

*4. *E. soari* Piersig. — Von beiden habe ich nur je ein Exemplar im Petäjävesi am $^{18}/_{7}$ entdeckt.

*5. *E. bisinuosa* Piersig. — Einige Exemplare, am $^{3}/_{7}$.

*6. *E. extendens* Müll. — Ein Paar Exx. im See Kirrinjärvi am $^{3}/_{7}$.

*7. *E. rimosa* Piersig. — Drei Exx. aus dem Petäjävesi. Eine verwandte Form konnte ich nicht identifizieren.

*8. *E. setosa* Koenike (?). — Ein Individuum aus dem Petäjävesi.

Die *Eylais*-Arten, welche man schon beim Betrachten des lebenden Tieres dadurch erkennt, dass sie das vierte Beinpaar, welches nicht mit Schwimmhaaren versehen ist, unbenutzt hängen lassen, sind sehr häufig auch weiter vom Ufer, besonders in Seen mit Schlammboden.

Hydryphantidae.

9. *Hydryphantes ruber* (De Geer). — Diese mit Rüssel versehene, rote Wassermilbe habe ich im Kelve-See in 2 Individuen angetroffen.

* 10. *H. placationis* Thor. — Zwei Exemplare aus einer Pfütze. Die Geschlechter, welche nur durch die Grösse zu unterscheiden sind, konnte ich nicht bestimmen.

11. *Thyas venusta* C. L. Koch. — Drei Exemplare aus dem Kelve-See, im Juli; an einer mit Seerosen bewachsenen Stelle. Sie scheint sich meistens am Boden aufzuhalten, weil ihre Beine keine Schwimmhaare haben.

* 12. *Panisus torrenticolus* Piersig. — Diese eigentümliche, gepanzerte Form ist im Kelve-See am torfigen Schilf-Ufer am $^{3}/_{7}$ gefunden worden. Nur 1 ♀ (♂ unbekannt). Ihre Länge 1,2 mm, Breite 1,01 mm.

13. *Diplodontus despiciens* (Müll.). — ♂♂ u. ♀♀. Diese durch 4 getrennte Augen ausgezeichnete, hellrote Wassermilbe ist häufig in allen Seen, Tümpeln und gewöhnlich auch in Pfützen. Kommt oft am Moorufer ganz am Torfe vor, wo man dieselbe sich langsam bewegen sieht. Am $^{3}/_{7}$—$^{5}/_{8}$.

Hydrachnidae.

* 14. *Hydrarachna schneideri* Koenike. — Ein Exemplar von dieser grossen, roten Art habe ich in dem moorigen Vuorilampi-Tümpel am $^{7}/_{7}$, und nebst zahlreichen Exemplaren beider Geschlechter im See Kirrinjärvi am $^{10}/_{7}$ angetroffen.

* 15. *H. conjecta* Koenike. — Nur ein ♀-Individuum aus dem Petäjävesi im Juli.

Hygrobatidae.

Die Glieder dieser grössten Familie bilden den Hauptteil in den Fängen, obgleich sie weder durch ihre Grösse, noch durch eine rote Färbung wie die vorigen auffallen.

* 16. *Lebertia insignis* Neuman. — Diese Art, die Dr. Nordenskiöld in Süd-Finland vergebens suchte, kommt in meinem Material in einem Exemplare vor. Ist an einem

flachen, lehmigen Ufer im See Mustaselkä am $^{27}/_{7}$ gefangen. Länge 1,05 mm, Breite 0,83 mm, erstes Bein 0,80 mm lang.

17. *Limnesia maculata* (Müll.). — Kommt in allen Gewässern sehr zahlreich vor. Während der Monate Juli und August habe ich sie am regelmässigsten gefunden, aber sie zeigt sich schon viel früher und auch später im Sommer. Nach etwa 30 Tagen entwickelten sich aus ihren Eiern lebhafte, 6-beinige Larven.

18. *L. pardina* Neuman. — Diese Art ist mir in 3 ♀-Exemplaren aus dem See Mustaselkä bekannt. Am $^{27}/_{8}$ erbeutet.

*19. *Unionicola intermedia* Koenike und

20. *U. ypsilophora* (Bonz). — Beide Arten treten sehr reichlich an den Kiemen der *Anodonta* auf, im See Atve im Kirchspiel Jyväskylä. Es fanden sich sowohl Erwachsene als Larven in verschiedenen Entwicklungsstufen.

21. *U. crassipes* (Müll.). — Aus einem flachen, mit *Equisetum* und *Sparganium* bewachsenen Gewässer im Juli—August. Sowohl ♂♂ als ♀♀ nebst älteren Larven. Neben Individuen mit gewöhnlicher wassergrauer Färbung, welche ihnen als Planktonwesen nützlich ist, werden bisweilen dunkle Individuen angetroffen.

*22. *Neumania vernalis* (Müll.). — Am $^{2}/_{7}$ aus dem Mustaselkä-See. Von dieser in Deutschland am häufigsten vorkommenden *Neumania*-Art fand ich nur 1 ♀-Exemplar.

*23. *Pionacercus uncinatus* (Koenike). — Ein 0,6 mm langes ♀-Individuum.

24. *Hydrochoreutes ungulatus* (C. L. Koch). — Scheint ziemlich häufig in den hiesigen Seen und Tümpeln zu sein. Ihr Männchen ist in der Regel selten.

25. *H. cruciger* Neuman. — Zwei ♀-Exemplare aus dem Petäjävesi. Die beiden letztgenannten, ausserordentlich langbeinigen Arten sind echte, im Wasser schwebende Hydrachniden.

Die *Piona*-Arten sind auch hier die häufigsten Wassermilben. Trotzdem werden sie selten an gänzlich unbewachsenen, z. B. steinigen Ufern gefunden. Auffallend ist die Seltenheit der Männchen. Z. B. habe ich von einer so häu-

figen Art, wie *Piona rufa* es ist, kein ♂ entdeckt. Was die verschiedenen Arten betrifft, ist die Häufigkeit jedoch ein wenig variierend.

26. *Piona nodata* (Müll.). — Ist neben *Piona conglobata* eine der häufigsten ihres Geschlechts. Dieser Umstand bewirkt auch ihre bedeutende Variation in bezug auf die Grösse. Neben 0,6 mm langen Individuen giebt es 2 mm lange; jene Ziffer bezeichnet die Grösse der Männchen, von denen ich auch einige gefunden habe. Am $^{28}/_{7}$, $^{2}/_{7}$, $^{30}/_{7}$, $^{4}/_{9}$.

27. *Piona longipalpis* (Krend.). — Ist in vielen Seen häufig. Auch 3 ♂♂ ist es mir gelungen zu fangen. Variiert beträchtlich in der Grösse. Im Juli.

28. *Piona fuscata* Herm. — Scheint nicht allzu häufig zu sein, da ich von derselben nur 10 ♀-Exemplare in den Seen Petäjävesi und Kelvejärvi gefunden habe, und zwar am $^{8-15}/_{8}$, $^{4}/_{9}$. Die Grösse der Exemplare war sehr gleichmässig, die Farbe nicht variierend.

29. *Piona rotunda* (Kramer). — Mehrere Weibchen und ein Paar Männchen. Im See Mustaselkä.

30. *Piona carnea* C. L. Koch. — 2 Exemplare, ein ♂ und ein ♀, aus einem Moortümpel, wo sie sehr dunkel waren, wie es für solche Formen charakteristisch ist.

31. *Piona rufa* Piersig. — Eine sehr häufige Wassermilbe, besonders in einigen Gewässern, wie in dem Meros-See, wo ich sie am $^{14}/_{7}$ in dichten Scharen antraf, ca $^{1}/_{4}$ m oder weniger tief über einem von Pflanzenrestern schwarzen Boden. Alle waren Weibchen. Durchschnittliche Grösse 1,6 mm. Es gab einige ganz schwarze Individuen.

Ausser diesen 7 Arten erwachsener Pionen, habe ich auch reichlich 6-beinige *Piona*-Larven gefunden, von denen es mir gelungen ist, nur einige wenige zu bestimmen, z. B *P. longipalpis.* Einige von diesen stimmen mit den von Neuman aufgestellten Arten *Nesaea punctata* und *N. viridula* gut überein. Ihre Grösse ist gewöhnlich wenig unter 0,5 mm.

* 32. *Forelia liliacea* (Müll.). — Ein 0,5 mm langes Männchen aus dem Petäjävesi.

33. *Arrenurus neumani* Piersig. — Ist die häufigste Art der grossen Gattung, namentlich in Tümpeln, aber auch in Seen; ♂♂ jedoch seltener. Im Kelve-See fand ich am $^{8}/_{8}$ zahlreiche Individuen, die dicht am moorigen Ufersaume in ruhigem Wasser dahinschwammen.

*34. *A. batillifer* Koenike. — Ein ♀-Individuum von dieser grossen Art habe ich im Tümpel Kuusela am $^{4}/_{9}$ gefunden.

35. *A. bicuspidator* Berlese (*A. bituberosus* Piersig, Nordenskiöld [1]). — 7 ♀♀ aus den Tümpeln Kuusela und Lautalampi am $^{4}/_{9}$, $^{31}/_{8}$; etwa 1,0 mm lang, 0,9 mm breit. Scheint nach *A. neumani* die häufigste *Arrenurus*-Art zu sein. Kommt besonders an Moorufern vor.

36. *A. pustulator* (Müll.). — In meiner Sammlung habe ich nur ein typisches ♂-Individuum aus Kaunikkilahti. Selten.

*37. *A. nobilis* Neuman. — Ist, wie die 2 folgenden Arten, eine mit einem langen Hinterleibsanhang versehene Form. Ein schön grünes Männchen aus dem Tümpel Kuusela. Länge 1,05 mm, Breite 0,86 mm.

*38. *A. tubulator* (Müll.). — Gefangen am $^{8}/_{8}$ in einer Pfütze 1 ♂, deren Länge 1,13 mm, Breite 0,75 mm war.

39. *A. globator* (Müll.). — Zwei grüne ♂♂ aus dem Kelve-See. Grössenverhältnisse: Länge 0,74 mm, Breite 0,45 mm.

Von *Arrenurus*-Larven habe ich nur ein ♀, ein 0,74 mm langes Exemplar, gefunden.

Från med. kand. Runar Forsius inlämnades till publikation:

Zur Kenntnis einiger Blattwespen und Blattwespenlarven.

Seit einigen Jahren habe ich mich näher mit biologischen Studien über Blattwespen beschäftigt, teilweise mit Unter-

[1]) *A. bicuspidator* und *A. bituberosus* werden in Dr. Nordenskiölds Verzeichnis als verschiedene Arten aufgeführt; doch sind sie mit einander synonym.

stützung der Societas pro Fauna et Flora Fennica, und dabei mehrere Blattwespenarten gezüchtet. Die Mehrzahl dieser Arten ist schon vorher genau bekannt. Es ist mir aber auch gelungen, einige bisher unbekannte Arten zu züchten; andere waren bisher im Larvenzustande nicht bekannt oder nur ungenügend beobachtet worden. Im folgenden gebe ich die Diagnosen der neuen Arten sowie Notizen über einige bemerkenswerte Formen.

Die gezüchteten Arten habe ich streng isoliert. Hierdurch können Verwechslungen als ausgeschlossen angesehen werden. Die Zucht geschah hauptsächlich in Blumentöpfen, wo die Pflanzen in Gazehüllen eingeschlossen wurden. Hierdurch bekamen die Larven immer frisches Futter, und ein Verkümmern der Exemplare konnte vermieden werden. Die mit Nummern versehenen Blumentöpfe wurden im Freien bis Januar—Februar aufbewahrt und dann in ein geheiztes Zimmer gebracht, wo die Blattwespen im Februar—Mai ausschlüpften.

Nebenbei habe ich eine Anzahl parasitischer Tierformen erhalten, hauptsächlich Schlupfwespen und Fliegen. Sobald sie von Spezialisten sicher determiniert worden sind, werde ich ein Verzeichnis derselben publizieren.

1. **Neurotoma sorbi** n. sp. — Im Sommer 1909 fand ich im Kirchspiel Karislojo, Suurniemi, im südlichen Finland am 31. VII und 11. VIII zwei Kolonieen *Neurotoma*-Larven auf *Sorbus aucuparia* L. Die erste Kolonie enthielt 12 Larven, welche schon ziemlich erwachsen waren. Dieselben wurden in einem Blumentopfe gezüchtet und gruben sich am 16. —29. August in die Erde ein. Leider gingen alle diese Larven zugrunde, wahrscheinlich weil die Erde zu trocken wurde. Ich möchte auf Grund vieler Beobachtungen vor Zucht von Lydiden in Blumentöpfen warnen und rate allen Züchtern Glastöpfe zu gebrauchen. Die zweite Kolonie war schon ausgewachsen und enthielt nur 3 Larven; einige hatten vermutlich schon das Gespinst verlassen. Diese wurden glücklicherweise in einen Glastopf gesetzt, und 54 Tage nachdem derselbe in ein geheiztes Zimmer gebracht worden war, erhielt

ich ein ♂, das von den bisher bekannten Arten verschieden ist. Da auch die Larven anders gezeichnet sind, muss diese Art als n. sp. angesehen werden. Dr. Enslin-Fürth hat das ♂ gesehen und es ebenfalls als n. sp. bezeichnet.

Die Larven leben gesellschaftlich in einem mit Exkrementen der Larven durchsetzten, gemeinsamen, zirka faustgrossen Gespinst. Sie sind als ausgewachsen 17—20 mm lang. Der Körper ist fein chagriniert; die Farbe blass grüngelb. Kopf schwarz, rund, glänzend; Mundgegend bleich; Antennen schwarz, 8-gliedrig; Glied 1 und 2 sehr kurz, plattenförmig; Glied 1 beinahe doppelt so breit wie 2, das wiederum doppelt so breit wie 3 ist; Glied 3 und 4 gleichlang, doppelt so lang wie 2 und 5; Glied 6 so lang wie 4, Glied 7 $^1/_3$ von 6 und Glied 8 etwa 1 $^1/_2$-mal so lang wie 7. Rücken mit wenig hervortretendem, grünem Rückengefäss. Thoracalbeine schwarz geringelt. Das erste Körperglied über den Thoracalbeinen mit einer Reihe horizontal verlaufender, schwarzer Flecke. Über dieser Reihe zwei kleinere, schwarze Flecke und noch höher auf dem Rücken jederseits ein etwas grösseres Dreieck, dessen Basis nach unten gerichtet ist. Das zweite Körperglied hat auf dem Rücken nur zwei kleine, schwarze Flecke. Das letzte Körperglied ist schwarz und oben mit einem beinahe kartenherzförmigen, gelben Flecke gezeichnet, dessen Basis caudal gerichtet ist. Afterstäbchen 4-gliedrig. Glied 1 lang und dick, 4-mal so lang und etwa doppelt so breit wie Glied 2; Glied 3 so lang wie 2, dunkel gefärbt wie das letzte Glied, das etwa so lang wie 2 + 3 ist. Nach der letzten Häutung erhalten die Larven eine braungelbe Farbe, und von den dunklen Zeichnungen sind nur folgende erhalten: der schwarze Kopf, die Basis des ersten Brustfusspaares, ein kleiner Fleck vor diesem und die letzte Ventralplatte. Die Larven haben in diesem Stadium keine Spinnwarzen und lassen sich zur Erde fallen, sobald man sie beunruhigt. Sie bauen in der Erde eine kleine, ovale, glattwandige Höhle, in welcher sie den Winter zubringen, ohne sich zu verpuppen. Der Imago fliegt vermutlich Anfang Juli.

♂. Kopf schwarz; Untergesicht bis über die Antennen und ein Fleck am oberen, inneren Augenwinkel gelb; Mandibeln braun mit schwarzer Spitze; Antennen gelb, gegen die Spitze braun. Thorax schwarz; Beine und Trochanteren gelb; die Spitze der Hüften gelb; Flügeldecken gelb; Flügel hyalin mit braunem Geäder, dieses gegen die Basis gelb wie der Costa; Stigma dunkelbraun. Abdomen schwarz. Die Mitte der letzten Bauchsegmente, die letzte Ventralplatte sowie die Genitalien braun.

Kopf hinter den Augen gerundet verschmälert, fast breiter als der Thorax. Oberkopf dicht und grob punktiert, glänzend. Wangen über der Fühlerhöhe etwas gewölbt. Scheitel hinten gerandet. Antennen etwa so lang wie der Hinterleib, 21-gliedrig; Glied 1 ziemlich dick, beinahe so lang wie Glied 4 + 5; Glied 3 etwa so lang wie die drei folgenden zusammen. Thorax glänzend. Pronotum ziemlich grob und dicht punktiert. Der Mittellappen des Mesonotum fein punktiert mit starkem Glanze; Seitenlappen in der Mitte grob und stark punktiert. Schildchen mässig grob punktiert, in der Mitte gekielt. Abdomen fein chagriniert mit etwas fettigem Glanze. Klauen gespalten. Länge 9,5 mm. Flügelspannung 18 mm. Typus im Museum Helsingforsiae.

Diese neue Art könnte möglicherweise als das bisher unbekannte ♂ von *N. mandibularis* Zadd. angesehen werden, gehört aber unzweifelhaft zum Subgenus *Neurotoma*. Von *N. nemoralis* L. durch die einfacher gezeichnete Körperfarbe verschieden. *N. flaviventris* Retz. ist grösser und hat u. a. eine deutliche Substigmaticalbinde. *N. iridescens* André (Japan und Sibirien) ist bunter gefärbt. *N. fasciata* Nort. (Amerika) und *N. fausta* Klg (Mitteleuropa) haben dunkle Flügel.

2. **Pteronus similis** n. sp. (♂♀). — Beim ♀ ist der Kopf schwarz mit einem gelben Flecke am oberen, inneren Augenvinkel, Clypeus unten und Oberlippe gelb; Mandibeln gelbbraun mit dunklerer Spitze; Palpen gelb. Thorax rotgelb und schwarz gezeichnet, jedoch der untere Teil des Prosternum und die Mittelpartieen der Mittel- und Vorderlappen des

Mesonotum schwarz, Mittelbrust ringsum mehr oder weniger breit schwarz gerandet, Episternen, Schildchen und Hinterschildchen ganz schwarz. Flügel leicht rauchfarbig; Geäder dunkelbraun, gegen die Basis gelb; Costa zur Hälfte bleich; Stigma dunkelbraun. Beine gelb; Hinterschenkel an der Spitze oben leicht geschwärzt; Hintertibien an der Spitze bis zu $^1/_3$, wie die Hintertarsen, geschwärzt; Klauen braun; Sporne der Tibien gelb; Vorder- und Mitteltarsen bisweilen an der Spitze grau. Abdomen rötlich-gelb; Sägescheide und Cerci schwarz; Säge gelb.

Kopf ziemlich dicht und fein punktiert, glänzend, ein wenig schmäler als der Thorax, hinter den Augen wenig verengt, unten kurz grau, oben schwarz behaart; Antennen mässig dick, etwa so lang wie der Hinterleib; Scheitel etwa dreimal so breit wie lang, in der Mitte gefurcht, seitlich und vorne deutlich begrenzt; Oberkopf undeutlich gerandet; Area frontalis deutlich begrenzt; Ocellen mässig gross, die oberen in der Augentangente; Kopf zwischen den Antennen kielförmig erhaben, in der Mitte mit einer tiefen Grube versehen; Untergesicht unter den Antennen gefurcht. Thorax oben fein und dicht punktiert, fast matt, fein gelblich behaart; Scutellum feiner punktiert und glänzender; Brust fein punktiert mit starkem Glanze. Die dritte Cubitalzelle der Vorderflügel gegen das Ende ein venig verbreitert. Abdomen fein sculptiert, mit fettigem Glanze; Sägescheide breit, von oben gesehen gegen die Spitze breit gerundet, dicht gelblich behaart, von der Seite gesehen am Ende fast abgeschnitten; Säge breit. Länge 6,0—8,0 mm. Flügelspannung 15,5—17,0 mm.

♂. Kopf schwarz; unterer Teil des Clypeus, Oberlippe, Palpen und Mandibelnbasis braun. Thorax schwarz; Pronotumecken breit und Flügeldecken gelb. Flügel wie beim ♀; Hüften an der Basis verdunkelt. Beine gelb; Hintertibien am Ende und Hintertarsen schwarz. Abdomen unten gelb, nur an der äussersten Basis schwarz; oben an der Basis sowie die Spitze schwarz; Segmente 3—6(—7) mehr oder weniger gelb, seitlich oft mit schwarzen Flecken besetzt.

Antennen bedeutend länger als der Hinterleib, etwas kräftiger als beim ♀, von der Seite eingedrückt. Kopf hinter den Augen gerundet verschmälert, wenig schmäler als der Thorax. Das letzte (8) Rückensegment mit zwei nach hinten stark divergierenden Furchen, dazwischen ein scharfer Kiel, der das Ende des Segmentes weit überragt; dieser Fortsatz ziemlich breit, etwa so breit wie lang; das letzte Bauchsegment am Ende gerundet. Länge 5,5—6,5 mm. Flügelspannung 12,5—13,5 mm.

Diese neue Art ist ein echter *Pteronus*, gehört zu der *Salicis*-Gruppe [1]) und gleicht am meisten *Pt. ribesii* Scop. Das ♀ wird durch die dicke Sägescheide und den kurzen Scheitel gekennzeichnet. Der sehr dicke Fortsatz des letzten Rückensegmentes und der kurze Scheitel charakterisieren das ♂. Die Färbung ist ein wenig variabel. Der gelbe Fleck an der oberen, inneren Augenecke ist bei einigen Exemplaren ziemlich gross, dreieckig, und erstreckt sich bis zum Hinterrande des Kopfes, bei anderen ist derselbe kaum sichtbar oder garnicht vorhanden. Dagegen ist der Hinterleib bei allen weiblichen Exemplaren — ich habe deren zirka 30 gesehen —, mit Ausnahme der Sägescheide und Cerci, ganz rotgelb. Die schwarzen Flecke an der Oberseite des Thorax variieren auch in der Grösse. Das Männchen ist sonst ziemlich konstant gefärbt, nur die Zeichnung des Abdomen ist variabel. Bei den meisten Exemplaren sind die Segmente 3—5 seitlich mit 2 ovalen, schwarzen Flecken versehen. An dem Segment 6 sind diese Flecke verwachsen. Bei den dunkelsten Exemplaren ist Segment 6 ganz schwarz, und die seitlichen Flecke an den übrigen Segmenten sind gross und bisweilen verwachsen. Bei den hellsten Exemplaren dagegen sind die Flecke an den Segmenten 3—5 beinahe verschwunden und nur angedeutet.

Pt. similis ist in den Kirchspielen Karislojo und Lojo im südlichen Finland ziemlich häufig. Mein Bruder Irmer

[1]) Vergl. Konow, Fr. W., Revision der Nematiden-Gattung *Pteronus* Jur., Zeitschrift für Hymenopterologie und Dipterologie, Vol. II, pag. 305 ff., Teschendorf 1902.

hat auch die auffallend gefärbten Larven im Herbste 1910 im Kirchspiel Esbo gesammelt. Diese Art hat bei uns jährlich zwei Generationen. Die erste Generation fliegt Ende Mai und Anfang Juni, die zweite Anfang bis Mitte Juli. Vermutlich hat diese Art eine weite Verbreitung. [1])

Diese interessante Art beobachtete ich zuerst im Sommer 1907 in Karislojo, wo ich die charakteristischen Larven auf *Betula verrucosa* fand. Im Sommer 1908 erzog ich sie zum erstenmal und isolierte dieselbe in den Sommern 1909 und 1910. Durch Zucht habe ich die Zusammengehörigkeit der beiden Geschlechter nachgewiesen.

Die Larven sind ganz blauschwarz mit bronzeartigem Glanze. Diese Farbe haben sie schon im Alter von 2—3 Tagen und behalten dieselbe bis zur Verpuppung. Die ausgewachsene Larve ist 15—22 mm lang. Der Kokon ist blauschwarz, ziemlich weich, 7,5—9 mm lang und 3,0—4,5 mm breit. Er wird zwischen Moos, verwelkten Blättern u. s. w., selten frei an den Zweigen, befestigt.

Im Jahre 1910 erhielt ich als Parasiten (1 ♂) die Ophionide *Holcocremna claudestina* Hgn. Ein ♀ derselben Art sah ich am 9. VIII. 1910 mit Eierlegen in die jungen Larven des *Pteronus similis* beschäftigt. Dieser Parasit ist früher aus Larven von *Croesus varus* erzogen (Fletcher).

Typen im Museum Helsingforsiae und in meiner Sammlung.

3. **Lygaeonematus robustus** Knw. — Am 18. VII. 1909 fand ich in einem ziemlich dunklen Walde im Kirchspiel Karislojo, Suurniemi, in Regio aboënsis im südlichen Finland an den niederen Ästen einer grossen Fichte (*Picea excelsa* Link) eine Kolonie mir unbekannter Larven einer Tenthredinide. Die Larven (26 Stück) waren schon ziemlich erwachsen. Am 21. VII verkrochen die ersten Larven sich in das Moos, und am 10. VIII hatte die letzte Larve ihren Kokon angefertigt. Im Zimmer gezüchtet, erschienen die Imagines

[1]) Dr. med. E. Enslin-Fürth in Bayern, der einige meiner Exemplare gesehen hat und auch für n. sp. erklärt, glaubt die Art in Mitteleuropa gefunden zu haben. Seine Exemplare sollen jedoch schwarze Mesopleuren und geschwärzte erste Hinterleibssegmente haben.

am 21. II.—5. III. 1910, was der ersten und zweiten Woche des Juni entsprechen dürfte.

Die erwachsene Larve hat folgendes Aussehen. Körper ziemlich breit und ein wenig flach gewölbt. Die grösste Breite findet sich zwischen dem ersten und zweiten Viertel. Kopf dunkel (pechbraunschwarz), mit schwarzen Augen und brauner Mundgegend. Körper hellgrün, wenig glänzend. Thoracalbeine schwarz mit einem hellen Ringe in der Mitte oder nur mit einem hellen Punkte an der Innenseite. Abdominalfüsse grün. Rücken mit drei schwarzen Streifen, welche an dem letzten Segmente unter einander verschmelzen. Die Seitenstreifen sind zirka 0,5 mm breit und beginnen hinter den Augen. Der Mittelstreif ist anfangs ebenso breit, wird aber schon auf dem zweiten Segmente um die Hälfte schmäler. Über den Bauchfüssen finden sich zwei schwarze Punkte, von denen der obere zugleich der vordere ist. Das vorletzte Glied hat nur einen solchen Punkt, das letzte keinen. — Nach dem letzten Hautwechsel verlieren die zuerst in das Moos verschwindenden Larven (die ♂♂?) die dunkle Kopffarbe, nur die Augen sind schwarz, und von den übrigen dunklen Zeichnungen sind nur schwache Spuren zu sehen. Länge der ausgewachsenen Larve 18—26 mm, Breite 3,5—5,5 mm.

Der Kokon ist 7,5—12 mm lang und 4,5—6 mm breit, von rötlichbrauner Farbe und demselben Aussehen wie diejenigen der *Lophyrus*-Arten, nur etwas weicher und nicht so glatt wie diese. Er wird frei an den Fichtennadeln befestigt oder zwischen Moos verborgen.

Das Weibchen stimmt vollkommen mit der von Konow [1]) gegebenen Beschreibung überein. Länge 10—12 mm. Flügelspannung 21—23,5 mm.

Das bisher unbekannte ♂ unterscheidet sich von dem einfarbigen Weibchen in vielen Hinsichten und verweist diese

[1]) Konow, Fr. W., Neue oder wenig bekannte Tenthrediniden und eine analytische Übersicht der Gattung *Holcocneme* Knw, Természetrajzi Füzetek, Vol. XVIII, p. 53, Budapest 1895.

Art unzweideutig in die Gruppe von *L. pini* Retz. Es hat folgendes Aussehen:

Körper ziemlich bunt ockergelb und schwarz gefärbt. Kopf gelb mit schwarzen Augen und einem grösseren, schwarzen Flecke, der den oberen Teil des Hinterkopfes, den Scheitel und den oberen Teil der Stirn bis unter das unterste Nebenauge deckt; Untergesicht weisslich gelb; Antennen und Palpen gelb; Spitze der Mandibeln und Mundgegend braun. Thorax oben schwarz; Pronotum und Flügelschuppen gelb; Cenchri weiss; Unterseite gelb mit dunklen Suturen und einem schwarzen länglichen Fleck an der Mitte der Mesopleuren; Epimeren des Metathorax schwarz. Beine gelb; Basis der Mittel- und Hinterhüften geschwärzt. Flügel hyalin; Geäder und Stigma dunkelbraun; Costa braun. Abdomen oben braunschwarz; Suturen der Segmente bisweilen gelblich; Unterseite und Genitalien gelb.

Kopf hinter den Augen gerundet verschmälert, wenig schmäler als der Thorax, ziemlich fein und dicht punktiert, glänzend, kurz behaart; Scheitel sehr kurz und breit, vorne und seitlich deutlich durch Furchen begrenzt; Interantennalfurche ziemlich tief, von erhabenen Rändern umgeben; unteres Nebenauge von zwei Furchen seitlich begrenzt; unter demselben beginnt eine schmale, glänzende Leiste, die vor der Interantennalfurche verschwindet; unter den Antennen jederseits ein tiefer, eingedrückter Punkt; Antennen etwa so lang wie das Abdomen, ziemlich kräftig gebaut. Thorax ziemlich fein und dicht punktiert, glänzend, kurz gelblich behaart; Brust fein punktiert, glänzend; Scutellum flach, ziemlich grob punktiert, hinten ohne Punkte. Abdomen fein nadelrissig sculptiert; das letzte Hinterleibssegment oben in der Mitte gekielt; der Eindruck vorne gerundet; die Furchen tief und gerandet, nach hinten stark divergierend, vorne zusammenhängend; untere Afterplatte hinten gerundet. Länge 8,5—9,5 mm. Flügelspannung 16—17,5 mm.

Durch die Grösse, die kräftig gebauten Antennen und die Färbung von den nahestehenden Arten leicht zu unterscheiden.

4. **Lygaeonematus tromsöensis** Kiaer. — Welche Art Kiaer [1]) mit diesem Namen bezeichnet hat, ist mir völlig unbekannt. Ich wollte nur hier einen Irrtum von Konow [2]) berichtigen. Konow versteht Kiaers Worte „stigmate nervisque basi testaceis" so, dass diese Art ein zweifarbiges Stigma haben sollte, und vergleicht *L. tromsöensis* mit *L. retusus* Ths. Hierdurch hat er gerade das Erkennen der Kiaer'schen Art verhindert, denn Kiaer will offenbar mit diesen Worten nur sagen, dass sowohl Stigma als die Basis der Nerven gelb seien.

5. **Nematus villosus** Ths. [3]) — Diese Art ist von vielen Autoren (Konow, Kiaer, Dalla Torre) richtig als ein *Amauronematus* aufgefasst worden. In seiner letzten Arbeit [4]) über die Gattung *Amauronematus* sagt aber Konow: „Dagegen dürfte der *N. villosus* Thoms. wohl ein *Pteronus* sein, denn die gelbhy(g)alinen Flügel mit hellgelbem Stigma und Costa und gelbem Geäder passen nicht in die Gattung *Amauronematus*." Da ich aber davon überzeugt war, dass dies ein Irrtum von Konow sein müsse, sandte ich Herrn Konow zwei Exemplare dieser Art zur Ansicht. Das eine Exemplar war seinerzeit von Thomson selbst als „*N. villosus* m." bestimmt worden. Konow bestimmte diese Stücke als „*Amauronematus* ♀ mir unbekannt" und fügte noch folgende Worte hinzu: „es wäre wohl möglich, dass Thomson dies Tier mit seinem *villosus* meint, doch will mir seine Beschreibung gar nicht darauf zutreffen: Kopf u. Thorax

---

[1]) Kiaer, Hans, Uebersicht der phytophagen Hymenopteren des arktischen Norwegens, Tromsö Museums Aarshefte, Vol. 19, pag. 48, Tromsö 1898.

[2]) Konow, Fr. W., Revision der Nematiden-Gattung *Lygaeonematus* Knw, Zeitschrift für systematische Hymenopterologie und Dipterologie, Vol. IV, pag. 257, Teschendorf 1904.

[3]) Thomson, C. G., Öfvers. Svensk. Vet.-Ak. Förh., Vol. 19, p. 629, 1862.

[4]) Konow, Fr. W., Ueber die Ausbeute der Russischen Polar-Expedition an Blattwespen im arctischen Sibirien, Mémoires de l'Académie Impériale des Sciences de S:t Pétersbourg, Série VIII, Classe Physico-Mathématique, Vol. XVIII, N:o 3, pag. 18, S:t Petersburg 1907.

können wohl nicht gut „villosa“ genannt werden, auch nicht „albidovillosa“, denn Oberkopf und Mesonotum sind recht dunkel behaart; nicht recht zutreffen will auch: caput thorace paullo angustius, vertice crasso, sulcis profundis etc. Aber immerhin kann dies Exemplar, bis sich ein besserer villosus findet, als *villosus* Thoms. gelten.“

Die Behaarung ist zwar nicht eine solche, die man bei anderen Insekten sonst als villosus bezeichnet, diese Art ist aber unzweifelhaft die am meisten behaarte unter den Nematiden. Was die übrigen Merkmale betrifft, so sind dieselben relativ. Ich habe mich schon früher davon überzeugen können, dass Thomsons und Konows Ansichten betreffend dieser Merkmale divergieren. Ich zaudere darum nicht, die finnischen Stücke für echte *N. villosus* Thoms. zu erklären, denn es ist kaum glaublich, dass es zwei einander so nahe stehende, auffällig gefärbte Arten giebt. Thomsons *Nematus villosus* soll also *Amauronematus villosus* genannt werden.

6. **Dolerus schneideri** Kiaer. [1]) — In Zeitschrift für systematische Hymenopterologie und Dipterologie beurteilt Konow [2]) eine Anzahl boreale *Chalastogastra* und sagt auf Seite 158 über *D. schneideri* folgendes: „Der *Dolerus schneideri* Kiaer ist allerdings nicht der *rufotorquatus* Costa, der eine gute Art ist, sondern eine Abänderung des *D. sanguinicollis* Kl., die bereits Le Pelletier unter den Namen *D. ferrugatus* beschrieben hat.“ Ich glaubte darum, als ich einen der Kiaer'schen Beschreibung von *D. schneideri* entsprechenden *Dolerus* in den Sammlungen des Museums zu Helsingfors fand, dies Exemplar wäre *D. ferrugatus* Lep. Da ich aber doch ein wenig die Richtigkeit der Bestimmung bezweifelte, sandte ich dies Stück an Konow, der dasselbe als *D. rufotorquatus* Costa determinierte. In meiner Arbeit „Bidrag till kännedomen om Finlands Chalastogastra“ [3]) habe

[1]) Kiaer l. c. pag. 62.

[2]) Konow, Fr. W., Ueber die Holmgren'schen Nematiden sowie über Kiaer'sche und andere Tenthrediniden, Vol. III, Teschendorf 1903.

[3]) Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora Fennica, Vol. 33, p. 97, Helsingfors 1907.

ich dasselbe als *D. rufotorquatus* Costa aufgeführt. Seitdem erhielt ich aus Sibiria borealis zur Ansicht ein weibliches Exemplar von dieser Art. Hierdurch veranlasst, die Beschreibungen zu revidieren, kam ich zur Auffassung, dass es sich hier um eine besondere Art handeln müsse. Inzwischen hatte Enslin [1]) die Doleren monographisch bearbeitet und war Konows Ansicht betreffend *D. schneideri* gefolgt, nur dass er diese Varietät, var. *schneideri* Kiaer, nennt. Ich schrieb darum an Herrn Enslin und erhielt den echten *rufotorquatus* Costa zur Ansicht, wodurch ich feststellen konnte, dass unsere boreale Form anders gebaut ist. Sie ist u. a. kleiner und schlanker und hat auch viel kleinere und dünnere Antennen. Da die Sägescheide des *D. schneideri* von derjenigen des *D. sanguinicollis* var. *ferrugatus* Lep. sehr verschieden ist, vovon ich mich durch von Enslin mir gütigst gesandte Microphotographien überzeugt habe, muss unsere *rufotorquatus*-ähnliche Form *Dolerus schneideri* Kiaer genannt werden.

Mötet den 4 mars 1911.

Till inhemsk medlem invaldes farmaciestuderanden B. A. Jurvelius (föreslagen af doktor V. F. Brotherus).

Centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område i Sverige, Experimentalfältet (Stockholm), hade anhållit om utbyte af skrifter, och beslöt Sällskapet med bifall till denna anhållan i utbyte gifva sina Meddelanden.

[1]) Enslin, E., Systematische Bearbeitung der europäischen Arten des Tenthrediniden-Genus *Dolerus* Jur., Deutsche Ent. Zeitschr., Vol. 53, p. 487, Berlin 1909.

Likaså hade anhållan om skriftutbyte inkommit från redaktionen för Flora og Fauna, som utgifves af Naturhistorisk Forening af Laerere i Jylland, och beslöt Sällskapet bifalla jämväl denna anhållan samt i utbyte gifva såväl Acta som Meddelanden.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 5,790: 26.

Till publikation anmäldes:

R. Frey, Zur Kenntnis der Dipterenfauna Finlands, Stratiomyidae—Scenopinidae.

M. Hilzheimer, Über Mus sylvaticus L., Mus wagneri Eversm. und Mus minutus Pallas in den Museen zu Helsingfors und Stuttgart.

Till representant i Centralutskottet för hembygdsforskning i Finland återvalde Sällskapet för tre år framåt doktor Alfred Poppius.

På förslag af bestyrelsen anslog Sällskapet, sedan ett tidigare beviljadt belopp om 500 mark blifvit i det närmaste förbrukadt, ytterligare 1,000 mark för inköp af sällsynta och utdöende inhemska djurformer.

Vidare beviljade Sällskapet en summa af 420 mark för bestämning af diatomaceer och andra alger, som hopbragts under Finska Mosskulturföreningens arbeten.

Lektor K. J. W. Unonius' sterbhus hade till Sällskapets arkiv lämnat särskilda af lektor Unonius gjorda anteckningar af botaniskt innehåll: rörande floran i Sysmä, anteckningar från professor W. Nylanders föreläsningar m. m.

Filosofiemagister G. Lång omnämnde med anledning af ett på senaste möte gjordt meddelande om *Cladonia glauca* i Finland, att han i sitt herbarium har exemplar af denna art från Kyrkslätt socken och dessutom från ett annat ställe i landet.

Student G. Marklund förevisade följande för vetenskapen nya *Taraxacum*-former, som han sommaren 1910 insamlat i Ladoga-Karelen: *T. cuspidatum* Markl., *T. submaculosum* Markl., *T. subtile* Markl., *T. assurgens* Markl., *T. Karelicum* Markl., *T. undulatum* Lindb. fil.

Med. kand. Runar Forsius demonstrerade lefvande exemplar af *Lophyrus* sp. samt af *Cephus infuscatus* från *Phalaris arundinacea*, den senare sommaren 1910 i larvtillstånd tillvaratagen i Pernå.

Student C. L. v. Essen förevisade följande tvenne, för landet nya parasitsteklar:

1. *Eupalamus trenthepolii* (Wesm.), af hvilken ett exemplar infångats af artist F. Bryk i Kl, Myllykylä, och ett annat af student Th. Grönblom i St, Birkala. Tidigare är denna art känd från Sverige (sällsynt) och mellersta Europa.
2. *Hoplocryphus mesoxanthus* (Thn), tagen i ett exemplar af professor J. Sahlberg i Ab, Karislojo. Sällsynt i Sverige och mellersta Europa.

Ylioppilas M. E. Huumonen luki kertomuksen kesällä 1910 Seuran stipendiaattina tekemistänsä kasvitieteellisistä havannoista Oulun seuduilla. Kertomuksesta mainittakoon, että *Alchemilla*-suvusta tavattiin vain *A. subcrenata* Bus.; muiden lajien, jos niitä ollenkaan tienoolla on, täytyy siis olla harvinaisia. Myöskin *Hieracium*-lajeista on seutu huomattavan köyhä ja niiden esiintymisrunsaus vähäinen. *Taraxacum*-lajeja tavattiin 15, niiden joukossa yksi ennen selittämätönkin, minkä tohtori H. Lindberg on nimittänyt *T. Ostrobottnicum*'iksi. Tarkemman selonteon matkan tuloksista esittäjä lupasi vastaisuudessa antaa.

Doktor Harald Lindberg framlade exemplar af den för samlingarna nya hybriden mellan *Potamogeton filiformis* och *P. vaginatus*. Den förevisade formen var tagen af forstmästare Edvard af Hällström den 29 augusti 1910 i Karjalansuvanto af Kutsanjoki i Kuolajärvi socken i Lappo-

nia kemensis samt bestämd af kyrkoherde O. Hagström i Lysvik, Sverige. Fyndet var af särskildt växtgeografiskt intresse, då ingen af föräldrarna numera finnes på platsen och *P. vaginatus* nu för tiden inom vårt land är inskränkt till norra delen af Bottniska viken.

Student R. Frey lämnade följande

Dipterologiska notiser.

I min i dag till publikation inlämnade dipterologiska afhandling behandlas familjerna *Stratiomyidae*, *Xylophagidae*, *Leptidae*, *Tabanidae*, *Acroceridae*, *Asilidae*, *Bombyliidae*, *Therevidae* och *Scenopinidae*. Af dessa familjer äro för närvarande från vårt naturhistoriska område kända 138 arter. Sedan år 1861, då E. J. Bonsdorffs förteckning öfver samma grupper utkom, har antalet hithörande arter ökats med cirka 44. Denna ökning beror främst därpå, att sedan nämnda tidpunkt ett rikligt material tillkommit å Universitetets museum; därjämte har sedan Zetterstedts och Bonsdorffs dagar den systematiska dipterologin betydligt utvecklats.

Jag vill icke här dröja vid dessa nykomlingar för vår fauna, utan ber att i stället få omnämna några enstaka arter, som äro af ett visst zoogeografiskt intresse.

Då man nämligen jämför vår dipterfauna med andra länders, kan man på grund af den geografiska utbredningen hänföra de enskilda arterna till olika grupper. En grupp bildas sålunda af de nordliga arterna, som ha sitt hem i norra Europa, men stundom äfven förekomma i mellersta och södra Europas alptrakter. En annan bilda de centraleuropeiska arterna, som hos oss vanligen i södra delarna af landet ha sin nordgräns. Att draga en skarpare gräns mellan dessa grupper är dock oftast mycket vanskligt. En af de lättast begränsade kategorierna bilda däremot de polära eller boreala arter, hvilka utbreda sig från Fennoskandia

öfver norra Ryssland ända till Sibirien. Hit kunna af de i det ofvannämnda arbetet förtecknade arterna räknas följande:

Ptiolina nitida Wahlb.
Pt. nigrina Wahlb.
Chrysops nigripes Zett.
Chr. divaricatus Loew
Tabanus tarandinus L.
T. confinis Zett.
Cyrtopogon pulchripes Loew
Laphria lapponica Zett.

Jämför man vidare vår dipterfauna med Sveriges och Norges, finner man redan inom de nämnda familjerna rätt stora olikheter. En hel mängd, särskildt i södra Sverige förekommande, sydliga arter saknas hos oss. Å andra sidan förekomma i Finland en del arter, som saknas i Skandinavien, nämligen:

Oxycera centralis Frey
Atherix ibis Fabr.
Leptis notata Meig.
Omphalophora lapponica Frey
Chrysops divaricatus Loew
Cyrtopogon flavimanus Meig.
Laphria fuliginosa Panz.
Exoprosopa capucina Fabr.
E. stupida Rossi
Anthrax occultus Meig.
Systoechus leucophaeus Meig.
Psilocephala fuscipennis Meig.
Scenopinus glabrifrons Meig.

Härtill kunna ännu räknas två arter, hvilkas förekomst i Finland är osäker, nämligen *Cyrtopogon maculipennis* Macq. och *Anastoechus nitidulus* Fabr.

Däremot förekomma följande arter sannolikt i Sverige, ehuru de dock ej ännu finnas anförda därifrån: *Tabanus solstitialis* Schin., *Cyrtopogon pulchripes* Loew och *Argyromoeba leucogaster* Meig.

Maisteri E. W. Suomalainen oli lähettänyt seuraavan kirjoituksen:

Rantakana, Rallus aquaticus L.

Tämän, meidän maassamme sangen harvinaisen, kahlaajan sain joku aika sitten ostaa eräältä Siren-nimiseltä mieheltä, joka oli ampunut linnun Mietoisten pitäjästä joulukuun 15 päivänä 1910. Se oli oleskellut yksinään noin $^1/_2$ km

Mietoisten kirkolta Hämeen pitäjästä tulevassa joessa olevan Leinakkalan kosken kivikko- ja heinikkorannalla, eikä ollut osoittanut erityisempää arkuutta silloin kuin mies sen ampui.

Saatu kpl. on vasta toinen alueeltamme tunnettu. Ensimäinen saatiin elävänä kiinni eräästä pihasta Helsingin kaupungissa 19. IV. 1844 (M. von Wright; nykyään suomalaisessa lintukokoelmassa). On kuitenkin sangen luultavaa, että se meillä useamminkin esiintyy, mutta jääpi huomaamattomaksi omituisen, peitetyn elintapansa vuoksi. Se oleskelee useimmiten alavilla seuduilla, aina järvien ja jokien rannoilla hyllyvillä hetteillä heinikoissa, joihin sen on hyvä kätkeytyä. Se on liikkeessä melkein vain öisin; silloin sen terävä „pits, pits“ tahi „rasp, rasp“ ääni kuuluu useimmiten lennossa, harvoin maasta. Muuttoretket tapahtuvat öisin, verrattain matalalla. On huomattu että telefoni- ja telegrafi-johdot vaativat rantakanojen joukosta monta uhria.

Läheisimmistä naapurimaistamme huomautettakoon, että laji on Inkerinmaalta toistaiseksi tuntematon, Virossa sangen harvinainen, Liivin- ja Kuurinmaalla se esiintyy niukasti. Gottlannilla se pesii Hasselgren'in [1]) mukaan jokseenkin yleisesti, erittäinkin Muskemyrissä ja Fardumen järvellä. Ruotsissa sitä on tavattu siellä täällä, ehk'ei kovinkaan harvinaisena ja näyttää olevan lisääntymässä. Pohjoisimpana se on tavattu Jan Mayenissa (71° P. l., 8° W. Gr.). Sen varsinaisin asuinpaikka on Keski-Eurooppa, erittäinkin Saksa ja Alankomaat, mutta on tunnettu Taka-Kaspiasta, Turkestanista ja Etelä-Siperiastakin.

Mietoisista saatu kpl. on vanha ♀. Tuoreena mitattuna oli koko pituus 265 mm. Siiven pituus ranteesta suoraan kärkeen 123 mm. Pyrstö 62 mm. Nokan pituus on otsasta kärkeen 41 mm, se on juuresta 8,8 mm:n korkuinen ja 7,1 mm levyinen. Niska 44 mm, ulkovarvas 43 mm, keskivarvas 52 mm, sisävarvas 39 mm ja takavarvas 16 mm. Paino 190 gr.

---

[1]) Henrik Hasselgren, Gotlands fåglar, Uppsala 1907, pag. 65.

Vielä maisteri E. W. Suomalainen oli lähettänyt:

Pullokala, Liparis lineatus (Lepech.) Suomen sisäsaaristossa.

Pullokalaa, *Liparis lineatus* (Lepech.), pidetään yleensä merenulapan tahi ainakin ulkosaariston ja verrattain syvän veden kalana. Alueeltamme sitä useimmiten on kauvempaa ulkosaaristosta saatu; kirjallisuudessa [1]) mainitaan Suursaari erittäin yleisenä löytöpaikkana, mutta maamme etelärannikolta nimitetään vain seuraavat ulkosaaristolöydöt: Nauvo 1877, Inkoo 3. II, 1891, Espoo 20. X, 1903 sekä Koivisto. Lisäksi tiedän J. Alb. Sandman'in saaneen useita kppl. eri seuduissa Suomenlahtea ja Itämeren pohjoisosista, mutta nämä löydöt ovat jääneet, ikävä kyllä, julkaisematta. Itse olen saanut muutamia kppl. „Nautiluksen" retkellä 15—18. X, 1906, Suomenlahdesta Helsingin ja Räävelin väliltä asemista 53, 54 ja 55. — 6. II, 1911 olin talvinuotan vedossa Naantalin pitäjässä Airiston (Erstan) selän pohjoisimmassa osassa, Luonnonmaan itäkärjen etelärannalla olevan Palvansaaren luona. Saalista tarkastaessani huomasin siellä pienen, 68 mm:n pituisen pullokalan. Sitä oli hieman vahingoitettu, astumalla sen päälle, mutta tunnettavissa se vielä kuitenkin hyvin on.

Apajassa, joka pääasiallisesti oli tarkoitettu silakan pyydystämiseksi, oli seuraavia kalalajeja:

Perca fluviatilis,
Acerina cernua,
Cottus quadricornis,
Liparis lineatus,
Zoarces viviparus,
Leuciscus rutilus,
Osmerus eperlanus,
Coregonus lavaretus,
Clupea harengus var. *membras.*

Kolmea viimemainittua oli runsaasti, ja viimeistä kaikista enin; joukossa oli noin 50 kppl. erittäin suuria 30—35—40 cm:n pituisia yksilöitä, oikeita sillejä! Muista eläimistä, joita saatiin, mainittakoon *Idothea entomon* (runs.), *Mytilus edulis* (runs.) ja *Cardium edule* (harv.), ne olivat kiinnittyneet merileviin: *Fucus vesiculosus* ja *Furcellaria fastigiata.* Ensimaini-

[1]) Vrt. Mela-Kivirikko, Suomen luurankoiset 1909, siv. 419.

tulla oli vielä runsaasti *Balanus improvisus* ja *Flustra membranacea.* Apajapaikan syvyys ilmoitettiin keskimäärin 20 syleksi (= 35,6 m), suurin syvyys on 28 syltä (= 50 m).

Från forstmästare Justus Montell inlämnades följande meddelande:

Ett anmärkningsvärdt fynd af Elymus arenarius.

Vid ett sammanträffande senaste sommar vid Kilpisjaur med den svenske botanisten och framstående lapplandskännaren, fil. kand. Thore Fries, gjorde denne mig uppmärksam på att strandrågen, *Elymus arenarius*, förekommer nära Mukkavuoma gård ej långt från Kilpisjaur, samt hade vänligheten lotsa mig till stället.

Då detta fynd af *Elymus* här uppe i svenska Lapplands nordvästligaste hörn, helt nära finska gränsen, hvilket för endast några få år tillbaka gjordes, om jag ej missminner mig, af doktor Selim Birger, måhända icke kommit till våra botanisters kännedom, torde ett omnämnande af detsamma icke sakna sitt intresse.

Fyndorten i fråga är belägen på floden Kummaenos högra strand, ungefär 2 kilometer från dess utflöde i Könkämäeno (Muonio älf) och ungefär lika långt, fågelvägen, från Kilpisjaurs södra ända. *Elymus* växer här rätt rikligt på flera flygsandskullar och är frodig och vacker. Vid mitt besök på platsen, den 29 juli, stod den i blom, men var enligt Fries detta år mer lågväxt än vid hans tidigare besök för ett par år tillbaka, beroende detta naturligtvis på den kalla försommaren och den ihållande torkan. I sällskap med *Elymus* växte bl. a. en smalbladig, hög *Poa pratensis* och andra på flygsand här uppe vanliga växter.

Då växplatsen är belägen cirka 470 meter öfver hafvet, torde väl *Elymus* icke här kunna betraktas som en hafsstrandsrelikt, utan måste dess förekomst förklaras på något annat sätt.

Om också detta fynd icke direkte faller inom Sällskapets intressesfär, torde det dock indirekte kunna bidraga till kännedomen om vårt lands flora, då det ju synes lämna en naturlig förklaringsgrund till förekomsten af *Elymus* vid Ylimuonio.

Enligt mitt förmenande ligger det nämligen nära till hands att förmoda, att *Elymus* med vårfloden från ståndorten vid Kummaeno förts till Ylimuonio, där sandöar ständigt äro under bildning, och där äfven andra växter från nordligare trakter anträffats. En förmodan, att *Elymus* vid Ylimuonio vore hafsstrandsrelikt, förefaller mig mycket sökt redan af det skäl, att Ylimuonio ligger c. 250 meter öfver hafvet. Då dessutom stränderna vid Ylimuonio, hvilka äro rätt branta och till största delen bestå af sand och torf, äro utsatta för ständiga förändringar, är det högst osannolikt att en relikt från den tid, då hafvet nått ända hit upp, skulle kunnat fortbestå härstädes ända till våra dagar.

Amanuens B. Poppius lämnade följande meddelande:

Eine neue Lygus-Art aus Finland.

Lygus rugulipennis n. sp. — Unten matt, oben stark glänzend, das Schildchen und die Hemielytren matter. Ziemlich dicht, anliegend gelbweiss behaart. Schwarzbraun; die Augen braun; ein kleiner Fleck vorne jederseits an der Basis des Clypeus sowie der Basalrand desselben, der Basalrand des Halsschildes sehr schmal, eine erloschene Längsbinde in der Mitte der Scheibe, ein Fleckchen vorne auf den Calli, ein Fleck in der Mitte der Apicalstrictur und die Spitze des Schildchens gelb—gelbbraun; die Scheibe des Halsschildes jederseits der Längsbinde entlang, der Clavus bis zur Spitze, das Corium ausgedehnter, der Aussenrand und z. T. auch die Mitte des Cuneus braunschwarz; die Membran gelbbraun mit etwas helleren Venen; die Unterseite schwarzbraun; einige Flecke auf den Mesopleuren und die Orificien des

Metastethiums gelb; jederseits auf der Unterseite des Hinterkörpers eine ziemlich erloschene, gelbbraune Punktreihe; das Rostrum braun, die Glieder desselben gegen die Spitze heller; die Fühler braunschwarz, das zweite Glied gelbbraun, die Basis schmäler und die Spitze etwas breiter verdunkelt; die Schenkel schwarz, die vorderen vor der Spitze mit zwei, die Hinterschenkel mit einem gelben Ringe; die Schienen und die Füsse gelb, die Basis und die Spitze der erstgenannten und die Spitze des letzten Fussgliedes braunschwarz.

Der Kopf ist stark geneigt, von vorne gesehen kaum länger als breit; die Stirn hinten der ganzen Breite nach scharf gerandet, beim ♀ etwa $^1/_4$ breiter als der Durchmesser des Auges, der Clypeus von der Stirn wenig scharf abgesetzt. Der Gesichtswinkel etwas spitz. Die Augen gross und vorspringend. Das Rostrum erstreckt sich bis zur Spitze der Hinterhüften, das erste Glied kaum die Basis der Vorderhüften überragend. Das erste Fühlerglied ist schwach verdickt, etwas die Kopfspitze überragend, das zweite Fühlerglied etwas kürzer als der Basalrand des Halsschildes breit, etwa $2\,^1/_2$-mal länger als das erste, die zwei letzten zusammen etwas kürzer als das zweite, das letzte kaum kürzer als das dritte. Der Basalrand des Halsschildes ist breit gerundet, fast doppelt breiter als die Länge der Scheibe, etwas mehr als doppelt so breit wie der Vorderrand, die Seiten gerade, die Apicalstrictur jederseits etwas von den Augen bedeckt. Die Scheibe ist mässig gewölbt und nach vorne geneigt, sehr kräftig, aber ziemlich weitläufig punktiert. Das Schildchen ist dicht quer gerunzelt. Die Hemielytren ziemlich die Spitze des Hinterkörpers überragend (♀), der Clavus und das Corium fein, der erstgenannte jedoch kräftiger, dicht runzelig punktiert, der Cuneus erloschen gerunzelt. Die Schienen sind dunkel bedornt, die Dörnchen fast ebenso lang als der Durchmesser der erstgenannten. Das erste Glied der Hinterfüsse deutlich kürzer als das zweite, das wieder kürzer als das letzte ist. — Long. 4.5, lat. 2.3 mm.

Diese ausgezeichnete Art steht den *L. saundersi* Reut. und *L. trivittulatus* Reut. am nächsten, unterscheidet sich aber durch die nicht scheckige Behaarung der Oberseite, durch andere Farbe und durch die Sculptur des Schildchens und der Hemielytren. Von *L. saundersi* ist sie ausserdem durch dickere, von *L. trivittulatus* durch kürzere und dickere Fühler verschieden. Von *L. pratensis* weicht die neue Art erheblich ab.

Nord-Finland, Ostrobottnia media: Lohtaja!, 5. VI. 1910, 1 ♀ von Herrn Stud. Y. Wuorentaus erbeutet (Mus. Helsingf.).

Das Auffinden dieser neuen Art in Fennoskandia ist von grossem geographischem Interesse. Die zwei am nächsten verwandten Arten, *L. saundersi* und *L. trivittulatus*, sind ausgeprägt östlich-paläarktische Formen, die erstgenannte vom Amur-Gebiete, die zweite aus Tibet bekannt. Wahrscheinlich ist die neue Art als östlich-boreal aufzufassen und hat wohl eine weitere Verbreitung in Nordosteuropa und Nordasien und erreicht somit in Finland ihre Westgrenze.

Med. kand. Runar Forsius inlämnade till publikation:

Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen.

Durch die Arbeiten verschiedener Forscher, ich erinnere hier nur an Brischke, Cameron, Giraud, Ratzeburg und Schiödte, haben wir eine grosse Zahl in den Blattwespenlarven parasitisch lebende Tierformen kennen gelernt. Dessen ungeachtet weist unsere Kenntnis der Blattwespenparasiten zahlreiche Lücken auf, die noch ausgefüllt werden müssen. In der Absicht hierzu beizutragen, habe ich unten ein Verzeichnis einiger von mir in den letzten Jahren aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen zusammengestellt.

Beinahe alle Blattwespen habe ich vollkommen isoliert ex larva oder ex ovo gezüchtet. Wo dies nicht geschehen

ist und der Wirt also nicht mit Sicherheit angegeben werden kann, habe ich dies immer ausdrücklich bemerkt. Die Larven wurden in Blumentöpfen erzogen und beinahe alle im Januar in ein geheiztes Zimmer gebracht, wonach die Imagines im Februar bis Mai erschienen. Ich habe es darum für überflüssig gehalten, Data dieser im Zimmer ausgeschlüpften Imagines zu geben. Als allgemeine Regel gilt, dass die Parasiten gleichzeitig mit, oder etwa eine Woche vor dem Erscheinen der Wirtwespe hervorzukommen pflegen.

Doktor A. Roman-Upsala (Schweden) hat sich freundlichst der Mühe unterzogen, die Determination sämtlicher grösseren Schlupfwespen auszuführen. Es ist mir eine angenehme Pflicht auch an dieser Stelle meinen besten Dank an Herrn Roman für sein liebenswürdiges Entgegenkommen auszusprechen. Für die kleinen Schlupfwespenformen, Chalcididen u. a., ist es mir leider bisher nicht gelungen, einen Bearbeiter zu finden. Diese müssen also vorläufig unbenannt bleiben.

Die mit einem Sternchen (*) versehenen Arten sind, so viel ich weiss, bisher nicht gezüchtet worden.

Die Schlupfwespen sind hauptsächlich nach dem Catalogus Hymenopterorum von Dalla Torre [1]) und die Blattwespen nach Konow [2]) benannt und geordnet. Alle Namen in eckigen Klammern sind von mir nach Dalla Torre beigefügt.

Wo keine Fundortsangaben beigefügt sind, stammen die Exemplare aus dem Kirchspiel Karislojo in der Regio aboënsis (südl. Finland).

Cimbex sp. (*femorata* L.?). — Aus einem im Kirchspiel Borgå im Freien gefundenen *Cimbex*-Kokon erhielt ich am 21. V. — 3. VI. 1903 eine Anzahl Exemplare von *Spilocryptus cimbicis* (Tscheck) Schmkn. [*Cryptinae*]. Sowohl ♂♂ als ♀♀.

---

[1]) de Dalla Torre, C. G., Catalogus Hymenopterorum hucusque descriptorum systematicus et synonymicus, Lipsiae MDCCCI (ff.).

[2]) Konow, Fr. W., Hymenoptera, Fam. *Tenthredinidae* und *Lydidae*, in P. Wütsman, Genera Insectorum, Fascic. 27 et 29, Brüssel 1905.

Trichiosoma sp. (*silvatica* Leach?). — Anfang Juni 1904 aus einem gefundenen Kokon *Spilocryptus cimbicis* (Tscheck) Schmkn. (♂♀). Früher bei *Clavellaria amerinae*, *Cimbex variabilis* und *Trichiosoma lucorum* gefunden.

Arge rosae L. — Im Winter 1908 und 1909 erhielt ich aus den Kokons von *A. rosae* grosse Massen einer kleinen metallischen Chalcidide. Im Juli 1909 und 1910 sah ich diese Schlupfwespe mehrmals in Lojo und Karislojo an Rosensträuchern.

Arge ustulata L. — Im Winter 1910 einige Stücke einer Chalcidide.

Lophyrus pallidus Klg. — * *Exenterus claripennis* Thoms. *[Cteniscinae]*. 2 Exemplare 1909. — * *Catoglyptus crassipes* Holmgr. *[Mesoleptinae]*. 1 ♀ 1908. — *Microcryptus basizonius* (Grav.) Thoms. *[Phygadeuontinae]*. 1 ♂ 1910. Von Ratzeburg und Brischke bei verschiedenen *Lophyrus*-Arten beobachtet, nicht aber bei *L. pallidus*.

Lophyrus pini L. — * *Exenterus claripennis* Thoms. Mehrere Exemplare 1908—1910; fliegt etwas früher als der Wirt und legt vermutlich seine Eier in die Larven von *Lophyrus sertifer*, welche zu dieser Zeit schon ziemlich erwachsen sind. — * *Lamachus marginatus* (Brischke) Thoms. *[Tryphoninae]*. 1 ♂ und 2 ♀♀ 1910.

Lophyrus sertifer Gff. — * *Meteorus lionotus* Thoms. 1 ♀ am 27. VII. 1910 mit Larven von *L. sertifer* beschäftigt. — * *Exenterus claripennis* Thoms. Mehrmahls bei Zucht erhalten und bei der Eiablage beobachtet. — Der hauptsächliche Parasit im Lojo-Gebiete scheint jedoch * *Lamachus silvarum* (Holmgr.) Thoms. *[Tryphoninae]* zu sein; in den Jahren 1909 und 1910 erhielt ich diese Art in grösserer Anzahl aus den Puppen von *L. sertifer*. — * Sp. pr. „*Spudaea*“ *erosa* Holmgr. 1 ♂ 1910. —? *Zemiophorus* sp. *[Tryphoninae]*. 2 ♀♀ 1910. Die einzige bisher beschriebene Art, *Z. scutulata* (Hartig) Thoms., ist als Parasit bei *Lophyrus pini*, *L. virens* und *L. variegatus* bekannt. — *Lophyroplectus oblongopunctatus* (Hartig) Thoms. *[Mesoleptinae]*. Mehrere ♂♂ und ♀♀ in den Jahren 1909 und 1910. — Ich erzog im Jahre 1909—1910 zirka 500 Larven

von *L. sertifer;* 356 Imagines (52 ♂♂ und 304 ♀♀ = 71,2 %) erschienen im August—September 1909 und 11 (1 ♂ und 10 ♀♀ = 2,2 %) nach der Überwinterung 1910. Acht Larven überwinterten zweimal (= 1,6 %). Von Parasiten erhielt ich 32 *Lamachus* (= 6,4 %), 8 *Lophyroplectus*, 2 ?*Zemiophorus*, 1 *Spudaea* und 3 parasitische Würmer (Gordiiden) oder in Summa 46 Stück (= 9,2 %) Parasiten, wovon 43 Stück (= 8,6 %) Schlupfwespen und 3 Stück (= 0,6 %) parasitische Würmer. Infolge unbekannter Ursachen (Pilze u. s. w.) gingen zugrunde 79 Stück (15,8 %).

Monoctenus juniperi L. — Ist sehr den Angriffen einer Fliege, *Staurochaeta albocingulata* Fall. (det. R. Frey) ausgesetzt (23 %). Mindestens die Hälfte der *Monoctenus*-Larven sind Anfang Juli mit den kleinen, zirka 1,5 mm langen, weisslichen Fliegeneiern besetzt; man findet bis 7 Eier an ein und derselben Larve. — * *Picroscopus ictericus* (Grav.) Thoms. *[Cteniscinae].* 1 ♂ 1910.

Cryptocampus medullarius Hartig. — Von in Helsinge, Hoplax, gesammelten Gallen erhielt ich folgende Arten. * *Delomerista [Pimpla] mandibularis* (Grav.) Thoms. *[Pimplinae].* 1908—1910 in grosser Anzahl. — * *Cecidonomus [Hemiteles] inimicus* Grav. *[Hemitelinae].* 1910. — * *Scopiorus [Polyblastus] pastoralis* (Grav.) Marsh. var. *nivalis* Holmgr. *[Ctenopelmatinae].* 1 ♀ 1909. — * *Apanteles* sp. und zahlreiche Exemplare einer kleinen, schön metallisch glänzenden Chalcidide.

Trichiocampus aeneus Hartig [1]). — * *Rhogas irregularis* Wsm. 1 ♂ 1909. — *Mesoleius* sp. pr. *dives* Holmgr. *[Tryphoninae].* 3 ♂♂ 1909.

Pontania femoralis Cam. — *Angitia vestigialis* (Ratzbg) Thoms. *[Campopleginae].* Von in Helsingfors gesammelten Gallen 1908—1909 in grosser Anzahl. Früher von *Nema-*

[1]) Diese Art ist bisher nur aus Deutschland bekannt. Obwohl ich Hunderte von Larven eingesammelt habe, ist es mir bis jetzt nicht gelungen, Imagines von dieser Art zu erhalten. Die Larve ist jedoch so charakteristisch gefärbt, dass es sich wohl sicher um diese Art handeln muss.

tus (Pontania) vallisnierii (= *proxima* Lep.) und *Phyllotoma microcephala* sowie einigen Microlepidopteren-Larven bekannt. — * *Lathrostizus sternocerus* Thoms. *[Campopleginae].* ♂♂ und ♀♀ 1908—1909. — *Scambus (Epiurus?)? sagax* Hartig *[Pimplinae].* 1 ♀ und 1 ♂ 1909; aus Lepidopteren und Coleopteren erzogen. — *Rhizarea* sp. 1 ♀ 1909.

Pontania vesicator Bremi. — *Epiurus [Pimpla] vesicarius* Ratzbg. *[Pimplinae].* Helsingfors, aus Gallen an *Salix purpurea* im Botanischen Garten zahlreich 1908—1909.

Pontania sp. *(vesicator* oder *femoralis).* — * *Bracon* sp. 1 ♀, 3 ♂♂. Helsingfors 1909.

Pteronus similis Forsius. — *Holcocremna claudestina* (Holmgr.) Thoms. *[Campopleginae].* 1 ♂ 1910. Ausserdem sah ich ein ♀ dieser Art, das seine Eier am 9. VIII. 1910 in die jungen Larven von *Pt. similis* legte. Früher als Parasit bei *Croesus varus* bekannt.

Pteronus pavidus Lep. — Auf *Salix pentandra* in Sammatti 1910 3 ♂♂ von *Mesoleius variegatus* (Jur.) Kriechb. var. *[Tryphoninae].* Vorher als Parasit von *Nematus (Pontania) gallicola (= proxima)* und *Nematus* sp. in *Salix caprea* bekannt.

Pteronus n. sp. (bisher unbeschrieben, dem *similator* Först. nahestehend). Auf *Populus tremula.* — * *Mesoleius ?wahlbergii* Holmgr. *[Tryphoninae].* 1 ♂ und 2 ♀♀ 1910. — *Mesoleius aulicus* (Grav.) Holmgr. *[Tryphoninae].* 1 ♀ 1910; als Parasit von *Selandria (= Tomosthetus?) ovata* und *Nematus (= Hemichroa?) croceus* bekannt. — * *Mesochorus dimidiatus* Holmgr. *[Mesochorinae].* 2 ♂♂, 4 ♀♀, 1910.

Pteronus ribesii Scop. — * *Cteniscus [= Tryphon?] mitigosus* Grav. *[Cteniscinae].* 1 ♂ am 5. IX. 1909 aus *Pteronus*-Larven, welche im Juli 1909 in die Erde gingen; 1 ♂ 1910. — *Ichneutes* sp. Zahlreiche ♂♂ und ♀♀ 1909—1910. Diese beiden Arten habe ich mehrmals im Juli und August an *Ribes grossularia* gefunden. — * *Thersilochus (?) crassicaudus* Thoms. *[Porizontinae].* 1 ♀ 1910. — *Monoblastus [Exenterus?] exstirpatorius* (Grav.) Holmgr. *[Cteniscinae].* 1 ♀ 1910. Vorher bei *Nematus (Pteronus) wittewaalli* Voll. *(= pavidus* Lep.) beobachtet. — * *Mesochorus ?stigmaticus* Brischke *[Mesochorinae].*

Pteronus ferrugineus Först. (= *fagi* Konow nec Zadd.). — *Mesoleius multicolor* Grav. var. *dives* Holmgr. *[Tryphoninae]*. 1 ♂ 1910. *M. multicolor* ist vorher bei *Lophyrus polytomus* beobachtet worden. — * *Cteniscus [Acrotomus?] marginatus* Thoms. *[Cteniscinae?]*. Viele Exemplare (♂♀). — *Monoblastus erythropygus* Holmgr. *[Ctenopelmatinae]*. Mehrere ♂♂ und ♀♀ aus Karislojo und Lojo 1910; vorher bei *Dineura (Hemichroa) alni*.

Lygaeonematus pini Retz. — *Erromenus* sp. *[Ctenopelmatinae]*. 1 ♀ am 11. VI. 1910 mit Larven von *L. pini* beschäftigt. Doktor A. Roman hat ein ähnliches, dunkles *Erromenus*-♀ auf *Abies* gefunden.

Pristiphora fulvipes Fall. — * *Adelognathus [Pammicra] dorsalis* (Grav.) Thoms. *[Tryphoninae]*. 1 ♀ am 11. VIII. 1910 mit Larven von *Pr. fulvipes* beschäftigt.

Pristiphora n. sp. Auf *Salix pentandra* in Karislojo 1910. — *Mesoleius multicolor* Grav. var. *dives* Holmgr. *[Tryphoninae]*. 1 ♂. — *Mesoleius aulicus* (Grav.) Holmgr. *[Tryphoninae]*. 2 ♂♂. — *Thersilochus* sp. *[Porizontinae]*. 1 ♀.

Croesus septentrionalis L. — *Mesoleius aulicus* (Grav.) Holmgr. 3 ♀♀ 1910. — * *Exenterus [Tricamptus] apiarius* (Grav.) Thoms. 1 ♀ am 8. VII. 1910 mit erwachsenen Larven von *C. septentrionalis* beschäftigt.

Empria (Poecilosoma) pulverata Retz. — * *Acrotomus [Mesoleptus] laetus* Grav. *[Mesoleptinae]*. 1 ♀ 1910.

Taxonus equiseti Fall. — * *„Ecclinops“ [Perilissus] subcinctus* (Holmgr.) Thoms. *[Tryphoninae]*. 2 ♂♂ 1910.

Tenthredinidarum gen. et sp. ign. — *Ecclinops [Mesoleptus] pallida* (Grav.) Holmgr. *[Tryphoninae]*. 1 ♂ 1909. — *Hypamblys [Mesoleius] transfuga* (Holmgr.) Thoms. *[Tryphoninae]*. 1 ♀ 1910. — *Aspilota* sp. 5 Exemplare 1909 aus einer unbekannten Nematide. — *Holcocremna tarsator* Thoms. *[Campopleginae]*. 2 ♂♂ 1909.

Lyda stellata Christ. — Am 17. VII. 1909 fand ich in Karislojo einige Eier von dieser Art und brachte dieselben nach Hause zwecks Studiums der jungen Larven. Die Eier waren zirka 3,6—3,0 mm lang und 1,0—0,8 mm breit. Ihre

dunkle Farbe liess vermuten, dass das Erscheinen der Larven nicht lange dauern konnte. Am 25. VII. wurde ich jedoch überrascht, in dem Proberörchen, wo ich die Eier aufbewahrt hielt, eine Anzahl von 22 Stück einer äusserst kleinen, gelben Schlupfwespe zu finden. Es erwies sich, dass sämtliche kleine Wespen, deren Länge nur zirka 0,6 mm betrug, von ein und demselben *Lyda*-Ei stammten und dasselbe durch ein kleines, beinahe zirkelrundes Loch am Ende des Eies verlassen hatten. Eine Woche später, am 4. VIII, fand ich wieder 14 Stück von derselben Schlupfwespe in dem Proberörchen. Diese Wespen waren etwas grösser (zirka 0,8 mm lang) und stammten alle von einem zweiten Ei. Es ist mir nicht gelungen, dieses kleine, geflügelte Tierchen zu bestimmen, vermute aber, dass es sowohl n. sp. als auch n. gen. sein muss. Ratzeburg hat von den Eiern von *Lyda stellata* eine Chalcidide, *Entedon ovulorum*, beschrieben. Diese Wespe ist aber bedeutend grösser und metallisch gefärbt. Exemplare der von mir erzogenen Art stehen den Herren Spezialisten zum Studium und zur Determination gerne zur Verfügung.

Student Widar Brenner afgaf följande berättelse öfver

En botanisk resa till sydöstra Kuusamo.

Den exkursion, för hvilken här i korthet skall redogöras, företogs i botaniskt syfte till de hittills så godt som okända sydöstra delarna af Kuusamo socken sommaren 1908.

Färden anträddes den 11 juli med skjuts från Uleåborg, och uppnåddes den 13 på kvällen gästgifveriet Inget, i hvars omnejd cirka en veckas uppehåll gjordes. Därunder blef jag i tillfälle att exkurrera kring den stora sjön Kostonjärvi, belägen i Taivalkoski socken strax W om Kuusamo-gränsen. På dess stränder, dels sandiga, dels steniga, voro *Tofieldia borealis, Cornus suecica* och *Pinguicula vulgaris* karaktärsväxter. I trakten däromkring växlade granbevuxna höjder med sanka mossar och kärr. Rena skogsväxter voro här

Pyrola uniflora, *Geranium silvaticum* och *Cornus suecica*, hvilka senare uppträdde i enorma mängder. I kärren antecknades: *Ranunculus lapponicus, Viola epipsila* etc., på mossarna *Orchis incarnata, Drosera rotundifolia* och *longifolia*, *Andromeda polyfolia*, ett stort antal *Carex-*, *Eriophorum-* och *Salix*-arter att förtiga. På ett par ställen strax N om sjön anträffades *Pinguicula villosa*. Bland kärrmossor var *Hypnum stramineum* ytterst vanlig. Ofvanom nordvästra stranden höjer sig det mäktiga berget Pyhitysvaara. Vid dess fot, på sydvästra sidan, växte i den fuktiga granskogen *Listera cordata* och *Coralliorrhiza innata*, något högre upp *Carex Buxbaumii* samt sterila exemplar af *Mulgedium alpinum*. Den kala, af uralit-diabas bestående toppen betäcktes af *Parmelia centrifuga*, *stygia*, *omphalodes* och *lanata* samt *Cetraria nivalis*. Utom dessa togos yttermera de högnordiska arterna *Gyrophora proboscidea* och *cylindrica*. På det tämligen låga, af tallar bevuxna berget Kirvesvaara N om sjön växte *Arctostaphylos alpina* och *Viscaria alpina*. Stranden af Kostonjoki på det ställe, där den mynnar ut ur Kostonjärvi, utmärkte sig genom en rikare vegetation än stränderna för öfrigt. Här antecknades bl. a.: *Geranium silvaticum*, *Pyrola rotundifolia*, *Ribes rubrum, Daphne mezereum, Paris quadrifolia, Carex capillaris*, *vaginata, flava* och *globularis* samt *Botrychium Lunaria*.

Den 19 inträffade jag i Kuusamo kyrkoby och fortsatte, efter att hafva gjort några kortare exkursioner i trakten, åt SE öfver den 23 km långa Kuusamojärvi och dagen därpå öfver Muo- och Joukamojärvi. I den senare sjöns sydöstra ända, på näset mellan Joukamojärvi och Vuolajärvi, ligger gården Multila, som blef högkvarter för ungefär en vecka framåt. Terrängen däromkring är stenbunden morän, alltjämt afbruten af sanka kärr och mossar. Skogen var för det mesta blandad. Allmänna i kärren voro *Andromeda calyculata* och *Juncus stygius*, på de sanka stränderna *Scirpus acicularis* och *Carex aquatilis*. I kornåkrarna förekom *Silene inflata* i massor. På Lyhytniemi udde i Vuolajärvi fanns rikligt *Geranium pratense*.

Den 23 juli företogs en färd nedför den af ömsom sjöar, ömsom strida forsar afbrutna Pistonjoki med Kiimasjärvi och den invid liggande rysk-karelska byn som mål. Här tycktes jordmånen vara fruktbarare, men några anmärkningsvärdare växter antecknades ej, om man undantager *Geranium pratense* och *Dianthus superbus*. Under den mödosamma färden följande dag uppför floden och forsarna gjordes bl. a. följande iakttagelser: Vid södra stranden af Suukoski växte på våt gräsmark *Epilobium alsinifolium*. Holmarna i Taivalkoski något högre upp buro en frodig och högväxt vegetation af bl. a. *Geranium silvaticum*, *Angelica silvestris*, *Spiraea Ulmaria*, *Saussurea alpina*, *Daphne mezereum* samt gräs. I vattnet voro under hela färden *Myriophyllum alterniflorum* samt *Potamogeton gramineus* och *rufescens* de mest igönenfallande arterna. Torrare strandremsor täcktes af *Empetrum nigrum*. På fuktigare ställen förekommo *Cornus suecica*, *Pedicularis palustris* med f. *ochroleuca* och *Parnassia palustris*. På halft submersa strandpartier växte *Utricularia intermedia*.

En annan exkursion företogs den 27 juli till den 30 km österut belägna ödemarksbyn vid Kenttijärvi nära ryska gränsen. Här bestod skogen till öfvervägande del af gran och hade yppig undervegetation af hufvudsakligast *Geranium silvaticum*, hvilken uppträdde i sådan mängd och med en blomsterprakt, som man helt säkert icke får se i södra Finland. Vid bäckar och på fuktiga ställen antecknades bl. a. *Spiraea Ulmaria*, *Cirsium heterophyllum*. *Petasites frigidus*, *Bartschia alpina*, *Dianthus superbus*, *Carex loliacea* m. fl. samt *Eriophorum Scheuchzeri*. På en åkerren förekom *Caerophyllum Praescotti* i mängd samt underligt nog *Sceptrum carolinum*. Återvägen gick utefter eller strax på finska sidan om gränsen, hvilken på detta ställe går i riktning mot SW. I en bergsklyfta af ansenliga dimensioner, belägen på det låga och till nästan hela sin yta af högväxt granskog betäckta Havananvaara, togs bland stamarterna och *Actaea spicata* den nya hybriden *Rubus arcticus* × *idaeus*. Längre fram på en skogsäng invid Lohivaara upptecknades: *Saussu-*

rea alpina, Crepis paludosa, Paris quadrifolia och *Gymnadenia conopsea.*

Den 31 juli ställdes kosan från Multila åt SW öfver Peuravaara till Mattila gård, belägen på södra stranden af den lilla sjön Yli-Seinäjäluoma. Härifrån företogos exkursioner åt alla håll i den med tallösa små sjöar beströdda trakten. Floran var emellertid föga intressant, och landskapet erbjöd flerstädes den mest tröstlösa anblick: en af gammal, gles furuskog bevuxen sandmo, där marken tack vare renarnas härjningar var fullkomligt utblottad äfven på sin lafvegetation, och där en enstaka *Solidago virgaurea* redan på 10-tal meters afstånd lyste fram mot den grå sanden. För öfrigt förekom äfven blandskogsmorän och först som sist långsträckta kärr och åsar i riktning NW—SE. Endast bäckstränderna buro en något frodigare växtlighet: *Ribes rubrum, Ranunculus repens* f. *hirsutus, Cirsium palustre, Digraphis arundinacea* och *Struthiopteris germanica.* I en bäck sågs *Potamogeton pusillus.* De grundare sjöarnas yta nästan täcktes af *Nymphaea candida*'s blad och blommor. Bland iakttagna kryptogamer må nämnas *Polytrichum alpinum* på sandstrand och *Gyrophora spodochroa* på en klippvägg vid Suurijärvi. Åkerogräsen på Mattila voro följande: i främsta rummet *Thlaspi arvense,* vidare *Matricaria inodora, Myosotis arvensis, Polygonum aviculare, Capsella bursa pastoris, Carduus crispus, Festuca elatior, Ranunculus repens, Erysimum cheiranthoides, Galeopsis versicolor* och *tetrahit.* Dessutom funnos på åkerrenen *Galium Mollugo* och *Centaurea scabiosa.*

Den 6 augusti fortsattes färden åt SW förbi Vihtavaara och Näränkävaara genom skog och öfver ett cirka 4 km bredt, mycket sankt kärr till Kurvisenvaara, icke långt från Salmijärvi sjö. Under vägen observerades bl. a. på Vihtavaara *Stellaria uliginosa* och på Näränkävaaras sydsluttning rikligt blommande *Mulgedium alpinum.*

Marken kring Kurvisenvaara, en af 8 gårdar bestående och, som det synes, välmående by, är ytterst stenbunden och bevuxen med yngre blandskog, i hvilken dock tallen synes hafva öfvertaget. Omkring en vecka tillbragtes här

under exkursioner åt alla håll. Floran erbjöd i allmänhet ganska litet af intresse. Ängarna voro till största delen bevuxna med *Eriophorum-* och *Carex*-arter, bland hvilka senare *Carex dioica* på de magraste ställena intog en framskjuten plats. Bl. a. förekom äfven *Calamagrostis gracilescens* rikligt. På stranden af en bäck antecknades: *Thalictrum flavum, Daphne mezereum, Rhamnus frangula* och *Triticum caninum.* I ett källsprång vid Kotijokis strand, N om byn, växte hybriden *Epilobium alsinifolium* × *palustre.* Några intressantare växter anträffades under en exkursion till den i E alldeles nära ryska gränsen belägna sjön Korpijärvi. På dess låglända stränder, dels steniga, dels bestående af en lätt förvittrande, basisk bergart, togos följande växter: *Viscaria alpina, Cerastium alpinum, Arenaria ciliata* (på sjöns nordöstra strand), *Carex capitata* och *Asplenium viride.*

Från Kurvisenvaara företogs slutligen en 3 dygns båtfärd söderut till Teeriniemi udde i det sydliga Iijärvi. I denna sjö, hvars botten liksom marken däromkring till stor del består af sand, växte rikligt *Lobelia Dortmanna* samt lika långt ute i vattnet en högväxt *Scirpus palustris.* Utflykter gjordes dessa dagar dels åt E längs Sarvijoki och Sarvijärvi till ryska gränsen, dels åt W till Somerojoki, Laukkujärvi och Suomussalmi-gränsen. På ett ställe hade Somerojoki ändrat lopp. I den gamla, steniga åbädden växte *Epilobium Hornemanni, Galium triflorum* och *Triticum caninum.* På sidorna sågos *Prunus Padus, Rhamnus frangula, Ribes rubrum, Daphne mezereum* etc. På stränderna af Laukkujärvi m. fl. små sjöar fanns här och där *Botrychium ternatum.* I vattnet förekom bl. a. *Polygonum amphibium.*

Efter återkomsten till Kurvisenvaara fortsattes den 15 augusti resan norrut till kyrkobyn, dels till fots genom ödemarken, dels med båt uppför Iijoki och öfver Kuusamojärvi.

Hufvudsakligast i afsikt att rikta mitt eget herbarium med de från dessa trakter bekanta växterna anträdde jag den 17 en färd norrut till Aikkila, Juuma och Paanajärvi, den väg, som tidigare samma sommar tillryggalagts bl. a. af dr. Brotherus. Under denna exkursion bestegs det ma-

jestätiska Rukatunturi såväl som Pyhävaara där strax invid, klippdalarna Lammasvuoma, Hautaniitynvuoma och Jäkälävuoma nära Kitkajokis utflöde ur Juumajärvi besöktes, och slutligen togs den ryktbara klippan Ruskeakallio vid Paanajärvi med dess intressanta växtlighet i närmare betraktande. De märkligare arter jag på dessa ställen antecknade förtjäna väl knappast nämnas, då de samtliga torde vara genom tidigare botanisters observationer förut härifrån kända. Den 23 augusti var jag åter i kyrkobyn och fortsatte ännu samma afton per skjuts vesterut med Uleåborg som mål.

Mötet den 8 april 1911.

Till inhemsk medlem invaldes student V. H. Järvinen (föreslagen af docent A. Luther).

Anhållan om skriftutbyte hade inkommit från Rijks Herbarium, Leiden, som tillsändt Sällskapet sina Mededeelingen för år 1910, samt från La Station entomologique i Rennes, som publicerar Insecta, Revue illustrée d'entomologie. Sällskapet beslöt bifalla dessa institutioners anhållan samt i utbyte gifva sina Meddelanden.

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6,953: 26.

Till publikation anmäldes:

B. Poppius, Zur Kenntnis der Einwanderung der Coleopterenfauna Fennoscandias.

A. A. Pulkkinen, Mysis relicta in den finnischen Gewässern.

Föredrogos reseberättelser, som inlämnats af amanuens H. Buch rörande sommaren 1909 företagna botaniska exkursioner i trakterna kring södra Saima, af gymnastiklärare B. Florström öfver botaniska exkursioner på Åland sommaren 1908 och af magister A. Palmgren öfver sommaren 1909 bedrifna botaniska undersökningar på Åland.

Efter ansökan och på förslag af bestyrelsen beslöt Sällskapet tilldela nedan nämnda personer följande reseunderstöd för instundande sommar:

a) för zoologiska undersökningar:

student R. Frey 300 mark för dipterologiska studier i finska Lappmarken;

student T. J. Hintikka 150 mark för insamling och studium af zoocecidier, aphider och parasitsvampar i Jorois socken;

student E. Merikallio 150 mark för ornitologiska studier i norra Österbotten;

student Y. Wuorentaus 200 mark för insektbiologiska studier i Siikajoki, på Hailuoto och vid Uleå träsk;

b) för botaniska undersökningar:

student W. Brenner 100 mark för studium af floran i Barösunds skärgård;

amanuens H. Buch 250 mark för botaniska exkursioner i Saima- och Kivijärvi-trakten samt för en resa i botaniskt syfte till Ruskeala;

gymnastiklärare B. Florström 250 mark för fortsatta floristiska undersökningar i Satakunta;

student V. Heikinheimo 100 mark för botaniska undersökningar i Tyrvis;

student V. Hornborg 100 mark för botaniska studier och insamlingar i sydöstra Savolaks;

student M. E. Huumonen 300 mark för botaniska undersökningar och insamlingar i Uleåborgstrakten;

fil. kand. E. Häyrén 400 mark för studium af vegetationen på berg- och stenstränder i mellersta Tavastland;

student G. Marklund 300 mark för floristiska studier i mellersta Österbotten och Tavastia borealis;

fil. kand. A. Palmgren 400 mark för en botanisk studieresa till Åland;

student I. Välikangas 400 mark för studium af hafsalger på sträckan Nystad—Uleåborg.

Det af borgmästare W:m Vallenius till Sällskapet donerade stipendiet (Medd. Soc. F. et Fl. F. 36, sid. 78) för studium af växt- och djurvärlden i Höytiäinen och Puntarinkoski, särskildt med hänsyn till fiskarnas lefnadsvillkor, tilldelades ende sökanden, student V. Jääskeläinen.

Från Universitetets Rektor hade till Sällskapet anländt en skrifvelse däri meddelades, att förslag framställts att till British Museum rikta en anhållan, att detta ville till vårt universitetsbibliotek gratis öfverlämna sin utomordentligt värdefulla bokkatalog i inalles 97 volymer samt för framtiden träda i regelbundet skriftutbyte med Universitetet. Detta skulle å sin sida erbjuda alla akademiska tryckalster och våra lärda sällskaps publikationer från en viss tidpunkt, och ville Rektor med afseende härå fråga, huruvida Sällskapet var villigt att för berörda ändamål till Universitetet afstå ett exemplar af sina hittills utkomna och framdeles utkommande publikationer eller någon del af dem.

Då emellertid antagligt är, att en stor del af Sällskapets hittills utkomna publikationer redan finnas i sagda museums boksamling, ansåg Sällskapet det vara öfverflödigt att sända ytterligare ett exemplar af sådana. Däremot beslöt Sällskapet till Universitetet för ifrågavarande ändamål afstå ett exemplar af samtliga sina utgifna skrifter, hvilka icke finnas i museet, och likaså af de publikationer Sällskapet framdeles kommer att utgifva.

Professor K. M. Levander meddelade, att provinsialläkaren G. W. Levander den 19 juli 1910 sett tvenne härfåglar, *Upupa epops* L., i Sakkola socken på Karelska näset.

De flögo af och an längs landsvägen och mellan de invidstående träden, synbarligen sökande insekter. Vägen förde öfver mo och längs laggen af en sumpmark.

Professor J. Sahlberg meddelade, att herr R. Cederhvarf redan den 2 april 1911 funnit ett exemplar af den sällsynta thysanuren *Machilis polypoda* under en sten nära Mejlans invid Helsingfors. Arten är förut funnen hos oss i några få exemplar vid Helsingfors och i trakten af Abo.

Föredrogs följande meddelande från gymnastiklärare B. Florström:

„Hos Sällskapet får jag härmed anmäla, att trenne af mig senaste sommar anträffade och urskilda *Taraxacum*-former af doktor H. Dahlstedt förklarats vara identiska med respektive *T. chloroleucum* Dahlst., *T. croceiflorum* Dahlst. och *T. cyanolepis* Dahlst. mscr. För vår flora äro dessa former nya.

T. chloroleucum, som anträffades i Räfsö den 13 juni 1910, är i Sverige tagen å flere lokaler på Gottland och i Småland.

T. croceiflorum insamlades äfvenledes den 13 juni 1910 i Björneborg. Denna form är tills vidare tagen endast i Sverige å några lokaler i Östergötland och Vestergötland.

T. cyanolepis, som samtidigt med den förstnämnda formen insamlades i Räfsö, är enligt meddelande af doktor Dahlstedt tagen i Dalsland på flere lokaler och på en mängd lokaler i Vestergötland, där den synes vara mycket spridd."

Ylioppilas K. Linkola näytti pari alueellamme harvinaista jäkälää sekä lausui:

„*Solorina spongiosa* (Sm.) Nyl. olen tavannut sekä Ab:ssa (Parainen, Malmi, maassa kalkkilouhoksessa, 28. VIII. 1909) että Sb:ssa (Kuopio, Puutosmäki, Likolammentalo, Kalkkisaari, maassa vanhojen kalkkihautojen luona, 2. VIII. 1909).

Alectoria bicolor (Ehrh.) Nyl. kasvaa parissa paikassa Turun tienoilla (Ab): Turku, Hirvensalo, kallioseinällä, 18. V. 1909, ja Parainen, Bodnäs, jyrkällä kallioseinällä Härkäluodon pohjoisrannalla, 21. VIII. 1910.

Kummastakin lajista lienee meillä tunnettu vain pari entistä löytöpaikkaa. Mainitun *Alectoria*'n löytyminen Turun seuduilla tulee melkoisena yllätyksenä. Lienee jäteluontoiseksi selitettävä.

Jälkimäisen löydön yhteydessä mainittakoon, että *Nephroma arcticum* (L.) Fr. ja *Peltigera scabrosa* Th. Fr., molemmat esiintymiseltään yleensä pohjoisia lajeja, ovat Turun—Paraisten seuduilla joltisenkin yleisiä. Kumpaakin olen tavannut verrattain harvoilla retkeilyillä monin paikoin."

Docent A. Luther lämnade följande meddelande:

„Somrarna 1900 och 1901, då jag var sysselsatt med hydrofaunistiska undersökningar i Lojo sjö, anträffade jag på flodkräftor, fångade uti nämnda sjö äfvensom i därmed sammanhängande vatten, upprepade gånger och i riklig mängd den parasitiska masken *Branchiobdella parasita* Braun (sensu lat.), hvilken tidigare räknats till hirudineerna, men af Vejdovsky och andra nyare författare uppfattas såsom representant för en skild familj bland oligochaeterna, *Discodrilidae*. Senare har jag ett par gånger iakttagit samma art på kräftor, som inköpts på torget i Helsingfors och användts såsom undersökningsmaterial vid evertebrat-dissektionskursen å Universitetet. Djuret har visserligen en gång tidigare blifvit omnämndt från vårt land, i det att Spoof uti sitt arbete: Notes about some in Finland found species of non parasitical worms (Turbellaria, Discophora et Oligochaeta fennica), Åbo 1889, p. 17, skrifver: „The late professor Alexander von Nordmann once told he had got specimens of *Branchiobdella astaci;* however the Zoological museum of the Helsingfors-university does not possess any." Då denna notis icke innehåller någon uppgift om fyndort, har jag velat anmäla ofvan anförda iakttagelser, och detta så mycket hellre, som kräftan ju uti vidsträckta områden af vårt land är utdöd och kräftpesten äfven kunde sprida sig till Lojo vattensystem. Äfven *Branchiobdella*'s existens i dessa trakter synes sålunda hotad. — Samtidigt ber jag att få förevisa äggkapslar, som efter all sannolikhet tillhöra samma art, och hvilka vid

dissektion af i Helsingfors köpta kräftor af student Åke Laurin anträffats på 1:sta paret antenner."

Med. kand. Runar Forsius yttrade följande

Om kräftpesten i Lojotrakten.

I anledning af doktor A. Luthers meddelande och som ett tillägg till detta förtjänar måhända omnämnas, att den s. k. kräftpesten under det senaste året i Lojotrakten gripit omkring sig till den grad, att all kräftfångst numera i hela Lojobäckenet, på få undantag när, är totalt omöjliggjord.

Sommaren 1909 anlände från Tavastland till Lojotrakten ett antal fångstmän, som medförde redskap från af kräftpesten inficierade vatten och upparrenderade kräftfångsten eller tjuffångade i särskilda delar af Lojovattnen. Fångsten visade sig vara gifvande, och sommaren 1910 återkommo de i förökadt antal och föranledde ortsbor till bedrifvande af kräftfångst i större skala. Under sensommaren 1909 sågos här och där på stränderna af Lojo sjö kräftlik, en företeelse som då icke väckte någon större uppmärksamhet, men som dock tydligen var att betrakta som ett förebud till pestens utbrott. Ännu under våren 1910 erhöllos kräftor i mängd under gäddfångsten med ryssjor. Under högsommaren samma år sågos åter kräftlik längs stränderna, nu i större antal, och när fångsten den 15 juli skulle vidtaga, voro kräftorna så decimerade, att ställvis under en natt icke erhölls en enda kräfta på ställen, där fångsten förut varit rikt gifvande och under en natt tagits kräftor i hundradetal. Om kräftor i minskadt antal erhöllos, dogo de inom kort i sumparna. Närapå eller totalt utrotad var kräftstammen i alla delar af Lojo sjö, i Puujärvi, nästan alla mindre sjöar och träsk i Lojo, Karislojo och Sammatti samt de bäckar och åar, som kommunicera med dessa vatten.

Synnerligen påfallande är, hurusom kräftpesten noga följt de invandrade fångstmännen i spåren. I några mindre träsk i Karislojo och Lojo, där fångstmännen förbjudits att

sänka sina redskap, och där man sett till att förbudet iakttagits, har kräftstammen icke lidit något men. Så var förhållandet exempelvis i några små träsk i Karstu och i Myllylampi träsk på gränsen mellan Lojo och Karislojo, där sommaren 1910 kräftor erhöllos i oförminskadt antal. I senast omnämnda träsk idkades år 1910 fångst endast med redskap, som detta år icke användts i inficierade vatten. Intressant blir därför att se, om träsket äfven nästa år förskonas för pesten, eller om det möjligen infekterats genom sjöfågel eller dylikt.

År 1909 exporterades från Lojotrakten kräftor för flere tusen mark, hvarför fiskevattensägarena gjort en icke ringa förlust. I vissa fall drabbar förlusten fångstmännen, som för flere år framåt upparrenderat fiskevattnen.

Ylioppilas Valio A. Korvenkontio luki stipendikertomuksen

Tutkimusmatkasta Ahvenanmaalla 1910.

Kertomuksesta täällä esitetään seuraavaa:

Tehtäväkseni olin ilmoittanut, apurahaa hakiessani, kerätä ainehistoa Ahvenanmaan nilviäiseläimistön mahdollisimman täydellistä selvittelyä varten. Tämän lisäksi annettiin minulle toimeksi myös kiinnittää huomiota vesikasvullisuuteen.

Retkeilyalueelle saavuin toukokuun 29 päivänä, ja viivyin siellä elokuun alkupäiviin.

Huomioni kohdistin luonnollisesti ensi sijassa järviin ja lammikoihin, joita Ahvenanmaalla on runsaanlaisesti, etupäässä maan keski-, pohjois- ja koillisosissa, Finström'in, Geta'n ja Saltvik'in pitäjissä. Näitä tutkittiin enemmän tai vähemmän perusteellisesti kaikkiaan 47 kappaletta. Huomattavimmat tulokset matkastani ovat seuraavat:

1. Uutena lajina luonnontieteellisen alueemme nilviäiseläimistölle sallittakoon minun esittää maakotilo *Buliminus obscurus* Müller. Nordenskiöld & Nylander (Finlands Mollusker, Helsingfors 1856) tosin mainitsevat eräistä W. Nylander'in kokoelmiin sisältyvistä yksilöistä tätä kotiloa ja lausuvat

arvelunaan, että ne mahdollisesti olisivat peräisin Kaakkois-Karjalasta. Vaikka ei suinkaan ole mahdotonta, että kysymyksessäolevat yksilöt todella ovat olleet kotoisin mainitulta seuduin, ei lajia kuitenkaan, katsoen tiedonannon epävarmuuteen, saata sen mukaan pitää alueellamme varmasti tavattuna. Mainita sopii, että Nylander'in kokoelmain eksemplaarit eivät ole tallella Yliopiston kokoelmissa.

Puheenalaisen kotilon tapasin 13. VII. 1910 Saltvik'in pitäjässä Toböle'n kylän edustalla olevan samannimisen järven pikkusaarella, jonka nimeksi ilmoitettiin Lindholmen. Kasvullisuus tällä pienellä alueella oli hyvin rehevää; keskiosassaan kohosi saari lehmuksia ja saarnoja kasvavaksi lehtomaiseksi kukkulaksi varjostoineen ja kallionkupeineen. Nilviäisfauna oli täällä, kuten edellyttää sopi, harvinaisen rikas ja monipuolinen ja oli siinä, paitsi kysymyksessäolevaa muotoa m. m. *Hyalinia cellaria* Müll. runsaasti edustettuna. *Buliminus obscurus* esiintyi, ei aivan harvalukuisena, kukkulan kuivemmalla rinteellä ja laella, erittäinkin saarnipuiden tyvellä, lehtien ja harikkeitten joukossa.

Tätä muotoa voidaan pitää yhä uutena nivelenä liittämässä maamme eteläosain nilviäiseläimistöä Itämeren—Pohjanmeren seutujen muodostaman malakozoologisen alueen yhteiseen nilviäisfaunaan. Europassa esiintyy se muuten Siciliasta aina Pietarin tienoille saakka laajalti levinneenä. Ruotsissa ovat sen pohjoisimmat löytöpaikat Westerlund'in mukaan Gotlanti ja Nerike; yleinen on se vain Skånessa ja Gotlannissa. Virossa tapasi sen Luther Räävelissä.

2. Totesin, että *Acanthinula harpa* Say on Ahvenanmaalla aivan yleisesti levinnyt. Ennen viimekesäisiä tutkimuksiani oli se siellä tavattu vain yhdessä paikassa (Kasvuoren pohjoisjuurella Jomalan pitäjässä). Sellaisilla paikoilla, missä sitä on etsittävä, nimittäin mustikanvarpuja kasvavissa metsiköissä, tapasin sen säännöllisesti etsiessäni (5 uutta löytöpaikkaa). Tämä havainto on sen takia huomattava, että kysymyksessä on pohjoinen laji, joka puuttuu koko Etelä- ja suureksi osaksi Keski-Suomestakin. Muuta tulkintaa ei juuri voitane tälle ilmiölle antaa, kuin sen, minkä Luther

on sille Kasvuoren löydön perusteella antanut, että nimittäin puheena-oleva muoto Ahvenanmaalla esiintyy eristettynä reliktinä kylmemmiltä ajoilta. (Parallelli-ilmiö kasvistossa *Cryptogramme crispa* L.)

3. Vesinilviäisistä on maakunnalle uusi *Valvata piscinalis* Müll. Sen tapasin Ramsviken'issä, Getassa, hieman murtoisessa vedessä 9. VII. 1910. Omituista on tämän lajin harvinaisuus Ahvenanmaalla, vaikka se muualla Suomessa on joltisenkin levinnyt. Vain kaksi yksilöä löysin sitä uutterasta etsinnästäni huolimatta.

4. *Neritina fluviatilis* L. esiintyy Ahvenanmaalla makeassa vedessä. Tapasin sitä kaikkiaan 7 järvessä. Erityisesti huomattavaa on tämä makeassa vedessä esiintyminen, kun tiedetään, että se muualla Suomessa elelee yksinomaan meressä, jopa karttaakin murtovesialueita jokien suukohtain tienoilla, kun se taas muualla, maamme rajain ulkopuolella, monin paikoin esiintyy tyypillisenä joki- ja makeanveden muotona. Luther tekee tästä sen johtopäätöksen, että maamme vesien erikoislaatu, lähinnä niiden kalkkiköyhyys olisi syynä tähän ilmiöön. Käsitykseni mukaan ovat Ahvenanmaalla tekemäni havainnot suuresti omiaan tukemaan tätä arvelua. Tunnettuhan näet on Ahvenanmaan maaperän suhteellisesti suurempi kalkkipitoisuus, mikä epäilemättä vaikuttaa sikäläisten vesien sisältämään kalkkimäärään ja samalla myös tarjoaa suotuisampia edellytyksiä *Neritina*'n viihtymiselle niissä. Lajin esiintyminen varsin etäälläkin sisämaassa laskuttomissa järvissä (Saltvik: Toböle träsk) osoittaa, että se on elänyt niissä kauan aikaa merestä eristettynä.

Muuten ovat näiden makeanveden muotojen kuoret läheisissä merenosissa elävien kuoria osittain tuntuvasti suuremmat ja paksummat, yleensä vahvasti korrodoituja.

5. Najadifaunaan nähden on varsin huomattavaa, että koko *Unio*-suku puuttuu Ahvenanmaalta, seikka, mikä osittain johtunee liikkuvien jokivesien puutteesta, jos muistakin syistä. *Anodonta*'a edustaa muoto *cygnea cellensis,* josta voidaan eroittaa useita paikallisrotuja; se on aivan yleisesti levinnyt Ahvenanmaalla järvissä, esiintyen tämän ohella heikosti suolaisessakin vedessä, murtovesilahdissa.

Professor O. M. Reuter föredrog:

Om de palearktiska arterna af hemipterslägtet Notostira Fieb.

I sitt välbekanta arbete „Die europäischen Hemiptera", p. 242, beskrifver Fieber af *Notostira erratica* L. tvenne varieteter, *α*: *virescens* och *β*: *ochracea*, den förra grön med inre delen af corium svartaktig samt scutellen, pronotum och hufvudet tecknade med svarta strimmor, hvilka hos hanen ofta mer eller mindre sammanflyta, så att dessa delar, med undantag af pronoti sidor, stundom blifva alldeles svarta, hvilken färg hos detta kön utmärker äfven kroppens öfriga delar; den senare åter rödaktigt hvitgul med längsstrimmor på pronotum och scutellen samt nerverna och utkanten af corium hvitgula; hanen af denna varietet betecknas såsom till färgen liknande honan af den föregående. Om de båda varieteterna säges ytterligare, att var. *virescens* uppträder om sommaren, var. *ochracea* om hösten. I min Hem. Gymn. Scand. et Fenn., p. 21, har jag följt Fieber och anfört om arten i dess helhet, att den förekommer här och där på odlade ställen i södra och mellersta Sverige och södra Finland samt att var. *ochracea* uppträder företrädesvis om hösten. J. Sahlberg meddelar i Enum. Hem. Gymn. Fenn., p. 44, att arten lefver på åkerrenar och bland *Phragmites* vid stränder i södra och mellersta Finland, samt nordligast är funnen vid Kontschosero i Ryska Karelen (62° 20′), hvarvid han dock icke nämner något särskildt om de olika varieteternas förekomst.

I Ent. Monthl. Mag. XXXIII (1897), p. 15, meddelar Mr. E. Saunders, att han erhållit exemplar af en *Notostira (= Megaloceraea)* från Woodside, South Norwood, sända af Mr. W. Chaney, hvilken fäste hans uppmärksamhet vid de korta benen och antennerna hos honorna, under det hanarna syntes öfverensstämma med den vanliga *N. erratica*. Hade icke dessa hanar medföljt sändningen, säger Mr. Saunders, skulle han otvifvelaktigt betraktat honorna såsom tillhörande en

skild art. Den första antennleden är mycket litet längre än pronotum; också de öfriga lederna äro kortare än hos typiska exemplar af *N. erratica*, äfvenledes benen äro betydligt kortare och kraftigare. I färgen öfverensstämma dessa exemplar med var. *ochracea* Fieb., men då hvarken Fieber eller Reuter angifva de kortare lemmarna såsom karaktäristiska för denna varietet, stannar Saunders i tvifvelsmål om huruvida ofvan beskrifna form är identisk med denna. Exemplaren voro funna på en fuktig plats den 4 september 1895, och Mr. Chaney meddelar, att många af dem då just blifvit utkläckta. Några dagar senare erhöll han liknande exemplar äfven från kalkbergen nära Caterham, så att arten tyckes förekomma också på annorlunda beskaffade lokaler.

Med anledning af ofvanstående meddelande undersökte jag de i universitetets finska samling uppställda exemplaren af *Notostira erratica*. Omöjligt var att afgöra, till hvilken af de båda varieteterna de 7 hanexemplaren (från Helsingfors, Tammerfors, Parikkala, Rautus, Pyhäjärvi, Leppävirta) borde hänföras. De öfverensstämde alla med hänsyn till antennernas och benens byggnad samt väsentligen äfven till färgteckningen. De olika varieteterna af honorna kunde däremot med lätthet särskiljas. Var. *virescens* var representerad af 5 ♀♀ från Pargas, Karislojo, Helsinge och Jalguba, var. *ochracea* likaledes af 5 ♀♀ från Pargas, Kyrkslätt och Helsingfors. Vid en närmare undersökning af dessa senare honor visade det sig, att de fullkomligt öfverensstämde med de af Saunders l. c. beskrifna exemplaren.

Den af Saunders uttalade misstanken, att under det gängse namnet *N. erratica* skulle dölja sig tvenne väl skilda arter, tycktes genom denna undersökning vinna nytt stöd. Jag har nu fått anledning att upptaga denna fråga till behandling på grund däraf, att den danske entomologen Jensen-Haarup meddelat mig, att han i Danmark funnit tvenne arter af släktet *Notostira*. Senare har han visserligen i bref uttalat den åsikt, att den ena af dessa endast utgjorde artens höstform, utan att dock genom uppdragning af exemplar hafva ådagalagt detta.

För att vinna någon klarhet i frågan har jag till en början förskaffat mig från olika museer och privata samlingar i Europa så rikhaltigt material som möjligt af släktet *Notostira.* Redan tidigare har jag i Horae Soc. Ent. Ross., XXXIX (1910), p. 78, såsom en särskild art uppställt den oriktigt af Fieber under *N. erratica* indragna, af Kolenati beskrifna *N. caucasica.* Af denna art finnas i ryska samlingar talrika exemplar från Krim, Kaukasus, Transkaspien och Turkestan. En mycket nära stående form har under namn af *N. poppiusi* blifvit mig tillsänd af herr Kiritschenko. Alla exemplaren af denna, 15 hanar och 18 honor, äro funna den 3 juni 1910 g. st. på Alexanderskedjan i Turkestan. [1]) Medan hanarna alls icke kunna särskiljas från *N. caucasica,* hvilkens båda kön till sin färgteckning betydligt erinra om *N. erratica,* men från denna skilja sig genom renare grön grundfärg, längre antenner och ben samt längre och under rät vinkel stående behåring på de senare, äro honorna af *N. poppiusi* enfärgadt ärggröna och hafva första antennledens hår både längre och tätare, men öfverensstämma i öfrigt, hvad hårigheten beträffar, med *N. caucasica.*

De återstående exemplaren i de mig tillsända samlingarna tillhöra alla den kollektivart, som hittills gått under namn af *N. erratica.* Genom benägen medverkan af professor J. Sahlberg och doktor B. Poppius har detta material blifvit underkastadt en närmare granskning. Därvid hafva följande omständigheter kommit i dagen. Honorna af Fiebers båda varieteter, *virescens* och *ochracea,* kunna alltid lätt skiljas från hvarandra. Undersökta hafva blifvit 142 *virescens*-honor och 169 *ochracea*-honor. Det har visat sig, att alla dessa senare afvika från de förra icke blott genom fullkomligt olika grundfärg och den nästan fullständiga afsaknaden af bruna eller svarta teckningar, utan äfven konstant genom märkbart kortare antenner och ben. Sålunda är andra antennleden hos *ochracea*-honan 3 mm, hos *vire-*

[1]) Af *N. caucasica* finnas exemplar tagna under tiden från den 21 maj till den 21 september gamla stilen.

scens-honan $3\,^{2}/_{5}$—$3\,^{1}/_{2}$ mm lång. Båda dessa s. k. varieteter tyckas hafva samma geografiska utbredning. Vi hafva sålunda haft exemplar af hvardera från norra, mellersta och södra Europa äfvensom från Turkestan, hvarest de alltså förekomma jämte de nyss ofvan omtalade *N. caucasica* och *N. poppiusi.* Från Sibirien föreligga emellertid tills vidare exemplar endast af *ochracea*, och detta så långt ostligt som från Irkutsk och Jakutsk. De ostligaste exemplaren af *virescens* äro från Orenburg. Slutligen har det visat sig, att *virescens* och *ochracea* uppträda under fullkomligt olika tider på året. Detta har kunnat afgöras genom de anteckningar om data för fynden, hvilka finnas angifna på exemplar i Berliner-museets, Ungerska nationalmuseets och Genua-museets samt i synnerhet i Ryska Vetenskapsakademins samlingar. Af *virescens* finnas sålunda exemplar, funna i södra Europa redan den 21 maj, men för öfrigt under juni, juli och början af augusti månader, under det däremot *ochracea*-exemplaren äro tagna stundom redan i början af augusti, men merendels under senare hälften af denna månad och vidare framåt ända till medlet af oktober. — Hvad hanarna beträffar, gäller om dem fullkomligt den anmärkning, som gjorts af Saunders l. c. Antingen de äro funna under den förra af ofvannämnda tidsperioder och sålunda utan tvifvel tillhöra *virescens*, [1]) eller under den senare och alltså höra till *ochracea,* kunna de på intet vis särskiljas från hvarandra, utan afvika i hvartdera fallet från honorna genom kortare behåring och från *ochracea*-honorna dessutom genom den längre antennform, som karaktäriserar äfven *virescens*-honan.[2]) Fiebers uppgift, att *ochracea*-hanarna vore lika tecknade som honorna hos *virescens*, håller ingalunda alltid streck. Hos många af de sent på hösten tagna hanexemplaren sam-

[1]) Då hanen hos insekterna nästan alltid dör före honan, kan man icke tänka sig, att den här skulle fortlefva utöfver den för honan bestämda lifsperioden.

[2]) Af 197 hanexemplar finnes blott ett (från Ostende), taget den 1 sept. jämte en *ochracea*-hona, hvilket utmärker sig genom de för *ochracea* kortare antennerna.

manflyta de svarta teckningarna på scutell, pronotum och hufvud i lika hög grad som hos *virescens*. Å andra sidan förekomma, om än ganska sällsynt, hanar af denna senare med den för honan typiska teckningen, äfvensom någon gång honor med typisk hanteckning.

Af det ofvanstående framgår, att såsom varieteter af *N. erratica* betraktats tvenne former, hvilka likväl endast hvad honkönet beträffar kunna från hvarandra särskiljas och hvilka, såsom Fieber riktigt anmärker, förekomma, den ena om sommaren, den andra om hösten. Huruvida emellertid dessa båda former kunna vara olika säsongformer af en och samma art är mer än tvifvelaktigt. Till närvarande tid har ännu intet fall af en dylik säsongdimorfism blifvit iakttaget bland *Hemiptera*. Väl har man om höst och vår funnit olika färgade individer af en och samma art *(Palomena, Stenodema)*, men i dessa fall har färgförändringen ägt rum hos en och samma öfvervintrande individ och icke karaktäriserat tvenne olika, efter hvarandra följande generationer. Och äfven hos sådana insektordningar, hos hvilka säsongdimorfism oftare förekommer, torde denna åtminstone i ytterst få fall, om någonsin, beröra strukturolikheter, sådana som antennernas och benens längd. A priori är jag därför öfvertygad därom, att de s. k. varieteterna, *virescens* och *ochracea*, af *N. erratica* icke kunna betecknas såsom denna arts sommar- och höstformer. För att bringa denna fråga till en definitiv lösning, vore det emellertid synnerligen önskvärdt, att uppdragningsförsök blefve gjorda med ägg af de ofvanstående formerna. Butler har nyligen (Ent. Monthl. Mag. (2) XXII, 1911, p. 36 ff.) visat, att en dylik uppdragning af ägg och larver, hörande till det *Notostira* närstående släktet *Stenodema* utan svårighet låter verkställa sig, om dräktiga honor införas i en glasbehållare med tillräcklig mängd gräs. I motsats mot hvad förhållandet är hos *Notostira* och det närmast stående släktet *Trigonotylus*, öfvervintra *Stenodema*-honorna.[1]) Den af Butler observerade

[1]) Att någon *Notostira*-hona skulle öfvervintra har ännu icke blifvit dme säkerhet konstateradt. Visserligen finnes i Ryska Vetenskaps-

St. laevigatum lade sitt ägg den 8 juni, och imago utkläcktes den 23 juli. Hela metamorfosen räckte sålunda 1 $^1/_2$ månad. Antaga vi nu, att utvecklingstiden vore lika lång inom släktet *Notostira*, så hunne mycket väl den afkomma, som uppstår af ägg af var. *virescens*, nå sitt imagostadium under den var. *ochracea* utmärkande tidsperioden. Vore därför denna senare en ur den förra framgången höstform, så borde detta icke blifva svårt att uppvisa. Tyvärr kan jag, på grund af min inträffade blindhet, icke mera företaga dylika undersökningar.

Emellertid förutsätter jag på redan ofvan angifna, såsom det synes, vägande skäl, att dessa skulle leda till negativt resultat. Visserligen kan i så fall äggets hvilotid hos varieteterna af *N. erratica* förefalla nog så lång, då densamma väl merendels skulle räcka från slutet af juli eller början af augusti till medlet af april eller maj (var. *virescens*) eller ock från början eller medlet af oktober tidigast till medlet af juni (var. *ochracea*), olika på olika breddgrader. Men en sådan hvilotid är ingalunda sällsynt bland *Hemiptera*. Under nyssnämnda förutsättning och då sålunda de båda s. k. varieteterna *virescens* och *ochracea* förekomma under alldeles olika tider, och alltså ingen kontinuitet mellan dem förefinnes, kan jag icke heller betrakta dem såsom tillhörande samma art, om än deras hanar icke kunna från hvarandra särskiljas. I förbigående må påpekas, att namnet *ochracea* af Fieber lånats från Schummel, hvilken i sin samling uppställt denna form såsom egen art under benämningen *Miris ochraceus*. Jag erinrar därom, att inom andra grupper många sådana arter äro kända, hvilkas honor omöjligt kunna skiljas från hvarandra, under det detta däremot lätt är fallet med hanarna. Mig förefaller det, som om intet hinder skulle möta den uppfattningen, att ett motsatt förhållande kunde äga rum inom släktet *Notostira*, om jag än icke kan erinra

akademins samlingar en *ochracea*-hona, daterad Isjuk-Kunek III—IV, 1888, och en annan från Jakutsk, daterad 8—16, VI, g. st. Men om dessa uppgifter icke bero på något etiketteringsfel, hänföra de sig dock till ytterst sällsynta undantag.

mig några analoga fall bland öfriga insekter och artdifferentieringen vanligen tyckes börja med hankönet.

Artbegreppet kan aldrig blifva fullkomligt ekvivalent, utan måste tvärtom medgifvas en betydande elasticitet. Medan vissa arter redan blifvit idiostatiskt och skarpt begränsade, kunna andra ännu på ett eller annat sätt bära ett tydligt vittnesbörd om ett för dem och närstående arter gemensamt ursprung. Till denna kategori, som utan tvifvel utgöres af arter, hvilkas differentiering först jämförelsevis sent ägt rum, räknar jag äfven de *Notostira*-former, hvarom nyss varit fråga.

A. Semenov-Tian-Shansky har nyligen publicerat en i många afseenden intressant afhandling, „Die taxonomischen Grenzen der Art und ihrer Unterabteilungen". Om jag söker tillämpa de af honom uppställda definitionerna, kan jag beträffande de Fieber'ska *erratica*-varieteterna icke komma till annat resultat, än att dessa måste betraktas såsom skilda, ehuru visserligen först nyligen differentierade species. Väl anför han icke något analogt fall, då denna differentiering ännu skulle sträcka sig endast till det ena könet, och svårt är därför att kunna förutse hans ställning till dylika företeelser. Men om vi nu hålla oss uteslutande till honorna, så kunna de ofvan omtalade s. k. varieteterna, *virescens* och *ochracea*, ingalunda uppfattas såsom endast varieteter, en benämning, hvilken nämnde författare för öfrigt vill utmönstra från nomenklaturen, såsom på mångfaldigt sätt missbrukad, och ersätta med benämningen morfer. De äro därtill alltför beständiga och visa, åtminstone beträffande vissa karaktärer, t. ex. antennernas och benens längd, alls inga öfvergångsformer mellan hvarandra. Icke heller uppträder den ena sporadiskt här och där inom den andras utbredningsområde, och ej heller kunna de antagligen, såsom redan framhållits, betraktas såsom säsongvarieteter af en och samma art. Icke heller kunna de uppfattas såsom raser eller subspecies af en sådan, äfven om man tager hänsyn därtill, att raserna stundom kunna vara så starkt differentierade, att de nästan hafva ernått det stadium, som måste

betecknas såsom species. Ty en af de fordringar, Semenov-Tian-Shansky uppställer för ras- eller subspeciesbegreppet, är, att stamformen alls icke förekommer inom samma område eller ock blott längs gränserna däraf. De båda hittills s. k. varieteterna af *N. erratica* uppträda däremot, om än under olika årstider, i samma, mycket vidsträckta geografiska område, och de förekomma äfvenledes långt in i det territorium, som bebos af *N. caucasica*. Den enda af de fyra ofvan omtalade *Notostira*-formerna, hvilken fortfarande kunde betraktas icke såsom en art, utan blott såsom en ras, är den *N. caucasica* närastående *N. poppiusi*, som tills vidare icke är funnen annorstädes än på Alexanderskedjan och vid Samarkand i Turkestan, och hvilken blott genom ärggrön färg, brist på teckningar och genom antennernas olikartade behåring afviker från nyss nämnda art.

Det resultat, till hvilket undersökningarna ledt, anser jag mig sålunda kunna sammanfatta på följande sätt. Inom den palearktiska regionen förekomma fyra olika former af släktet *Notostira*, af hvilka åtminstone tre böra betraktas såsom särskilda species: *N. erratica* L. (= *erratica* var. *virescens* Fieb.), *N. ochracea* Schumm., mihi (= *erratica* var. *ochracea* Fieb.) och *N. caucasica* Kol.; beträffande den fjärde formens, *N. poppiusi* Kiritsch., artberättigande har jag ej kunnat bilda mig någon definitiv åsikt. I alla händelser är den åtminstone en starkt differentierad ras (subspecies) af *N. caucasica*.

Släktet *Notostira* erbjuder ett icke ringa intresse såsom företeende exempel på en jämförelsevis ganska nyss afslutad artbildning, och har jag därför trott mig genom en utförligare framställning af detta förhållande kunna taga Sällskapets uppmärksamhet i anspråk. Samtliga hithörande species tillhöra den kategori af arter, hvilkas gemensamhet i härstamning är starkt iögonenfallande. Omöjligt torde vara att med full säkerhet beteckna den ena eller andra af de tre ofvannämnda arterna såsom en grundform, från hvilken de öfriga skulle utgått. Antagligt är, att de alla differentierat sig från en och samma, numera icke existerande stam-

form. Den för divisionen *Miraria* typiska grundfärgen är den gröna, och inom den släktgrupp, till hvilken släktet *Notostira*, jämte *Trigonotylus, Dolichomiris* o. a. hör, uppträda karaktäristiskt mörkare längsstrimmor på hufvud, pronotum och scutell. Denna grundfärg och teckning återfinnes hos alla arternas hanar, ehuru teckningarna hos dessa, såsom redan nämnts, ofta starkt sammanflyta, äfvensom hos honorna af *N. erratica* och *N. caucasica,* hvilka hufvudsakligen åtskiljas genom den olika längden hos antenner och ben och dessas olika behåring. [1]) De ursprungliga karaktärerna äro hos hvardera af dessa båda arter lika väl företrädda. Däremot förefaller det, såsom om *N. ochracea* skulle förete en något starkare differentiering från grundformen. Alla dennas karaktärer återfinnas visserligen ännu hos hanen äfven af denna art, honans grundfärg däremot är väsentligen afvikande och den ofvan omtalade strimmiga teckningen utplånad eller endast svagt antydd. I samma riktning, om än bibehållande den gröna grundfärgen, har *N. poppiusi* utvecklat sig. En omständighet synes emellertid antyda, att af alla arterna *N. erratica* står grundformen närmast. Hos *N. ochracea* företer nämligen antennernas behåring en märklig obeständighet. Sålunda är den visserligen hos de flesta exemplaren längre och tätare än hos *N. erratica,* så att t. ex. håren på inre sidan af första antennleden äro lika långa som ledens diameter, medan de hos *N. erratica* esomoftast äro inemot $^1/_3$ kortare än denna. Men exemplar saknas visst icke heller af *N. ochracea,* tagna samtidigt och på samma ställe som de nyssnämnda, och hvilka i detta afseende icke alls skilja sig från *N. erratica.* Oaktadt den förra artens honor sålunda till färgen och extremiteternas längdförhållanden konstant differentierat sig från *N. erratica,* förefinnes i behåringen

[1]) Här må omnämnas, att af de talrika undersökta *erratica*-exemplaren anträffats en ♂ från Shitomir i Ryssland och en ♀ från Schwanheim i Tyskland, hvilka, ehuru i öfrigt typiska, med hänsyn till antennernas och benens behåring starkt närma sig *N. caucasica* Kol. En ♂ från Shitomir, tagen samtidigt med den förra (10. VI), är däremot alldeles normal.

allt ännu då och då en anslutning till denna, som måhända tyder på en ännu i vissa detaljer icke fullt afslutad begränsning af arten. I detta sammanhang må äfven erinras om det märkliga hanexemplar, som i Berliner-museet finnes från Ostende, och hvilket uppträder med de för *ochracea*-honan karaktäristiska korta extremiteterna. En likaledes enstaka hona från Ostende, tillhörande denna art, är äfvenså af synnerligen stort intresse, då den för släktet *Notostira* typiska gröna färgen hos denna ersätter den för *ochracea* karaktäristiska gula. Förekomsten af en sådan varietet, som jag benämnt var. *atavus*, tyckes yttermera tala för riktigheten af ofvan anförda teorier. Likaledes må nämnas, att såväl af *N. erratica* som af *N. caucasica* anträffats ett honexemplar, som alldeles saknar de svartstrimmiga teckningarna och måhända utgör endast en tillfällig aberration, men kanske ock företer en atavism, som går ännu utöfver de till *Notostira*-gruppen hörande släktena tillbaka till de typiskt enfärgade mirarierna. Jag har kallat dessa varieteter *N. erratica* var. *ancestralis* (1 ♀ från Montpellier) och *N. caucasica* var. *depicta* (1 ♀ från Elisabetpol). Det är i synnerhet upptäckten af detta senare exemplar, hvilket från *N. poppiusi* skiljer sig blott genom kortare och glesare behåring på antennerna, särskildt deras första led, [1]) som föranledt mig att starkt draga i tvifvelsmål denna senares artberättigande.

Återvända vi nu till det resultat ofvanstående undersökningar enligt min uppfattning medfört berörande de inom vårt faunaområde förekommande *Notostira*-formerna, så framgår ur detsamma, att vi hos oss hafva tvenne arter af detta släkte, nämligen *N. erratica* (L.), till hvilken alla de för arten upptagna synonymerna höra, samt *N. ochracea* (Schumm.) mihi. Jag har ofvan vid tal om de förmenta varieteterna *virescens* och *ochracea* upptagit de inom universitetets finska samling dem representerande lokalerna, men ber att få fästa

[1]) Håren på första antennledens insida äro hos *N. caucasica*, ♀, obetydligt kortare, hos *N. poppiusi*, ♀, däremot tydligt längre än ledens diameter.

uppmärksamheten därvid, att åtskilligt ännu återstår att utröna beträffande såväl begränsningen för hvardera artens utbredning inom landet, som beskaffenheten af de lokaliteter, på hvilka dessa arter förekomma. Sålunda är det omöjligt att afgöra hvilkendera arten finnes å de orter, från hvilka endast hanexemplar finnas. Det vore därför väl, om våra entomologer ville ägna denna fråga sin uppmärksamhet och, då de anträffa dessa arter, icke försumma att tillvarataga dem. Jag har i Pargas funnit dem båda på åkerrenar och vid vägkanter; på *Phragmites* eller vid stränder har jag aldrig, såsom Sahlberg, tagit någon *Notostira*. Om de båda arternas förekomst i Brandenburg har Schumacher i bref meddelat mig följande: „Die Lebensweise beider Formen ist hier ganz dieselbe, die Aufenthaltspflanzen sind Gramineen. Ich habe jedoch beim Sammeln bemerkt, dass *N. erratica* saftigere Stellen bevorzugt, während *N. ochracea* beispielsweise auf ganz öden Stellen vorkommt. In vielen Fällen aber finden sich beide gemeinsam (z. B. auf Wiesen bei Oranienburg). Auf den Sumpfwiesen des Postluchs bei Kagel, einem Wiesenmoor, bemerkte ich bisher nur *N. erratica*, auf den sonnverbrannten Abhängen der Kalkberge bei Rüdersdorf ist *N. ochracea* viel häufiger als *N. erratica*.“ I England tyckes *N. ochracea*, enligt Saunders' ofvan citerade uppgifter, uppträda såväl på kalkbergen som på fuktiga ängar. Likasom alla andra hos oss förekommande mirarier lefva äfven dessa på gramineer.

Med anledning af föredraget uttalade professor J. Sahlberg, att han ansåg sig böra fortfarande betrakta de af föredragaren uppställda arterna *Notostira erratica* och *N. ochracea* såsom endast varieteter af samma art, då nämligen deras hanar icke kunna åtskiljas och de olikheter, som finnas i antennernas och tibiernas dimensioner och behåring hos honan, äro ganska obetydliga och något varierande. Vidare framställde han den förmodan, att imagines af ifrågavarande art utvecklades under hela sommaren och hösten, och

att belysningsförhållandena under den senare delen af denna period möjligen vore orsaken till höstindividernas bleka färg.

Professor O. M. Reuter medgaf, att en dylik lång utvecklingsperiod för arten väl vore tänkbar, då äfven den närstående *N. caucasica* iakttagits under en period af 4 månader (21 maj—21 september g. st.). Då alla tre arterna förekomma i Turkestan, förefaller det emellertid mycket besynnerligt, ifall professor Sahlbergs antagande vore det riktiga, att icke höstindividerna äfven af den med *N. erratica* så nära förvanta *N. caucasica* få samma gula grundfärg. Lika besynnerligt tyckes det, att belysningen under sensommaren och hösten skulle inverka blott på det ena könet, honan. Vore färgolikheten beroende direkte af belysningsförhållandena, så borde dessutom under sommarens lopp anträffas individer, hvilka visade olika nyanser i öfvergången från grönt till gult. Slutligen förklarar denna hypotes icke den, om än ringa, så dock alltid konstanta och märkbara olikheten i extremiteternas längd hos *N. erratica*- och *N. ochracea*-honorna, lika litet som bristen på svarta teckningar hos dessa senare. Samma afsaknad af teckningar utmärker nämligen äfven den gröna *N. poppiusi,* hvilken är funnen i medlet af juni. Enligt föredragarens åsikt kan därför saken icke reduceras till ett så enkelt förhållande som en direkt inverkan af belysningen, utan föreligger här antagligen en vida mer komplicerad företeelse, en redan i honäggets idioplasma försiggången, nedärfd differentiering.

Mötet den 6 maj 1911.

Till inhemska medlemmar invaldes studenter V. A. Heikinheimo (föreslagen af professor F. Elfving) och T. J. Hintikka (föreslagen af professor K. M. Levander).

Enligt af skattmästaren afgifven kassarapport utvisade Sällskapets rörliga kapital en behållning af Fmk 6,794: 94.

Efter ansökan och på förslag af bestyrelsen beslöt Sällskapet tilldela ytterligare följande personer understöd för naturalhistoriska studier under instundande sommar:

pastor O. Kyyhkynen 250 mark för fortsatta botaniska undersökningar i Suomussalmi socken;

herr L. Munsterhjelm 300 mark för ornitologiska undersökningar kring Kilpisjärvi i Lapponia enontekiensis;

student F. Remmler 250 mark för ornitologiska undersökningar i trakten mellan Kronoborg och Impilaks.

Die Naturforschende Gesellschaft zu Görlitz hade tillsändt Sällskapet en inbjudning att låta sig representeras vid dess hundraårsfest instundande sommar, och uppdrogs åt bestyrelsen att till högtidligheten afsända ett hälsningstelegram.

För inköp af sällsynta och utdöende däggdjursformer från det finska faunaområdet beviljade Sällskapet, utöfver tidigare anslag, en summa af 700 mark.

Doktor V. F. Brotherus framlade samt öfverlämnade till Sällskapets samlingar andra centurien af sitt exsiccatverk Bryotheca Fennica.

Doktor R. Fabritius förevisade följande anmärkningsvärda *Microlepidoptera,* alla funna i Saltvik socken på Åland: *Gelechia hippophaëlla* Schrk, *Mesophileps silacellus* Hb., *Coleophora vibicella* Hb. och *Depressaria hepatariella* L.

Med anledning af förevisningen upplyste professor Enzio Reuter, att de tre förstnämnda arterna voro för landet nya, medan den fjärde tidigare hos oss sällsynt anträffats.

Student C. L. v. Essen förevisade en samling kokonger, som varit fästa i taket af en fågelholk, där ett par sparfvar för några år sedan byggt bo. Förevisaren uttalade den förmodan, att kokongerna tillhörde någon småfjärilart,

måhända en tineid. Larverna hade synbarligen haft näring af anhopade fjädrar och dylikt.

Student v. Essen inlämnade vidare berättelse öfver en af honom med understöd från Sällskapet företagen resa i entomologiskt syfte sommaren 1910 till Karelia ladogensis.

Intendent Rolf Palmgren förevisade bon och ägg af mindre korsnäbben, *Loxia curvirostra*, hvilka anträffats under vårvintern å Drumsö invid Helsingfors, samt redogjorde för de olika åsikter, som framställts öfver huru äggen under denna årstid kunna utkläckas utan att förfrysa samt de späda, nakna ungarna trotsa den kyliga temperaturen. En mängd iakttagelser under senare tid göra det högst sannolikt, att det icke blott är fågelns egen kroppsvärme, som håller afkomman vid lif, utan äfven byggnadsmaterialets jäsbara beskaffenhet och ungarnas rikliga, på bokanten kvarliggande exkrementanhopningar, som verksamt bidraga därtill.

Professor J. A. Palmén lämnade en statistisk framställning öfver i Finland under decennierna 1879—1908 dödade rofdjur: björn, varg och lo. Det förefintliga statistiska materialet rörande under nämnda år utbetalade skottpenningar hade användts såsom grundval för utarbetande af kartblad, hvilka af föredragaren demonstrerades, och hvaraf tre små kartogram komma att ingå i den nya upplagan af Atlas öfver Finland. Kartbladen illustrerade arten och graden af de olika rofdjurens decimering. Emellertid äro kompletterande uppgifter önskvärda, särskildt om varg och lodjur i mellersta Finland, såväl före som efter år 1879, och uppmanade föredragaren intresserade personer att insamla och nedskrifva sådana uppgifter, bl. a. om tiden när man upphörde att utbetala skottpenningar i olika trakter. Föredragaren utlofvade för Sällskapets publikationer en detaljerad framställning af ämnet.

Docent A. Luther lämnade följande meddelande:

„Zoologiska museet har under april månad fått emottaga trenne exemplar af tretåiga måsen, *Rissa tridactyla* (L.), från

norra delen af landet. Ett af exemplaren härstammar från Sodankylä (Alaperä by, Pelkosenniemi), där det den 4 april skjutits af hemmansägare Matti Mäkitalo, hvarpå det öfversändts till zoologiska museet af kronolänsman Armas Raassina. Den sistnämnde skrifver, att fågeln anträffades „talojen yläpuolella lentelevänä, melkeinpä ihmisiin turvantuneena.“. . . „Ilmat ovat nyttemmin viikon päivät olleet tavallista talvisemmat eikä kevään tulo ole vielä sanottavia täällä ilmastossa tehnyt muutoksia.“ . . . „Sulaa vettäkään ei pitäisi tätä nykyä olla mertä lähempänä, paitsi jokunen pienempi sula kovemmissa koskissa.“ Den 5 april har preparator O. Sorsakoski vid Emäjoki i Suomussalmi skjutit en ♀, och omkring den 15 har i Vimpeli ett ex. (sannolikt ♂) anträffats dödt. Det har insändts till zoologiska museet af kyrkoherde R. A. Silén. Uppenbarligen har en flock af denna hos oss sällan anträffade fågel från Ishafvet förirrat sig söderut inåt landet. Fyndtiderna på de skilda orterna tyckas äfven antyda vandringens riktning.

Liknande fynd af enstaka exx. hafva ju åtskilliga gånger förut gjorts i landet, särskildt under hösten och våren (jfr. sammanställningen i Mela-Kivirikko, Suomen luurankoiset, 1909, p. 352). [1]) Då denna gång trenne exx. anträffats, har jag likväl trott saken vara värd ett omnämnande.

Professor O. M. Reuter föredrog om:

De palearktiska arterna af vägglus-familjen (Cimicidae).

På ett af Sällskapets möten senaste höst förevisade professor K. M. Levander exemplar af vägglusarten *Cimex (Oeciacus) hirundinis* Jen., funnen af honom i svalbon på Tvärminne Zoologiska Station. Af denna art funnos förut i Universitetets Finska Museum endast några exemplar, härstammande från den gamla Wasastjerna'ska samlingen, enligt uppgift insamlade uti Österbotten. Med säkerhet

[1]) Jfr. bl. a. J. Montell, Tvenne sällsynta måsar från Lappland, Medd. af Soc. pro F. & Fl. F. 34, 1908, p. 139.

äro sålunda tvenne arter af den lilla, egendomliga, uteslutande af halfparasitiska former bestående familjen *Cimicidae* [1]) funna i vårt land, nämligen den nyssnämnda arten och den vanliga, för enhvar bekanta vägglusen, *Cimex lectularius*.

Då det emellertid är mycket möjligt, att de flesta af de sex till denna familj hörande hittills kända palearktiska arterna och måhända en eller ett par ännu obekanta förekomma äfven hos oss, torde det icke vara ur vägen att fästa uppmärksamheten vid de ställen, där de böra eftersökas. Måhända har en eller annan af de cimicider, hvilka i allmänhet gå och gälla för stora sällsyntheter, anträffats af mången jägare, forstman eller landthushållare, ehuru denne icke förstått att de kunde äga något värde för våra zoologiska samlingar.

De palearktiska cimiciderna tillhöra tvenne släkten, *Cimex* L., Stål och *Oeciacus* Stål, det senare innefattande en enda art.

Allom bekant är den i boningshusen tyvärr ganska allmänna, i hygieniskt afseende mången gång ödesdigra spridaren af tuberkelbacillen och andra farliga sjukdomsfrön, *Cimex lectularius*, hvilken numera är utbredd öfver största delen af jordklotet. Den finnes antagligen äfven öfverallt i vårt land, och Kökarbornas uppgift, då jag 1879 besökte deras ögrupp, att den ännu icke blifvit funnen därstädes, får väl betraktas mera såsom ett försök till skryt, än såsom öfverensstämmande med verkliga förhållandet. Alldeles omöjligt är dock icke, att detta senare är fallet, ty ännu år 1829 var vägglusen eller skäktan, såsom den äfven kallas i Sverige, ännu icke anträffad i Skåne (Fallén, Hem. Suec., p. 141).

Förutom denna art torde emellertid äfven en annan förekomma i människans boningar, ehuru den antagligen blifvit förväxlad med den förra. De till detta släkte hörande arterna äro nämligen hvarandra så lika, att de kunna särskiljas först efter en närmare undersökning. Och innan man

---

[1]) Beträffande benämningen af denna familj hänvisar jag till mina „Neue Beitr. zur Syst. und Phyl. der Miriden“, Acta Soc. Scient. Fenn. XXXVII, 1910, p. 2.

haft skäl att misstänka mer än en art bland de i våra hus förekommande vägglössen, har en sådan undersökning naturligtvis uteblifvit. Af den nu i fråga varande arten, *Cimex dissimilis* Horv., hvilken beskrifvits först förlidet år, har hittills blott ett enda exemplar blifvit funnet på en husvägg i Ungern. Men det är föga troligt, att en i människans boningar lefvande parasit icke skulle förekomma utom nämnda land. Tvärtom föreligger allt skäl att antaga, att den äger en ganska vidsträckt utbredning. Det är till en stor del för att fästa uppmärksamheten just vid denna art, som jag i dag begärt ordet. Jag erinrar mig, att en bekant till mig en gång meddelat, att i hans hem förekomme vägglöss, hvilka vore mörkare och smalare än de vanliga samt gjorde intryck af en skild art. Det synes därför löna mödan, särskildt för våra zoologer, att icke utan vidare undersökning lämna de vägglöss de råka ut för. Den nya arten skiljer sig från alla andra inom släktet genom sin andra antennled, hvilken är längre än den tredje, från *C. lectularius* afviker den dessutom därigenom, att pronoti framkant är mindre urbuktad och dess sidor betydligt mindre bredt afplattade, med framhörnen mindre starkt framdragna. I detta afseende liknar den den nedan omtalade *C. pipistrelli.*

En annan art, hvilken likaledes hittills blifvit mycket litet iakttagen, är *C. improvisus* Reut., hvars behåring är betydligt längre än hos *C. lectularius,* hvilken den för öfrigt ganska mycket liknar. Den är beskrifven efter ett i närheten af Wien (Schönbrunn) under en sten funnet exemplar, och troligt är, att den till värd har någon gnagare. Det förefaller mig mycket antagligt, att de vägglöss, hvilka Gredler omnämner i sina „Rhynchota Tirolensia“ (Verh. zool.-bot. Ges. Wien XX, 1870, p. 76), och af hvilka prof. Hinterwaldner samlat ett större antal med håf i det fria nära Bozen, icke tillhört *C. lectularius,* utan just denna art. Horváth uppgifver (Ann. Mus. Nat. Hung. VIII, 1910, p. 362), att den blifvit funnen äfven på Korfu, utan att dock angifva något närmare om dess förekomst där. I detta sammanhang må äfven erinras därom, att redan Kirby och Spencer i 7:de

upplagan af sitt klassiska arbete „Introduction to Entomology", p. 89, berätta, att kaninerna i England stundom äro i hög grad hemsökta af vägglöss. Ehuru J. W. Douglas år 1898 (Ent. Monthl. Mag. (2) IX, p. 138) erinrat om denna intressanta uppgift, hafva dock veterligen inga iakttagelser från senare datum bragt ljus öfver frågan, om dessa vägglöss höra till någon af de på senare tid särskilda arterna eller möjligen bilda ett eget species.

En med säkerhet på däggdjur lefvande art är *C. pipistrelli* Jen., hvilken dock är funnen endast på läderlappar. Denna art liknar *C. dissimilis*, men afviker genom mindre storlek och längre hårighet, som är märkbar äfven på abdomens rygg, äfvensom genom olika antennstruktur. Den beskrefs redan 1839 (Ann. Nat. Hist. 3, 1839, p. 243) enligt ett exemplar från England. Senare har den blifvit funnen i detta land på tre andra lokaler äfvensom i Holland, Tyskland, Schweiz och Ryssland [1]), men utgör ännu en stor sällsynthet i samlingarna.

Utan tvifvel förekommer den också i vårt land, och det är all anledning att förmoda, att den i själfva verket redan blifvit funnen i Sverige. I Vetenskapsakademins Handlingar för 1789 (p. 76 ff.) ingår nämligen en hittills föga beaktad afhandling af Sam. Ödmann, hvari denne berättar, att en ofantlig mängd vägglöss blifvit funnen i augusti på en holme i Nämdöfjärd i en ihålig al, från hvilken kort förut 22 läderlappar utjagats. Också under vingarna af dessa iakttogos vägglössen. Enligt samme författare har häradshöfding Blix senare undersökt ett annat ihåligt träd, från hvilket han utdref 37 läderlappar. Då han med sin käpp undersökte taket i deras boning, fann han käppens spets höljd af vägglöss. Då trädet emellertid fälldes jultiden, funnos däri mera hvarken läderlappar eller vägglöss. Enligt all sannolikhet hafva de ofvannämnda vägglössen tillhört just *Cimex pipistrelli*,

[1]) Den har anträffats äfven utom den palearktiska regionen, nämligen i norra Amerika. Uppgiften (Oshanin, Verz. pal. Hem. I, p. 610), att den blifvit funnen äfven i södra Afrika, är oriktig (se Horv. l. c. p. 363).

ehuru det naturligtvis icke är alldeles uteslutet, att någon annan art här förekommit. Läderlapparna synas nämligen infekteras äfven af vår vanliga vägglus, *C. lectularius*, i det de exemplar, som vid Grahamstown i Sydafrika blifvit funna på en läderlapp och af Bowhill bestämts såsom *C. pipistrelli*, i själfva verket, såsom Horváth uppvisat, höra till *C. lectularius*. Emellertid torde det förtjäna att hos oss undersöka ihåliga träd, i synnerhet sådana, som bebos af läderlappar, då det är ganska troligt, att vägglöss i dessas boningar icke äro någon alltför stor sällsynthet.[1]) Det kan måhända vara skäl att i detta sammanhang nämna, att professor Brauer i Wien en gång för mig uttalat den åsikt, att vår vanliga vägglus i icke obetydlig grad med läderlappar och råttor skulle öfverföras till nya hus. Anträffas vägglöss på någondera af ifrågavarande djur, förtjäna de att i alla händelser tillvaratagas, ty antingen tillhöra de en hittills såsom sällsynt ansedd art eller ock föreligger ett intressant tillfälle till belysning af den vanliga vägglusens passiva vandringar.

Slutligen lefver en art af släktet *Cimex* parasitisk på fåglar, nämligen på dufvor, hvarför den erhållit namnet *C. columbarius* Jen. Den har hittills blifvit funnen i England, Holland och Frankrike, men den omständigheten, att exemplar ännu icke föreligga från andra länder, beror antagligen endast därpå, att den icke blifvit eftersökt på lämpliga lokaler eller att exemplar icke blifvit tillvaratagna af personer, som förstått det intresse de ägde. Denna art liknar mer än någon annan vår vanliga vägglus, men är något mindre och afviker i synnerhet genom olika antennbildning. I Helsingfors och Viborg, hvarest dufvor i mängd bygga i husvindarna, borde den kunna anträffas.

Den enda hittills kända arten af släktet *Oeciacus, Oe. hirundinis* Jen., lefver typiskt, likasom föregående art, på

[1]) I ett tillägg till Sam. Ödmanns afhandling berättar von Carlson om en grindstolpe, som, långt från bebyggda trakter, varit öfvertäckt med vägglöss. Jag tror dock icke, att jag misstager mig, då jag förmodar, att den ärade författaren här förväxlat vägglössen med någondera af våra *Gastrodes*-arter.

fåglar, nämligen på arter af släktet *Hirundo.* Den är utbredd öfver en betydlig del af Europa [1]) och anträffad äfven i Nord-Amerika. Jenyns har beskrifvit den efter exemplar, funna i bon af *Hirundo urbica*, men den torde märkligt nog anträffas äfven i strandsvalans, *H. riparia*, bon. Doktor B. Poppius uppgifver sig hafva i Sibirien funnit ett exemplar i ett sådant. Reiber och Puton anföra, att den förekommer i ofantlig mängd i de svalbon, som finnas i Strassburger-domen, och här mången gång tyckes förorsaka de ännu helt unga svalornas död. Den beskrifning Eversmann gifvit på sin *Acanthia ciliata* (Bull. Imp. Soc. Nat. Mosc., 1841, p. 359, t. VI, fig. 6) stämmer så väl in på ifrågavarande art, att intet tvifvel kan uppstå om dess identitet med denna. Dock vet nämnda författare intet att förtälja om dess förekomst hos svalor, utan uppger blott, att den anträffats i flera hus i Kasan, i hvilka den uppträder mera enstaka än den vanliga vägglusen. Likasom denna angriper den äfven människan, och dess styng äro smärtsammare samt framkalla stora och långvariga tumörer.

Följande af Horváth gifna dichotomiska öfversikt må underlätta de ofvan omtalade arternas igenkännande:

1. (10). Antennernas tredje led tydligt längre än den fjärde. — Släktet *Cimex* L., Stål.

2. (7). Pronoti framkant djupt urbuktad; sidorna bredt afplattade och emot spetsen utvidgade, den utvidgade delen tydligt bredare än ögat. Elytras bakre rand rät eller nästan rät.

3. (6). Korthåriga. Pronoti sidohår icke längre än ögats diameter. Abdomens rygg glatt eller nästan glatt.

4. (5). Större. Antennernas andra led kortare än den tredje, tredje leden nästan hälften längre än fjärde. Längd 4—6 mm. *C. lectularius* L.

5. (4). Mindre. Antennernas andra och tredje led lika långa, tredje leden $^1/_3$ längre än den fjärde. Längd $3\,^3/_4$—$4\,^3/_4$ mm. *C. columbarius* Jen.

---

[1]) För fynden af denna art i Finland hafva vi ofvan redogjort. I Sverige är den, enligt exemplar i Riksmuseum, tagen af Mewes i Södermanland (Reuter, Öfv. Vet. Akad. Förh. XXVII, 1871, p. 409).

6. (3). Hårigheten längre. Pronoti sidohår tydligt längre än ögats diameter. Abdomens rygg hårig. Antennernas andra led nästan kortare än den tredje, denna nästan hälften längre än den fjärde. Längd $3\,^1/_2$—$4\,^1/_3$ mm.

C. improvisus Reut.

7. (2). Pronoti framkant mindre djupt urbuktad, sidoränderna smalt afplattade, den afplattade delen öfverallt nästan lika bred och icke eller knappast bredare än ögat. Elytras bakrand tydligt afrundad. Tredje antennleden $^1/_3$ längre än fjärde.

8. (9). Kroppens behåring kortare. Pronoti sidohår icke längre än ögats diameter. Antennernas andra led $^1/_5$ längre än den tredje. Abdomens rygg glatt. Längd 5 mm.

C. dissimilis Horv.

9. (8). Kroppens behåring längre. Pronoti sidohår tydligt längre än ögats diameter. Antennernas andra led nästan kortare än den tredje. Abdomens rygg hårig. Längd $4\,^1/_2$—5 mm. *C. pipistrelli* Jen.

10. (1). Långhårig. Antennernas två sista leder lika långa. Clypeus mindre afsmalnad bakåt än hos de föregående. Pronoti framkant nästan rät i midten, framdragen vid hörnen, hvilka nästan vidröra ögonen; sidoränderna öfverallt smalt uppböjda, nästan parallella. Längd 3—4 mm.

Oeciacus hirundinis (Jen.).

Innan jag afslutar detta lilla meddelande, vill jag ännu fästa uppmärksamheten vid en lokal, som torde förtjäna att närmare granskas med afseende å förekomsten af vägglöss. Nördlinger berättar nämligen i sitt 1855 utgifna arbete „Die kleinen Feinde der Landwirtschaft“, att väggarna i hönshusen mångenstädes äro brunfärgade genom förekomsten af vägglöss, men anför dock inga bevis för att dessa verkligen skulle angripa hönsen. Att detta dock är fallet har senare intygats från andra länder, och har den därvid iakttagna vägglusarten, med rätt eller orätt, antagits vara *Cimex columbarius*. Railliet berättar i Bull. d. l. Soc. d. Méd. Vét. Pratique, 1890, p. 99, att denna vägglus stundom i Frankrike till den grad oroar hönsen, att dessa öfvergifva

sina reden och de i dem lagda äggen, hvilka äro tätt svartprickiga af vägglössens exkrementer. Theobald omtalar (The Parasitic Diseases of Poultry), att *C. columbarius* äfven i England uppträder i hönshus, och Power har meddelat Douglas ett speciellt fall, då en af hans vänner funnit ett antal vägglöss i hönsbon (Ent. Monthl. Mag. 1897, (2) VIII, p. 159). Senare (l. c. p. 208) fäste Douglas uppmärksamheten därvid, att i södra delen af Nya Mexiko just i hönshusen, ofta i enorma massor, förekommer en vägglusart, hvilken af Dugès blifvit beskrifven under namn af *Acanthia inodora* (La Naturaleza, 2:nd series, vol. II, 1892, p. 169). Det har sedermera visat sig, att denna art har en betydande utbredning i Central-Amerika, och att den uppträder äfven i människans boningshus, hvarest den med sitt starkare rostrum åstadkommer betydligt smärtsammare bett än vår vanliga vägglus. Då ännu veterligen ingen specialist granskat de i de europeiska hönshusen funna vägglössen, torde det få betraktas som ganska tvifvelaktigt, huruvida de verkligen tillhöra samma art som den på dufvor lefvande *C. columbarius*. Alldeles omöjligt är icke, att den nyss nämnda amerikanska vägglusarten kunde förekomma äfven i Europa. Den skiljer sig från vår vanliga vägglus bland annat genom längre rostrum, djupare insänkt hufvud, nästan hopstående mellan- och bakhöfter, annorlunda bildadt pronotum, på sidorna kantade täckvingar o. s. v. och har af Champion gjorts till typ för ett eget släkte, *Haematosiphon* (Biol. Cent.-Amer., Rhynch. Heter. II, p. 337). Mer än 10—15 år hafva icke förflutit, sedan de redan 1839 i Europa bekanta *Oeciacus hirundinis* (Jen.) och *Cimex pipistrelli* Jen. upptäcktes i norra Amerika (Gillette and Baker, A prelim. List of Hem. of Col., 1895, p. 56, samt J. C. Holmes, U. S. Dep. agric. Div. Ent. Bull. XVIII, 1898, p. 97). Lika lätt kan ju en amerikansk art förekomma i vår världsdel, fastän den blifvit förbisedd och måhända förväxlad med vår vanliga vägglus, hvilken just ingen tänker på att tillvarataga.

Af allt, som ofvan anförts, torde framgå, huru mycket ännu återstår att utforska beträffande de olika vägglusarter-

nas förekomstsätt och utbredningsförhållanden. Enhvar naturvän, som anträffar dylika insekter under på något sätt ovanliga förhållandan, borde därför icke försumma att tillvarataga dem och jämte närmare uppgift om fyndortsförhållandena sända dem till någon fackman.

Professor O. M. Reuter föredrog vidare om

De inom Östersjöbäckenet funna Aphelocheirus-arterna.

Ett hemiptersläkte, inom hvilket artbegränsningen ännu tyckes lämna åtskilligt öfrigt att önska, på samma gång som kännedomen om arternas geografiska utbredning och ekologi är ganska ofullständig, är det till de i vatten lefvande hemipterernа hörande släktet *Aphelocheirus* Westw., hvilket af en del författare uppfattas såsom typ för en egen familj, af andra däremot föres till familjen *Naucoridae*. Först år 1898 omnämndes förekomsten af en till detta släkte hörande art från Östersjöbäckenet, nämligen från Schwentine i närheten af Kiel. [1]) Samma år konstaterades dess förekomst i Finland. [2]) År 1899 redogjordes för fynd från norra stranden af Finska viken i närheten af S:t Petersburg. [3]) År 1907 upptäcktes släktet i Sverige [4]) och samma år i Danmark. [5])

År 1899 publicerade Horváth i Termeszetrajzi Füzetek, XXII, en „Monographia Generis Aphelocheirus". Med ledning af de här angifna skiljemärkena hafva de inom Östersjöbäckenet funna arterna hänförts till tre skilda species, nämligen:

A. aestivalis F., Horv.: Schwentine nära Kiel (Kuhlgatz).

A. nigrita Horv.: Finland, Nykyrka och Kivinebb (Silfvenius); Sverige, Laga-ån i Upland (Arwidsson, enligt Trägårdh).

[1]) Kuhlgatz, Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen III, 1898, p. 144.

[2]) Silfvenius, Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. XXV, 1900, p. 70.

[3]) Reuter, Medd. Soc. Fauna et Flora Fenn. XXVI, 1900, p. 128.

[4]) Trägårdh, Entom. Tidskr. XXVIII, 1907, p. 255.

[5]) Ussing, Internat. Revue Ges. Hydrobiol. u. Hydrogr. III, 1910, p. 115.

A. montandoni Horv.: vid norra och södra stranden af Finska viken nära S:t Petersburg (Birula och Bianchi); Finland, Kontiolaks (Axelson); Sverige, Götaelf (enligt Jensen-Haarup); Danmark, Jutland, Lilleaa och Gudenaa (Ussing).

Jag har varit i tillfälle att undersöka exemplar af *A. nigrita* och *A. montandoni* från alla de ofvan uppräknade lokalerna och därvid kommit till den uppfattningen, hvilken äfven bestyrkts af doktor B. Poppius, att artåtskillnaden mellan de hos oss funna exemplaren af *A. nigrita* och *A. montandoni* är i hög grad tvifvelaktig. Bakkroppen hos de svenska exemplaren af *A. nigrita* är alls icke mera kullrig än hos *A. montandoni*, och konvexiteten hos de finska exemplaren beror antagligen endast därpå, att de före infångandet och dödandet afslutat en riklig måltid. De svenska exemplaren af *A. nigrita* hafva dels svartbrunt, dels såsom *A. montandoni* gult hufvud. Danska exemplar af *A. montandoni* äro lika elliptiska som *A. nigrita*, och den omständigheten, att några exemplar af den förra arten förefalla mer äggformiga, beror antagligen blott på det sätt, hvarpå bakkroppssegmenten vid intorkningen inskjutits i hvarandra. Af samma orsak härröra måhända äfven de af Horváth framhållna olikheterna i genitalapparatens byggnad.

Härmed vill jag icke påstå, att icke den af Horváth från södra Ungern beskrifna, långvingade formen af hans *A. nigrita* vore en väl skild art. Detta är tvärtom mycket troligt, då dess hufvud är märkbart längre än hos våra kortvingade exemplar, som af Horváth hänförts till samma art. Det är på denna grund jag betviflat och ännu betviflar de båda formernas artidentitet, icke såsom Ussing (l. c. p. 116) besynnerligt nog uppgifver, därför att den ena vore långvingad, den andra kortvingad. För en slutgiltig utredning af frågan om de hos oss och i Skandinavien funna exemplarens af *A. nigrita* och *A. montandoni* artsammanhörighet vore det önskvärdt, att så talrika exemplar som möjligt skulle insamlas. Måhända skall det äfven visa sig, att icke ens *A. aestivalis* är en från dem distinkt art. Åtminstone en del af de af

Horváth framhållna olikheterna, såsom den smalare bakkroppen, äger ingalunda alltid sitt motstycke i verkligheten, och de från färgen hämtade karaktärerna äro af mycket ringa betydelse för arternas åtskillnad. Redan Frey-Gessner framhåller i sin „Sammelbericht aus den Jahren 1869 und 1870" (Mittheil. Schweiz. entom. Ges. III, 1871, p. 320), att han i Aabach vid Lenzburg af *Aphelocheirus* funnit såväl alldeles svarta exemplar, hvilka sålunda öfverensstämma med *A. nigrita* Horv., som sådana med mycket gult på hufvud, thorax, vingrudiment och andra kroppssegment. Det är mycket troligt, att de alldeles gula exemplar, på hvilka Horváth uppställt sin *aestivalis*, äro nyss utkläckta, och att det svarta pigmentet uppstår vid tilltagande ålder. Enligt Ussing är larven af *A. montandoni* till en början gul och blir först senare svartaktig. Måhända uteblir den svarta pigmenteringen äfven i vissa slags vattendrag, beroende på de därstädes rådande fysikaliska förhållandena. Detta allt är frågor, som ännu skulle förtjäna en närmare undersökning.

Det är därför jag härmed ville anbefalla arterna af detta släkte i våra insektsamlares åtanke. Också deras geografiska utbredning är, såsom redan nämnts, mycket litet utforskad. Men det är ganska troligt att de, blott de på lämpligt sätt eftersökas, skola anträffas mångenstädes i vårt land. I Upland voro de enligt Trägårdh välbekanta för allmogen, som, på grund af deras likhet med vägglössen, benämnde dem skäktor. Herrar Silfvenius och Axelson hafva icke lämnat några närmare upplysningar om beskaffenheten af de lokaler, hvarest de anträffat de af dem funna exemplaren, men enligt Bianchi och Birula tyckes *Aphelocheirus* lefva äfven i brakvatten. De af Trägårdh och Ussing omtalade exemplaren äro funna i åar, den förras midt i strömfåran på $1\,^1/_2$—2 m djup, den senares på 2—4 m djup och på ställen, där strömmen är stark samt vegetation saknas. Däremot uppger Frey-Gessner (l. c.), att han funnit *Aphelocheirus* i Schweiz i bäckar med riklig vegetation af *Chara, Ranunculus* och andra finbladiga växter, och Reiber och Puton meddela (Cat. Hem. Het. Als. et Lorr.), att

den lefver vid rötter af *Potamogeton*. De båda sistnämnda författarne förmoda, att den lifnär sig af *Haemonia*-larver, Ussing åter af ephemerid-larver, men några direkta iakttagelser rörande lefnadssättet förefinnas ännu icke. Icke heller känner man, huru denna insekt andas. Den är ett typiskt bottendjur, som ännu aldrig setts uppstiga till vattenytan.

Såsom af ofvanstående framgår, bjuder dess eftersökande ännu åtskilligt af intresse. Måhända skall det lyckas dem af Sällskapets medlemmar, som intressera sig för vårt lands vattenfauna, att bidraga till belysning af detta intressanta hemiptersläktes förekomst och ekologi hos oss. Om detta lilla meddelande kan medverka härtill, har det icke varit alldeles öfverflödigt.

Årsmötet den 13 maj 1911.

Ordföranden, professor J. A. Palmén, föredrog följande

Årsberättelse öfver Sällskapets verksamhet 1910—1911.

När vi i dag samlats här för att afsluta ett verksamhetsår, vill jag till Societas pro Fauna et Flora Fennica uttala en varm lyckönskan till att under år 1911 fylla nittio år. Sällskapet föddes visserligen den 21 november 1821, men då det efteråt tagit Flora-dagen till årsdag, kunna vi på visst sätt redan nu räkna på nio decenniers lifstid. Vid denna ålder, som af den enskilde sällan nås, är denne allaredan orklös, men en blick på vår nu församlade krets ådagalägger, att ungdom här icke saknas, utan tvärtom har tydlig öfvervikt. Sällskapet kan förty allt framgent hoppas på dådkraftig verksamhet. Jag utber mig att längre fram få återkomma till detta framtidsperspektiv.

Lika litet som förut har vår grupp nu undgått förluster. Smärtsammast har känts den, som träffade Sällskapet för närmare ett år sedan, när Antti Johannes Siltala den 19 maj 1910 afsomnade, han, som — ehuru under senare år hemsökt af ett tragiskt öde — regelbundet tog plats här vid bordet, och hvilken så samvetsgrant tillgodogjort sin knappt afmätta arbetsdag och sin forskareförmåga, närmast just i den riktning, som vårt Sällskap representerar. Född i Haapajärvi den 4 augusti 1878 (Silfvenius) och blifven student år 1896, bedref han sina studier med allvar och sina forskningar med sällspord uthållighet och precision, aktande på det minsta, men tillika på sammanhanget af detaljerna. Uti sina många skrifter behandlade han nästan uteslutande en enda insektgrupp, *Trichoptera*. Men denna begränsning uppväges väsentligen däraf, att han behandlat gruppen på ett erkännansvärdt mångsidigt sätt. Uti olika delar af landet har han noggrant undersökt lokalfaunan och sålunda i hög grad ökat kännedomen om hithörande arters utbredning och lefnadsvillkor. Läggas till dessa ekologiska iakttagelser ännu hans samvetsgranna och under mångårigt arbete hopade forskningar om metamorfosen samt hans minutiösa utredning af ett stort antal arter med hänsyn till larverna under deras successiva utvecklingsstadier, så måste det erkännas, att *Trichoptera* äro hos oss så väl utredda, som trots annorstädes och trots någon insektgrupp af motsvarande omfång. Den inre kroppsbyggnaden har han visserligen icke beaktat, men larvernas yttre utrustning beträffande mundelar, fördelningen af gälar och borst äfvensom dessas uppträdande under skilda stadier har lämnat stoff för morfologiskt bedömande af hithörande familjers inbördes förvantskap i systematiskt afseende. Den ihärdighet, hvarmed Siltala under lång tid bedrifvit sitt arbete, och hans för ämnets olika sidor öppna blick betinga, att hans skrifter fått erkännande såsom innehållsrika, hvarjämte samvetsgrannheten vid materialets ordnande ytterligare ökat deras värde. — Såsom lärare vid skola och sedan år 1902 resp. 1906 vid Universitetet visade han sig vara både grundlig och intresserande. En omfattande verksam-

het utvecklade han jämväl som populär föreläsare och som författare i tidskriften Luonnon Ystävä, hvars redaktör han en tid var, likasom han i egenskap af öfversättare till finskan af naturalhistoriska arbeten inlagt stor förtjänst. Sällskapet Vanamo har i honom haft väsentligt stöd i sin nyttiga verksamhet. Med visshet skola alla instämma i de ord, som ägnats honom i en nekrolog (Luonnon Ystävä, 1910, s. 136): „Siltala oli peräti uuttera, kaikissa toimissaan tunnollinen, selvästi ajatteleva mies, kyvykäs tiedemies, suosittu opettaja ja luennoitsija. Hän oli hienotunteinen ja lämminsydäminen. Ankaraa kohtaloaan hän ei muille valittanut, esiintyi toveripiirissä tavallisesti hilpeänä ja pirteänä, vieläpä viimeiseen saakka. Syvällä kaipauksella muistavat vainajaa kaikki, jotka joutuivat häntä tuntemaan."

Med Karl Johan Wilhelm Unonius, som föddes 1840 och 1863 inträdde i Sällskapet samt afled den 10 oktober 1910, hafva vi förlorat en medlem, som tidigare i Sysmä varit verksam som botanist. Det var dock såsom lektor i naturalhistoria vid Svenska Normallyceum och såsom författare af många läroböcker i zoologi och botanik, som Unonius främst utöfvade sitt inflytande på en mycket stor del af den uppväxande ungdomen. Dessa skrifter buro ursprungligen sin tids stämpel, men de senare upplagorna och än mera den kännedom jag fått om den aflidnes personlighet utvisa, att han i icke ringa grad var tillgänglig för modernare strömningar i naturalhistorien och önskade bibringa sina elever hvad som kunde inrymmas inom läroverkets kurser. Från elevers herbarier har han förvärfvat vårt museum många fynd. Och efter hans bortgång hafva af honom gjorda anteckningar och samlingar jämväl kommit museet till godo.

Rektorn vid elementarskolan i Nystad, Karl Alexander Cajander, född 1848 och medlem i Sällskapet 1895, afled den 8 januari 1911 i Virmo. Hans intresse var riktadt åt trädgårdsskötseln, och han anlade trädgårdar i Nystad, i Virmo på Kallis gård, och senast på en parcell däraf; på förstnämnda ort uppfördes bl. a. glashus. Sina erfarenheter

om trädgårdsodlingens i Nystad historia har han nedlagt i en skrift, som offentliggjordes år 1895.

Ännu hafva under året afsomnat tvenne äldre medlemmar: förre kollegan vid lyceet i Joensuu, Jakob Leonard Boehm, samt geheimerådet med. dr. Alexander von Collan, hvilken sistnämnde inträdde i Sällskapet allaredan år 1837 och således varit dess medlem i 74 år samt afled den den 3 juni 1911 i en ålder af något mer än 90 år.

De gamla gå talrikast undan. Men nya, unga krafter komma i deras ställe, och i år har Sällskapet likasom föregående år invalt sexton personer, nämligen herrar W. E. Hellén, E. A. Oker-Blom, C. G. L. Tigerstedt, fröken M. K. Arvonen, herr W. W. Kokko, fröknar E. Lindström och I. Ström, herrar G. G. Marklund, A. R. Ruoranen, G. Stenius, K. M. W. Aschan, M. A. Salokas, B. A. Jurvelius, V. H. Järvinen, V. A. Heikinheimo och T. J. Hintikka.

Under årets sedvanliga åtta månadsmöten hafva gjorts meddelanden till ett antal af 45, däraf zoologiska (28) till $^3/_5$ och botaniska (17) till $^2/_5$. De förra hafva föredragits af herrar O. M. Reuter, Levander, J. Sahlberg, Luther, B. Poppius, Forsius och v. Essen samt herrar Sundvik, Ruotsalainen, Järvi, R. Fabritius, Linnaniemi, R. Palmgren, Wuorentaus och Koponen; de botaniska åter af herrar Lindberg och Florström samt Brotherus, Huumonen, Johansson, Linkola, Lång, Marklund, Montell, A. Palmgren och Rancken.

Förutom dessa notiser till protokollet hafva inlämnats uppsatser och afhandlingar att offentliggöras, de flesta i Sällskapets Meddelanden, nämligen af:

Häyrén, E., Anmärkningsvärda växtfynd.
„ *Vaccinium myrtillus* f. *leucocarpa* } från Ekenäs.
„ *Taraxacum Gelertii* Rk. }
„ Om *Thlaspi alpestre*.
Palmgren, A., *Aira alpina* och *A. glauca* i Finland.
„ Botaniska meddelanden.
Toivonen, D., Bidrag till kännedomen om södra Finlands vattenoligochaetfauna.
Brenner, M., Abnorma granar i Ingå.

Brenner, M., Abnorma blommor hos *Platanthera bifolia.*
Enwald, K. H. och Lönnbohm, O. A. F., Metsäsopulin *(Myodes schisticolor)* esiintymisestä Kuopion seuduilla.
Jääskeläinen, V., Suomelle uudet kalaloiset Laatokasta.
Lindberg, H., *Taraxacum*-former från finska Lappmarken.
Brenner, M., Nya eller annars anmärkningsvärda fröväxter.
Palmgren, A., *Taraxacum*-former från Kuusamo.
Sahlberg, J., Fyra för vår fauna nya *Coleoptera.*
Florström, Br., Anmärkningsvärda fanerogamfynd.
Sundvik, E., Iakttagelser angående humlorna.
Sahlberg, J., För vår fauna nya aleocharider.
Forsius, R., Beitr. z. Kenntnis einiger Blattwespen und Blattwespenlarven.
Ruoranen, A. R., Verzeichnis von in Nord-Tavastland gesammelten Hydrachniden.
Marklund, G., *Taraxaca* i Karelia Ladogensis.
Poppius, B., Zur Kenntnis der Einwanderung der Coleopterenfauna Fennoskandias.
Forsius, R., Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen.
Frey, R., Zur Kenntnis der Dipterenfauna Finlands. *Stratiomyidæ — Scenopinidæ.*
Hilzheimer, M., Über *Mus*-Arten in den Museen zu Helsingfors und Stuttgart.
Pulkkinen, A. A., *Mysis relicta* in den finn. Gewässern.
Palmén, J. A., Om våra rofdjurs utrotande.

Beträffande tryckningen af Sällskapets skrifter bör nämnas, att af Meddelanden häftet 36, innehållande förhandlingarna under verksamhetsåret 1909—10 och redigeradt af E. Häyrén, i vanlig ordning utkommit, och att tryckningen af det pågående årets Meddelanden fortskridit ända till 1910 års slut. Men ledsamt nog har af Acta bandet 33 i följd af en tillfällighet beträffande en planschbilaga ännu icke kunnat framläggas i fullfärdigt skick. Bandet 34 innehåller tills vidare följande afhandlingar:

Palmgren, A., Bidrag till kännedomen om Ålands vegetation och flora I, *Taraxaca*, med 12 tafl.

Björkenheim, Raf., Die Bodenveg. auf d. Åsbildungen und d. Moränböden im Staatsrevier Evois.

Lång, G., Lichenes Savoniae borealis.

Frey, R., Zur Kenntnis der Dipteren Finlands.

Af 35:te bandet, innehållande dr. Hjalmar Hjelts Conspectus Floræ fennicae, äro tryckta 15 ark, från familjen *Violaceæ* till och med *Umbellatæ*, och fortsättningen är under arbete. Att icke något fullfärdigt band af Acta kunnat under året utgifvas beror väsentligen af att jag själf varit öfverhopad med andra arbeten, till hvilken omständighet jag längre fram skall återkomma.

Under denna vinter hafva reseberättelser inlämnats af följande exkurrenter:

W. Brenner . . . . till s. ö. Kuusamo 1908,
M. E. Huumonen . . „ Uleåborgstrakten 1910,
H. Buch . . . . . „ södra Saima 1909,
B. Florström . . . . „ Åland 1908,
A. Palmgren . . . . „ „ 1909,
V. Korvenkontio . . „ „ 1910,
C. L. v. Essen . . . „ Ladoga-Karelen 1910.

Som resestipendier har Sällskapet beslutit använda ett för våra förhållanden mycket stort belopp, nämligen 4,600 mk, fördelade på följande sätt:

400 mk, borgmästare W. Wallenius' stipendium, åt V. Jääskeläinen.

300 mk R. Frey, *Diptera*, Lappmarken.
150 „ T. J. Hintikka, växtparasiter, Jorois.
150 „ E. Merikallio, fåglar, n. Österbotten.
200 „ Y. Wuorentaus, insektbiologi, Österbotten.
300 „ L. Munsterhjelm, fåglar, Kilpisjärvi.
250 „ F. Remmler, fåglar, Kronoborg, Impilaks.
100 „ V. Brenner, floran, Barösund.
250 „ H. Buch, bot. forskn., Saima, Kivijärvi, Ruskeala.
250 „ B. Florström, floran, Satakunta.
100 „ V. Heikinheimo, bot. undersökn., Tyrvis.
100 „ V. Hornborg, „ „ s. ö. Savolaks.
300 „ M. E. Huumonen „ „ Uleåborgstrakten.

400 mk E. Häyrén, veget. på bergssträndер, mell. Tavastl.
300 „ G. Marklund, floran, mell. Österb., n. Tavastland.
400 „ A. Palmgren, botan. unders., Åland.
400 „ I. Välikangas, hafsalger, Nystad—Uleåborg.
250 „ O. Kyyhkynen, bot. unders., Suomussalmi.

Sina direkta utgifter för anskaffande af material för undersökning har Sällskapet yttermera ökat genom att bevilja tre särskilda poster (500, 1,000 och 700 mk) för uppköp af sällsynta eller utdöende djurarter, och har beloppet till stor del användts för att säkerställa finska museum med hänsyn till vildren, björn och lo.

I bredd härmed torde böra anföras, att 420 mk anslagits för bestämmande af diatomaceer och andra alger, samlade genom Finska Mosskulturföreningens försorg.

Annoteras bör ännu, att Sällskapet uttalat sig för ändamålsenligheten af en djur- och växtreservation vid Fredriksberg samt bifallit till ett förslag af Universitetet om skrifters öfversändande till British Museum.

För tvenne år sedan riktade jag till Sällskapet, särskildt till dess yngre medlemmar, några ord rörande betydelsen af att arbetet inom vår krets, utöfver det planmässiga insamlandet af material, jämväl afsåge en i någon mån ordnad samverkan emellan enskilda medlemmar, i syfte att förbereda eller möjligen utreda någon bestämd forskningsfråga, alltså något företag, som kunde lända till fromma både för själfva saken och för deltagarenas egen metodiska utbildning. Och vid senaste årsmöte framhölls vikten af att landsortens naturalhistoriker oftare insände meddelanden och sålunda upprätthölle en intimare kontakt med Sällskapets i hufvudstaden talrikare samlade arbetskrafter.

Huru angenämt det än vore, kunna vi dock ej i dag se tillbaka på något iscensatt gemensamt företag. Tvärtom har jag för min del varit tvungen att i hög grad åsidosätta mina förpliktelser gentemot Sällskapet. Men å andra sidan tyckes mig det arbete, som nu för flere af våra medlemmar tagit krafter i anspråk, icke allenast icke vara betydelselöst för vårt

Sällskap, utan hellre inbjuda till och väsentligen underlätta en intensivare och på djupet gående forskning om vårt lands flora och fauna och således gagna detsamma. Det är under intryck häraf som jag utber mig att nu få länka uppmärksamheten på det slag af samarbete, som bringar vårt Sällskap i direkt kontakt med andra dess likar och med öfriga vetenskapligt verksamma institutioner i vårt land.

För enhvar af oss, likasom för Sällskapet i dess helhet, har den första naturalhistoriska sysselsättningen varit hopbringandet af samlingar, och detta arbete tedde sig då som vårt egentliga slutmål. Samlingarnas bearbetning bestod i artbestämning och förtecknande, ty själfva sammansättningen af vår flora och fauna måste alltid vara det första som bör utredas, och kunskapen härom är därför af grundläggande betydelse. Härutinnan hafva botanisterna hunnit tämligen långt, zoologerna åter få ännu länge arbeta med sina vida talrikare och i flere än ett afseende flyktiga objekt. Ju större omfattning ett sådant arbetsområde har, desto nödvändigare är det att nybegynnaren — vare sig den enskilda eller Sällskapet i dess helhet — allra först orienterar sig, för att därnäst småningom koncentrera sin mera själfständiga verksamhet på någon viss del däraf. På detta utvecklingsstadium är emellertid arbetet af sådan art, att en hufvudroll städse spelas af detaljerna. Härunder kan lätteligen dessas massa komma att skymma undan det nästa målet, de större frågorna, huru närliggande de sistnämnda än må vara. Man löper fara att kunskapen vidgas blott i detta enda plan, detaljernas, medan blicken slutes för perspektiv som ligga i andra. Ju mera de senare förbises, desto svårare blir det att sedermera urskilja dem; och slutet blir måhända att mera djupgående, rent vitala frågor på naturalhistoriens område förmenas alldeles icke tillhöra detsamma.

Jag har redan vid ett annat tillfälle framhållit, att ju valet och begränsningen af arbetsfält står den enskilda forskaren fullkomligt fritt, och att hans resultat bli nyttiga hvarhelst de i fullgodt skick bringas i dagen. Men för ett vetenskapligt samfund, hvars verksamhetstid sträcker sig

vida utöfver den enskildes, är det icke likgiltigt, om dess årliga verksamhet beror af rena tillfälligheter eller bedrifves målmedvetet. Lika naturligt som det är att Sällskapet icke griper efter mål, som ännu ligga utanför dess räckvidd, lika självklart är det att andra frågor, som efter hand kunna tagas i angrepp af mera försigkomna medlemmar, icke få bli liggande oberörda, när de af en eller annan orsak redan kunna beaktas.

Det förefaller mig som borde Sällskapet tid efter annan så att säga revidera sin ståndpunkt, jämföra sin hittills utvecklade verksamhet såväl med sina småningom ökade arbetskrafter som ock med de yttre hjälpmedel, som samtiden erbjuder, alltså kritiskt granska sitt program. De intresserade medlemmar, som äga nödig mognad och kompetens, borde gemensamt söka utreda, huruvida icke några forskningsfrågor blifvit obeaktade, emedan blickarna icke kommit att riktas åt detta plan, och huruvida dessa likvisst icke borde få bli på efterkälken, samt om icke andra frågor, som förut varit oåtkomliga, småningom kunna komma på dagordningen tack vare det arbete, som på helt andra forskningsområden utförts och indirekte kan förhjälpa något af våra problem närmare sin lösning.

Jag tager mig friheten belysa det sagda med en hänvisning till frågan om arternas utbredning, den som ju ligger allra närmast till hands när en gång grundvalen — samlingar och artlistor — blifvit någorlunda fullbordad.

Vidkommande Sällskapets botaniska verksamhet framställdes redan år 1872 af J. P. Norrlin särskilda synpunkter och önskemål rörande grunderna för anordnande af de botaniska exkursionerna i Finland (Notiser 13, sid. 437—445). Sedan denna tid har kännedomen om vår flora och vegetation i betydlig mån framskridit, men icke desto mindre är ännu mycket ogjordt på detta område, enligt hvad jag under samspråk med min nyss nämnda, mångårige vän erfarit; och vill jag, för belysande af det nuvarande sakläget, här i korthet anföra de brister, som denne för mig framhållit.

Det säger sig självt, att Sällskapet fortfarande bör uppmuntra och inöfva nybegynnare, som genom arbeten i sina

hemtrakter visat sig bli lofvande arbetskrafter. Deras verksamhet bör sedermera icke bli beroende af tillfälligheter, utan planmässigt ledas till att fylla de många luckor, som finnas i vår kunskap om landets natur.

Allt ännu äro naturen, vegetationen och floran i stora landsändar icke skildrade, exempelvis i nordligaste Nyland, delar af Savolaks och öfver hufvud på stora sträckor uti ödebygderna. Vidare har redan för många år sedan framhållits, att i norra ryska Karelen åtminstone då ännu funnos formliga urskogar, hvilkas natur borde skildras, innan också de sköflas och försvinna, likasom de i Finland nästan redan gjort det. Flere systematiska specialgrupper, särskildt kryptogamer, äro ännu tämligen obekanta i anseende till arternas förekomst och utbredning. Likaså återstå frågor af mera speciell art: inom många grenar eller delar af genera äro de mindre formerna bristfälligt kända eller icke till sitt formvärde uppskattade (t. ex. *Calamagrostis*). Några större undersökningar äro tämligen försummade, exempelvis om ruderaterna, samt om det inflytande odlingen eller elden (svedjebruk, skogsbrand) utöfvat på de vilda växternas förekomst och spridning. Särskilda vegetationstyper eller ståndortskomplexer (olika slag af skogar, buskager m. m., ängar och vatten etc.) tarfva ännu fullständigare utredning; detsamma är ock, endels i ännu högre grad, fallet bl. a. med inundationerna, inflytelsen af vindar, jordgrundens inverkan, de topografiska regionerna (zoner och regioner i smått) och deras betydelse för växtligheten. Spridningsvägarna äro ännu föga studerade, och blott i enstaka fall och i ringa skala ha kulturförsök blifvit utförda.

De flesta af de nu uppräknade frågorna äro knappast tillgängliga för nybegynnarene, om desse också kunna lämna en del bidrag till utredningen; ty en planmässig behandling af invecklade fenomen kräfver sakkunniga och erfarna forskare. T. o. m. ett förut föreslaget ämne, det angående fenologiska iakttagelser öfver allmänna arter till större antal än de redan häfdvunna, ställer icke så ringa fordringar på kritik hos iakttagaren.

En del af de uppräknade ämnena hafva sin motsvarighet också inom det faunistiska arbetsområdet, men ingalunda alla, och öfver hufvud måste zoologerna, af lätt insedda skäl, här delvis trampa i botanisternas fotspår. Några få exempel må emellertid också framläggas.

Det har blifvit häfd att i en del faunistiska förteckningar i geografisk följd uppräkna fyndorterna för de enskilda arterna, och härigenom vinnes ju utredning om dessas utbredning. Men när nu en gång en speciell bearbetare uppräknar ortmaterialet, hvarför skall han då nästan regelbundet försumma att anföra också tiden, då arterna anträffats, och platserna där de uppehålla sig. En efterföljare har oftast svårt att identifiera exemplaren och tillgodogöra förefintliga anteckningar härom.

De naturhistoriska provinser, som botanisterna antagit, hafva merendels blifvit normgifvande också för zoologerna. Men för ingendera kunna de spela annan roll än en öfvergående och jämförelsevis teknisk, ty för hvarje detaljforskning äro de alldeles för vidsträckta. Ett nyligen af mig utfördt försök att utröna fågelarternas förhållande till växtregionerna har öfvertygat mig därom, att i närmaste framtid en utredning måste göras genom att möjligast detaljeradt fastslå iakttagelserna för hvarje enskild art och upptaga materialet på karta. Ty upptecknandet allenast efter provinser kan rent af bli vilseledande. För detta planlagda arbete hoppas jag på medverkan af yngre intresserade.

Det nämndes redan, att utredningen af djurvärlden väsentligen är beroende af en förut genomförd utredning af vegetationen, hvadan faunisten oftast får trampa i botanistens fotspår. Faunan och floran sammanhänga nämligen med hvarandra intimt. Men båda två äro, vid studiet af mera djupgående frågor, med nödvändighet beroende af förut genomförda undersökningar rörande för dem gemensamma premisser, de meteorologiska, de fysikaliska och de geologiska. Vi veta alla, hurusom under fiskeriångaren Nautilus' forskningsresor alla dessa undersökningsmoment bedrifvas samtidigt efter en bestämd, enligt föregående pröfning interna-

tionellt fastställd plan. Just genom det exakta samarbetet under observationsfärderna, hvilkas material sedan bearbetas af fackmän, får det hela en stadga, som alldeles skulle saknas om enhvar exkurrerade på sitt håll oberoende af de andra. Hvad härigenom utredts blir fruktbart för mera detaljerade och lokala forskningar, som sedermera kunna anställas af enskilda florister och faunister. Ett förslag till dylikt specialarbete är på sätt och vis redan väckt — en undersökning af Pojoviken, i hela dess utsträckning — och det vore mycket ändamålsenligt, om vårt Sällskap framdeles kunde bidraga till dess befordrande.

Med det sagda har jag ingalunda velat uttala, att botanister och zoologer borde utsträcka sitt arbete på främmande områden, som de icke behärska. Men det vore ett felgrepp af oss, om vi skulle anse fysiska, geologiska och meteorologiska forskningsfrågor falla utanför naturalhistoriens synfält och forskningsplan. Om vi själfva icke hålla ögonen öppna för problemen på det för alla gemensamma planet, så gripa nog vederbörande abiologiska forskare in på hithörande frågor. Men de göra det utan att besitta de nödvändiga biologiska förutsättningarna. De behandla problemen blott formellt, låt oss säga aritmetiskt och mekaniskt, likasom om det gällde liflösa kroppar; af brist på sakkunskap förbise de, att organismerna lefva efter sina egna nedärfda vanor, låt också vara att de icke mäkta undandraga sig de elementära naturkrafternas välde. Så har det gått med flyttfågelfenomenet, så ock delvis med behandlingen af andra växt- och djurfenologiska företeelser, de där icke få likställas med de rent klimatologiska.

För att häfda sin rätt till behandling af dylika biologiska problem måste naturalhistorikern i någon mån göra sig förtrogen med tankegången hos forskare på andra områden, med deras medel, planläggning och mål. Han måste på sätt och vis samarbeta med dem och anordna sina egna observationer i naturen så, att det inre sammanhanget, kausalitetsförhållandena, måtte kunna blottas. Om betingelserna härför på någotdera hållet icke räcka till, så förbjuder sig

undersökningen af sig själf såsom tills vidare outförbar. Ingen begär något omöjligt af den enskilda individen.

Men hvad som den enskilde ej kan utföra, ligger måhända inom räckvidden för ett flertal eller ock för flere vetenskapliga samfund eller institutioner, blott de samverka. Det var på betydelsefullheten af ett dylikt hälsosamt samförstånd som jag genom hela denna framställning velat fästa också vårt Sällskaps uppmärksamhet. Jag har gjort det under förhoppning att detta viktiga moment tages med i betraktande, då vårt forskningsprogram möjligen blir underkastadt en framsynt granskning.

Några af Sällskapets medlemmar hafva under den senast förflutna tiden deltagit i dylikt samarbete. Någon närmare analys af arbetet behöfves här icke, ty Atlas öfver Finland 1910, som snarligen utkommer, skall tala för sig själf. De speciellaste naturalhistorikerna finna däri blott få artiklar af intresse. Men de, som tänka närmare på djupare frågor af biologisk art, skola finna utredningar af frågor i andra fack, hvilka i enlighet med hvad ofvan framställdes skola öppna möjligheten för nya biologiska forskningsområden, som förut ej kunnat beträdas. Skildringarna af landets höjdförhållanden, dess berggrund och lösa jordlager, hafvens beskaffenhet och vattendragens växlingar under året, landets temperatur- och nederbördsförhållanden, rådande vindar och deras växlingar, torfmarkerna och skogarna m. m. kunna vägleda oss till nya synpunkter beträffande förståelsen också af vår flora och fauna. I en del fall skola olika sidor också af den mänskliga kulturen på sitt sätt belysa vår nu lefvande natur; så t. ex. bosättningen, jordkulturen, trafikvägar m. m. Jag vill gärna tro, att dessa förhoppningar icke skola besvikas.

Måtte Societas pro Fauna et Flora Fennica genom enig samverkan af de två inom detsamma förenade grupperna af forskare och med hjälpsam handräckning från andra vetenskapliga sällskap och institutioner, vid dess 100-års dag och uti ett ändamålsenligt naturalhistoriskt nationalmuseum, kunna framlägga en mångsidig och djupgående utredning af vårt lands växt- och djurvärld.

Skattmästaren, doktor V. F. Brotherus, framlade Sällskapets

Årsräkning för år 1910,

hvarur meddelas följande utdrag:

Debet:

Behållning från år 1909.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond	11,481: 50	
Sanmarkska fonden	4,655: 50	44,137: —
Årskassan		7,477: 08

Inkomster under året.

Statsanslag	8,000: —	
Influtna räntor	2,375: 46	
Bidrag af Universitetet och enskilda personer för inköp af afl. prof. E. Hougbergs äggsamling	8,100: —	
Längmanska fonden	2,000: —	
Siltala-fonden	345: —	
Ledamotsafgifter	240: —	
För försåld litteratur	134: 81	21,195: 27
	Summa	72,809: 35

Kredit:

Utgifter under året.

Arvoden	1,125: —	
Reseunderstöd	1,400: —	
Lektor Hj. Hjelt för Conspectus	600: —	
Anslag åt lektor V. A. Linnaniemi	600: —	
Anslag åt forstmästare L. Björkman	100: —	
För inköp till zoologiska samlingarna	416: 10	
För inköp af afl. prof. E. Hougbergs äggsamling	8,100: —	
Folkskollärare J. Jäkälä	25: —	
	Transport	12,366: 10

Transport	12,366: 10	
Tryckningskostnader	8,617: 75	
Frakt, annonser m. m.	202: 27	
Ränta vid uppköp af en obligation.	4: 89	
Förskjutning af skattmästaren under föregående år	2: 40	21,193: 41

Behållning till år 1911.

Stående fonden	28,000: —	
Senator J. Ph. Palméns fond . . .	12,043: —	
Sanmarkska fonden	4,888: —	44,931: —
Årskassan		6,684: 94
	Summa	72,809: 35

På tillstyrkan af revisorerna, herrar O. Alcenius och M. Brenner, beviljades härpå skattmästaren full ansvarsfrihet för hans förvaltning af Sällskapets medel under det gångna räkenskapsåret.

Botanices-intendenten, kustos Harald Lindberg, uppläste följande

Årsredogörelse öfver de botaniska samlingarnas tillväxt.

Under det snart tilländalupna läseåret ha Sällskapets samlingar åter ihågkommits af särskilda personer med större eller mindre föräringar. Några särdeles omfattande samlingar ha ej inlämnats af orsak att under senaste sommar inga längre, mera omfattande samlingsresor företagits af någon Sällskapets medlem. Af framlidne friherre Eduard Hisingers arfvingar har till samlingarna öfverlämnats baron Hisingers rätt omfattande herbarium af finska växter redan för ett par år sedan. Då detta herbarium först nu hunnit genomgås och uppfästas, så har detsamma ej tidigare upptagits såsom inlämnad gåfva. Baron Hisingers herbarium omfattar en rätt fullständig kollektion finska växter från

1850-talet. Då äldre växter endast i rätt ringa antal tidigare finnas uppbevarade i museets samlingar, och då därtill kommer, att exemplaren äro väl tagna och förvånansvärdt väl bibehållna, bör denna samling anses vara ett mycket välkommet tillskott till samlingarna af finska växter.

De mest omfattande samlingarna ha inlämnats af amanuens H. Buch, stud. K. Linkola, Helsingfors botaniska bytesförening, pastor O. Kyyhkynen, rektor M. Brenner och stud. M. E. Huumonen. Särskildt omnämnande förtjänar, att Sällskapet af dr. V. F. Brotherus fått emottaga andra centurien af exsiccatsamlingen „Bryotheca Fennica“, samt att prof. J. P. Norrlin öfverlämnat ett exemplar af X:de fascikeln af „Hieracia exsiccata“; för dessa synnerligen värdefulla gåfvor står Sällskapet i stor tacksamhetsskuld till nämnda personer.

På de särskilda växtgrupperna fördela sig de inlämnade gåfvorna på följande sätt:

Kärlväxter	2,613	exx.
Mossor	520	„
Lafvar	130	„
Svampar	74	„
Alger	62	„

Sammanlagdt ha således Sällskapets samlingar af finska växter ökats med 3,399 exemplar.

För till samlingarna inlämnade gåfvor står Sällskapet i tacksamhetsskuld till följande 51 personer:

Fröken Maja Arvonen, stationsinsp. O. Brander, rektor M. Brenner, stud. P. Brofeldt, dr. V. F. Brotherus, aman. H. Buch, mag. O. Collin, prof. F. Elfving, gymnastiklärare B. Florström, lyc. I. Forsius, stud. R. Frey, stud. Th. Grönblom, stationsinsp. O. A. Gröndahl, lyc. A. Helaakoski, Helsingfors botaniska bytesförening, stud. J. T. Hintikka, dr. Hj. Hjelt, stud. V. Hornborg, stud. M. E. Huumonen, mag. J. af Hällström, forstm. E. af Hällström, mag. K. H. Hällström, farmac. B. Jurvelius, stud. W. Korvenkontio, stud. V. Krohn, pastor O. Kyyhkynen, dr. Ha-

rald Lindberg, trafikinsp. A. Lindfors, fröken E. Lindström, stud. K. Linkola, forstm. G. Lång, pastor J. F. Manner, stud. G. Marklund, prof. J. P. Norrlin, hemmansägare K. Nuukkala, prof. E. G. Palmén, mag. A. Palmgren, folkskollärare J. Pekkarinen, dr. E. Qvarnström, mag. H. Rancken, stud. J. M. Saastamoinen, prof. Th. Sælan, stud. S. Salmenlinna, forstm. F. Silén, hr. J. J. Tuokkala, skollärare W. W. Wahlbeck, stud. K. J. Walle, fru Laura Wecksell, mag. J. A. Wecksell, stud. A. Wegelius, redaktör O. Wikholm och fröken Karin Åström.

Kärlväxtsamlingen har tillvuxit genom följande gåfvor, inlämnade af nedannämnda personer:

94 exx. *Taraxaca* från KL, frk. Maja Arvonen. — 13 exx. *Taraxaca* från Ab, Ka och Ta och 31 exx. kärlv. från Ta, stationsinsp. O. Brander. — 125 exx. kärlv. från N, Ingå, rekt. M. Brenner. — 25 exx. kärlv. samt 92 exx. *Taraxaca* från Sa, aman. H. Buch. — 53 exx. *Salices* från Ta, mag. O. Collin. — 33 exx. *Taraxaca* från St, gymnastiklärare B. Florström. — *Vicia melanops* från Helsingfors, Sörnäs (för floran ny barlastväxt), lyc. I. Forsius. — 28 exx. kärlv. från St, Birkkala, stud. Th. Grönblom. — 30 exx. *Taraxaca* från Tb, Pihlajavesi, stationsinsp. O. A. Gröndahl. — 8 exx. barlastväxter från Uleåborg, lyc. A. Helaakoski. — 232 exx. kärlv. från olika delar af landet, Helsingfors botaniska bytesförening. — *Onoclea* ff. monstrosae från Sb, Jorois, och *Trollius* f. monstr. från KL, Impilahti, stud. J. T. Hintikka. — Cirka 650 kärlv., de flesta från N, Fagervik, insamlade på 1850-talet, af framlidne baron Ed. Hisingers arfvingar. — 40 exx. fanerog. från St, Karkku, dr. Hj. Hjelt. — 16 kärlv. från Sb, Pielavesi, V. Hornborg. — 121 exx. kärlv. från Ob, Uleåborg, stud. M. E. Huumonen. — 60 exx. från LKem, Kuolajärvi, forstm. E. af Hällström. — 7 kärlv. från KL, Sordavala, mag. K. H. Hällström. — 9 exx. från Al, Ab och Oa, farmac. B. Jurvelius. — 48 exx. *Taraxaca* från Kuusamo, stud. V. Krohn. — 257 exx., däribland 70 exx. *Taraxaca*, från Sb, Maaninka, pastor O. Kyyhkynen. — 52 exx. *Taraxaca* från Lappland, 7 kärlv. från Om, Brahestad, och *Thlaspi alpestre* från Ab samt *Lepidium apetalum* från Ta, Heinola, af dr. H. Lindberg. — 12 exx. från Oa, trafikdir. A. Lindfors. — 3 exx. från N, Kyrkslätt, frk. Edit Lindström. — 124 exx., däraf 42 exx. *Hieracia*, från Al, Ab, Ka, Sa, Sb och OK, stud. K. Linkola. — 17 exx. *Taraxaca* från Al, Lumparland, pastor J. F. Manner. — 40 exx. *Taraxaca* från KL och Kb, stud. G. Marklund. — 50 exx. *Taraxaca* från Al, fil. kand. A. Palmgren. — 63 exx. *Hieracia* från Sa, folkskoll. J. Pekkarinen. —

Lychnis alpina och *Carex livida* från Ab, Bjärnå, fil. kand. H. Rancken. — 20 exx. *Taraxaca* från Ta, Hattula, fil. kand. H. Rancken och stud. A. Wegelius. — *Myriophyllum verticillatum* från Sa, prof. Th. Sælan. — 72 exx. kärlv. från Ta, Jokkis, stud. S. Salmenlinna. — *Potentilla argentea* från N, Ekenäs, forstm. F. Silén. — 32 exx. från N, lärare W. W. Wahlbeck. — 17 exx. från OK, Kuhmoniemi, stud. K. J. Walle. — 24 exx. *Hieracia* från KL, fru Laura Wecksell. — *Asperula odorata* från Ta, Pälkäne, frk. Karin Åström.

Mossamlingen har ökats genom följande gåfvor:

7 exx. från Ta, Janakkala, prof. F. Elfving. — 13 exx. från olika delar af landet, Helsingfors botaniska bytesförening. — 100 exx. från Ob, Uleåborg, stud. M. E. Huumonen. — *Sphagnum Lindbergii* från Ab, Bjärnå, dr. Harald Lindberg. — 399 exx. från Sb, Kuopio, och Ab, Pargas, stud. K. Linkola.

Lafsamlingen har tillvuxit på följande sätt: 34 exx. från N, Tvärminne, kand. P. Brofeldt. — 2 exx., prof. Fr. Elfving. — 42 exx. från Al, stud. R. Frey. — 6 exx., Helsingfors botaniska bytesförening. — 40 exx. från Ob, Uleåborg, stud. M. E. Huumonen. — 6 exx. från olika delar af landet, forstm. G. Lång.

Algsamlingen. 35 nr. preparat, stud. W. Korvenkontio. — 27 nr. från Al, Ab, Sb, stud. K. Linkola.

Svampsamlingen har förökats med följande: *Polyporus lucidus* från N, Esbo, stud. R. Frey. — 30 parasitsvampar från olika delar af landet, Helsingfors botaniska bytesförening. — 1 ex. från Sb, Pielavesi, stud. V. Hornborg. — *Rhizopogon roseolus* från Ab, Dalsbruk, af dr. E. Qvarnström och från St, Kumo, af kand. H. Rancken. — 40 exx. parasitsvampar från Ta, Jokkis, stud. S. Salmenlinna.

Dessutom äro följande gåfvor att anteckna: Bär af *Myrtillus nigra* f. *leucocarpa* från N, Ekenäs, af redaktör O. Wikholm gen. kand. E. Häyrén. — En gren af *Picea excelsa* f. *viminalis* från Om, Frantsila, af J. J. Tuokkala. — Masurbildning på björk från Ta, Hausjärvi, hemmansägare K. Nuukkala. — 3 fotografier från Esbo skärgård, prof. E. G. Palmén. — 26 fotografier, de flesta vegetationsbilder, från KL, mag. J. A. Wecksell. — 1 fotografi af ett ekbestånd från Räisälä, stud. J. M. Saastamoinen. — En fasciation af tall från Jurva, af hofrättsrådinnan Alma Skog genom mag. J. af Hällström.

Zoologie-intendenten, docent A. Luther, lämnade följande

Årsredogörelse för de zoologiska samlingarna.

Den jämförelsevis starka tillväxt, åt hvilken vertebratsamlingen under de senaste åren haft att glädja sig, har

äfven under innevarande verksamhetsår fortgått i oförminskad mån. Hvad särskildt mammalierna beträffar, så hafva, tack vare de summor, som Sällskapet anslagit för inköp af material af sällsynta eller utdöende djurarter, flere exx. af vildren kunnat förvärfvas, vidare en björn, ett mycket vackert skinn af korsräf, m. m. Men äfven genom gåfvor har däggdjurssamlingen ansenligt förökats, i främsta rummet med afseende på mikromammalier. Antalet nytillkomna nummer har varit följande:[1])

djur i sprit	115	exx.
skinn	32	„
skelett	19	„
skallar	43	„
horn	17	par
Summa	226	nummer.

Fågelsamlingen har ökats med 210 skinn eller uppstoppade exx. (+ 1 embryo i sprit), tillhörande 95 spp. Äggsamlingen har erhållit en högst betydande tillökning genom förvärfvandet af framlidne professor E. Hougbergs mycket värdefulla och omfattande kollektion. Dessutom hafva 16 kullar ägg inlämnats, vidare 1 bo.

Af reptilier hafva endast 7 prof embryoner af en art inlämnats, af amfibier 3 exx. af 1 art, af fiskar 8 prof, tillhörande lika många arter.

Insektsamlingens ökning har varit betydande. Den åskådliggöres af följande förteckning öfver inlämnade gåfvor:

Coleoptera	4,321	exx.
Hymenoptera	6,619	„
Hemiptera	171	„ eller prof
Diptera.	939	„ „ „
Aphaniptera	9	prof

[1]) Förteckningen är icke fullt korrekt, i det att i de fall, då hela djur stått till buds, icke endast skinnet, utan äfven skelettet eller delar däraf tagits till vara, medan sådant ofvan icke alltid tagits med i beräkningen.

Lepidoptera	335	exx.
Orthoptera	1	prof
Aptera	1	„
Mallophaga	95	„
Diverse insekter . .	362	„
	12,853	exx. eller prof.

Af mollusker hafva inlämnats 248 prof land- och sötvattenmollusker äfvensom 3 prof hafsmollusker; af cestoder 3 prof, af nematoder 5 prof.

Gåfvor till de zoologiska samlingarna hafva inlämnats af följande personer: mag. K. Airaksinen, stud. Martin Aschan, mag. P. Brofeldt, rektor E. J. Buddén, herr R. Cederhvarf, mag. G. Ekman, stud. T. Ekman, herr Verner Ekman, forstm. K. O. Elfving, mag. K. Enwald, stud. L. v. Essen, dr. R. Fabritius, prep. G. W. Forssell, elev I. Forsius, med. kand. R. Forsius, stud. R. Frey, prep. A. E. Fri, herr B. Geitlin, stud. Th. Grönblom, elev Kuno Grönvall, fröknar A. och K. Hedman, stud. W. Hellén, mag. H. A. Hindersson, med. kand. Fridolf Hisinger, herr Konrad Huber, forstm. E. af Hällström, herr J. Junninen, fru M. Juselius, stud. J. S. W. Koponen, stud. V. Korvenkontio, stud. M. R. Koskimies, fröken K. Levander, prof. K. M. Levander, stationsinsp. Arth. Lindqvist, stud. K. Linkola, kronolänsman H. Lojander, dr. A. Luther, mag. G. Lång, stud. E. Merikallio, forstm. J. Montell, fru I. Mäntynen, prep. R. Mäntynen, prof. J. A. Palmén, mag. R. Palmgren, stud. W. H. Pekkola, aman. B. R. Poppius, dr. E. Qvarnström, stud. F. W. Remmler, forstm. Aug. Renvall, prof. O. M. Reuter, kand. E. Riihiaho, vaktm. K. Rindell, stud. R. Ruoranen, mag. U. Saalas, prof. J. Sahlberg, stud. S. V. Sahlberg, stud. A. Salokas, arrendator Arv. Sandberg, herr Kurt Saurén, lektor Hj. Schulman, prep. O. Sorsakoski, handl. Staudinger, arkit. G. Stenius, mag. E. W. Suomalainen, stud. A. Tanskanen, stud. E. Tarvanen, stud. K. J. Valle, herr W. Wallman, herr N. Wallman, mag. J. A. Wecksell,

stud. A. Wegelius, forstm. Paul Wegelius, stud. Mandi Wiiro, stud. I. Välikangas, herr Väinö Välivirta, stud. Y. Wuorentaus, handlande Fritz Åkerman äfvensom af Fiskerimuseet, Hangö svenska samskola och Högholmens djurgård.

Inköp hafva godhetsfullt förmedlats af forstm. N. Backman, dr. T. Dreijer, lektor Arv. Genetz, apot. E. Th. Lindroos och kronolänsman A. Raassina.

I detalj gestaltar sig samlingarnas tillväxt på följande sätt:

Mammalia. *Vesperugo borealis* (uppst.) fr. Kuhmoniemi ink. fr. prep. A. E. Fri. — *Crossopus fodiens* fr. Kuopio af stud. I. Välikangas. — *Sorex vulgaris* (i sprit) fr. Tvärminne af mag. E. Häyrén; 3 exx. fr. Kuopio af stud. I. Välikangas; fr. Tuusula af mag. P. Brofeldt. — *Sorex pygmaeus* (i sprit) fr. Tvärminne af dr. A. Luther; 1 ex. fr. „Tuovolharju" af stud. I. Välikangas; 2 exx. fr. Suomussalmi af prep. O. Sorsakoski. — *Erinaceus europaeus* ad. ♀ skelett fr. Hangö af Hangö svenska samskola. — *Lynx lynx* skalle fr. Suojärvi ink. fr. N. Martiskainen; d:o fr. Pitkäranta ink. — *Foetorius putorius* fr. Tavastehus, död i fångenskap på Högholmen. — *Lutra lutra* 2 skallar (o. 1 defekt) fr. Suojärvi ink. — *Meles meles* skalle fr. Pitkäranta ink. — *Vulpes vulpes* 2 skallar fr. Pitkäranta ink.; d:o var. *crucigera* Brisson skinn fr. Ilomants ink. g:m lektor Arv. Genetz. — *Ursus arctos* ♀ skinn o. skelett fr. Salmis kronopark, Uomais revier, Puoliväli block ($^{26}/_{IV}$), ink. genom forstm. N. Backman. — *Phoca foetida* skalle från Kökar ink. — *Phoca foetida* var. *ladogensis* 2 exx. fr. stranden af Konevits-ön, 1 ex. fr. Sordavala skärgård, 30 skallar (o. några defekta) från Valamo skärgård, alla ink. fr. fiskaren J. Pöllänen. — *Halichoerus grypus* skalle fr. Kökar ink. — *Pteromys volans* ♀ + 3 ungar (i sprit) fr. Birkkala af stud. Th. Grönblom; 1 ex. fr. Janakkala ink. — *Sciurus vulgaris* ♂♀ fr. Dickursby af stud. T. Ekman. — *Sminthus subtilis* (i sprit) fr. Järvenpää af stud. H. Järnefelt. — *Mus rattus* 8 exx. fr. Hattula af stud. A. Wegelius. — *M. decumanus* fr. Tuusula af mag. P. Brofeldt. — *M. musculus* 2 exx. fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri; fr. Tuusula af mag. P. Brofeldt; 3 exx. fr. Laitila af stud. Mandi Wiiro. — *Mus silvaticus fenniae* Hilzh. 2 typexx. fr. Sääksmäki Lahis, VIII. 1910, af doc. H. Federley; 1 ex. fr. Laitila af stud. Mandi Wiiro. — *M. silvaticus wintoni* 2 exx. fr. Laitila af stud. Mandi Wiiro; 2 exx. fr. Hattula af stud. A. Wegelius. — *Hypudaeus glareolus* 21 exx. fr. Kuopio af stud. I. Välikangas; 15 exx. (i sprit) fr. Pudasjärvi af Fiskerimuseet; 8 fr. Hattula af stud. A. Wegelius; 15 exx. fr. Suomussalmi af prep. O. Sorsakoski. — *H. rufocanus* 3 exx. (i sprit) fr. Pudasjärvi af Fiskerimuseet. — *H. rutilus* 2 exx. fr. Kemi, Laurila, af arrendator Arv. Sandberg g:m

mag. J. A. Wecksell. — *Paludicola amphibius* 1 ex. fr. Pudasjärvi af Fiskerimuseet. — *Agricola agrestis* gravid ♀ (i sprit) fr. Tvärminne af dr. A. Luther; 5 exx. fr. Laitila af stud. Mandi Wiiro; 11 exx. fr. Kuopio af stud. I. Välikangas; 3 exx. fr. Suomussalmi af prep. O. Sorsakoski. — *Arvicola*-skallar (fragment) ur en roffågeluppstötning (antagl. örn) fr. Pudasjärvi af stud. A. Wegelius och forstm. Paul Wegelius. — *Myodes lemmus* skalle fr. Le, Kilpisjärvi, af mag. E. W. Suomalainen. — *Myodes schisticolor* fr. Kuusjärvi s:n, funnen död på en väg af herr J. Junninen; fr. Kuopio funnen död å gata af mag. K. Enwald; fr. Ruovesi, Sellvik, af stud. J. S. V. Koponen. — *Lepus timidus* 3 skallar fr. Pitkäranta ink. — *Rangifer tarandus fennicus* 1 horn, funnet i Parkano s:n nära Vatajärvi sjö; ♂ (skinn + skelett) fr. Suojärvi, Kaitajärvi, ink. fr. N. Martiskainen; 1 hud jämte skalle fr. Porojärvi samt 1 hud fr. Kostamuksenkylä (båda orterna i ryska Karelen) ink. fr. dens.; 4 ♂♂ och 4 ♀♀ äfvensom en skalle fr. Repola s:n i ryska Karelen ink. g:m forstm. N. Backman; 3 par horn fr. Lieksa ink.; 3 par horn af ♂ och tre af ♀ fr. ryska Karelen ink. g:m forstm. N. Backman. — *Alces alces* 7 par horn fr. Luumäki af mag. G. Lång. — *Phocaena communis* fr. Pyttis, Långviran ($^{11}/_{XI}$ 1910), ink.

Aves. *Turdus musicus* 2 exx. fr. Bengtskärs fyr af dr. E. Quarnström. — *Turdus iliacus* ♂ fr. Fredriksberg af prep. R. Mäntynen; 3 exx. fr. Bengtskärs fyr af dr. E. Quarnström; embryo i sprit fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri. — *Turdus pilaris* fr. Orimattila af hr. W. Välivirta. — *Phylloscopus trochilus* ♂ fr. Tvärminne af dr. A. Luther. — *Cinclus cinclus* 4 exx. fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri. — *Parus major* fr. Vånå af fröknar A. och K. Hedman. — *Parus coeruleus* 2 ♂♂ fr. Åbo af mag. E. W. Suomalainen. — *P. cinctus* ♂ fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri. — *Motacilla alba* fr. Orimattila af hr. V. Välivirta. — *Budytes flavus borealis* 1 kull ägg fr. Le, Torisvuoma, af mag. E. W. Suomalainen. — *Plectrophanes nivalis* ♂ fr. Lojo af dens. — *Calcarius lapponicus* fr. Bengtskärs fyr af dr. E. Quarnström; 1 bo med ägg fr. Le, Torisvuoma, af mag. E. W. Suomalainen. — *Emberiza citrinella* fr. Dickursby af aman. B. R. Poppius; färgvar. fr. Sibbo af forstm. K. O. Elfving. — *Synchramus schoeniclus* ♀ fr. Kuhmoniemi ink. — *Loxia curvirostra* fr. Janakkala ink.; fr. Dickursby af stud. T. Ekman; 3 exx. fr. Åbo af mag. E. W. Suomalainen; 3 exx. fr. Lojo af dens.; ♂♀ fr. Kuhmoniemi ink. — *Pinicola enucleator* fr. Esbo af aman. B. Poppius. — *Pyrrhula rubicilla* 2 ♂♂ fr. Hermanstad af fru I. Mäntynen; ♀ fr. Hattula af stud. A. Wegelius. — *Passer domesticus* ♂ fr. Hermanstad af fru I. Mäntynen. — *Fringilla coelebs* fr. Dickursby af aman. B. Poppius; ♀ fr. Kuhmoniemi ink. — *Fr. montifringilla* ♂ fr. Janakkala af med. kand. Frid. Hisinger. — *Ligurinus chloris* ♂♀ fr. Hermanstad af fru I. Mäntynen. — *Acanthis linaria* fr. Hermanstad 1 ex. af fru I. Mäntynen, 1 ex. af prep. R. Mäntynen; 1 kull ägg fr. Le, Isokurkkio, af mag. E. W. Suomalainen. — *Pastor roseus* fr. Pyhäjärvi s:n (Uleåborgs län), Pohjan-

kylä, „Wuotilan tila N:o 5“ (8. VIII. 1910), af handl. Fritz Åkerman. — *Corvus cornix* albinos fr. Rantasalmi af stud. E. Tarvanen. — *Corvus monedula* ♀ fr. H:fors, Östra Rönnskär, ink. — *Pica caudata* ♀ fr. Wihti ink.; 7 exx. fr. Suojärvi ink. — *Garrulus glandarius* ♀ fr. Orimattila af herr V. Välivirta; ♀ fr. Sibbo af prep. G. W. Forssell; 1 ex. fr. Borgnäs af stud. W. Pekkola; 2 exx. fr. Dickursby af stud. T. Ekman; 5 exx. fr. Suojärvi ink. — *Perisoreus infaustus* 2 ♂♂ fr. Kuhmoniemi ink. fr. prep. A. E. Fri; 1 ex. fr. Karkku af stud. F. W. Remmler. — *Lanius excubitor* fr. Hattula, Pelkola, af stud. A. Wegelius; fr. Lojo af mag. E. W. Suomalainen. — *Ampelis garrulus* ♀ fr. Esbo ink.; 1 ex. fr. Hermanstad af fru I. Mäntynen. — *Hirundo rustica* fr. Tvärminne af dr. A. Luther. — *Dryocopus martius* fr. Loppis ink. — *Picus canus* fr. Hyvinge af elev E. Causé; ♀ fr. Loppis ink. — *Dendrocopus major* 3 exx. fr. Loppis ink.; ♂ fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri; juv. fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *D. leuconotus* ♂ fr. Suojärvi ink.; ♀ fr. Esbo ink. — *Cuculus canorus* ♀ juv. fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Circus æruginosus* fr. Björneborg af stud. A. Wegelius. — *Falco æsalon* fr. Tuusula af mag. P. Brofeldt; ♀ fr. Rantasalmi, Putkisalo, af herr V. Ekman; 1 kull ägg fr. Le, Iso-Kurkkio, af mag. E. W. Suomalainen. — *Tinnunculus tinnunculus* 3 exx. fr. Borgnäs af stud. W. Pekkola; 1 ex. fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Accipiter nisus* fr. Nurmijärvi af prep. G. W. Forssell; fr. Janakkala ink.; fr. Hattula af stud. A. Wegelius. — *Astur palumbarius* ♀ fr. Kuhmoniemi ink. — *Pernis apivorus* ad. & juv. fr. Loppis ink.; 1 ex. fr. Helsinge ink. — *Buteo vulgaris* fr. Helsinge, Estluotan, ink. — *Archibuteo lagopus* fr. Porkkala ink.; fr. Janakkala, Turenki, ink.; 1 kull ägg fr. Le, Iso-Kurkkio, af mag. E. W. Suomalainen. — *Pandion haliaëtus* fr. Vanaja ink. — *Asio otus* ♂ fr. Esbo ink.; ♂ fr. Hiitola af kronolänsman H. Lojander; 7 exx. (3 ad.; 4 juv.) fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Nyctea scandiaca* 2 kullar ägg fr. Le, Ropmavuoma, af mag. E. W. Suomalainen. — *Surnia ulula* fr. Birkkala af stud. Th. Grönblom; fr. Björneborg af stud. A. Wegelius; ♀ fr. Janakkala ink. — *Glaucidium passerinum* fr. Loppis ink. — *Nyctala tengmalmi* 2 ♀♀ fr. Kuhmoniemi ink. — *Columba turtur* fr. Helsingfors, Drumsö, af mag. R. Palmgren. — *Bonasia bonasia* ♂ fr. Suojärvi ink.; ♀ fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri. — *Tetrao urogallus* 2 ♂♂ fr. Wirdois ink. genom förmedling af dr. T. Dreijer. — *Tetrao urogallo-tetricides* fr. Pieksämäki af prof. J. A. Palmén. — *Tetrao tetrix* 3 ♀♀ 3 ♂♂ fr. Suojärvi ink. — *Lagopus lagopus* fr. Suojärvi ink. — *Fulica atra* fr. Hermanstad af prep. R. Mäntynen; ♀ fr. Hvittisbofjärd ink.; ♂ fr. Esbo ink.; ♂ fr. Kyrkslätt ink. — *Gallinula chloropus* ♂ fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Crex crex* fr. Björneborg af stud. A. Wegelius. — *Vanellus vanellus* fr. Helsingfors, Drumsö, af mag. R. Palmgren. — *Squatarola squatarola* ♂ fr. Drumsö af dens. — *Eudromias morinellus* 1 kull ägg fr. Laeddejonas vid Halde af mag. E. W. Suomalainen. — *Aegialites hiaticula* 1 kull ägg fr. Haukipudas af dens. — *Arenaria interpres* fr. Helsinge,

Gråskärsbådan, af stud. F. W. Remmler. — *Haematopus ostralegus* 1 kull ägg fr. Ob, Hailuoto, af E. W. Suomalainen. — *Tringa alpina* 8 exx. skjutna nära Hundörn i Helsinge; ♂ fr. Helsinge, Gråskärsbådan, af stud. F. W. Remmler. — *Tr. temminckii* 1 kull ägg fr. Le, Torisvuoma, af mag. E. W. Suomalainen. — *Totanus glareola* fr. Rantasalmi af herr V. Ekman; 1 kull ägg fr. Le, Hirvasvuopio, af mag. E. W. Suomalainen. — *Machetes pugnax* 2 ♂♂ 3 ♀♀ fr. Rantasalmi af herr V. Ekman; 1 kull ägg fr. Ob, Hailuoto, af mag. E. W. Suomalainen. — *Numenius arcuatus* fr. Borgnäs af stud. W. Pekkola. — *Scolopax rusticola* 2 exx. fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Gallinago major* fr. Rantasalmi af stud. T. Ekman. — *G. gallinago* fr. d:o af dens.; 6 exx. fr. d:o af herr V. Ekman. — *G. gallinula* fr. d:o af dens. — *Ardea cinerea* fr. Sibbo, Ganö, af stud. Martin Aschan. — *Botaurus stellaris* fr. Mohla, Äyräpäänjärvi (6. X. 1910), af herr N. Wallman. — *Ciconia alba* ♂ fr. Korpo ink. — *Cygnus cygnus* ♂ fr. Eckerö ink. — *Anser fabalis* ♂ fr. Kuhmoniemi fr. Högholmens djurgård. — *A. segetum* Naum. ♀ fr. Högholmens djurgård. — *Branta bernicla* fr. Ii, Ulkokrunni, af stud. E. Merikallio. — *Tadorna tadorna* ♀ fr. Hangö af handl. Staudinger. — *Anas boschas* ♂ fr. Porkkala ink.; fr. Hertonäs i öfvergångsdräkt af prep. R. Mäntynen. — *Dafila acuta* fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Oidemia fusca* ♂ fr. Hangö skärgård af stationsinspektor Arth. Lindqvist. — *Clangula glaucion* ♂♀ fr. Porkkala ink.; ♀ fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *Somateria mollissima* ♂ fr. Kökar ink. — *Mergus merganser* ♂ från Björneborg af fru M. Juselius; ♂ fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *M. albellus* 1 kull ägg fr. Kuusamo af mag. E. W. Suomalainen. — *Phalacrocorax carbo* 2 exx. fr. Porkkala ink. — *Sterna caspia* 1 kull ägg fr. Ii skärgård af mag. E. W. Suomalainen. — *Rissa tridactyla* fr. Sodankylä inköpt genom förmedl. af kronolänsman A. Raassina; ♀ fr. Suomussalmi af prep. O. Sorsakoski; 1 ex. fr. Vimpeli af kyrkoherde R. A. Silén. — *Larus minutus* ♀ juv. fr. Barösund af herr Kurt Saurén. — *L. canus* 2 ♀♀ i öfvergångsdräkt (23. X. 1910, 30. IV. 1911) fr. Villinge vid H:fors ink.; juv. fr. Gammelstadsfjärden vid H:fors ink. — *L. argentatus* 1 kull ägg fr. Haukipudas af mag. E. W. Suomalainen. — *L. glaucus* ♀ juv. fr. Stor-Mjölö ink.; juv. fr. Porkkala ink. — *Podiceps cristatus* ♂ juv. fr. Vanaja, Harviala, ink.; 1 ex. (i ruggning) fr. Janakkala ink.; 1 ex. fr. Rantasalmi af herr V. Ekman. — *P. griseigena* ♂ juv. fr. Stor-Mjölö vid H:fors ink. — *P. auritus* ♂ fr. Janakkala ink.; ♀ fr. Esbo af herr B. Geitlin; 1 ex. fr. Esbo, Luk-träsk (1. VIII. 1910), af aman. B. Poppius; 1 kull ägg fr. Ob, Hailuoto. — *Gavia lumme* ♂ fr. Helsinge, Gråskärsbådan, af stud. F. W. Remmler; 1 kull ägg fr. Haukipudas af mag. E. W. Suomalainen. — *Cepphus grylle* ♂ fr. Sibbo ink. — *Alca torda* ♂♀ fr. Helsinge, Gråskärsbådan, af stud. F. W. Remmler; dununge fr. N, Tvärminne, af mag. G. Ekman.

Reptilia. *Pelias berus* 7 prof embryoner fr. Tvärminne af mag. G. Ekman och dr. A. Luther.

Amphibia. *Rana temporaria* 3 exx. i sprit fr. Pudasjärvi af Fiskerimuseet.

Pisces. *Cottus poecilopus* 1 ex. fr. Puruvesi af rektor E. J. Buddén. — *C. scorpius* 1 ex. fr. H:fors af vaktm. K. Rindell. — *C. quadricornis* 6 exx. fr. Puruvesi af rektor E. J. Buddén. — *Gasterosteus pungitius* (med *Schistocephalus*) fr. Kuolajärvi af forstm. E. af Hällström. — *Cyclopterus lumpus* fr. Nykyrka af herr W. Wallman. — *Liparis lineatus* fr. Nådendal, Luonnonmaa, af mag. E. W. Suomalainen. — *Rhombus maximus,* mörk äfven på undre sidan, fr. d:o af dens. — *Esox lucius,* torkadt hufvud af monströs „horngädda" fr. Rättijärvi i Enare af mag. A. Renvall.

Mollusca. 4 spp. sniglar i 20 prof fr. Suomussalmi af prep. O. Sorsakoski. — 228 prof land- och sötvattenmollusker från Åland, däribland *Buliminus obscurus* ny för finska samlingen, af stud. V. Korvenkontio. — *Tellina baltica, Mytilus edulis* och *Mya arenaria* (fragment) fr. Björneborg af stud. A. Wegelius.

Insecta. *Coleoptera.* Aleocharider, 150 spp. i 1,000 exx., till största delen bestämda af dr. Max Bernhauer, fr. olika delar af södra Finland, däribland 9 för finska samlingen nya, af prof. J. Sahlberg och mag. U. Saalas; 50 spp. aleocharider i c. 150 exx., bestämda af dens., fr. finska Lappmarken, däribland en ny art, af mag. U. Saalas. — *Choleva oblonga* Fabr., ny för samlingen, och *Boreaphilus volans* J. Sahlb. n. sp., båda fr. H:fors, af stud. A. Salokas. — *Conosoma strigosum* J. Sahlb. n. sp. och *Epuraea x-rubrum* J. Sahlb. n. sp. af prof. J. Sahlberg. — 4 exx. *Coleoptera* fr. Muonio af forstm. J. Montell. — *Pediacus depressus,* ny för faunan, fr. Sibbo af arkit. G. Stenius. — 12 exx. col. fr. Petäjävesi af stud. R. Ruoranen. — *Blaps mortisaga* fr. Pargas af stud. K. Linkola. — 33 spp. *Lathridiidæ* i 100 exx. fr. olika delar af landet af prof. J. Sahlberg. — 241 spp. col. i c. 630 exx. fr. N och mellersta Österbotten, däraf nya för Ob 110 spp. och för Om 19 spp., af stud. Y. Wuorentaus. — Cirka 190 spp. col. i 480 exx. fr. samma trakter, däraf 75 arter nya för Ob och 17 för Om; dessutom c. 900 exx. obestämda staphylinider fr. samma trakter, af stud. Y. Wuorentaus. — *Trichoseble floralis* fr. Åland, ny för samlingen, af prof. J. Sahlberg. — 1,000 exx. coleopt. fr. Lojotrakten och Ladoga-Karelen, 38 exx. fr. Lojotrakten (1908), af med. kand. R. Forsius.

Hymenoptera. 1 ophionid af frk. K. Levander. — *Cryptidae* 28 exx. af med. kand. R. Forsius; 4 af stud. R. Frey; 2 af herr R. Cederhvarf; 20 af stud. L. v. Essen; 4 af stud. Y. Wuorentaus; 2 af stud. K. Valle. — 2 exx. hymenopt. fr. Muonio af forstm. J. Montell. — 3 exx. fr. Petäjävesi af stud. R. Ruoranen. — 3 exx. sällsynta ichneumonider fr. Tammela af stud. S. V. Sahlberg. — 400 exx. hymenopt. fr. Åland (1906); 4,000 exx. fr. Lojotrakten och Ladoga-Karelen (däraf *Tenthredinidae* 1,500; *Ichneumonidae* 1,300; *Aculeata* 1,200); 2,150 exx. fr.

Lojo-trakten (1910; *Tenthredinidae* 1,000; *Ichneumonidae* 900; *Aculeata* 250); inalles 6,550 exx., däribland typexx. till *Neurotoma sorbi* Forsius ♂, *Pteronus similis* Forsius ♂♀, *Diprion fuscipenne* Forsius ♀, *Dipr. fennicum* Forsius ♀, *Lygaeonematus robustus* (Kon.) Forsius ♂ samt *Sahlbergia struthiopteridis* Forsius ♂♀; af med. kand. R. Forsius.

Hemiptera. 43 arter i omkr. 100 exx. fr. N o. mell. Österbotten af stud. Y. Wuorentaus. — *Psyllidae:* 31 spp. fr. Aland, Åbo-trakten och Nyl., alla granskade af dr. Sulč, af prof. O. M. Reuter; 18 spp. d:o fr. olika delar af landet af prof. J. Sahlberg; 10 spp. fr. Al och Kl af stud. Y. Wuorentaus. — 1 prof. *Aphidæ* fr. botan. trädg. i H:fors af aman. B. Poppius.

Diptera. 2 hippoboscider fr. fåglar fr. Tvärminne och H:fors af dr. A. Luther. — 1 *Nycteribia* fr. Hattula af stud. A. Wegelius. — 1 prof dipterer fr. Fredriksberg af prof. K. M. Levander. — 10 exx. fr. Leivonmäki af stud. E. Riihiaho. — 9 exx. fr. Petäjävesi af stud. R. Ruoranen. — 6 exx. fr. Helsinge af stud. W. Hellén. — 150 exx. fr. Al och 760 fr. Lojotrakten af med. kand. R. Forsius.

Aphaniptera. 1 ex. fr. *Sorex pygmaeus* fr. Tvärminne af dr. A. Luther. — 5 prof fr. olika däggdjur, tillvaratagna å zoolog. museet af prep. G. W. Forssell. — 3 prof fr. Hattula af stud. A. Wegelius.

Lepidoptera. 35 exx. fr. Muonio af forstm. J. Montell. — *Smerinthus tremulae* fr. Hankasalmi af stud. A. Tanskanen. — 26 exx. fr. N och Ab, flertalet nya för resp. provins, af elev I. Forsius. — 61 spp. macrolep. fr. norra Österb. och Karelen af stud. K. J. Valle. — *Daphnis nerii,* ny för finska samlingen, fr. Björneborg af elev Kuno Grönvall. — *Acherontia atropos* fr. Björneborg af stud. A. Wegelius. — 150 exx. fr. Kuopio och Rantasalmi af mag. E. W. Suomalainen. — 10 sällsynta *Microlepidoptera* fr. Åland, däraf 2 för finska samlingen nya arter, af dr. R. Fabritius. — 50 exx. fr. Lojotrakten af med. kand. R. Forsius.

Orthoptera. Periplaneta americana fr. Aura sockerbruk i Åbo af stud. K. Linkola.

Mallophaga. Cirka 80 prof tillvaratagna vid konservering af fåglar å zoolog. museet af prep. G. W. Forssell. — 15 bestämda prof, tillhörande 13 spp., fr. Kuopio-trakten af mag. K. Airaksinen.

Aptera. 1 prof *Echinorhynchus phocae* fr. *Phoca foetida* fr. Kökar af dr. A. Luther.

Apterygota. Machilis polypoda fr. H:fors, Fölisön, af herr R. Cederhvarf.

„*Diverse insekter*". 60 exx. fr. Åland; 200 fr. Lojo-trakten och Ladoga-Karelen; 102 fr. Lojo-trakten; alla af med. kand. R. Forsius.

Acarida. 3 prof parasitiska acarider fr. Hattula af stud. A. Wegelius. — 1 prof hydrachnider fr. Esbo, Grankulla, af herr R. Cederhvarf.

Cestoda. 1 cestod ur bukhålan af *Mergus merganser* fr. Björneborg af prep. G. W. Forssell. — *Schistocephalus solidus* i *Gasterosteus*

pungitius fr. Kuolajärvi af forstm. E. af Hällström. — Cestoder ur tarmen af *Tetrao urogallus* ♀ fr. Kuhmoniemi af prep. A. E. Fri.

Nematoda. *Ascaris (mystax* s. lat.) ur magsäcken af en vargunge fr. Högholmen af prep. G. W. Forssell. — 3 prof nematoder tillvaratagna vid preparering å zool. museet af dens. — 1 prof ur magsäcken af *Hypudaeus glareolus* fr. Pärnå af stud. M. R. Koskimies.

Med afseende på samlingarnas vetenskapliga tillgodogörande är följande att nämna. Dr. M. Hilzheimer i Stuttgart har undersökt våra former af *Mus silvaticus* och *M. minutus*. — Fröken M. Wiiro har undersökt fötterna hos våra finska gnagare och uti dem funnit goda artkaraktärer på annars svårskilda species. — Å entomologiska museet har det största arbetet nedlagts på diptersamlingen, af hvilken prof. C. Lundström fortsatt granskningen af *Nematocera*, hvilka uppställts af stud. R. Frey. Den sistnämnde har bearbetat flere familjer af *Brachycera* (främst *Empidae*). En del tipulider hafva i och för jämförelse med utländskt material sändts till hr. M. P. Riedel i Herdingen. Likaså en del arter af släktet *Tachydromia* till dr. W. Lundbeck i Köpenhamn. — Stud. L. v. Essen har bestämt och uppställt samlingen af *Ichneumonides* och *Cryptides*. En del hithörande material har granskats af dr. A. Roman i Uppsala. — Museets material af hemipterfamiljen *Psyllodae* har kritiskt granskats af dr. Sulč, en del orthopterer af dr. N. v. Adelung i S:t Petersburg. — Mag. K. Airaksinen har fortfarande arbetat på bestämmandet och uppställandet af mallophagsamlingen. — Dr. W. M. Linnaniemi har under sistlidne sommar fortfarande nedlagt arbete på den finska samlingen af *Collembola*.

Bibliotekarien, professor Enzio Reuter, föredrog följande

Årsberättelse öfver bibliotekets tillväxt.

Under verksamhetsåret 1910—1911 har Sällskapets bibliotek erfarit en tillväxt med inalles 1,007 nummer, med hänsyn till innehållet fördelade på följande sätt:

Naturvetenskaper i allmänhet	479
Zoologi	207
Botanik	132
Landt- och skogshushållning, fiskeriväsende	39
Geografi, hydrografi	31
Geologi, mineralogi, paleontologi	14
Fysik, kemi, farmaci, medicin	64
Matematik, astronomi, meteorologi	22
Diverse	19
Summa	1,007

Det antal lärda samfund, vetenskapliga institutioner och tidskriftsredaktioner, med hvilka Sällskapet underhåller regelbundet skriftutbyte, uppgår nu till 334, af hvilka följande sju under året tillkommit:

Wisconsin Natural History Society, Milwaukee, Wisc., U. S. A.;

Public Museum of the City of Milwaukee;

Deutsches Entomologisches National Museum, Berlin;

Centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område, Experimentalfältet, Sverige;

Redaktionen för „Fauna og Flora“, Aarhus, Danmark;

Rijks-Herbarium, Leiden;

La Station entomologique de Rennes.

För välvilliga bokgåfvor står Sällskapet vidare i tacksamhetsskuld till Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, Utrecht; Société ouralienne d'amateurs des sciences naturelles, Jekaterinenbourg; Finska Landtbruksstyrelsen; äfvensom till herrar H. W. Arnell och C. Jensen, M. Brenner, Ch. Janet, S. A. Mokrzecki, B. Oshanin och R. T. Young.

Vid härpå statutenligt företagna val af funktionärer och tjänstemän återvaldes till ordförande professor J. A. Palmén.

Sedan vid härefter förestående val af viceordförande föredragits en skrifvelse från professor F. Elfving, som an-

höll om att eventuellt icke blifva med sagda förtroendeuppdrag ånyo behedrad, utsågs till viceordförande professor K. M. Levander.

Vidare återvaldes till:
sekreterare docent Harry Federley,
skattmästare doktor V. F. Brotherus,
bibliotekarie professor E. Reuter,
revisorer rektor M. Brenner och lektor O. Alcenius,
revisorssuppleant doktor Alfr. Poppius.

Till medlem i bestyrelsen i stället för professor K. M. Levander valdes professor F. Elfving, och den i tur afgående medlemmen, doktor V. F. Brotherus, återvaldes. Till suppleant i bestyrelsen i stället för aflidne docent A. J. Siltala utsågs docent A. K. Cajander.

Upplästes en lyckönskan till Sällskapet till ärofullt fulländade nittio verksamhetsår från Sällskapets sekreterare, docent Harry Federley, som för tiden vistades i Jena. — Likaså upplästes ett hälsningstelegram från Sällskapets vordne sekreterare, rektor Axel Arrhenius i Kristinehamn, Sverige.

Med. kand. R. Forsius föreslog, att Sällskapet måtte lämna resp. författare öppet att, om de sådant önska, i sina svenskspråkiga uppsatser och afhandlingar i Sällskapets skrifter tillämpa de af Svenska Akademin senast antagna reglerna för rättskrifning. Förslaget hänsköts till bestyrelsens behandling.

Med. kand. R. Forsius inlämnade berättelse öfver studier rörande bladsteklarnas biologi, som han med understöd af Sällskapet bedrifvit sommaren 1910, hufvudsakligen i Lojo-trakten.

Doktor Alfred Poppius förevisade en af honom konstruerad, praktisk apparat för uppblåsning af fjärillarver äfvensom ett lupstativ för insektundersökningar från Reichert i Wien.

Fil. kand. A. Backman redogjorde för olika kotteformer hos *Picea excelsa* samt demonstrerade en samling olikartade grankottar, däribland en af honom under namn af f. *Blomqvisti* urskild form. Föredragaren uppmanade intresserade att insamla och till honom insända ytterligare material.

Med. kand. Runar Forsius meddelade följande om en sen äggkull af *Scolopax rusticola* L.:

„Den 22 augusti 1910 hörde jag, när jag sent på aftonen med båt färdades i Karislojo nära Suurniemi udde, det bekanta ljudet af en sträckande morkulla. Följande dag fann student Edgar Oker-Blom på Suurniemi udde nedanför ett berg ett bo, hvilket jag igenkände såsom tillhörande *Scolopax rusticola* L. Boet innehöll trenne ägg och bestod af en flack fördjupning i marken utan egentlig bale. Det var doldt mellan gräs och blåbärsris. Då vi pröfvade, att ungar, som möjligen kunde utkläckas ur äggen, helt säkert icke skulle kunna nå tillräcklig utveckling, borttogos den 25 augusti äggen, som fortfarande voro endast trenne, och som rufvades af honan. Vid urblåsningen befunnos äggen vara endast obetydligt rufvade. Till storleken öfverensstämma de fullkomligt med normala ägg af morkullan.

Man har inom zoolog- och jägarekretsar diskuterat frågan om morkullans häckningstider. Jag har därför velat omnämna detta fynd och vill tillägga, att morkullan i Lojotrakten sträcker i maj, i medlet af juni och medlet af juli. Detta tyder enligt mitt förmenande på att morkullan i Lojotrakten lägger åtminstone tvenne kullar årligen. Fyndet från augusti torde kunna förklaras sålunda, att den föregående kullen blifvit förstörd och att paret det oaktadt lagt en ny kull. På samma sätt har jag velat tyda den sträckning, som försiggår i juni den närmaste tiden omkring midsommar. Det synes mig alldeles klart, att det beträffande denna sträckning endast kan vara fråga om en förnyad äggläggning af ett par, hvars första kull gått förlorad.“

Docent A. Luther lämnade följande

Zoologiska meddelanden.

Doktor M. Hilzheimer i Stuttgart har granskat våra former af *Mus sylvaticus* L. och *M. minutus* Pallas. Af den förra arten urskiljer doktor H. i en till tryckning i Sällskapets Acta inlämnad uppsats hos oss åtminstone tvenne subspecies: *M. sylvaticus wintoni* Barett-Hamilton och *M. s. fennicus* Hilzh. Därtill kommer ännu en form, som till undersökning förelegat endast i ett ex. och om hvilken det därför förblifvit osäkert, huruvida det är fråga om en individuell variation (i flavistisk riktning) eller om ett tredje subspecies. — Den hos oss förekommande formen af *M. minutus* har dr. H. betecknat såsom *M. minutus fenniae* n. subsp.

Jag får uppmana Sällskapets medlemmar att i olika delar af landet insamla och i sprit konservera ett rikligt material af våra mikromammalier, bland hvilka åtskilliga former ännu äro i behof af en närmare utredning, t. ex. *Sminthus subtilis* (enligt dr. Hilzheimer), vidare sorkar, näbbmöss, läderlappar. — Det vore i hög grad önskvärdt, att äfven i vårt land någon zoolog skulle ägna sig åt ett allvarligt studium af mammaliernas subspecies. Ett sådant studium skulle säkerligen kunna gifva intressanta uppslag och resultat i olika riktningar, bl. a. med afseende på resp. formers invandringsvägar till vårt land.

Jämte det jag påpekar detta önskningsmål, vill jag omnämna ännu ett annat, som, äfven det, rör mammalierna. Jag tänker på våra inhemska husdjursraser. Dessa borde studeras ur zoologisk-genetisk synpunkt. Otvifvelaktigt står här ännu åtskilligt primitivt att finna. Jag tänker på våra svin, berömda för sina borst, men äfven ökända för sin magerhet; på våra hundar, — ett af de äldsta kända fynd af hundlämningar, den vargliknande neolitiska *Canis familiaris inostranzewi* Anutschin, härstammar från Ladoga-trakten; det vore intressant att veta, huruvida hos någon ännu hos

oss lefvande hundtyp likheter med denna kunde påvisas. Jag tänker vidare på våra olika nötkreatursraser, på vår häst. Visserligen har af våra för nötkreaturs- och hästafvel intresserade landtbrukare äfvensom af veterinärer åtskilligt utredts i detta afseende. Här må endast påminnas om dr. L. Fabritius' i Åbo arbeten rörande den finska hästen och hans samling af anteckningar rörande denna. Det ligger dock i sakens natur, att vid dessa personers undersökningar i främsta rummet rent praktiska syftemål varit de bestämmande. Äfven från zoologiskt håll borde sålunda någonting göras, och det snart, ty för hvart år som går blir det allt svårare att erhålla material, som ej uppblandats med relativt nyss inkomna rasers blod. Jag riktar mig därför särskildt till Sällskapets yngre medlemmar med en anhållan, att de måtte hålla detta arbetsfält i minnet. Måhända kunde någon person besluta sig för att särskildt ägna sitt intresse och sitt arbete åt detta håll. — Hvar och en kan dock bidraga till utredandet af hithörande frågor genom att samla material: skallar, fotografier etc. af typiska representanter för våra inhemska raser, och genom att rörande förfäderna och härkomsten af de individer, af hvilka material samlats, göra så noggranna anteckningar som möjligt.

Doktor Harald Lindberg anmälde till publikation:

Ett fynd af pilspets från stenåldern i marint skalgrus vid Pasvik älf, cirka två mil från Ishafskusten.

Sistlidne sommar företogo ingeniör E. A. Malm och jag en resa genom Lappland i och för undersökning af torfmarkerna därstädes. Sedan vi slutfört arbetena inom Enare socken, företogs hemfärden utför Pasvik älf till Boris-Gleb och Kirkenaes. När vi passerat den tredje forsen från kusten räknadt, Holmfossen, rastade vi på östra stranden strax nedanför själfva forsen. Medan maten iordningställdes, företog jag en kortare exkursion längs östra stranden af älfven. Ef-

ter det jag passerat udden mot Klistervandet, vände jag mot vikbottnen strax på östra sidan om udden. Här frapperades jag af den rikliga förekomsten af ursköljda musselskal på bottnen af den lilla viken. Här lågo skal, särskildt af *Mya truncata*, *Mytilus edulis*, *Pecten Islandicus* och *Astarte*-arter, i stora massor. Dessa skal visade sig härstamma från skalgrus, som vid högvatten nåddes af vattnet i Klistervandet och småningom sönderätits af vågsvallet. Skalgruset låg strax under ytan af den tillstötande, med tall och björk bevuxna skogsmarken och hade endast ringa mäktighet. I öfre delen af skalgruset förekommo rätt stora, af vågsvallet rundade stenar, mellan hvilka, egendomligt nog, fullkomligt hela skal af *Pecten* och andra mollusker anträffades. Skalgruset underlagrades af sand, i hvilken vid undersökningen af de hemförda profven intet kunde påträffas. Dels af de på stranden liggande, vackra, hvita, rensköljda skalen, dels af skalgruset togos rätt stora mängder, som sedan undersöktes här i Helsingfors. För att få materialet bestämdt vände jag mig till dr. N. Knipowitsch i S:t Petersburg, som med känd beredvillighet åtog sig mödan af bestämningen, och ber jag härmed att till dr. Knipowitsch få framföra mitt varma tack för den tjänst han gjort mig.

Rörande resultatet af sin bearbetning af det af mig sända skalgruset och af de utpreparerade skalen har dr. Knipowitsch i bref af den 16 januari 1911 meddelat följande:

„In Ihrer Sammlung habe ich im ganzen folgende Formen gefunden (die mit * bezeichneten Arten fand ich in dem von Ihnen nicht präparierten Material).

I. Mollusca.

1. *Saxicava arctica* L.
2. *Saxicava arctica* f. *pholadis* (L.).
3. *Mya truncata* L.
4. *Mya truncata* L. v. *Uddevallensis* Forbes, sowie Uebergangsformen zu *M. truncata* L. f. *typica.*
5. *Astarte borealis* (Chemn.).
6. *Astarte compressa* L. = *A. elliptica* Brown.
7. *Astarte Banksi* Leach.

8. *Mytilus edulis* L.
9. *Modiola modiolus* (L.).
*10. *Crenella decussata* (Mont.).
11. *Pecten Islandicus* Müll.
12. *Cardium fasciatum* Mont.
13. *Axinus flexuosus* (Mont.) v. *Gouldi* (Phil.).
14. *Tellina (Macoma) calcarea* Chemn.
15. *Buccinium undatum* L.
16. *Pyrene rosacea* Gould.
17. *Trophon clathratus* (L.). v. *Gunneri* Sars.
18. *Trophon truncatus* Ström.
*19. *Trichotropis borealis* Brod. et Sow.
20. *Natica clausa* Brod. et Sow.
*21. *Litorina litorea* L.
*22. *Margarita Groenlandica* (Chemn.).
23. *Moelleria costulata* Moeller.
*24. *Rissoa (Onoba) aculeus* Gould.
25. *Puncturella noachina* (L.).
26. *Acmaea virginea* Müll. (?) = *Tectura virginea* Müll. (?).
27. *Chiton marmoreus* Fabr. = *Boreochiton marmoreus* (Fabr.) = *Tonicella marmorea* (Fabr.).

II. Crustacea.

28. *Balanus porcatus* Costa.
29. *Balanus crenatus* Brug.

Die Schalenreste von *Mytilus edulis* gehören offenbar zum Teil relativ grossen Exemplaren, deren Länge bis ungefähr 94 mm betrug. *Astarte compressa* zeigt verschiedene Variationen sowohl in Bezug auf die allgemeine Form, wie besonders auf die Skulptur; man findet nämlich alle mögliche Übergänge von fast ganz glatten Exemplaren zu solchen, deren Skulptur sehr stark entwickelt ist.

Obgleich die Sammlung ziemlich viele Formen von Mollusken enthält, gestattet dieselbe sehr wenige Schlussfolgerungen in Bezug auf die Temperatur-Verhältnisse des Meeres zu ziehen. Alle in der Sammlung gefundene Formen leben an der Murman-Küste auch heutzutage. Gewisse an dieser Küste sehr verbreitete Mollusken fehlen in der Sammlung, aber die Collection ist viel zu klein und es ist nicht

möglich aus negativen Tatsachen berechtigte weitläufige Schlüsse zu ziehen, und dies um so mehr, dass auch andere sehr verbreitete Formen, welche überall sowohl in kälteren wie in wärmeren Meeren zu finden sind, in dieser Collection nicht vertreten sind. Man kann nur sagen, dass die Temperaturverhältnisse des Meeres, wo die von Ihnen gefundenen Ablagerungen gebildet wurden, soweit wir nach dem vorhandenen Material urteilen können, weder echte arktische, hocharktische, noch beträchtlich mildere als jetzt an der Murman-Küste waren."

Enligt norska topografkartan ligger Klistervandet 11 m öfver hafvet. Skalgruset förekommer endast några decimeter högre. Liknande skalgrus har anträffats på talrika ställen såväl i nordligaste Norge som på Kola-halfön och i

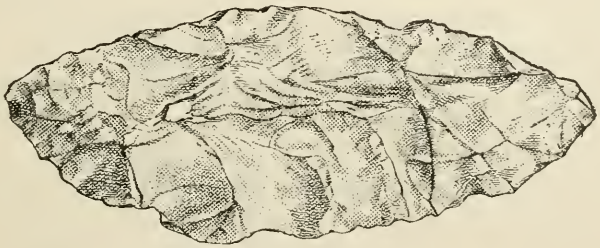

nordöstra Ryssland. En framställning af hvad man härom känner från norra Ryssland lämnar N. Knipowitsch i „Zur Kenntnis der geologischen Geschichte der Fauna des Weissen und des Murman-Meeres" (Verhandl. der Kaiserl. Russischen Mineralog. Gesellsch. zu S:t Petersburg, 2. Serie, Bd. XXXVIII, N:o 1, 1900). Enligt nämnda författare uppgår antalet arter mollusker, som anträffats i marint skalgrus, till något öfver 100.

Ett särskildt intresse anknyter sig till skalgrusförekomsten nedanför Holmfossen. Jag anträffade nämligen här en icke fullbordad pilspets, förfärdigad af finkornig kvarts. Vidstående lämnas en bild i naturlig storlek af densamma. Dess längd belöper sig till 78 mm och dess bredd till 32 mm. Pilspetsen låg horisontalt i öfre delen af skalgruset

med spetsen stickande fram mellan de af vågsvallet blottade stenarna. Enligt de upplysningar dr. J. Ailio godhetsfullt lämnat mig är inom ryskt område på Kola-halfön tidigare intet fynd från stenåldern gjordt. Från Enare socken däremot känner man c:a 40 stenåldersföremål från 26 särskilda ställen. Äfven tvenne pilspetsar af kvarts ha där blifvit anträffade, af hvilka den ena härstammar från trakten af Pasvik älfs utflöde ur Enare träsk. Om dessa sistnämnda pilspetsar, hvilka bägge äro fullbordade, framhåller dr. Ailio, att de äro synnerligen väl gjorda, fullt ut så väl som de, hvilka anträffats i sydligare trakter af vårt land. Af det fynd jag gjorde framgår, att redskapen förfärdigades långt uppe i Lappmarken, hvilken omständighet af dr. Ailio framhålles såsom särskildt anmärkningsvärd. Den af mig funna pilspetsen är genomdragen af tvenne sprickor. Troligen har stenen under arbetet spruckit och sedermera såsom oduglig bortkastats.

Enligt dr. Ailio torde pilspetsen från Holmfossen böra hänföras till fjärde perioden af stenåldern, som inföll c:a 2,000 år före Kristi födelse.

Då af flere omständigheter mitt besök vid Holmfossen var mycket kort, vore det skäl att någon person vid tillfälle skulle besöka platsen för att anställa noggrannare undersökningar. Möjligt är, att här kunde påträffas en boplats från stenåldern, och man kunde sålunda ha hopp om att öfverkomma äfven andra föremål, som kunde lämna säkrare hållpunkter för bedömandet af tiden för skalgrusets bildning.

Den funna pilspetsen har öfverlämnats till Statens Historiska museum, i hvars samlingar den förvaras under n:o 5,760.

Med. kand. Runar Forsius lämnade till publikation:

Über einige Diprion (Lophyrus Latr.)- Arten.

Wie Rohwer[1]) neulich mitgeteilt hat, ist der Name *Lophyrus* zuerst für eine Gattung der *Mollusca* von Poli

[1]) Rohwer, S. A., Japanese Sawflies in the Collection of the United States National Museum, Proceedings of the United States National Museum, Vol. 39, p. 103, Washington 1910.

(1791) benutzt vorden. Er will deshalb den von Schrank[1]) gegebenen Namen *Diprion* als prioritiert einführen. Hartig[2]), André[3]) u. A. geben für das Erscheinen der Schrank'schen Arbeit das Jahr 1798 an, während Rohwer diese Arbeit 1802 datiert. Jedenfalls ist dieselbe älter als die Arbeit Fischer de Waldheims[4]), in welcher diese Gattung *Nyctridium* genannt wird. Ich nenne meine neuen Arten darum *Diprion*.

Es scheint mir übrigens berechtigt, für *D. nemorum* Fabr. eine neue Gattung aufzustellen, denn die bisherige Gattung *Lophyrus* ist, wie ich finde, keine einheitliche. Dies ist übrigens schon von Thomson[5]) bemerkt worden. Er unterscheidet drei grössere Abteilungen, die er *Diprion (nemorum* Fabr.), *Pteronus (rufus* L. = *sertifer* Gff. und *pallipes* Fall. = *dorsatus* Fabr.) und *Lophyrus* (alle andere Arten) nennt. Diese Einteilung scheint mir recht zweckmässig zu sein. Doch wollte ich noch wenigstens die mit dem sichelförmig erweiterten Stachel an den Hintertibien versehenen Arten in einer besonderen Untergattung vereinigen. Auch die letzte Gruppe Thomsons wollte ich noch in zwei verschiedene Untergattungen trennen, denn obwohl *D. sertifer* Gff. und *D. dorsatum* Fabr. in einigen Hinsichten einander ziemlich nahe stehen, so unterscheiden sie sich doch durch mehrere durchaus bedeutungsvolle Merkmale.

D. fuscipenne n. sp. ♀. — Kopf schwarz mit braunen Punktaugen; Antennen schwarz, nur das zweite Glied an der Spitze braun; Palpen dunkelbraun; Mundgegend sonst schwarz; nur die Mitte des Clypeus braun. Thorax braun, der mittlere

---

[1]) v. Paula Schrank, Fr., Fauna Boica oder Beschreibung der in Baiern einheimischen Tiere, Nürnberg (1798) 1802.

[2]) Hartig, Th., Die Familie der Blatt- und Holzwespen, neue Ausgabe, Berlin 1860.

[3]) André, Ed., Species des Hyménoptères d'Europe et d'Algérie, Beaume 1879.

[4]) Fischer de Waldheim, Mémoires da la Société des Naturalistes de Moscou, Vol. I, p. 286, Moskau 1806.

[5]) Thomson, C. G., Hymenoptera Scandinaviae, Vol. I, Lund 1871.

vordere Teil des Vorderlappens des Mesonotum, der untere Teil der Mittelbrust sowie das ganze Metanotum und das Scutellum und Postscutellum schwarz; Cenchri grauweiss. Flügel an der Basis stark, an der Spitze leichter braunschwarz verdunkelt; Geäder und Costa schwarz; Stigma an der Basis untingiert; Flügeldecken braun. Hüften und Trochanteren schwarz; Beine schwarz; Vorderkniee, Vordertibien und Tarsen pechbraun; Stachel der Tibien gelbbraun. Abdomen gelbbraun; das erste Dorsalsegment, Afterklappen und Ende der Cerci schwarz.

Kopf ziemlich grob und dicht punktiert, glänzend, hinter den Augen nicht verengt, ziemlich dicht und kurz braungelb behaart; Behaarung in der Mundgegend etwas länger und blasser; Scheitel deutlich sowohl seitlich als vorne abgegrenzt, nach vorne verengt, etwa $2\,^1/_2$-mal so breit wie lang; Clypeus gerade; Labrum schwach ausgerandet; Antennen 19-gliedrig, etwa wie bei *D. pini* L. gebaut. Thorax ziemlich fein punktiert und glänzend, fein gelblich behaart; Scutellum, Postscutellum und Mittelbrust dicht und ziemlich grob punktiert, aber doch glänzend. Humeralfeld der Hinterflügel kurz appendiculiert; der Humerus erreicht das Brachium hinter der Teilungsstelle des Cubitus; der erste Cubitalnerv nur zur Hälfte deutlich, sonst nur angedeutet; Intercostalnerv total. Stachel der Hintertibien etwa $^2/_3$ des ersten Tarsengliedes, nicht erweitert; Klauen einfach. Abdomen glänzend; das erste Dorsalsegment mässig punktiert, sonst alle Segmente kaum erkennbar nadelrissig sculptiert. Der filzige Fleck am Ende der Afterklappen mässig gross, oval. Länge 8,5 mm. Flügelspannung 17,5 mm.

Diese hübsche Art[1]) hat eine gelbbraune Farbe, etwa wie *D. socium* Klug. Unterscheidet sich leicht von allen bisher

[1]) Nachdem dieser Aufsatz schon dem Druck übergeben war, erhielt ich durch Zucht von Larven weitere Exemplare von *Diprion fuscipenne* n. sp.

Die Larven wurden am 26. VII. 1910 im Kirchspiel Lojo, Kaikuma, gefunden und verkrochen sich am 20—25. VIII. 1910 in das Moos. Die Imagines erschienen am 19—29. VII. 1911. Die Imagines — leider nur

bekannten Arten durch die Färbung des Körpers und der Flügel und hat ausserdem ungezähnte Klauen. Vielleicht wäre es nicht unberechtigt, diese Art als eine besondere Untergattung abzutrennen. — Ein einzelnes ♀ im Kirchspiel Karislojo, Suurniemi, im südlichen Finland am 18. VII. 1909 von mir auf *Abies excelsa* DC. gefangen.

Typus im Museum Entomologicum Helsingforsiae.

D. fennicum n. sp. ♀. — Kopf braungelb; Augen und Punktaugen schwarz; ein vertiefter Punkt über und unter jeder Antenne dunkel; Mandibeln braun, an der Basis geschwärzt; die einzelnen Antennenglieder sind gegen die Spitze etwas dunkler braun. Thorax braun; Anguli des Pronotum und Flügeldecken gelb; die Suturen der Brustteile dunkel; Cenchri gelb. Flügel äusserst leicht gelblich verdunkelt; Geäder gelbbraun, gegen die Basis etwas dunkler; Stigma braungelb. Beine gelb; Tarsen braungelb. Abdomen braungelb; Spitze der Sägescheide braun.

Kopf ziemlich grob und dicht punktiert, glänzend, kurz gelblich behaart, hinter den Augen wenig verengt; Scheitel seitlich begrenzt, etwa $3\,^1/_2$-mal so breit wie lang, in der Mitte tief gefurcht; Stirn zwischen den Antennen mässig gewölbt und mit einem ziemlich tief eingedrückten Punkt versehen; Antennen 17-gliedrig, ziemlich wie bei *D. socium* Klug gebaut. Thorax fein gelblich behaart; Pronotum ziemlich fein und flach punktiert, beinahe matt; Thorax sonst dicht und recht grob punktiert mit deutlichem Glanze; Scutellum wenig breiter als lang; Cenchri schmal und lang, etwa so lang wie das Interstitium zwischen denselben. Flügel-

---

♀♀ — sind wie der Typus gebaut. Die Larven sind als erwachsen 18—20 mm lang; der Kopf ist rund, schwarz; der Körper matt graugrün mit fünf grünlichweissen Längsstreifen am Rücken; Brustfüsse schwarz geringelt. Die Larven leben anfangs gesellig, später einzeln auf *Abies excelsa* DC.

Von den durch Zucht erhaltenen ♀♀ wurden zwei auf *Abies* isoliert und legten, obwohl sicher parthenogenetisch, Eier in die jungen Nadeln von *Abies* ab. Die Larven erschienen nach 10—14 Tagen. Über diese Zucht werde ich später näher berichten.

Der Verf.

stigma ziemlich lang und schmal; die erste Transversocubitalader in der Mitte nur angedeutet; Transversohumeralader kurz, gerade; Humeralfeld in den Hinterflügeln lang appendiculiert; der Humerus erreicht das Brachium vor der Teilungsstelle des Cubitus. Äusserer Enddorn der Hintertibien lappig, sichelförmig erweitert; Klauen gezähnt. Säge oben in der Mitte ausgerandet; das letzte Hinterleibssegment in der Mitte kaum ausgerandet; der filzige Fleck der Afterklappen mässig gross, oval. Länge 8,5—9,5 mm. Flügelspannung 19,5—20,0 mm.

Diese neue *Diprion*-Art stammt ebenso aus dem Kirchspiel Karislojo, Suurniemi, wo ich dieselbe vor mehreren Jahren (1899) sammelte. Ich fand damals 3 ♀♀, habe aber die Art später nicht auffinden können. Ich glaubte es zuerst mit *D. sertifer* Gff. zu thun zu haben, denn diese Art war mir damals noch nicht bekannt, fand aber bald, dass es sich um eine neue Art handeln müsse, und diese Exemplare haben schon mehrere Jahre in meiner Sammlung mit dem Etikette „L. fennicus n. sp." gesteckt. Erst jetzt, wo ich meine *Diprion*-Arten einer gründlichen Revision unterworfen habe, ist mir die Stellung dieser Art völlig klar geworden. Dieselbe erinnert sehr an *D. socium* Klug, ist aber bedeutend robuster gebaut und gehört zur Gruppe des *D. virens* Klug. Bemerkenswert ist der Mangel des dunklen Ocellarfleckes, der diese Gruppe sonst kennzeichnet. — Über die Lebensweise ist mir nichts bekannt.

Typen im Museum Entomologicum Helsingforsiae und in meiner Sammlung.

D. socium Klug. — Von dieser Art war in Finland bisher nur ein ♀ in Nylandia, Esbo (Elmgren), gefangen. Ich fand am 12. VIII. 1910 in der Regio aboënsis, Karislojo Suurniemi, 20 erwachsene Larven auf *Pinus*. Sie verkrochen sich in das Moos vom 13. VIII bis 29. VIII und ergaben Imagines im Frühling 1911 in geheiztem Zimmer. Als Schlupfwespe erhielt ich *Exenterus claripennis* Thoms.

D. variegatum Hart. (= *thomsoni* Knw). — Ist in Finland nicht früher beobachtet worden. Am 26. VIII. 1909 fand

ich auf *Pinus* in Karislojo, Suurniemi, eine Larve, die ich als *L. virens* Klug bestimmte. Dieselbe verfertigte ihren Kokon am 4. IX. 1909 und ergab am 20. III. 1910 im geheizten Zimmer ein ♀, das ich als *L. variegatus* Thoms. erkannte. Beim Nachschlagen in Hartig l. c. konnte ich keine besonderen Unterschiede zwischen *L. variegatus* Hart. und *L. variegatus* Thoms. finden. Wie mir Enslin neulich brieflich mitgeteilt hat, hält auch er, im Gegensatz zu Konow, diese Arten für identisch.

D. simile Hart. — Diese Art ist sicher von *D. pini* L. verschieden, obwohl Konow dieselbe nicht anerkennen wollte. Die Larven sind durch die bunte Farbe leicht von denen der *D. pini* L. zu unterscheiden (eine ziemlich gute, farbige Abbildung findet sich in „De inlandsche Bladwespen", Vierde Stuk, von Snellen van Vollenhoven). Schwieriger ist es aber, die Imagines zu trennen. Im Jahre 1910 sammelte ich in den Kirchspielen Karislojo und Lojo mehrere Larven von *D. simile* Hart. und unterwarf die im Frühling erhaltenen Imagines einem genauen Studium. Es ergab sich hierbei bald, dass auch die Imagines gute Merkmale darboten, und zwar in den Genitalien. Seitdem habe ich aber eine Arbeit von Baer [1]) gesehen, wodurch ich gefunden habe, dass dies schon früher beobachtet worden ist. Ich will darum an dieser Stelle nur konstatieren, dass ich die Untersuchungen von Baer bestätigen kann.

Bei meinen sämtlichen weiblichen Exemplaren von *D. simile* Hart. sind alle Antennenglieder schwarz, der Intercostalnerv ist total und der erste Cubitalnerv nur zur Hälfte vorhanden. Ausserdem ist das Scutellum bei sämtlichen Exemplaren dunkel, was bei *D. pini* L. ziemlich selten vorkommen dürfte. Die Eier sind bei *D. pini* L. bedeutend blasser gefärbt und nicht, wie bei *D. simile* Hart., lebhaft grasgrün.

[1]) Baer, W., *Lophyrus similis* Hart., Naturwissenschaftliche Zeitschrift für Land- und Forstwissenschaft, Vol. 4, H. 2, p. 84, 1908.

Bulletin Bibliographique.

Ouvrages reçus par la Société du 13 mai 1910 au 13 mai 1911.

Tous les livres indiqués sont des in 8:o, sauf indication contraire.

I. Publications des Sociétés correspondantes.

Algérie.

Alger: Société des Sciences Physiques, Naturelles et Climatologiques.
Bulletin:

— Société d'Histoire naturelle de l'Afrique du Nord.
Bulletin: II, 7—11. 1910; III, 1—4. 1911.

Bône: Académie d'Hippone.
Bulletin:
Comptes rendus:

Allemagne.

Augsburg: Naturhistorischer Verein für Schwaben und Neuburg (a. V.).
Bericht:

Bautzen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte und Abhandlungen:

Berlin: K. Akademie der Wissenschaften.
Sitzungsberichte: 1910. 4:o.

— Gesellschaft Naturforschender Freunde.
Sitzungsberichte: 1909.

— Botanischer Verein der Provinz Brandenburg.
Verhandlungen: LII. 1910. Verzeichnis (Bd. XXXI—L). Beilage zu Bd. LI. 1910.

Berlin: Museum für Naturkunde. Zoologische Sammlung.
Mitteilungen: IV, 3. 1910; V, 1—2. 1910—1911.
Bericht: 1909.
— Redaktion der Deutsch. Entomolog. National. Bibliothek.
D. E. Nat.-Bibliothek: I, 1—11. 1910; II, 1—9. 1911. 4:o.
— Deutsche Entomologische Gesellschaft.
Deutsche Entomologische Zeitschrift: 1910, 4—6; 1911, 1—3.
— Die Redaktion der Zeitschrift für wissenschaftliche Insektenbiologie.
Zeitschr. f. wiss. Ins.-biol.: VI, 4—12. 1910; VII. 1—2. 1911.
Bonn: Naturhistorischer Verein der Preussischen Rheinlande und Westfalens.
Verhandlungen: 66, 2. 1909; 67, 1. 1910.
Sitzungsberichte: 1909, 2; 1910, 1.
— Niederrheinische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Sitzungsberichte:
— Poppeldorf. Deutsche Dendrologische Gesellschaft.
Mitteilungen: 1910.
Braunschweig: Verein für Naturwissenschaft.
Jahresbericht: 16. 1907/08—1908/09.
Bremen: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen:
Breslau: Schlesische Gesellschaft für Vaterländische Cultur.
Jahresbericht: 87. 1909.
— Verein für Schlesische Insektenkunde.
Jahresheft, Neue Folge: H. 3. 1910.
Chemnitz: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:
Colmar: Société d'Historie Naturelle.
Bulletin (Mittheilungen), Nouv. Sér.: X. 1909/10.
Catalogue de la Bibliothèque. Colmar 1910.
Danzig: Naturforschende Gesellschaft.
Schriften, Neue Folge:
Dresden: Naturwissenschaftliche Gesellschaft „Isis".
Sitzungsberichte und Abhandlungen: 1910, 1—2.
Erlangen: Physikalisch-Medicinische Societät.
Sitzungsberichte: 41. 1909.
Frankfurt a. M.: Senckenbergische Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen: XXXI, 1. 1910; XXXIII, 1—3. 1910. 4:o.
Bericht: 41, 3—4. 1910.

Frankfurt a. M.: (Schwanheim): Deutsche Malakozoologische Gesellschaft.
Nachrichtsblatt: XLII, 3—4. 1910; XLIII, 1. 1911.

Frankfurt a. d. O.: Naturwissenschaftlischer Verein.
Helios: 26. 1910.

Freiburg i. B.: Naturforschende Gesellschaft.
Bericht: XVIII, 2. 1911.

Gera (Reuss): Deutscher Verein zum Schutze der Vogelwelt.
Ornithologische Monatsschrift: XXXV, 5—12. 1910; XXXVI, 1—5. 1911.

Giessen: Oberhessische Gesellschaft für Natur- und Heilkunde.
Bericht, Neue Folge, Medizinische Abteilung: 5. 1909.
„ „ „ Naturwissenschaftliche Abteilung: 3. 1908—1909.
Register zu den Bänden 1—34 (alte Folge, Jahrg. 1849—1904). Giessen 1910.

Görlitz: Naturforschende Gesellschaft.
Abhandlungen:

Göttingen: K. Gesellschaft der Wissenschaften und der Georg August Universität.
Nachrichten, Matematisch-physikalische Klasse: 1910, 1—6; 1911, 1. 4:o.
Nachrichten, Geschäftliche Mitteilungen: 1910, 1—2. 4:o.

Greifswald: Geographische Gesellschaft.
Jahresbericht: XII. 1909—10.

— Naturwissenschaftlicher Verein für Neu-Vorpommern und Rügen.
Mittheilungen: XLI. 1910.

Guben: Internationaler Entomologen-Bund.
Internat. Entomologische Zeitschrift: III, 4. 1909/10.

Güstrow: Verein der Freunde der Naturgeschichte in Mecklenburg.
Archiv: 63, 2. 1909; 64. 1910.

Halle: K. Leopoldinisch-Carolinisch Deutsche Akademie der Naturforscher.
Nova Acta:
Repertorium:
Katalog der Bibliotek:

Hamburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Abhandlungen: XIX, 3—5. 1900. 4:o.
Verhandlungen, 3:e Folge: XVII. 1909.

Hamburg: Die Hamburgischen wissenschaftlichen Anstalten.
Jahrbuch:

— Verein für Naturwissenschaftliche Unterhaltung.
Verhandlungen:

Hanau: Wetterauische Gesellschaft für die gesammte Naturkunde.
Bericht: 1903/1909. Hanau 1910.

Hannover: Naturhistorische Gesellschaft.
Jahresbericht: 58/59. 1907/08—1908/09.

Helgoland: K. Biologische Anstalt.
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen. Abteilung Helgoland, Neue Folge: IX, 2. 1910; X, 1. 1910. 4:o.

Hirschberg in Schles.: Riesengebirgsverein.

Karlsruhe: Naturwissenschaftlicher Verein.
Verhandlungen: 23. 1909—1910.

Kassel: Verein für Naturkunde.
Abhandlungen und Bericht:

Kiel: Kommission zu Wissenschaftlichen Untersuchungen der Deutschen Meere (voy. Helgoland).
Wissenschaftliche Meeresuntersuchungen, Abteilung Kiel, Neue Folge: XII: 1911. 4:o.

— Naturwissenschaftlicher Verein für Schlesvig-Holstein
Schriften: XIV, 2. 1909.

Königsberg in Pr.: Physikalisch-ökonomische Gesellschaft.
Schriften: L. 1909.

Landshut: Botanischer Verein.
Bericht:

Leipzig: Die Redaktion der „Internationalen Revue der gesamten Hydrobiologie und Hydrographie".
Revue: III, 1—6. 1910—1911; III, Biol. Suppl. Heft 1. 1910.

— Verein für Erdkunde.
Mitteilungen: 1908; 1909.

Lübeck: Geographische Gesellschaft und Naturhistorisches Museum.
Mittheilungen, Zweite Reihe:

Magdeburg: Museum für Natur- und Heimatkunde:
Abhandlungen und Berichte: II, 1. 1909. 4:o.

Marburg: Gesellschaft zur Beförderung der gesammten Naturwissenschaften.
Sitzungsberichte: 1910.

Metz: Société d'Historie Naturelle.
Bulletin:

München: K. B. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-pkysikalische (II:e) Classe.
Abhandlungen: XXIV, 3. 1910; XXV, 4. 1910; Supplementband: I, 9—10. 1910; II, 2. 1910; IV, 1—2. 1910. 4:o.
Sitzungsberichte: 1910, 5—9.
Almanach:
Frank, Otto, Carl von Voit. Gedächtnisrede. München 1910. 4:o.

— Bayerische Botanische Gesellschaft.
Berichte: XII, 2. 1910.
Mitteilungen: II, 15—18. 1910—1911.

— Ornithologische Gesellschaft.
Verhandlungen: X. 1909.

Münster: Westfälischer Provinzial-Verein für Wissenschaft und Kunst.
Jahresbericht: XXXVIII. 1909/10.

Nürnberg: Naturhistorische Gesellschaft.
Abhandlungen: XVIII, 1. 1909.
Jahresbericht:
Mitteilungen:

Osnabrück: Naturwissenschaftlicher Verein.
Jahresbericht:

Passau: Naturhistorischer Verein.
Bericht: XII. 1907/1909.

Regensburg: Naturwissenschaftlicher Verein.
Bericht:
Correspondenz-Blatt:

Stettin: Entomologischer Verein.
Entomologische Zeitung: 72, 1. 1911.

Strassburg in E.: K. Universitäts- und Landes-Bibliotek.
Thèses: par *H. P. Armes, Fr. Caspari, A. H. Cox, P. Goerner, R. Haas, H. Hildebrand, G. Mclessa, E. Meininger, H. Meurer, R. Meyer, E. Ott, A. Reis, P. Wack, E. Weitz, J. Zimmermann.*

Stuttgart: Verein für Vaterländische Naturkunde in Württemberg.
Jahreshefte: 66. 1910, nebst Beilage.

Wiesbaden: Nassauischer Verein für Naturkunde.
Jahrbücher: 63. 1910.

Zwickau: Verein für Naturkunde.
Jahresbericht: XXXVI—XXXIX. 1906—1909.

Australie.

Brisbane: The Queensland Museum.
Annals:
Annual Report:

Melbourne: Public Library, Museums and National Gallery of Victoria.
Memoirs of the National Museum, Melbourne. N:o 3. 1910.

Sydney: Linnean Society of New South Wales.
Proceedings, 2:e Ser.: 1910, 1—4 (Nr. 137—140).

— The Australian Museum.
Records: VIII, 1—2. 1910—1911.
Report: 1910. 4:o.

— Departement of Fisheries of New South Wales.
Annual Report of the Board of Fisheries: 1909. 4:o.
Stead, D. G., A brief review of the Fisheries of N. S. W.: present and potential. Sydney 1910.

Autriche-Hongrie.

Bistritz: Gewerbeschule.
Jahresbericht:

Brünn: Naturforschender Verein:
Verhandlungen: XLVII. 1908.
Bericht der Meteorologischen Commission:

Buda-Pest: Magyar Tudomànyos Akadémia (Ungarische Akademie der Naturwissenschaften).
Mathematikai és természettudományi közlemények:
Értekezések a természettudom. köreböl:
Értekezések a mathemat. tudomàn. köreböl:
Nyelvtudományi közlemények: XXXVIII, 1—4. 1908.
Mathemat. és természettudom. ertesitö:
Mathematische und naturwissenschaftliche Berichte aus Ungarn:
Almanach:
Rapport:
Róna, Z., Éghajlot. II. Rész. Magyarországéghajlata. Budapest 1909.
Pethö, G., A Pétervàradi hegység (Fruska gora) Krétaidoszaki (Hiperszenon-Faunája). Budapest 1910. 4:o.

Buda-Pest: Magyar Nemzeti Múzeum (Ungarisches National-Museum).

Annales historico-naturales: VIII, 1—2. 1910.
Természetrajzi Füzetek:
Aquila. Journal pour l'Ornithologie:
Hegyfoky, J., Die jährliche Periode der Niederschläge in Ungarn. Budapest 1909. 4:o.
— Regenangaben aus Ungarn für den Zeitraum 1851—1870. Budapest 1909. 4:o.

— La Rédaction de „Rovartani Lapok".

Rovartani Lapok:

— La Rédaction de „Bulletin botanique hongrois".

Ungarische Botanische Blätter: IX, 1—12. 1910; X, 1—3. 1911.

Cracovie: Académie des Sciences. (Akademija Umiejetnossci).

Sprawozdanie komisyi fizyograficznej:
Rozpravy wydzialu matem. przyrod, 3:e Ser.: 10 A, 10 B. 1910.
Bulletin international: 1910; A. 4—10, B. 4—10; 1911; A. 1—2, B. 1.
Catalogue of Polish Scientific literature: IX, 3—4. 1909; X, 1—2. 1910.

Graz: Naturwissenschaftlicher Verein für Steiermark.

Mittheilungen: 46, 1—2. 1909.

Hermannstadt: Siebenbürgischer Verein für Naturwissenschaften.

Verhandlungen und Mitteilungen: LIX. 1909; LX. 1910.

Igló: Ungarischer Karpathen-Verein. (Magyarorszàgi Kárpátegyesület).

Jahrbuch: XXXVII. 1910.

Innsbruck: Naturwissenschaftlich-Medicinischer Verein.

Berichte: XXXIII. 1910.

Kolozvár (Klausenburg): Rédaction de „Magyar Növenytani Lapok".

Evlolyam:

— Erdélyi Múseum-Egylet. Orvos Termeszettudomànyi Szakosztályából. (Siebenbürgischer Museum-Verein. Medicinisch-Naturwissenschaftliche Section).

II. Természettudományi szak (Naturwissensch. Abth.):
Értesitö (Sitzungsberichte):
Medizinische Sektion.

Értesitö (Sitzungsberichte): XXX, 1—3. 1908; XXXI, 1—3. 1909; XXXII, 1. 1910.
Naturwissenschaftliche Museumshefte: I, 1—2. 1906; II, 1—2. 1907; IV, 1—2. 1909.

Prag: K. Böhmische Gesellschaft der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Abhandlungen:
Sitzungsberichte: 1908; 1909; 1910.
Jahresbericht: 1908; 1909; 1910.
Verzeichniss der Mitglieder:

— Deutscher naturwissenschaftlich-medicinischer Verein für Böhmen „Lotos".
Lotos: 58. 1910.

— Societas Entomologica Bohemiæ.
Acta: VII, 2—4. 1910; VIII, 1. 1911.

Trencsén Ung.: Trencsén Wármegyei Természettudományi Egylet. (Naturwissenschaftlicher Verein der Trencsener Comitates).
Évkönyre (Jahresheft): XXXI/XXXII. 1908/1910.

Triest: Museo Civico di Storia Naturale.
Atti, Ser. Nuova:

Wien: K. Akademie der Wissenschaften. Mathematisch-Naturwissenschaftliche Classe.
Sitzungsberichte, Abth. I: CXVIII, 7—10. 1909; CXIX, 1—10. 1910.
Anzeiger: XLVII. 1910.
Mittheilungen der Erdbeben-Commission, Neue Folge: XXXVII. 1909; XXXVIII—XXXIX. 1910.

— K. k. Naturhistorisches Hofmuseum.
Annalen: XXIII, 3—4. 1909; XXIV, 1—2. 1910.

— K. k. Zoologisch-Botanische Gesellschaft.
Verhandlungen: LX. 1910.

— K. k. Geographische Gesellschaft.
Mittheilungen:
Abhandlungen:

— Verein zur Verbreitung Naturwissenschaftlicher Kenntnisse.
Schriften: L. 1909/1910; Festschrift 1860—1910.

— Dr. R. v. Wettstein, Professeur.
Oesterreichische Botanische Zeitschrift: LIX, 1—12. 1909; LX, 1—12. 1910; LXI, 1—4. 1911.

Wien: Wiener Botanische Tauschanstalt.
Zagreb: Societas Historico-naturalis Croatica.
Glasnik:

Belgique.

Bruxelles: Académie Royale de Belgique. Classe des Sciences.
Bulletin, 3:me Sér.: 1910, 1—8, 11—12; 1911, 1—2.
Annuaire: 1911.
— Société Royale de Botanique.
Bulletin: XLVI, 1—4. 1909.
— Société Entomologique de Belgique.
Annales: LIII. 1909.
Table générale des Annales:
Memoires:
— Société Royale Zoologique et Malacologique de Belgique.
Annales: XLIV. 1909.
Procès-Verbaux:
Bulletin:
— Société Royal Linnéenne.
Bulletin:

Brésil.

Rio de Janeiro: Muceum National.
Archivos:

Canada.

Halifax, N. S.: Nova Scotian Institute of Science.
Proceedings and Transactions: XII, 2. 1907—1908.

Chili.

Santiago: Société Scientifique du Chili.
Actes:

Costa Rica.

San José: Museo National. Republica de Costa Rica.
Annales:

Danemarc.

Aarhus: Redaktionen for Flora og Fauna.

Disko: (Grönland): Den danske arktiske station Disko.

Kjöbenhavn: K. Danske Videnskabernes Selskab.
Skrifter (Mémoires), 7:de Række, naturvidensskab. og mathem. Afdeln.: V, 3—4. 1909—1910. 4:o.
Oversigt: 1910, 2–6; 1911, 1.

— Naturhistorisk Forening.
Videnskabelige Meddelelser: 1909; 1910.

— Botanisk Forening.
Botanisk Tidsskrift: XXX, 2—3. 1910.
Meddelelser:
Medlemsliste:

— Entomologisk Forening.
Entomologiske Meddelelser. Anden Række: III, 6, 1910.

— Bureau du Conseil permanent international pour l'exploration de la mer.
Bulletin trimestriel, Résumé des observations sur le plankton des mers explorées par le conseil pendant les années 1902—1908. Prem. partie 1910.
Bulletin hydrographique pour l'année juillet 1908—juin 1909. Copenh. 1910.
Publications des circonstance: 48—55. 1909—1910.
Rapports et Procès-verbaux des Réunions: XII. 1908—1909; XIII, 1909—1910. 4:o.
Bulletin statistique des Pêches maritimes des Pays du Nord de l'Europe. Vol. IV. 1907. Copenh. 1910. 4:o.

— Kommissionen for Havundersögelser.
Meddelelser, Serie Plankton:
Skrifter: 6. 1910.

Espagne.

Madrid: R. Academica de Ciencias.
Memorias:
Revista: VIII, 8—12. 1910; IX, 1—5. 1910.

Zaragoza: Sociedad Aragonesa de Ciencias naturales.
Boletin: IX, 5—10. 1910; X, 1—2. 1911.

États-Unis.

Ann Arbor, Mich.: Michigan Academy of Science.
Annual Report: XI. 1909.

Austin, Texas: University of Texas.
Bulletin, Scientific Series: 14. 1909; 15. 1909.
Official Series: 39. 1909.

Baltimore, Md.: Johns Hopkins University.
Circular: 1909, 8—9; 1910, 1—4.
Memoirs from the Biological Laboratory:

Berkeley, Cal.: University of California.
Publications, Zoology: V, 5—12. 1909—1910; VI, 6—9. 1909/1910; VII, 1. 1910.
Publications, Botany: IV, 1—5. 1910.
Memoirs:
Bulletin, Third Ser.:
University Press Exhanges: 1910.

Boston Mass.: American Academy of Arts and Sciences.
Proceedings: XLV, 4—20. 1910.

— Boston Society of Natural History.
Memoirs:
Proceedings: 34, 5—8. 1909—1910.
Occasional Papers: VII. Fauna of New England, 11. 1909.

Brigdeport, Conn.: Brigdeport Scientific Society.
List of Birds:

Brooklyn, N. Y.: Museum of the Brooklyn Institute of Arts and Sciences.
Memoirs of Natural Sciences:
Science Bulletin: I, 17. 1910.
Cold Spring Harbor Monographs:

Cambrigde, Mass.: Museum of Comparative Zoölogy.
Memoirs: XXVI, 7. 1911; XL, 1—2. 1910; XLI, 1—2. 1910. 4:o.
Bulletin: LII. 15—17. 1910; LIV, 2—4. 1911.
Annual Report: 1909—1910.

Chapel Hill, N. C.: Elisha Mitchell Scientific Society.
Journal: XXVI, 1—3. 1910.

Chicago, Ill.: Academy of Sciences.
Bulletin:
Bulletin of the Geological and Natural History Survey.
Bulletin of the Natural History Survey:
Special Publication:
Annual Report: 1909.

Chicago Ill.: Field Museum of Natural History.
Publication: 43. 1900; 50. 1900; 69. 1903; 92. 1904; 106. 1906; 117—118, 126. 1907; 136. 1909; 140. 1910.

Cincinnati, Ohio: Society of Natural History.
Journal:

— Lloyd Library of Botany, Pharmacy and Materia medica.
Bulletin: 12 (Pharmacy Series N:o 2). 1910; 13 (Mycolog. Series N:o 4). 1909.
Mycological Notes: 30—35. 1908—1910. Index Vol. II. 1905—1908.

Claremont, Calif.: Pomona College.
Journal of Entomology: II, 3—4. 1910; III, 1. 1911.

Davenport, Iowa: Academy of Natural Sciences.
Proceedings:

Lawrence, Kans.: Kansas University.
Quarterly: Ser. A. Science and Mathematics:
Science Bulletin: V, 1—11. 1910.
Annual Report of the Experiment Station:
The University Geological Survey of Kansas:
Mineral Resources of Kansas:

Lincoln, Nebr.: Botanical Society of America.

— The University of Nebraska.
University Studies: IX, 4. 1909.
Zoological Laboratory, Studies:
Calendar:
Bulletin: XV, 9. 1910.

Madison, Wisc.: Wisconsin Academy of Sciences, Arts and Lettres.
Transactions:

— Geological and Natural History Survey.
Bulletin:

Meriden, Conn.: Scientific Association.
Transactions:
Proceedings:
Annual Address:

Milwaukee, Wisc.: Wisconsin Natural History Society.
Bulletin: VII, 3—4. 1909; VIII, 1—4. 1910.
Bulletin of the Public Museum of the City of Milwaukee: I, 1. 1910.

Minneapolis, Minn:: Geological and Natural History Survey of Minnesota.

Reports, Zoological Series:
Tilden, Josephine, Minnesota Algae. Vol. I. Minneapolis, Minn. 1910.

Newark, Delaw.: Delaware College Agricultural Experiment Station, Entomological Departement.
Annual Report:
Bulletin:

New-Brigton, N. Y.: Staten Island Association of Arts and Sciences.
Proceedings: II, 3—4. 1909.
Special:
Museum Bulletin: 20—28. 1910.

New-Haven, Conn.: Connecticut Academy of Arts and Sciences.
Transactions: XVI, p. 1—116. 1910.

New-York, N. Y.: New-York Academy of Sciences.
Memoirs:
Annals:
Transactions:
Index:

— New-York Botanical Garden.
Bulletin: VI, 21—22. 1910; VII, 25. 1911.

— New-York Entomological Society.
Journal: XVIII, 2—4. 1910; XIX, 1. 1911.

Philadelphia, Pa.: Academy of Natural Sciences.
Proceedings; LXI, 3. 1909; LXII, 1. 1910.

— American Philosophical Society.
Proceedings:
Report:
Subject Register:
Supplement Register:

— Wagner Free Institut of Science.
Transactions:

— University of Pennsylvania.
Contributions from the Botanical laboratory:

— Free Museum of Science and Art, Departement of Archælogy, University Pennsylvania.
Bulletin:

Portland, Maine: Society of Natural History.
Proceedings: II, 8. 1909.

Rochester, N. Y.: Academy of Science.
Proceedings:

San Francisco, Cal.: California Academy of Sciences.
Memoirs:
Proceedings, 4 Ser: III, pag. 57—72. 1910. 4·o. I, p. 7—288. 1911.
Botany:
Zoology:
Geology:
Math. Phys.:
Occasional Papers:

— The Hopkins Seaside Laboratory of The Leland Stanford Jr. University.
Leland Stanford Junior University Publications. Unversity Series:
Annual Register:

Springfield, Ill.: The State Entomologist of the State of Illinois.
Report:

S:t Louis, Mo.: Academy of Science.
Transactions:

— Missouri Botanical Garden.
Annual Report:

Topeka, Kans.: Kansas Academy of Science.
Transactions:

Trenton, N. J.: New Jersey Natural History Society (formerly The Trenton Natural History Society).
Journal:

Tufts College, Mass.: Tufts College.
Studies: III, 1. (Sci. Ser.). 1910.

Urbana, Ill: Illinois State Laboratory of Natural History.
Bulletin: VII, Content a. Index. 1910; VIII, 4—5. 1910; VIII, Cont. a. Ind. 1908—1910; IX, 1—3. 1910.
Article:
Bienniel Report:

Washington, D. C.: Departement of Interior (U. S. Geological Survey).
Monographs:
Bulletin:
Annual Report:
Mineral Resources:
Water-Supply and Irrigation Papers:
Professional Papers:

Washington, D. C.: Departement of Agriculture.
Report:
Yearbook: 1909.
— Division of Ornithology and Mammology.
Bulletin:
— Division of Biological Survey.
Bulletin:
North American Fauna:
— Division of Economic Ornithology and Mammology.
Bulletin:
— Division of Chemistry.
Bulletin:
— Smithsonian Instution (U. S. National Museum).
Annual Report:
Report of the U. S. National Museum: 1909.
From the Smithsonian Report.
Bulletin of the U. S. National Museum:
— Anthropological Society.
The American Anthropologist:
Special Papers:
— Entomological Society.
Proceedings: XII, 2—4. 1910.
— Carnegie Institution of Washington. Department of Experimental Evolution.
Publications:
Annual Report of the Director. 1910. 4:o.

Finlande.

Helsingfors: Finska Vetenskaps-Societeten (Société des Sciences de Finlande).
Acta: XXXVII, 3. 1910; XXXVIII, 3. 1910; XL, 3—4. 1910.
Bidrag: 68, 1. 1910; 73, 1. 1910.
Öfversigt: LII, A, C. 1909—1910.
Observations météorologiques:
— Geografiska Föreningen.
Meddelanden:
Tidskrift: XXII, 3—6. 1910; XXIII, 1. 1911.
— Sällskapet för Finlands Geografi (Société de Géographie de Finlande).
Fennia:

Gebhard, H., Atlas de statistique sociale sur les communes rurales des Finlande en 1901. Helsingfors 1908.

Helsingfors: Universitets-Biblioteket.

— Finska Forstföreningen.
Meddelanden: XXVII, 1—4. 1910; XXVIII, 1—2. 1911. — Supplement.
Ströskrifter:
Metsän ystävä:

— Fiskeriföreningen i Finland.
Fiskeritidskrift: XIX, 1—8. 1910.
Suomen Kalastuslehti: XIX, 1—8. 1910.

— La Rédaction de „Tidskrift för jägare och fiskare".
Tidskrift: XVI, 1—6. 1908; XVIII, 2—6. 1910; XIX, 1—3. 1911

France.

Amiens: Société Linnéenne du Nord de la France.
Mémoirs: XII. 1905—1908.
Bulletin: XIX. 1908—1909.

Angers: Société d'Etudes des Sciences Naturelles.
Bulletin: Nouv. Sér. XXXVIII. 1908.

Béziers: Société d'Etudes des Sciences Naturelles.
Bulletin:

Bordeaux: Société Linnéenne.
Actes:

Caen: Société Linnéenne de Normandie.
Bulletin: 6:e Sér.:

Cherbourg: Société Nationale des Sciences Naturelles et Mathématiques.
Mémoires.

Langres: Société de Sciences Naturelles de la Haute-Marne.
Bulletin: VII, 2—5. 1910; VIII, 1—2. 1911.

La Rochelle: Académie. Société des Sciences Naturelles.
Annales:

Lyon: Société Linnéenne.
Annales, N. Sér.: LVI. 1909; LVII. 1910.

— Muséum d'Histoire Naturelle.
Archives: X. 1909. 4:o.

— Société Botanique de Lyon.
Annales: XXXIV. 1909.
Bulletin:

Lyon: Académie des sciences, belles-lettres et arts. Sciences et lettres.
Mémoires, 3:e Sér.: X. 1910; XI. 1911.
— Société d'Agriculture, sciences et industrie.
Annales, 7:me Sér: 1909.
Marseille: Musée d'Historie Naturelle.
Annales, Zoologie:
Annales:
Bulletin, 2:e Sér.:
Montpellier: Académie des Sciences et Lettres.
Mémoires de la section des médicine, 2:e Sér.:
Mémoires de la section des sciences, 2:e Sér.: IV, 1—2. 1908—1909.
Bulletin mensuel: 1910, 5—7; 1911, 1—3.
Nancy: Socété des Sciences (Ci-devant Société des Sciences Naturelles de Strasbourg).
Bulletin, 2:e Sér.:
Bulletin des séances, Sér. 3: X, 4. 1909; XI, 1. 1910.
Nantes: Société des Sciences Naturelles de l'Ouest de la France.
Bulletin, 2:e Sér.: IX, 2—4. 1909; X, 1—2. 1910.
— Société Académique de Nantes et de la Loire Inférieure.
Annales, 8:e Sér.:
Nimes: Société d'Etude des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXXVI. 1908; XXXVII. 1909.
Supplement:
Paris: Société Entomologique de France.
Annales: LXXVIII, 4. 1909; LXXIX, 1—2. 1910.
Bulletin:
— Société Zoologique de France.
Mémoires: XXII. 1909.
Bulletin: XXXIV. 1909.
— Société de Géographie.
La Géographie: XX, 2—6. 1909; XXI, 1—6. 1910; XXII, 1—4. 1910.
— Rédaction de „La Feuille des jeunes naturalistes".
Feuille, 4. Sér.: XL, 476—480. 1910. 5. Sér.: XLI, 481—487. 1910—1911.
Reims: Société d'Etude des Sciences Naturelles.
Bulletin, 3:e Sér.:

Comptes rendus:
Travaux:
Procès verbaux:

Rennes: L'Université.
Travaux scientifiques:

— La Station entomologique.

Rouen: Société des Amis des Sciences Naturelles.
Bulletin: 5:e Sér.: XLIV, 1—2. 1908.

Toulouse: Société d'Historie Naturelle.
Bulletin: XLII, 4. 1909.

— Société des Sciences Physiques et Naturelles.
Bulletin:

— Société Française Botanique.
Revue de Botanique:

Villefranche: Station viticole.

Grande-Bretagne et Irlande.

Cambridge: Cambridge Philosophical Society.
Proceedings: XV, 5—6. 1910; XVI, 1. 1910.
List:

Edinburgh: Royal Society.
Transactions: XLIV, 1—2. 1910; XLVII, 2—3. 1909—1911. 4:o.
Proceedings: XXX, 5—7. 1909—1910; XXXI, 1—2. 1910—1911.

— Botanical Society.
Transactions:
Proceedings:
Transactions and Proceedings: XXV. 1910.
Annual Report:

— La Rédaction de „The Annals of Scottish Natural History".
Annals:

Glasgow: Natural History Society.
Proceedings and Transactions, N. S.:
The Glasgow Naturalist: II, 1—4. 1909—1910.

London: Royal Society.
Proceedings: Ser. A. Vol. 83, N:o A. 566. 1910; Vol. 84, N:o A. 567—574. 1910—1911; Vol. 85, N:o A 575—576. 1911. — Ser. B. Vol. 82, N:o B. 556—560. 1910; Vol. 83. N:o B. 561—566. 1910—1911.
Reports of the Sleeping Sickness Commission:

Reports to the Evolution Committee:
Obituary Notices:

London: Linnean Society.
Journal, Botany: XXXIX, 272. 1910.
Journal; Zoology: XXX, 201—202. 1910; XXXI, 207. 1910.
Proceedings: 1909—1910.
List: 1910—1911.

— Royal Gardens, Kew.
Bulletin: 1910.

— Distant, W. L.
The Zoologist, 4 Ser.:

Newcastle-upon-Tyne: Natural History Society of Northumberland, Durham and Newcastle-upon-Tyne.
Transactions: New Ser.:

Plymouth: Marine Biological Association.
Journal, New Ser.: IX, 1. 1910.

Italie.

Bologna: R. Accademia delle Scienze dell' Istituto di Bologna.
Memorie, Classe di Scienze fisiche, Ser. 6: VI, 1908—1909. 4:o.
Indici generali:
Rendiconti. N. Ser.: XIII. 1908—1909.

Catania: Accademia Gioenia di Scienze Naturali.
Atti, Ser. 5: II. 1909. 4:o.
Bulletino mensile, Ser. 2. 10. 1909; 11—13. 1910; 15. 1911.

Firenze: Società Entomologica Italiana.
Bulletino: XLI. 1909.

— Redazione della „Redia", Giornale di Entomologia.
Redia: VI, 2. 1910.

Genova: Museo Civico di Storia Naturale.
Annali, Ser. 3:a:

— Direzione del Giornale „Malpighia".
Malpighia: XXIII, 7—11. 1909.

Milano: Società Italiana di Scienze Naturali e del Museo Civico di Storia Naturale.
Atti: XLIX, 1—4. 1910.
Memorie: VII, 1. 1910. 4:o.

Modena: R. Accademia Scienze, Lettere ed Arti.
Memorie, Ser. 3:

Modena: Società dei Naturaliste e Matematici.
Atti, Ser. 4: XI. 1909.

— Redactore della „La Nouva Notarisia".
L. N. Notarisia: XXI, 2—4. 1910; XXII, 1. 1911.

Napoli: R. Accademia delle Scienze Fisiche e Matematiche.
Atti, Ser. 2:
Rendiconto, Ser. 3: XV, 8—12. 1909.

— Società Africana d'Italia.
Bolletino: XXIX, 3—12. 1910; XXX, 1—2. 1911.

— Società di Naturalisti.
Bolletino, Ser. XXIII. 1909.

— Museo Zoologico della R. Università.
Annuario (N. Ser.): III, 1—12. 1909—1911. 4:o.

Padova: Accademia scientifica Veneto-Trentino-Istriana (ci-devant Società Veneto-Trentina di Scienze Naturali).
Atti, Ser. 3: III. 1910.
Bolletino:

Palermo: Redazione della „Naturalista Siciliano".
Il Natur. Sicil., N. Ser.:

— R. Orto Botanico di Palermo.
Bulletino:

— R. Istituto Botanico di Palermo.
Contribuzioni alla Biologia vegetale:

Pisa: Società Toscana di Scienze Naturali.
Memorie: XXV. 1909.
Processi verbali: XIX, 1—4. 1910.

Portici: Laboratorio di zoologia generale e agraria. R. Scuola superiore di Agricoltura.
Bulletino: IV. 1910.

Roma: R. Istituto Botanico.
Annuario:
Annali di Botanica: VII, 4. 1909; VIII, 1. 1910.

— Biblioteca Nazionale Centrale Vittorio-Emanuele.
Bolletino:
Indice.

— Società Zoologica Italiana. (Ci-devant Società Romana per gli Studi Zoologici).
Bolletino, Ser. 2: X, 11—12. 1909; XI, 1—6. 1910.

Roma: R. Accademia dei Lincei.
Rendiconti: Ser. 5: XIX, 8—12 (1:o Sem.). 1910; XIX, 1—12 (2:o Sem.). 1910; XX, 1—5 (1:o Sem.). 1911.
Rendiconti dell' adunanza solenne del 5 Giugno 1910. Vol. II. 1910. 4:o.

Varese: Società Crittogamologica Italiana.
Memorie:
Atti:

Venezia: Redazione della „Notarisia".
Notarisia, Serie Notarisia-Neptunia:
Sommario:

Verona: Museo Civico.
Madonna Verona: IV, 1—3. 1910; V, 1. 1911.

Japon.

Kyōto: College of Science and Engineering, Kyōto Imperial University.
Memoirs: II, 1—14. 1909—1010.

Tōkyō: College of Science, Imperial University.
Journal: XXVII, 7—14, 16—18. 1909—1910; XXVIII, 1—4. 1910.

Les Indes occidentales.

Kingston: The Institute of Jamaica.
Journal:
Annual Report:

Les Indes orientales.

Calcutta: Asiatic Society of Bengal.
Journal, P. I:
Journal, P. II:
Journal, P. III:
Proceedings:
Journal & Proceedings:
Index:
Annual Address:

Luxembourg.

Luxembourg: Gesellschaft Luxemberger Naturfreunde (Frühere grossh. botanische Gesellsch. u. frühere „Fauna" vereinigt).
Bulletins mensuels (Monats-Berichte): N. Ser.

Norvège.

Bergen: Bergens Museum.
Aarbog: 1910, 1—3.
Aarsberetning: 1910.
Skrifter, ny Raekke:
Sars, G. O., An account of the Crustacea of Norway: V, 29—32. 1910—1911. 4:o.
Meeresfauna von Bergen:
— Norges Fiskeristyrelse (Direction de pêches de la Norvège).
Aarsberetning: 1909, 4—6; 1910, 1—4.
Christiania: Universitetet.
— Videnskabs Selskabet.
Forhandlingar:
Nyt Magazin for Naturvidenskaberne:
Stavanger: Stavanger Museum.
Aarshefte: 1909.
Tromsö: Museum.
Aarshefter: 30. 1907; 31/32. 1908/09.
Aarsberetning: 1908; 1909.
Trondhjem: K. Norske Videnskabers Selskab.
Skrifter: 1909.

Pays-Bas.

Amsterdam: K. Akademie van Wetenschappen.
Verhandelingen. Afd. Natuurkunde, Tweede Sectie: XV, 2. 1910; XVI, 1—3. 1910.
Verslagen and Mededeelingen, Afd. Natuurkunde, 3:e Reeks:
Register of de Verslagen and Mededeelingen:
Verslag van de Gewone Vergaderingen der Wis- en Natuurkundige Afdeeling: XVIII, 1—2. 1909—1910.
Proceedings of the Section of Sciences: XII, 1—2. 1909—1910.
Jaarboek: 1909.

Amsterdam: Genootschap ter Bevordering van Natuur-, Genees- en Heelkunde. Sectio voor Natuurwetenschappen.
Maandblad:
Werken, Tweede Serie: VI, 4. 1910.

Groningen: Natuurkundig Genootschap.
Verslag: 1909.
Bijdragen tot de kennis van de Provincie Groningen en omgelegen streken:

Harlem: La Société Hollandaise des Sciences.
Archives néerlandaises, Sér. 2: XV, 1—5. 1910—1911.

Leiden: Nederlandsche Dierkundige Vereeniging.
Tijdschrift, 2:de Sér.: XI, 3—4. 1909—1910.
Catalogus d. Bibliothek:
Aanwinsten der Bibliothek: 1910.

— Rijks-Herbarium (Herbier de l'État).
Mededeelingen: 1. 1911.

Nijmegen: Nederlandsche Botanische Vereeniging.
N. Kruidkundig Archief, Verslagen en Mededeelingen. 1910.
Recueil des Travaux Botaniques Néerlandais: VII. 1910.
Prodromus Florae Batavae:

s'Gravenhage: Nederlandsche Entomologische Vereeniging.
Tijdschrift: LIII, 1—4. 1910; LIV, 1. 1911.
Entomologische Berichten: III, 50—54. 1909—1910.

Utrecht: Société Provincial des Arts et Sciences.
Verslag: 1910.
Aanteekeningen: 1910.

Portugal.

Lisboa: Academia Real das Sciencias. Classe de science, mathem., physic. e. natur.
Memorias, Nova Ser.:
Journal:

— Société Portugaise de Sciences Naturelles.
Bulletin:

République Argentine.

Buenos Aires: Sociedad Cientifica Argentina.
Anales: LXIX, 1—6. 1910; LXX, 1—4. 1910.

Buenos Aires: La Rédaction de „Revista Argentina de Historia Natural".
Revista:
— Museo de Productos Argentinos.
Boletin:
— Museo Nacional de Buenos Aires. (Ci-devant Museo Publico).
Anales, Ser. 3: XI. 1910.
Communicaciones:
Córdoba: Academia National de Ciéncias.
Actas:
Boletin:
La Plata: Museo de la Plata. Universidad nacional de la Plata.
Anales: Ser. 2:
„ Sección botanica:
Ducloux, E. H., La Enseñanza de la Quimica en la Universidad Nacional de la Plata. Buenos Aires 1909.
Anales, Sección paleontológica:
Revista: XVI. 1909.
— Universidad de la Plata. Facultad de Ciencias Fisico-Matematicas.
Publicaciones:

Roumanie.

Bucarest: L'Herbier de l'Institut botanique.
Bulletin:

Russie.

Archangelsk: Archangeler Gesellschaft zur Erforschung des russischen Nordens.
Dorpat: Naturforscher-Gesellschaft.
Schriften:
Archiv, 2:te Ser:
Sitzungsberichte: XVIII, 2—4. 1909; XIX, 1—2. 1910.
Irkutsk: La Direction du Musée.
Jakutsk: La Direction du Musée.
Извѣстія воеточно-сибирскаго отдѣла имп. Русск. Географ. общества. XL. 1910.

Jaroslawl: Société des Naturalistes.
Mémoires: II. 1909.

Kasan: Société des Naturalistes á l'Université Impériale de Kasan.
Travaux (Trudi): XLI, 1—6. 1908—1909; XLII, 1—3. 1909—1910.
Comptes rendues: 1907—1908; 1908—1909.

Kharkow: Société des Naturalistes à l'Université Impériale de Kharkow.
Travaux (Trudi):

Kiew: Société des Naturalistes de Kiew.
Mémoires: XXI, 2—3. 1910.
Procès Verbal: 1909, 1—2.

Kischineff: Société des Naturalistes et des Amateurs des Sciences naturelles de Bessarabie.
Travaux: II, 1. 1908—1909.

Minusinsk: Museum.
Отчет: 1908—1909.

Moscou: Société Impériale des Naturalistes.
Nouveaux Mémoires:
Bulletin: 1908, 1—4. 1909.
Meteorologische Beobachtungen:
Материалы къ познанію фауны и флоры россійской имперіи. Отдѣлъ зоологическій. X Moscou 1910.
Observations faites à l'Observatoire météorologique de l'Institut agronomique de Moscou. 1904. Moscou 1910.

— Directorium der K. Universitäts-Bibliothek.
Gelehrte Nachrichten (Naturhist. Abth.):

Nikolsk: Hydrobiologisches Laboratorium der Fischzuchtanstalt Nikolsk.
Aus der Fischzuchtanstalt Nikolsk:

Odessa: Société det Naturalistes de la Nouvelle Russie.
Mémoires: XXXIII. 1909.

Riga: Naturforschender Verein.
Korrespondenzblatt: LIII. 1910.
Arbeiten, Neue Folge: XII. 1910.
Katalog der Bibliothek.

Saratow: Station biologique du Wolga.
Arbeiten:
Compte-rendu:
Bericht:

S:t Pétersbourg: Académie Impériale des Sciences.

Mémoires, 7:e Sér.:

Mémoires, 8:e Sér.: XVIII, 7—8, 10—16. 1907—1909; XXI, 3, 6. 1908, 1910; XXII, 10. 1908; XXIII, 4, 8. 1909, 1910; XXIV, 1—3, 9. 1909; XXV, 1—2. 1910; XXVII, 1. 1909. 4:o.

Mélanges biologiques:

Bulletin, Nouv. Sér.:

Bulletin, V:e Sér.:

Bulletin, VI:e Sér.: 1910, 8—18; 1911, 1—7.

Annuaire du Musée zoologique: XV, 1—3. 1910.

Oshanin, B., Verzeichniss der palaearktischen Hemipteren. III. Band. Nachträge und Verbesserungen zum I. und II. Bande. 1911.

Отчетъ о дѣятельности отдѣленія русскаго языка и словесности имп. Акад. наукъ за 1908 годъ. — Д:о 1909 годъ.

Отчетъ о дѣятельности имп. Акад. наукъ по физико-математическому и историко-филологическому отдѣленіямъ за 1908 годъ. — Д:о 1909 годъ.

Revue Russe d'Entomologie: IX, 4. 1910; X, 1—4. 1910—1911.

Travaux du Musée botanique: VII. 1910.

Schedae ad Herbarium Florae Rossicae:

— Hortus Botanicus (Jardin Impérial botanique).

Acta: XXVI, 2. 1910; XXVII. 3. 1910; XXVIII, 3. 1909.

Bulletin:

Отчетъ:

Scripta botanica: I, 2. 1886—1887; II, 1—3. 1887—1889; III, 1—3. 1890—1892; IV, 1—2. 1893—1895; V, 1—2 (= Fasc. XI—XII). 1895—1896; Fasc. XIII—XV. 1896—1900. XVII—XXVI. 1901—1909.

— Societas Entomologica Rossica.

Horæ: XXXIX. 1910.

— La Société Impériale des Naturalistes de S:t Pétersbourg.

Trudi (Travaux):

Section de Botanique:

Travaux: XL, 3—4. 1909; XLI, 1—2. 1910; XLII, 1. 1911.

Journal botanique:

Section de Zoologie et de Physiologie.

Travaux: XXXIX, Fasc. 2, 2. partie. 1909.

Section de Géologie et Minéralogie.

Travaux:

Comptes rendus: XLI, 1. N:o 1—8. 1910.

Tiflis: Kaukasisches Museum.
Mitteilungen: V, 1. 1910.

Suède.

Göteborg: K. Vetenskaps och Vitterhets Samhället.
Handlingar, 4:de Följden: XII. 1909.

Lund: Universitetet:
Acta, Ny följd. Afd. II. Medicin samt matematiska och naturvetenskapliga ämnen: V. 1909. 4:o.
Sjöbeck, P., Innehållsförteckning, systematisk öfversikt och författareregister till Acta Univ. Lundensis. Tom. I—XL. Årg. 1864—1904. Lund 1910. 4:o.

— La Rédaction de „Botaniska Notiser".
Botaniska notiser: 1910, 3—6; 1911, 1—2.

Stockholm: K. Svenska Vetenskaps-Akademien.
Handlingar, Ny följd: 44, 5. 1909; 45, 5—12. 1910; 46, 1—3. 1910. 4:o.
Arkiv för Botanik: IX, 3—4. 1910; X, 1. 1910.
Arkiv för Zoologi: VI, 2—4. 1910; VII, 1. 1911.
Öfversigt:
Årsbok: 1910 + Bilaga 1—3.
Lefnadsteckningar:

— **(Experimentalfältet):** Centralanstalten för försöksväsendet på jordbrukets område.

— Entomologiska Föreningen.
Entomologisk Tidskrift: 31. 1910.

— Svenska Botaniska Föreningen.
Svensk Botanisk Tidskrift: IV, 2—4. 1910.

— Bergianska Stiftelsen.
Acta Horti Bergiani:

— Statens skogsförsöksanstalt.
Meddelanden: 7. 1910.

— Föreningen för Skogsvård.

— La Rédaction de „Fauna och Flora".
Fauna och Flora: 1910, 3—6; 1911, 1.

Uppsala: R. Societas Scientiarum.
Nova Acta, Ser. 4: II, 7—10. 1910. 4:o.
Kungl. Vetensk.-Societetens i Upsala tvåhundraårsminne MCMX. Upsala 1910. 4:o.
Till Kungl. Vet.-Societeten i Uppsala 1910. 4:o.

Uppsala: Kongl. Universitetet.
Uppsala Universitetets Årsskrift:
Redogörelse: 1909—1910.
Bref och skrifvelser af och till Carl von Linné. Första afdelningen. Del IV. Stockholm 1910.
Bulletin of the Geological Institution of the University of Upsala: IX, 17—18. 1908—1909; X, 19—20. 1910—1911; Index to Vol. I—X (1903—1910). Uppsala 1910.
Results of the Swedish Zoological Expedition to Egypt and the White Nile 1911 under the direction of L. A. Jägerskiöld.
Roman, A., Ichneumoniden aus dem Sarek-Gebirge. Stockholm 1909. (Sep. Abdr.). Akad. Abh.

Suisse.

Basel: Naturforschende Gesellschaft.
Verhandlungen: XX, 3. 1910; XXI. 1910.

Bern: Naturforschende Gesellschaft.
Mittheilungen: 1701—1739. 1909.

— La Société Botanique Suisse (Schweizerische Botanische Gesellschaft.
Bulletin (Berichte): XIX. 1910.

Chambésy prés Genève: L'Herbier Boissier.
Bulletin: 2:e Sér.:
Mémoires:

Chur: Naturforschende Gesellschaft Graubündens.
Jahresbericht, Neue Folge: LII. 1909—1910.

Genève: Société de Physique et d'Histoire Naturelle.
Mémoires:
Compte rendu: XXVII. 1910.

— La Direction du Conservatoire et du Jardin botaniques.
Annuaire:

— Société Zoologique.
Bulletin:

Lausanne: Société Vaudoise des Sciences Naturelles.
Bulletin, 5:me Sér.: XLVI, 169—171. 1910; XLVII, 172. 1911.

Neuchâtel: Société Neuchateloise des Sciences Naturelles.
Bulletin: XXXVII. 1909—1910.

Schaffhausen: Schweizerische Entomologische Gesellschaft (Société Entomologique Suisse).
Mittheilungen (Bulletin): XII, 1. 1910.

St. Gallen: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Bericht:
Jahrbuch: 1908—1909.

Winterthur: Naturwissenschaftliche Gesellschaft.
Mitteilungen: 8. 1909—1910.

Zürich: Naturforschende Gesellschaft.

Uruguay.

Montevideo: Museo Nacional.
Anales: I. 1894; II, p. 293—375. 1905; III, p. 213—292. 1895; Ser 2: I, 3 (p. 59—95). 1911.
Anales, Sección historico-filosofica:
Arechavaleta, J., Flora Uruguaya: IV, 2. 1910. 4:o.

2. Dons.

Koninklijk Nederlandsch Meteorologisch Instituut, Utrecht.
Meteorologisch Jaarboek (Annuaire météorologique): A. Météorologie, B. Magnétisme terrestre: 1908. Utrecht 1909. 4:o.
Snellen, M. et *Ekama, H.*, Rapport sur l'expédition polaire néerlandaise qui a hirverné dans la mer de Karaen 1882/83. Utrecht. 1910. 4:o.
Medeelingen en Verhandelingen. 10—11. Utrecht 1910—1911.

Finska Landtbruksstyrelsen (Suom. Maanviljelyshallitus).
Meddelanden (Tiedonantoja): LXX. 1910; LXXII. 1910; LXXIII. 1910.
Bidrag till Finlands officiella statistik. III. Landthushållning. 3. Jordbruk och boskapskötsel i Finland år 1908. Helsingfors 1910. — Id. en finnois.

Société ouralienne d'amateurs des sciences naturelles, Jekaterinenbourg.
Bulletin: XXX. 1910.

Arnell, H. W. und *Jensen, C.*, Die Moose des Sarekgebietes. II. u. III. Abt. Stochkolm 1910.

Brenner, M., Några kommentarier till Östsvenska Taraxaca af Hugo Dahlstedt i K. Svenska Vet. Akademiens i Stockholm Arkiv f. Botanik, Band 9. Helsingfors 1910.

Janet, Ch., Sur la morphologie de l'insecte. Limoges 1909.
— Note sur la phylogénèse de l'insecte. Rennes 1909.

Janet, Ch., Sur l'ontogénèse de l'insecte. Limoges 1909.

— Sur la morphologie des membranes basales de l'insecte. Beauvais 1909.

— Sur la parthénogénèse arrhénotoque de la Fourmi ouvrière. Beauvais 1909.

— Sur un Nématode qui se développe dans la tête de la Formica fusca. Beauvais 1909.

Mokrzecki, S. A., Вредныя насѣкомыя и болѣзни растеній, наблюдавшихся въ Таврической губерніи въ теченіе 1909 года. Симферополь 1910. — Д:о 1910 года. Симф. 1911.

— Отчетъ по естественно-историческому музею Таврическаго губернскаго земства за 1909 годъ. Симф. 1910. — Д:о 1910 годъ. Симф. 1911.

Oshanin, V. B., Къ вопросу о номенклатурѣ въ зоологической систематикѣ. 1910.

— Новый всеобиций каталогъ полужесткокрылыхъ. 1910.

Young, R. T., The Somatic Nuclei of Certain Cestodes. Sond. Abdr. Arch. f. Zellforsch. VI, 1. 1910.

Helsingfors le 13 mai 1911.

Enzio Reuter.
Bibliothécaire.

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen 1910—1911.

I. Zoologie.

Mammalia.

Vermischte Notizen.

Meles meles. In Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 34, S. 112 und 202, wurde u. a. mitgeteilt, dass der Dachs auch die Fruchtkörper des Pilzes *Rhizopogon luteolus* fresse. Es wird dieses dahin berichtigt, dass es sich um den Pilz *Elaphomyces granulatus* handelt. H. Rancken. S. 4.

Myodes schisticolor. In den Kirchspielen Kuopio und Karttula, Savonia borealis, wurde im Spätsommer und im Herbste 1910 eine Wanderung von *M. schisticolor* beobachtet. Viele Tiere scheinen vom W-Ufer des Kallavesi-Sees in den See hinaus geschwommen zu sein; dort sind sie ertrunken und zahlreich aufgesammelt worden. Andere wurden tot auf den Wegen und sogar auf den Strassen der Stadt Kuopio gefunden oder lebend beobachtet oder von Katzen und Hunden gefangen. Im ganzen wurden etwas über hundert Individuen erbeutet; dazu kommen noch Angaben über andere beobachtete Exx. K. H. Enwald und O. A. F. Lönnbohm. S. 27—31.

Ein Ex. im nordöstlichen Satakunta, Ruovesi Sellvik, am 3. August 1910 gefunden: J. S. W. Koponen. S. 32. — In derselben Provinz, und zwar im Kirchspiel Kuru, wurde 1910 eine Wanderung von *M. schisticolor* beobachtet: J. A. Palmén in Atlas de Finlande 1910, N:o 21 b, S. 16, Helsingfors 1911.

In Finland während der Dezennien 1879—1908 getötete Raubtiere. Herr Professor J. A. Palmén gab eine vorläufige Mitteilung über eine von ihm zusammengestellte Statistik über in Finland in der genannten Zeit getötete Bären, Wölfe und Luchse. Das vorliegende statistische Material über ausgezahlte Prämien war kartographischen Darstellungen zu Grunde gelegt worden, die vom Vortr. demonstriert wurden, und von denen drei kleine Kartogramme in der neuen Auflage (1911) des „Atlas de Finlande" enthalten sind. Die Kartenblätter illustrierten die Art und den Grad der Dezimierung der erwähnten Raubtiere. S. 131.

Mus sylvaticus L. und *M. minutus* Pallas. Die hierher gehörigen finländischen Formen wurden von Herrn Doktor M. Hilzheimer in Stuttgart untersucht. Von *M. sylvaticus* unterscheidet dieser Forscher in Finland wenigstens 2 Subspezies: *M. sylv. wintoni* Barrett-Hamilton und *M. sylv. fennicus* Hilzh. Hierzu kommt noch eine Form, die nur in einem einzigen Ex. in der Sammlung vorhanden war, weshalb es unsicher ist, ob dieselbe eine individuelle Variation (in flavistischer Richtung) oder eine dritte Subspezies darstellt. Die in Finland vorkommende Form von *M. minutus* wird von Hilzheimer als *M. min. fenniae* n. subsp. bezeichnet. A. Luther. S. 173.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Inbezug auf Fundorte von Vertebraten wird auf den von Herrn Doktor A. Luther erstatteten Bericht

über den Zuwachs der zoologischen Sammlungen verwiesen. S. 163—167.

Aves.

Vermischte Notizen.

Loxia curvirostra L. Herr Intendent Rolf Palmgren legte Nester und Eier vor, die im Vorfrühling auf der Insel Drumsö in der Nähe von Helsingfors, Nylandia, angetroffen worden waren, und besprach die verschiedenen Ansichten darüber, wie die Eier in der genannten Jahreszeit ausgebrütet werden können, ohne zu erfrieren, und wie die kleinen, nackten Jungen die niedrige Temperatur aushalten. Verschiedene Beobachtungen in letzter Zeit machen es höchst wahrscheinlich, dass die nötige Wärme nicht nur im Körper der Vögel selbst entsteht, sondern auch in gährenden Bestandteilen des Nestes und in den reichlichen, auf dem Rand des Nestes liegenden Exkrementen der Jungen. S. 131.

Rissa tridactyla (L.). Drei Exx. wurden im April 1911 in Lappland und Nord-Finland erbeutet. Offenbar hatte sich ein Schwarm dieses in Finland seltenen Vogels vom Eismeer aus nach S. landeinwärts verirrt. A. Luther. S. 131—132.

Scolopax rusticola L. Am 23. August 1910 wurde im Kirchspiel Karislojo, Regio aboënsis, von Herrn Stud. E. Oker-Blom ein Nest mit 3 wenig bebrüteten Eiern gefunden. Die Waldschnepfe streicht in der erwähnten Gegend im Mai, Mitte Juni und Mitte Juli und dürfte wenigstens zweimal im Jahre brüten. Der Fund im August dürfte so erklärt werden können, dass das vorhergehende Gelege zerstört worden war und das Paar von neuem Eier gelegt hatte. Runar Forsius. S. 172.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Nucifraga caryocatactes L. Nach Mitteilung von Herrn A. E. Fri wurde am $^{20}/_{IX}$ 1910 ein Ex. im Kirchspiel Kuhmo-

niemi, Ostrobothnia kajanensis, geschossen. K. M. Levander. S. 32.

Phalacrocorax carbo L. Am 22. August 1910 wurde 1 Ex. im Kirchspiel Tervola Ostrobothnia borealis, geschossen. T. H. Järvi. S. 32.

Nistete nach Herrn Ingenieur J. Alopaeus in den Sommern 1909 (ein Gelege wurde beobachtet) und 1910 (zwei Gelege, neun Vögel) im Kirchspiel Kurkijoki, Insel Kukrinsaari in den Schären von Heinsimä, Karelia ladogensis, auf einer steilen Felsenwand am Laatokka (Ladoga)-See. Walter M. Linnaniemi. S. 53.

Rallus aquaticus L. Ein Ex. im Kirchspiel Mietoinen, Regio aboënsis, am 15. Dezember 1910 erlegt. Das einzige Ex., ein altes ♀, hielt sich am Stein- und Grasufer der Stromschnelle Leinikkala auf. Länge 265 mm, Länge der Flügel 123 mm und des Schwanzes 62 mm. Schnabel 41 mm, an der Basis 8,8 mm hoch und 7,1 mm breit. Nacken 44 mm, äussere Zehe 43 mm, Mittelzehe 52 mm, innere Zehe 39 und Hinterzehe 16 mm. Gewicht 190 gr. E. W. Suomalainen. S. 92—93.

Upupa epops L. In Björneborg, Satakunta, wurde am 28. August 1910 von Ingenieur M. Wegelius ein Ex. geschossen. A. Wegelius. S. 33.

Im Kirchspiel Sakkola, Isthmus karelicus, sah Herr Provinzialarzt G. W. Levander am 19. Juli 1910 zwei Exx., die der Landstrasse entlang und zwischen den nahestehenden Bäumen flogen. K. M. Levander. S. 111.

Pisces.

Vermischte Notizen.

Esox lucius L. Ein abnorm ausgebildeter Schädel wurde vorgelegt. Das Ex. war im August 1910 in Lapponia inarensis im Räkkijärvi-See von Herrn N. Karppinen gefangen. B. Poppius. S. 53.

Am $^{6}/_{V}$ 1910 wurden in einem 48,5 cm langen Hecht-♀ aus dem Laatokka (Ladoga)-See folgende Parasiten gefunden: *Henneguya psorospermica* Thél. zahlreich im Ovarium (siehe auch unten unter *Protozoa)*, *Ergasilus sieboldii* v. Nordm. reichlich an den Kiemen, *Bothriocephalus latus* 32 Larven in der Leibeshöhle und im Ovarium, *Triaenophorus nodulosus* Pall. 3 Exx. im Darm sowie *Ascaris mucronata* Schrank. 7 Exx. im Magen. V. Jääskeläinen. S. 34.

Liparis lineatus (Lepech.). Einige Exx. wurden während der Fahrt des Fischereidampfers „Nautilus" am 15—18. Oktober 1906 im Finnischen Meerbusen zwischen Helsingfors und Reval, an den hydrographischen Stationen 53, 54 u. 55, erbeutet. Auch hat Herr Fischereiinspektor J. A. Sandman in verschiedenen Gegenden des Finnischen Meerbusens und der nördlichen Teile der Ostsee mehrere Exemplare gefangen, über welche jedoch noch nichts publiziert worden ist. Ferner findet man in Mela-Kivirikko, Suomen Luurankoiset 1909, S. 419, Angaben über fünf Fundorte. Alle diese Notizen betreffen jedoch das offene Meer oder die äusseren Schären. Vortr. berichtet nun über einen Fund in den inneren Schären, und zwar im nördlichsten Teile des Fjärdes Erstan im Kirchspiel Naantali (Nådendal) in der Regio aboënsis. Hier wurden am 6. Februar 1911 mit dem Winternetze die S. 94 erwähnten Fische gefangen, und zwar die 3 letztgenannten in reichlicher Menge und von *Liparis* ein einziges, 68 mm langes Ex. Zusammen mit *Idotea entomon* (reichl.), *Mytilus edulis* (reichl.) und *Cardium edule* (spärl.), sowie *Fucus vesiculosus* (mit *Balanus improvisus* und *Flustra membranacea)* und *Furcellaria fastigiata.* Die Tiefe betrug im Durchschnitt 35,6 m, die grösste Tiefe 50 m. E. W. Suomalainen. S. 94—95.

Perca fluviatilis L. Bei einem 16,4 cm langen Barsche, der am $^{13}/_{V}$ 1910 unweit der Stadt Sortavala in der Läppäjärvi-Bucht des Laatokka (Ladoga)-Sees gefangen war,

wurden als Parasiten beobachtet: *Tetracotyle percae fluviatilis* v. Linst., mehrere Zehnten von Cysten unter dem Peritonäum auf der Schwimmblase (vgl. unten bei *Vermes)*, und *Echinorhynchus clavaeceps* Zed., 3 Exx. im Darm. Im Magen wurden als Nahrungsreste Fischknochen, Rogen (wahrscheinlich von *Leuciscus rutilus* L.) und *Chironomus*-Larven gefunden. V. Jääskeläinen. S. 33—34.

Salmo alpinus L. Im Laatokka (Ladoga)-See wurde *Hneneguya zschokkei* Gurley als Parasit in der Bauchwand, 4 Cysten bei einem Fische, beobachtet. V. Jääskeläinen. S. 34.

Coleoptera.

Vermischte Notizen.

Vier für die Fauna Finlands neue Coleopteren, darunter drei neue Arten, wurden in der Gegend von Helsingfors im Oktober 1910 entdeckt. Lateinische Beschreibungen werden gegeben. J. Sahlberg. S. 42—52.

Aleochariden. Ein Verzeichnis von 19 für die Fauna Finlands neuen oder weniger bekannten Aleochariden gibt Herr Professor J. Sahlberg. Lateinische Diagnosen sind beigefügt. S. 58—71.

Neu für das Gebiet.

Atheta excelsa Bernh. Karelia ladogensis, Kirjavalahti. — Tavastia borealis, Korpilahti. — Lapponia, Inarijoki Angeli: U. Saalas. — J. Sahlberg. S. 70.

A. münsteri Bernh. Lapponia inarensis, Utsjoki. — Lapponia kemensis, Kittilä: U. Saalas. — Lapp. enontekiensis, Peltotunturi: U. Saalas. — J. Sahlberg. S. 69.

A. sahlbergiana Bernh. — Regio aboënsis, Karislojo und Sammatti, U. Saalas, J. Sahlberg. S. 71.

A. sibirica Mäkl. Lapponia inarensis, Utsjoki Yliköngäs. J. Sahlberg. S. 67.

Bolitochara mulsanti Sharp. Tavastia borealis, Korpilahti Lahdenpohja: U. Saalas. — J. Sahlberg. S. 59.

Boreaphilus volans J. Sahlb. n. sp. Nylandia, Helsingfors Hoplax: M. A. Salokas. — J. Sahlberg. S. 47.

Choleva oblonga Latr. Nylandia, Helsingfors Sörnäs: M. A. Salokas. — J. Sahlberg. S. 48.

Conosoma strigosum J. Sahlb. n. sp. Nylandia, Helsingfors Sörnäs. J. Sahlberg. S. 45—46.

Epuraea x-rubrum J. Sahlb. n. sp. Nylandia, Helsingfors Sörnäs. J. Sahlberg. S. 49—52.

Halobrecta puncticeps Thoms. Nylandia, Hangöudd. J. Sahlberg. S. 65.

Oxypoda doderoi Bernh. Regio aboënsis, Karislojo. J. Sahlberg. S. 63.

O. gracilicornis Epp. Tavastia australis, Jämsä, U. Saalas, J. Sahlberg. S. 61.

O. skalitzkyi Bernh. Nylandia, Ekenäs und Helsingfors. — Satakunta, Raumo. — Tavastia australis, Hollola. — Lappland. — J. Sahlberg. S. 62.

Phloeopora nitidiventris Fauv. Regio aboënsis, Karislojo. — Nylandia, Helsingfors. — J. Sahlberg. S. 60.

Plataraca brunnea Fabr. Isthmus karelicus, Pyhäjärvi. J. Sahlberg. S. 65.

Thiasophila canaliculata Rey. Satakunta, Yläne. — Karelia ladogensis, Jaakkima: U. Saalas. — J. Sahlberg. S. 58.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Pediacus depressus Hbst. Nylandia, Sibbo, am 10. Juli 1910 von Herrn Arkitekten G. Stenius gefunden. J. Sahlberg. S. 54.

Phloeopora angustiformis Baudi. Süd- und Mittel-Finland. J. Sahlberg. S. 61.

Oxypoda assecta Mäkl. Nylandia, Helsingfors. — Ostrobothnia media, Haapavesi: Helenius. — Var. *tavasten-*

sis n. var. Tavastia australis, Jämsä. — J. Sahlberg. S. 64—65.

Hymenoptera.

Vermischte Notizen.

Beobachtungen über Hummeln teilt Herr Professor Ernst Edv. Sundvik S. 56—58 mit:

1. Vom Vortr. wurde beobachtet, dass die *Volucella*-Larve, obgleich sie einen nur wenig entwickelten Zahnapparat besitzt und die Hülle der Hummelkokons sehr fest ist, doch diese Hülle durchdringen kann, um danach die Hummellarven zu fressen. Durch anatomische Untersuchung wurde festgestellt, dass jederseits des Hinterleibs der *Volucella*-Larve sich zwei Drüsen finden, die spiralig gewunden und von einer sehr festen Membran umgeben sind. Sie vereinigen sich zu einem gemeinsamen Ausführgang, der nicht in die Kloake (Rectum), sondern in der Mittellinie des Körpers in der Nähe derselben mündet. Die Drüsen stehen, nach der Annahme des Vortr., nicht im Dienste der Exkretion, sondern scheinen ein Sekret zu bilden, das die Eigenschaft besitzt, die seidene Masse der Hummelkokons zu erweichern und aufzulösen. Die Kokons können somit von der *Volucella*-Larve geöffnet werden, und die 6 fussähnlichen Vorsprünge, die am Analende der Larve zu finden sind, dürften hierbei zum Festhalten des Kokons dienen. Hierdurch würde es der Larve möglich, das Sekret in grösserer Menge an einen bestimmten Punkt anzuhäufen.

2. Im August 1910 sah Vortr. ein Hummelweibchen (Königin), das sich vergebens bemühte, sich zum Fluge zu erheben. Eine nähere Untersuchung ergab, dass eine *Volucella*-Larve mit ihren fussähnlichen Vorsprüngen das Abdomen der Hummel auf der unteren Seite umklammerte. Die Larve liess jedoch bald los, und die

Hummel flog ihrer Wege. Sollte diese Beobachtung, fragt Vortr., die Schlussfolgerung berechtigen, dass die *Volucella*-Larve bisweilen die Hummeln selbst anzugreifen sucht?

3. Hummelpaar in copula. Am 18. August 1910 wurden die Augen des Vorträgers durch, wie es schien, ein ungewöhnlich grosses Insekt gefesselt. Es setzte sich auf einen *Calluna*-Strauch nieder, wobei es sich erwies, dass das „grosse Insekt" ein Haufen von 6 Hummeln war, und zwar 1 ♀ und 1 ♂ in copula und 4 andere, die Männchen zu sein schienen, deren Geschlecht aber nicht ganz sicher festgestellt werden konnte. Die Art war *Bombus sylvarum*.

Zur Kenntnis einiger Blattwespen und Blattwespenlarven. Runar Forsius. S. 77—88.

Cephus infuscatus Ed. André. Lebende Exemplare dieser Art, die im Larvenzustande im Sommer 1910 auf *Phalaris arundinacea* eingefangen war, wurden von Herrn Kand. Med. R. Forsius demonstriert. S. 90. Vgl. Medd. Soc. Fauna et Fl. Fenn. 35, S. 135 und 332.

Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen. Runar Forsius. S. 98—104.

Über einige Diprion (Lophyrus Latr.)-Arten. Runar Forsius. S. 178—183.

Neu für das Gebiet.

Diprion fennicum Forsius n. sp. ♀, *D. fuscipenne* Forsius n. sp. ♀ und *D. variegatum* Hart. Regio aboënsis, Karislojo Suurniemi. R. Forsius. S. 179—182.

Eupalamus trenthepolii (Wesm.). Karelia ladogensis, Myllykylä, 1 ex. von Herrn F. Bryk gefangen. — Satakunta, Birkala, 1 Ex., Th. Grönblom. — C. L. v. Essen. S. 90.

Hoplocryphus mesoxanthus (Thn). Regio aboënsis, Karislojo, 1 Ex., J. Sahlberg. — C. L. v. Essen. S. 90.

Neurotoma sorbi Forsius n. sp. ♂. Regio aboënsis, Karislojo Suurniemi. R. Forsius. S. 78.

Pteronus similis Forsius n. sp. ♂♀. Regio aboënsis, Karislojo und Lojo. — Nylandia, Esbo. — R. Forsius. S. 80.

Hemiptera.

Vermischte Notizen.

Eine neue Lygus-Art aus Finland. B. Poppius. S. 96—98.

Notostira. Über die paläarktischen Arten der Hemipterengattung *Notostira* Fieb. spricht Herr Professor O. M. Reuter, S. 118—128. Anlässlich litterarischer und brieflicher Mitteilungen von den Herren Saunders und Jensen-Haarup (S. 118—119) unterwarf Vortr. das *Notostira*-Material verschiedener Museen und privater Sammlungen in Europa einer näheren Untersuchung, wobei Herr Professor J. Sahlberg und Herr Doktor B. Poppius ihm behilflich waren. Es ergab sich hierbei, dass in der paläarktischen Region vier verschiedene *Notostira*-Formen vorkommen, von denen wenigstens drei als distinkte Spezies zu betrachten sind: *N. erratica* L. (= *erratica* var. *virescens* Fieb.), *N. ochracea* Schumm., Reut. (= *erratica* var. *ochracea* Fieb.) und *N. caucasica* Kol. Betreffs der Artberechtigung der vierten Form, *N. poppiusi* Kiritsch., hat Vortr. sich keine definitive Meinung bilden können; wenigstens ist sie eine stark differenzierte Rasse (Subspezies) der *N. caucasica*.

Was speziell die bisherige Kollektivart *N. erratica* betrifft, so sind die Weibchen der beiden Varietäten Fiebers, *virescens* und *ochracea*, immer leicht von einander zu unterscheiden. Untersucht wurden 142 *virescens*- und 169 *ochracea*-Weibchen. Die *ochracea*-♀♀ weichen von den *virescens*-♀♀ nicht nur durch ganz verschiedene Grundfarbe und das fast vollkommene Fehlen brauner oder schwarzer Zeichnungen, sondern konstant auch durch merkbar kürzere Antennen und Beine ab (zweites Antennenglied des *ochracea*-♀ 3 mm und des *virescens*-♀ $3^2/_5$—$3^1/_2$ mm). Beide scheinen die-

selbe geographische Verbreitung zu haben; von Sibirien liegen jedoch vorläufig Exx. nur von *ochracea* vor. Ferner ist zu bemerken, dass es von *virescens* Exx. giebt, die in Süd-Europa schon am 21 Mai, andere die im Juni und Juli oder Anfang August gefunden sind. Die *ochracea*-Exx. sind viel später, und zwar bisweilen schon Anfang August, die meisten jedoch in der späteren Hälfte desselben Monats und später, bis Mitte Oktober, gefangen. — Die Männchen können dagegen gar nicht von einander unterschieden werden.

A priori ist Vortr. davon überzeugt, dass die bisher als Varietäten der *N. erratica* aufgefassten *virescens* und *ochracea* nicht als resp. Sommer- und Herbstformen der genannten Art bezeichnet werden können. Bis jetzt ist noch kein Fall von Saisondimorphismus unter den Hemipteren beobachtet worden. Wohl hat man im Herbst und im Frühling verschieden gefärbte Individuen ein und derselben Art gefunden *(Palomena, Stenodema),* in diesen Fällen hat aber die Farbenveränderung bei demselben überwinternden Individuum stattgefunden und findet sich nicht bei zwei auf einander folgenden Generationen. Auch dürfte der Saisondimorphismus, wo er unter den Insekten vorkommt, äusserst selten, vielleicht niemals, Strukturverschiedenheiten berühren, wie es mit der Länge der Antennen und der Beine der Fall wäre. Um die Frage ganz definitiv zu entscheiden, wäre es indessen sehr wünschenswert, dass Zuchtversuche mit Eiern der beiden Formen gemacht würden. Vortr. setzt auf Grund des obigen voraus, dass diese Versuche zu einem negativen Resultat führen würden. Unter dieser Voraussetzung und weil die Formen *virescens* und *ochracea* während ganz verschiedener Jahreszeiten vorkommen und somit keine Kontinuität zwischen ihnen zu finden ist, kann Vortr. dieselben nicht als zur selben Art gehörig ansehen.

Die Gattung *Notostira*, setzt Vortr. fort, bietet ein nicht geringes Interesse als Beispiel einer relativ spät

vollendeten Artbildung. Wahrscheinlich ist, dass die verschiedenen Spezies aus derselben, nicht mehr existierenden Stammform differenziert sind. Die für die Division *Miraria* typische Grundfarbe ist das Grün, und in der Gattungsgruppe, zu der die Gattung *Notostira*, nebst *Trigonotylus*, *Dolichomiris* u. a., gehört, treten charakteristische dunklere Längsbänder auf dem Kopf, Pronotum und Scutellum auf. Diese Grundfarbe und Zeichnung findet man bei den Männchen aller Arten wieder, wenn auch die Zeichnungen oft stark zusammenfliessen, ebenso bei den Weibchen von *N. erratica* und *N. caucasica*. Die ursprünglichen Charaktere sind bei den beiden letztgenannten Arten in gleichem Grade repräsentiert. Dagegen scheint es, als böte *N. ochracea* eine etwas stärkere Differenzierung von der Grundform dar. Die Charaktere der Grundform finden sich zwar auch bei dem ♂ der *N. ochracea* wieder, die Grundfarbe des ♀ ist dagegen wesentlich abweichend und die oben erwähnte gebänderte Zeichnung verschwunden oder nur schwach angedeutet. In derselben Richtung, wenn auch die grüne Grundfarbe beibehaltend, hat sich *N. poppiusi* entwickelt. *N. erratica* scheint indessen der Grundform am nächsten zu stehen. Bei *N. ochracea* ist nämlich die Behaarung der Antennen zwar bei den meisten Exx. länger und dichter als bei *N. erratica*, so sind z. B. die Haare an der inneren Seite des ersten Antennengliedes von derselben Länge wie der Durchmesser des Gliedes (bei *N. erratica* oft bis $^1/_3$ kürzer als dieser), es giebt aber auch *N. ochracea*-Exx., die in dieser Hinsicht von *N. erratica* gar nicht verschieden sind. Obgleich also die ♀♀ der *N. ochracea* in bezug auf die Farbe und die Längenverhältnisse der Extremitäten sich von *N. erratica* konstant differenziert haben, giebt es immer noch dann und wann in der Behaarung einen Anschluss an dieselbe, was vielleicht auf eine in gewissen Details noch nicht abgeschlossene Begrenzung der Art hindeutet. Auch ist an ein im Berliner Museum aufbewahrtes

ochracea-♂ aus Ostende zu erinnern, das mit den für die *ochracea*-♀♀ charakteristischen kurzen Extremitäten auftritt. Ein ebenso einzeln vorkommendes *ochracea*-♀ aus Ostende weicht dadurch ab, dass die für die Gattung *Notostira* typische grüne Farbe bei ihr das für *ochracea* charakteristische Gelb ersetzt (var. *atavus* Reut. n. var.), was auch für die Richtigkeit der obigen Darlegungen zu sprechen scheint. Ferner ist sowohl von *N. erratica* als von *N. caucasica* ein ♀-Ex. gefunden worden, dem die schwarzen Bänder ganz fehlen und das vielleicht nur eine zufällige Aberration darstellt, vielleicht aber auch als ein Atavismus aufzufassen ist, der noch über die zur *Notostira*-Gruppe gehörenden Gattungen bis zu den typisch einfarbigen Mirarien zurückgreift (*N. erratica* var. *ancestralis* Reut. n. var., 1 ♀ aus Montpellier, bez. *N. caucasica* var. *depicta* Reut. n. var., 1 ♀ aus Elisabetpol).

Zuletzt erwähnt Vortr., dass er *N. erratica* und *N. ochracea*, die einzig in Finland vorkommenden *Notostira*-Arten, im Kirchspiel Pargas, Regio aboënsis, auf Ackerrainen und an Wegrändern gefunden hat. Betreffs des Auftretens dieser Arten in Brandenburg hat Schumacher dem Vortr. einige Mitteilungen gemacht, die S. 128 wiedergegeben sind.

Anlässlich des Vortrages sprach Herr Professor J. Sahlberg als seine Ansicht aus, dass er immer noch die vom Vortr. aufgestellten Arten *N. erratica* und *N. ochracea* als nur Varietäten einer einzigen Art ansehen müsste, da nämlich ihre Männchen nicht unterschieden werden können und die Verschiedenheiten, die bei den Dimensionen und der Behaarung der Antennen und Tibien des Weibchens zu finden sind, recht unbedeutend und etwas variierend sind. Ferner stellte er die Vermutung dar, dass Imagines der in Rede stehenden Art während des ganzen Sommers und im Herbste sich entwickeln, und dass die Beleuchtungsverhältnisse wäh-

rend des späteren Teiles dieser Periode vielleicht die blasse Farbe der Herbstindividuen verursachen. S. 128—129.

Herr Professor O. M. Reuter stimmte Prof. S. darin bei, dass eine solche lange Entwickelungsperiode wohl denkbar wäre, da auch die nahestehende *N. caucasica* in einer Periode von 4 Monaten beobachtet worden war. Da alle drei Arten in Turkestan vorkommen, scheint es, wenn die Vermutung des Herrn Professor Sahlberg richtig wäre, indessen sehr sonderbar, dass nicht die Herbstindividuen auch der mit *N. erratica* so nahe verwandten *N. caucasica* dieselbe gelbe Grundfarbe bekommen. Ebenso sonderbar scheint es, dass die Beleuchtung im Spätsommer und Herbste nur auf das eine Geschlecht, das Weibchen, einwirken sollte. Wäre die Verschiedenheit in der Farbe direkt von den Beleuchtungsverhältnissen abhängig, so würde man gewiss ausserdem während des fortschreitenden Sommers Individuen antreffen, die in verschiedenen Nuancen Übergänge von Grün zu Gelb aufweisen würden. Schliesslich erklärt die Hypotese des Herrn Sahlberg nicht die, wenn auch geringe, so doch immer konstante und bemerkbare Verschiedenheit in der Länge der Extremitäten bei den *N. erratica*- und *N. ochracea*-Weibchen, und ebenso wenig das Fehlen der schwarzen Zeichnungen bei den letzteren. Dasselbe Fehlen von Zeichnungen kennzeichnet nämlich auch die grüne *N. poppiusi*, die Mitte Juni gefunden ist. S. 129.

Die paläarktischen Cimiciden. Eine Zusammenstellung des bisher über die paläarktischen Cimiciden Bekannten wird von Herrn Professor O. M. Reuter gegeben, S. 132—140. Vortr. ist der Ansicht, es wäre sehr möglich, dass die Mehrzahl der sechs bis jetzt bekannten paläarktischen Cimiciden, und vielleicht ausserdem eine oder zwei noch unbekannte Arten, in Finland vorkommen, und will daher die Aufmerksamkeit der Entomologen auf diejenigen Lokalitäten lenken, wo die in Rede stehenden In-

sekten zu suchen sind. In den Wohnhäusern des Menschen kommt vermutlich ausser *Cimex lectularius* L. auch *C. dissimilis* Horv. vor. *C. improvisus* Reut. wurde nach einem unter einem Steine gefundenen Ex. beschrieben und hat wahrscheinlich irgend einen Nager als Wirt. *C. pipistrelli* Jen. ist bei Fledermäusen und *C. columbarius* Jen. bei Tauben zu suchen. *Cimex (Oeciacus) hirundinis* Jen. schliesslich ist bei *Hirundo urbica* gefunden; sie ist, ausser der gemeinen Wanze, die einzige bis jetzt aus Finland bekannte Cimicide (vgl. Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 36, S. 211 und 220). Herr Doktor B. Poppius teilt dem Vortr. mit, dass er ein Ex. von *C. hirundinis* in Sibirien auch in dem Nest der *H. riparia* gefunden hat. Nach Horváth gibt Vortr. eine dichotomische Übersicht der 6 Arten. Zuletzt hebt Vortr. hervor, dass auch die Wände der Hühnerhäuser Cimiciden beherbergen können, und dass eine hier gefundene amerikanische Art, *Haematosiphon inodorum* (Dugès), vielleicht auch in Europa vorkommt.

Die im Ostsee-Becken gefundenen Aphelocheirus-Arten werden von Herrn Professor O. M. Reuter besprochen, S. 140—143. Nach der von Horváth publizierten Monographie sind die im Ostsee-Becken gefundenen *Aphelocheirus*-Formen zu drei Spezies geführt worden: *A. aestivalis* F., Horv., *A. nigrita* Horv. und *A. montandoni* Horv. Durch nähere Untersuchung kommt indessen Vortr. zu der Ansicht, die von Herrn Doktor B. Poppius bestätigt wird, dass die Berechtigung einer artlichen Trennung der bei uns gefundenen Exx. von *A. nigrita* und *A. montandoni* in hohem Grade zweifelhaft ist. Der Hinterleib der schwedischen Exemplare von *A. nigrita* ist gar nicht stärker gewölbt als bei *A. montandoni*, und die Konvexität bei den finländischen Exemplaren hängt vermutlich nur davon ab, dass sie vor dem Einfangen und Töten eine reichliche Mahlzeit eingenommen haben. Die schwedischen Exx. von *A. nigrita* haben zum Teil schwarzbraunen, zum Teil wie *A. montandoni* gelben

Kopf. Dänische Exx. von *A. montandoni* sind ebenso elliptisch wie *A. nigrita*, und der Umstand, dass einige *montandoni*-Exx. mehr eierförmig scheinen, hängt vermutlich nur von der Art des Einschiessens der Hinterleibssegmente in einander beim Trocknen ab. Zu derselben Ursache sind vielleicht auch die von Horváth hervorgehobenen Verschiedenheiten im Bau des Genitalapparats zurückzuführen.

Hiermit will Vortr. nicht behaupten, dass nicht die von Horváth aus dem südlichen Ungarn beschriebene, langbeflügelte Form seiner *A. nigrita* eine gut geschiedene Art ist. Dieses ist im Gegenteil sehr wahrscheinlich, weil ihr Kopf merklich länger als bei unseren kurzbeflügelten Exemplaren ist, die von Horváth zu derselben Art geführt werden. Auf grund des Angeführten bezweifelt Vortr. noch immer die Artidentität der beiden Formen, nicht aber deshalb, weil die eine Form langbeflügelt, die andere kurzbeflügelt wäre, wie es Ussing sonderbarerweise angiebt.

Vielleicht wird es sich auch erweisen, hebt Vortr. hervor, dass nicht einmal *A. aestivalis* eine von *A. nigrita* und *A. montandoni* distinkte Art ist. Wenigstens ein Teil der von Horváth hervorgehobenen Verschiedenheiten, wie der schmälere Hinterleib, entspricht gar nicht immer der Wirklichkeit, und die Farbencharaktere sind für die Unterscheidung der Arten von sehr geringer Bedeutung. Es ist sehr wahrscheinlich, dass die ganz gelben Exx., auf welche Horváth seinen *A. aestivalis* gegründet hat, soeben ausgeschlüpft sind, und dass das schwarze Pigment sich bei zunehmendem Alter bildet.

Neu für das Gebiet.

Lygus rugulipennis Popp. n. sp. Ostrobothnia media, Lohtaja. Y. Wuorentaus. — B. Poppius. S. 96—98.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Stenodema trispinosum Reut. Ostrobothnia, Säräisniemi, am Ufer des Oulujärvi-Sees. Y. Wuorentaus. S. 72.

Deltocephalus sabulicola Curtis. Ostrobothnia media, Kokkola (Gamla Karleby), ziemlich reichlich in *Elymus*-Beständen. Y. Wuorentaus. S. 72.

Diptera.

Vermischte Notizen.

Homalomyia-Larven im Magen des Menschen. Anlässlich einer Mitteilung über Larven von *Eristalis-*, *Aricia-* und *Musca*-Arten in menschlichen Exkrementen (Medd. Soc. pro F. et Fl. Fenn. 36, S. 151 und 218—219) wird ein Fall erwähnt, wo *Homalomyia*-Larven mit den Faeces eines Mannes abgegeben wurden und augenscheinlich einen schweren Magenkatarr verursacht hatten. Die Eier dürften in diesem und anderen ebensolchen, u. a. in Schweden beobachteten Fällen mit vegetabilischer Nahrung eingeführt sein und die Larven im Darmenkanale bis zur Zeit der Verpuppung gelebt haben. O. M. Reuter. S. 5—6.

Stratiomyidae, Xylophagidae, Leptidae, Tabanidae, Acroceridae, Asilidae, Bombyliidae, Therevidae, Scenopinidae. Von diesen 9 Familien sind bis jetzt 138 Arten aus dem finländischen naturhistorischen Gebiet bekannt. Als polär können 8 Arten bezeichnet werden, die aus Fennoscandia über Nord-Russland bis nach Sibirien verbreitet sind; sie sind S. 92 oben aufgezählt. Ferner kommen 13 Arten in Finland, nicht aber in Skandinavien, vor (S. 92, Mitte). Zu den letzteren können auch *Cyrtopogon maculipennis* Macq. und *Anastoechus nitidulus* Fabr. gezählt werden, obgleich ihr Vorkommen in Finland noch unsicher ist. Dagegen kommen 3 Arten, die noch nicht für Schweden angegeben sind, warscheinlich doch daselbst vor: *Tabanus solstitialis* Schin., *Cyrtopogon pulchripes* Loew und *Argyromoeba leucogaster* Meig. R. Frey. S. 91—92.

Lepidoptera.

Vermischte Notizen.

Hyponomeuta padi Zll. In der Gegend von Sortavala, Karelia ladogensis, traten Ende Mai 1910 Larven der genannten Art massenhaft auf *Prunus padus* auf. Die Bäume wurden ganz kahl gefressen und fingen erst Ende Juli an, wieder zu ergrünen und stellenweise auch zu blühen. V. Jääskeläinen. S. 35.

Kokons eines Microlepidopteren in einem Vogelnistkasten. Herr Student C. L. v. Essen legte einen Haufen Kokons vor, die am Dach eines Nistkastens befestigt worden waren, wo vor einigen Jahren ein Sperlingspaar genistet hatte. Vortr. vermutete, dass die Kokons irgend einem Microlepidopteren, vielleicht einer Tineide, angehörten. Die Larven hatten sich augenscheinlich von angehäuften Federn und dergl. ernährt. S. 130—131.

Neu für das Gebiet.

Gelechia hippophaëlla Schrk, *Mesophileps silacellus* Hb. und *Coleophora vibicella* Hb., alle in Alandia, Kirchspiel Saltvik, gefunden. R. Fabritius. S. 130.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Deilephila (Daphnis) nerii L. Ein Ex. am $^{12}/_{IX}$ 1910 in der Stadt Björneborg, Satakunta, vom Schüler K. Grönvall gefunden. A. Wegelius. S. 32.

Depressaria hepatariella L. Alandia, Saltvik. R. Fabritius. S. 130.

Apterygota.

Seltenheit.

Machilis polypoda. Schon am 2. April 1911 wurde 1 Ex. von Herrn R. Cederhvarf unter einem Steine in der

Nähe von Mejlans bei Helsingfors, Nylandia, gefunden. J. Sahlberg. S. 112.

Arachnoidea.

Vermischte Notizen.

Verzeichnis von in Nord-Tavastland gesammelten Hydrachniden. Enthält 39 Arten, von welchen 20 in Finland nicht früher beobachtet sind. A. R. Ruoranen. S. 73—77.

Crustacea.

Vermischte Notizen.

Astacus fluviatilis L. Parasitisches Auftreten von *Branchiobdella parasita* Braun (sensu lat.). Siehe unten bei *Vermes.* A. Luther. S. 113—114.

Die Krebspest in der Lojo-Gegend, Regio aboënsis. Im Spätsommer 1909 wurden hier und da an den Ufern des Lojo-Sees tote Flusskrebse beobachtet, desgleichen, aber in grösserer Anzahl, im Hochsommer 1910. Mitte Juli 1910 waren die Krebse so dezimiert, dass stellenweise in einer Nacht nicht ein einziger Krebs an Plätzen erhalten wurde, wo früher in einer Nacht Hunderte von Krebsen gefangen worden waren. Ganz oder fast ganz ausgerottet war der Krebsstamm im Lojo-See, im Puujärvi-See, in fast allen kleinen Seen und Sümpfen in Lojo, Karislojo und Sammatti und in den Bächen und Flüssen, die mit den genannten Gewässern kommunizieren. Die Lojo-Gewässer waren aller Wahrscheinlichkeit nach durch Fanggeräte infiziert, die aus schon infektierten Gewässern in Tavastland nach Lojo gebracht worden waren. In der Tat wurden Krebse auch im Sommer 1910 in unverminderter Anzahl in einigen Seen gefangen, wo ein Verbot gegen freies Fischen aufrecht erhalten worden war. Runar Forsius. S. 114—115.

Mollusca.

Vermischte Notizen.

Acanthinula harpa Say. Für diese Art, die bisher aus Alandia nur von einem Fundort (Kirchspiel Jomala, Kasberget) bekannt war, wurden daselbst 5 neue Fundstätten konstatiert. Sie ist nach Vortr. als in Alandia allgemein verbreitet anzusehen und wurde von ihm regelmässig beim Suchen an geeigneten Standorten, d. h. in Wäldern mit *Myrtillus nigra*, gefunden. Sie ist ferner boreal und fehlt in ganz Süd-Finland und zum grossen Teil auch in Mittel-Finland. Das Auftreten in Alandia findet nach Vortr. seine Erklärung in der schon von Luther hervorgehobenen Annahme, dass die Art hier als ein Relikt aus kälteren Perioden zu betrachten ist (wie in der Flora *Cryptogramme crispa* L.). V. A. Korvenkontio. S. 116—117.

Neritina fluviatilis L. Kommt auf den Åland-Inseln im Süsswasser vor (in 7 Seen gefunden). Bisher war die Art in Finland ausschliesslich im Meere beobachtet worden. Sie meidet hier sogar die Brackwassergebiete der Flussmündungen. Ausserhalb der Grenzen Finlands tritt sie bekanntlich meist als typische Fluss- oder Süsswasserform auf. Diese Umstände veranlassten Luther zu der Annahme, dass vermutlich in erster Linie die Kalkarmut der finländischen Binnen-Gewässer die Ursache der erwähnten Erscheinung sei. Diese Ansicht findet nun, nach Vortr., in den in Åland gemachten Beobachtungen eine neue Stütze. Der Boden daselbst ist nämlich relativ reich an Kalk, was ohne Zweifel den Kalkgehalt der Gewässer vergrössert und somit *Neritina* günstigere Voraussetzungen zum Gedeihen darbietet. Das Auftreten der Schnecke im Inneren der Inseln in abflusslosen Kleinseen (Kirchspiel Saltvik, Toböle-See) beweist, dass sie hier während langer Zeit vom Meere abgeschieden gelebt hat. Die Schalen der Süsswasserformen sind zum Teil bedeutend grösser und dicker als diejenigen der in

benachbarten Meeresbuchten lebenden, häufig auch stark korrodiert. V. A. Korvenkontio. S. 117.

Unio und *Anodonta* in Alandia. Die Gattung *Unio* fehlt ganz in Alandia, was zum Teil vom Fehlen strömender Flüsse abhängig sein dürfte. Die Gattung *Anodonta* ist durch die Form *cygnea cellensis* vertreten, von der mehrere Lokalrassen unterschieden werden können; sie ist ganz allgemein in den Süsswasserseen verbreitet und tritt auch in den Brackwasserbuchten des Meeres auf. V. A. Korvenkontio. S. 117.

Marine Schalenablagerung in Lappland; Pfeilspitze aus der Steinzeit. Im Sommer 1910 wurde am Pasvik-Flusse in Lapponia inarensis, etwa 2 Meilen von der Eismeerküste, eine reiche marine Schalenablagerung gefunden. Die Ablagerung ist an einer kleinen Bucht am E-Ufer, ein wenig unterhalb der Stromschnelle Holmfossen und in der Nähe des Sees Klistervandet, gelegen. Sie befindet sich einige dm höher als der Klistervandet, der wieder etwa 11 m über d. M. liegt, und unmittelbar unter dem mit Kiefern und Birken bewachsenen Waldboden. Die Mächtigkeit ist gering, und im oberen Teile kommen recht grosse, durch Wellen abgerundete Steine vor. Die Schalenreste (29 Arten) sind von Herrn Doktor N. Knipowitsch in S:t Petersburg bestimmt worden und werden S. 175—176 aufgezählt; hier auch die Erörterung des Herrn Knipowitsch über den Fund. — In der Schalenablagerung wurde eine nicht vollendete Pfeilspitze (Fig. S. 177) aus feinkörnigem Quarz gefunden, derer Länge 78 mm und Breite 32 mm war. Nach Herrn Doktor J. Ailio dürfte sie der vierten Periode der Steinzeit, zirka 2,000 Jahre v. Chr., entstammen. Aus dem Funde geht hervor, dass derartige Geräte weit oben in Lappland angefertigt wurden. Harald Lindberg. S. 174—178.

Neu für das Gebiet.

Buliminus obscurus Müll. Wurde am 13. Juli 1910 in Alandia, Saltvik Toböle, Insel Lindholmen, nicht ganz spär-

lich angetroffen. Diese bisher nicht sicher aus Finland bekannte Art kam hier am trocknen Abhang und auf der Höhe eines von Linden und Eschen bewachsenen Hügels vor, speziell am Fusse der Eschen zwischen totem Laub und Ästen. Die Molluskenfauna war hier überhaupt sehr reich; u. a. kam *Hyalinia cellaria* Müll. reichlich vor. V. A. Korvenkontio. S. 115—116.

Wichtiger neuer Fundort.

Valvata piscinalis Müll. Alandia, Geta Ramsviken, in etwas brackischem Wasser, nur 2 Individuen (einziger Fundort in Alandia; anderswo in Finland ziemlich verbreitet). V. A. Korvenkontio. S. 117.

Vermes.

Vermischte Notizen.

Aeolosomatidae und *Naididae.* Ein Verzeichnis von 24 Arten der genannten Familien, die in Nylandia in der Gegend der Zoologischen Station Tvärminne sowie in den Umgebungen von Helsingfors (einige Exx. auch in Alandia) eingesammelt waren, wird vom Fräulein Stud. Dagmar Toivonen gegeben. Die meisten der aufgezählten Arten leben in süssem Wasser. Auch im Brackwasser wurden gefunden: *Aeolosoma tenebrarum, Chaetogaster diaphanus, Ch. crystallinus, Ch. langi, Ch. limnaei, Stylaria lacustris, Nais elinguis, N. variabilis* und *Paranais uncinata.* Im Wasser mit stärkerem Salzgehalt wurden nur 3 Arten beobachtet: *Chaetogaster limnaei* (Tvärminne Långskär, Salzgehalt 5,6—5,7 $^0/_{00}$), *Stylaria lacustris* und *Chaetogaster diaphanus* (Helsingfors Pörtö). S. 15—21.

Branchiobdella parasita Braun (sensu lat.). Wurde in den Sommern 1900 und 1901 auf *Astacus fluviatilis* aus dem Lojo-See in der Regio aboënsis mehrmals und in reichlicher Menge angetroffen. Später noch ein paar mal auf Flusskrebsen beobachtet, die auf dem Markt in Helsingfors eingekauft waren. Schon von Spoof in „Notes about

some in Finland found species of non parasitical worms", Åbo 1889, S. 17, aus Finland erwähnt, jedoch ohne nähere Fundortsangabe. — Auch wurden vom Vortr. Eierkapseln vorgelegt, die aller Wahrscheinlichkeit nach zur selben Art gehörten und an in Helsingfors gekauften Flusskrebsen von Herrn Stud. Åke Laurin gefunden worden waren. — A. Luther. S. 113—114.

Tetracotyle percae fluviatilis v. Linst. Mehrere Zehnten von Cysten bei einem einzigen Barsche. Durchmesser der Cysten 0,5—0,6 mm, derjenige des Tieres 0,45—0,51 mm. Diameter des Mundsaugnapfes 0,06 und des Bauchsaugnapfes 0,09 mm. Siehe ferner oben bei *Pisces*, S. 218. V. Jääskeläinen. S. 33—34.

Neu für das Gebiet.

Oligochaeta: Aeolosoma tenebrarum Veyd., *Ae. headleyi* Bedd., *Nais variabilis* Piguet, *Aulophorus furcatus* Oken, *Pristina tentaculata* Piguet, *Dero perrieri* Bousf., *Paranais uncinata* Örst. Dagmar Toivonen. S. 15—21.

Tetracotyle percae fluviatilis v. Linst. Karelia ladogensis, in der Gegend von Sortavala. Vgl. oben V. Jääskeläinen.

Protozoa.

Vermischte Notizen.

Henneguya psorospermica Thél. Wurde als Parasit bei *Esox lucius* beobachtet. Durchmesser der sphärischen Cysten 3,1 mm, Länge der Myxosporidien im Durchschnitt 0,026 mm. Siehe ferner oben bei *Pisces*. V. Jääskeläinen. S. 34.

Henneguya zschokkei Gurley. Parasit bei *Salmo alpinus* L. Siehe oben bei *Pisces*. V. Jääskeläinen. S. 34.

Neu für das Gebiet.

Henneguya psorospermica Thél. Karelia ladogensis. Vgl. oben V. Jääskeläinen.

II. Botanik.

Reiseberichte.

Herr Student Widar Brenner erstattet Bericht über eine Reise nach dem südöstlichen Kuusamo im Sommer 1908. S. 104—109.

Plantae vasculares.

Systematische Notizen.

Carex rotundata. Nach Herrn Doktor H. Lindberg muss *C. rotundata*, die früher in Finland mit *C. rostrata* vereinigt wurde, als eine spezifische, gute Art gelten. Vortr. hatte mehrmals beide Arten auf denselben Stellen gesehen, und es war immer leicht gewesen, dieselben auf Grund mehrerer konstanter und guter Merkmale aus einander zu halten. S. 53.

Glyceria maritima. Einige am Weissen Meere gesammelte Exemplare, die früher als *Gl. distans* f. *pulvinata* bestimmt waren, haben sich als *Gl. maritima* erwiesen. A. Palmgren. S. 14.

Glyceria suecica. Einige Exx. vom Ufer des Weissen Meeres, von Nylander im J. 1843 eingesammelt, die bisher als *Gl. maritima* aufgefasst waren, erwiesen sich als *Gl. suecica* angehörig. A. Palmgren. S. 14.

Hieracium cuspidifolium f. *breviusculum* n. f. M. Brenner. S. 37.

Linnaea borealis. Eine neue Form beschreibt Herr Rektor M. Brenner. S. 36—37.

Taraxacum Kuusamoënse. Eine Diagnose dieser Form gibt Herr Cand. Phil. A. Palmgren. S. 41.

Trifolium hybridum f. *coloratum* n. f. M. Brenner. S. 37.

Neu für das Gebiet.

Aira glauca. Lapponia ponojensis: Nylander, Fellman, Brenner, Montell. Wurde bisher mit *Aira alpina* ver-

wechselt, die jedoch nur aus Lapponia enontekiensis, inarensis, imandrensis und tulomensis im Herbarium des finländischen Universitätsmuseums vertreten ist. A. Palmgren. S. 12—14.

Carex digitata var. *pallens*. Von Herrn Cand. Phil. Alvar Palmgren vorgelegt. S. 53.

Linnaea borealis f. *leucoloba* Brenn. Nylandia, Ingå. M. Brenner. S. 36—37.

Polygonum lapathifolium × *persicaria*. Nylandia, Helsingfors. M. Brenner. S. 38.

Taraxacum-Formen:

T. Gelertii Raunk. Nylandia, Ekenäs: E. Häyrén. S. 9—10. — Satakunta: Bruno Florström. S. 55.

T. unguiculosum Lindb. fil. et Palmgr. Alandia: A. Palmgren. S. 14—15.

T. acutidens Lindb. fil. Lapponia kemensis, Muonio. — *T. Kittilense* Lindb. fil. An mehreren Orten in Finnisch-Lappland. — *T. sagittatum* Lindb. fil. Lapp. kemensis, Kittilä; Ostrobothnia kajanensis, Suomussalmi (O. Kyyhkynen). — *T. guttulatum* Lindb. fil. Lapp. kemensis, Kittilä (Vortr. und G. Lång); Ostrobothnia kajanensis, Suomussalmi (O. Kyyhkynen); Ostrobothnia media, Lappajärvi (A. L. Backman); Savonia australis, Savitaipale (H. Buch). — *T. molle* Lindb. fil. Ostrobothnia kajanensis, Suomussalmi (O. Kyyhkynen). — Harald Lindberg. S. 35—36.

T. trilobatum Palmgr. und *T. conforme* Palmgr. Alandia: A. Palmgren. S. 42.

T. lucidum Dahlst. Satakunta, Björneborg: Bruno Florström. S. 71.

T. cuspidatum Markl., *T. submaculosum* Markl., *T. subtile* Markl., *T. assurgens* Markl., *T. Karelicum* Lindb. fil. et Markl., *T. undulatum* Lindb. fil., alle in Karelia ladogensis im Sommer 1910 eingesammelt. G. Marklund. S. 90.

T. Ostrobottnicum Lindb. fil. Ostrobothnia borealis, Gegend von Oulu. M. E. Huumonen. S. 90.

T. chloroleucum Dahlst. und. *T. cyanolepis* Dahlst. Satakunta, Björneborg Räfsö. — *T. croceiflorum* Dahlst. Satakunta, Björneborg. — B. Florström. S. 112.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Allium ursinum. Alandia, Kökar Brunskär: Nandor Johansson. S. 53.

Asperula odorata. Tavastia australis, Pälkäne: Karin Aström. S. 160.

Carex livida. Regio aboënsis, Bjärnå: H. Rancken. S. 160.

C. remota. Alandia, Eckerö Storby: Bruno Florström. S. 54.

Centaurea scabiosa. Kuusamo Mattila: Widar Brenner. S. 107.

Festuca elatior. Kuusamo Mattila, als Ackerunkraut im Jahre 1908 beobachtet: Widar Brenner. S. 107.

Galium triflorum. Kuusamo, Somerojoki: Widar Brenner. S. 108.

Glyceria suecica. Am Ufer des Weissen Meeres: Nylander nach A. Palmgren. S. 14.

Lychnis alpina. Regio aboënsis, Bjärnå: H. Rancken. S. 160.

Myriophyllum verticillatum f. *intermedia.* Savonia australis, Willmanstrand Kaukas. Th. Sælan. S. 33.

Poa irrigata. Nylandia, Ingå, 3 Lokale. M. Brenner. S. 38.

Potamogeton filiformis × *vaginatus* (det. O. Hagström). Lapponia kemensis, Kuolajärvi Kutsanjoki Karjalansuvanto: E. af Hällström. S. 90.

Stellaria uliginosa. Kuusamo Vihtavaara: Widar Brenner. S. 107.

Taraxacum-Formen:

T. opacum Dahlst. Ostrobothnia borealis, Lapponia kemensis und Lapponia inarensis. — *T. Kuusamoënse* Lindb. fil. et Palmgr. Lapponia kemensis, Kittilä Sirkankylä. — *T. remotijugum* Lindb. fil. Häufig in Lappland. Scheint eine der verbreitetsten und ältesten Arten in Finland zu sein. Speziell von der Stadt Kuopio nach

Norden verbreitet, im Süden selten. — *T. Hjeltii* Dahlst. Lapp. kemensis, Kolari und Muonio. — *T. intricatum* Lindb. fil. Lapp. kemensis, Orajärvi. — Harald Lindberg. S. 35—36.

Taraxacum-Formen aus Kuusamo. A. Palmgren. S. 39—42. Vgl. Medd. Soc. pro F. et Fl. Fenn. 36, S. 15.

Neu für Satakunta: *T. crassipes* Lindb. fil., *T. duplidens* Lindb. fil., *T. fasciatum* Dahlst., *T. hamatum* Raunk., *T. latisectum* Lindb. fil., *T. longisquameum* Lindb. fil. — Neu für das finländische Festland, in Satakunta gefunden: *T. biforme* Dahlst., *T. brevisectum* Palmgr., *T. cordatum* Palmgr., *T. dilatatum* Lindb. fil., *T. laciniosum* Dahlst. — Bruno Florström. S. 55.

T. alatum Lindb. fil., *T. pectinatiforme* Lindb. fil., *T. semiglobosum* Lindb. fil. Satakunta. Bruno Florström. S. 71.

Verwildert oder eingeschleppt.

Lepidium apetalum. Tavastia australis, in der Stadt Heinola im Sommer 1909. Harald Lindberg. S. 53.

Primula elatior. Nylandia, Ekenäs: L. Reuter. — Karelia ladogensis, Parikkala Ristimäki: T. Hannikainen. — Satakunta: Mela—Cajander. — Ostrobothnia kajanensis, Kajana: A. J. Malmgren. — E. Häyrén. S. 7—8.

Sedum Ewersii. Nylandia, Helsingfors. G. Pehrman. S. 38.

Thlaspi alpestre. Zu den in Medd. Soc. pro F. et Fl. Fenn. 35, S. 163—166, und ibid. 36, S. 229, publizierten Fundorten kommen jetzt noch folgende neue hinzu. — Nylandia, Helsinge Degerö im Jahre 1897: F. W. Klingstedt; Esbo im J. 1910: H. Lindberg. — Regio aboënsis, Koski Väärlä 1910: H. Lindberg. — Satakunta, Birkala in der Nähe von Epilä 1909: Th. Grönblom. — Tavastia australis, Lammi zwei Fundorte 1909: A. L. Backman. — Savonia borealis, Kuopio Savilahti 1909: K. Linkola. — Die Art scheint sich also immer noch in Finland weiter zu verbreiten. E. Häyrén. S. 10—11.

In der Gegend von Oulu (Uleåborg), Ostrobothnia borealis, ist die Art, die vor etwa zehn Jahren auf einer dortigen Wiese zum ersten mal gefunden wurde, seitdem nach allen nahegelegenen Wiesen eingewandert. M. E. Huumonen. S. 11.

Vicia melanops. Nylandia, Helsingfors Sörnäs: I. Forsius. S. 159.

Monstrositäten und Formen.

Campanula rotundifolia f. *monstrosa.* Blüte mit 15 Kelchblättern, 17-zähliger Krone, etwa 16 Staubblättern und 9 Marken. Nylandia, Kyrkslätt. R. Gripenberg. S. 38.

Hieracium cuspidifolium f. *breviusculum* Brenn. Nylandia, Ingå. M. Brenner. S. 37.

Phleum pratense ff. *monstrosae.* a) Am Ende des Halmes zwei gleichstarke, gut entwickelte Ähren. b) Mehrere einzelne Ährchen mit Zwischenräumen. Nylandia, Ingå. M. Brenner. S. 38.

Picea excelsa:

Abweichende Formen: 1) Kombination von f. *oligoclada* Brenn. mit f. *virgata* Jacq. und f. *nodosa* Brenn. aus Nylandia, Kirchspiel Ingå, Svartbäck Måsaholmen, Fig. 1. — 2) Typische *virgata*-Fichte aus Nylandia, Ingå, Fig. 2; schon in Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 30, S. 10—11, erwähnt. — 3) Zwei neue *oligoclada*-Exx. wurden im Kirchspiel Ingå, Svartbäck, beobachtet. — 4) Prolifikation bei einem Fichtenzapfen aus Nylandia, Ingå Skämö. Der Zapfen trägt an der Spitze einen Nadeln tragenden Jungtrieb; die Zapfenschuppen sind nach oben breit, abgerundet und ganzrandig. — M. Brenner. S. 21—23.

Eine Sammlung Fichtenzapfen wird von Herrn Kand. Phil. A. Backman demonstriert, u. a. auch eine von ihm f. *Blomqvisti* benannte Form. S. 172.

F. *viminalis.* Ostrobothnia media, Frantsila: J. J. Tuokkala. S. 160. — Kuusamo, Mustavaara: E. Häyrén. S. 7.

F. *virgata*. Nylandia, Helsinge: E. Häyrén. S. 6.

Platanthera bifolia. Die in Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 26, S. 3—4, mitgeteilte Diagnose der f. *tricornis* ist dahin zu berichtigen, dass die drei Sporne von einem der inneren Kelchblätter, und zwar der Lippe, und von den zwei äusseren Seitenblättern getragen werden. Die Blüten sind also zygomorph. Ferner nehmen sie mit einseitig nach rechts gewundenen Fruchtknoten die gewöhnliche Stellung der *Pl. bifolia*-Blüten ein und weichen hierdurch, wie auch durch die Form und Länge der Sporne, von den von Sommier (Bull. d. Soc. bot. Ital. 1898) und Hemsley (Journ. Linn. Soc. 38, N:o 263) beschriebenen *tricalcarata*-Formen ab und stehen intermediär zwischen jenen und dem Typus da. Als echte Peloria-Formen mit Spornen auf den drei inneren Kelchblättern bildet Hemsley zwei Blüten ab (Journ. Linn. Soc. 38, N:o 267), und eine ebensolche Form ohne Lippe und Sporne stellen die 10 Blüten eines von A. N. Arppe in Savonia australis, Taipalsaari, gefundenen Exemplares dar (Medd. Soc. F. et Fl. Fenn. 18, S. 235). Zwischen der letztgenannten Form und der normalen einspornigen steht ein von K. Ståhlberg in der Gegend von Kuopio, Savonia borealis, gefundenes Ex. mit 16 Blüten, von welchen drei 3—8 mm lange Sporne tragen, während die übrigen ohne Sporne sind. Nach Verf. sind alle diese Abweichungen als monströs aufzufassen. M. Brenner. S. 23—27.

Trifolium hybridum f. *coloratum*. Nylandia, Sibbo. G. Pehrman. S. 37.

Trifolium repens f. *monstrosa*. Die inneren Blüten in einigen Köpfchen mit aufrechten Stielen, die 3—5-mal länger als die zurückgebogenen Stiele der äusseren Blüten und bis 10-mal länger als die Kelchröhre sind, in anderen Köpfchen desselben Individuums oder sogar in demselben Köpfchen zu typischen kurz- oder langgestielten Blättern umgebildet. Nylandia, Ingå. M. Brenner. S. 37—38.

Typha latifolia f. *didyma*. Nylandia, Ingå. M. Brenner. S. 37.

Vaccinium myrtillus f. *leucocarpa.* Nylandia, Ekenäs Österby: O. Wikholm. — Fernere 7 Fundorte in Finland sind von Herrn Kand. E. Häyrén S. 8—9 verzeichnet.

Vermischte Notizen.

Pflanzenfossilien in geschichtetem Eismeerton. Im Sommer 1910 wurden zwei *Dryas*-Blätter, einige Steine von *Empetrum nigrum,* Blätter einer *Polytrichum*-Art und ein Fruchtschlauch einer *Carex*-Art in typischem geschichtetem Eismeerton gefunden. Der Fundort ist in Finnisch-Lappland im Kirchspiel Enare, Dorf Kyrö, unweit der Mündung des Flusses Ivalojoki in den Enare-See, zirka 115 m über d. M., gelegen. Harald Lindberg. S. 4—5.

Die Taraxacum-Flora in Finnisch-Lappland ist derjenigen in Süd-Finland ganz unähnlich und speziell reich an Pollen entbehrenden Arten. Harald Lindberg. S. 35—36.

Über das Fehlen des Pollens bei Taraxacum gab Herr Doktor Harald Lindberg einige Notizen. Beim Kultivieren von *T. canaliculatum* im Botanischen Garten in Helsingfors wurde festgestellt, dass aus derselben Wurzel Köpfchen ohne und solche mit spärlichem oder reichlichem Pollen sich entwickeln. Dieses Verhältnis wurde auch bei *T. rubicundum* und *T. croceum* beobachtet. Ausser diesen Arten treten in der Natur auch die folgenden sowohl mit als ohne Pollen auf: *T. fulvum, T. laetum, T. biformatum* und *T. remotijugum.* Nach Vortr. darf man daher bei Arten, die diese Eigenschaft aufweisen, nicht nur auf dieses Merkmal hin Subspezies aufstellen. S. 36.

Alchemilla subcrenata war die einzige in der Gegend von Oulu (Uleåborg) beobachtete *Alchemilla*-Art. M. E. Huumonen. S. 90.

Potamogeton filiformis × *vaginatus* aus Lapponia kemensis, Kirchspiel Kuolajärvi (vgl. oben, S. 239). Der Fund ist von besonderem geographischem Interesse, da die Eltern nicht mehr auf dem Fundplatz zu finden sind und *P.*

vaginatus in Finland heutzutage auf den nördlichen Teil des Bottnischen Meerbusens beschränkt ist. Harald Lindberg. S. 90—91.

Elymus arenarius in Lappland. Herr Cand. Phil. Thore Fries begleitete Verf. am 29. Juli 1910 zum Flusse Kummaeno in Schwedisch-Lappland, wo am rechten Ufer etwa 2 km oberhalb des Ausflusses in den Könkämäeno (Muonio-Fluss) und ungefähr ebenso weit vom Südende des Sees Kilpisjaur in Lapponia enontekiensis, also in der Nähe der finländischen Grenze, *Elymus arenarius* reichlich auf mehreren Flugsandhügeln vorkommt. Die Art schien hier gut zu gedeihen. Da der Fundplatz zirka 470 m über d. M. gelegen ist, ist Verf. der Ansicht, dass *Elymus* hier nicht als ein Meeresuferrelikt betrachtet werden kann. Ferner wäre *Elymus* nach Verf. von hier mit dem Flusswasser im Frühling nach Ylimuonio in Lapponia kemensis getrieben worden, wo er früher gefunden worden ist. J. Montell. S. 95—96.

Musci.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Bryum purpurascens. Satakunta, Björneborg Ytterö (det. V. F. Brotherus): E. Häyrén. S. 6.

Sphagnum Lindbergii. Regio aboënsis, Bjärnå: H. Lindberg. S. 160.

Lichenes.

Neu für das Gebiet.

Cladonia glauca. Nylandia, Kyrkslätt: G. Lång. S. 89. — Ostrobothnia borealis, Kempele: M. E. Huumonen. S. 72.

Seltenheiten. — Wichtigere neue Fundorte.

Alectoria bicolor. Regio aboënsis, Turku (Åbo) Hirvensalo und Parainen (Pargas) Bodnäs: K. Linkola. S. 112.

Cladonia fimbriata f. *subcornuta*. Ostrobothnia borealis, Oulu (Uleåborg): M. E. Huumonen. S. 72.

Nephroma arcticum und *Peltigera scabrosa* sind in den Gegenden von Turku (Åbo) und Parainen (Pargas), Regio aboënsis, ziemlich häufig. K. Linkola. S. 113.

Solorina spongiosa. Regio aboënsis, Parainen Malmi (Pargas Malm). — Savonia borealis, Kuopio Puutosmäki. — K. Linkola. S. 112.

Fungi.

Vermischte Notizen.

Rhizopogon roseolus. Regio aboënsis, Dalsbruk: E. Qvarnström. — Satakunta, Kumo: H. Rancken. — H. Rancken. S. 4.

Der in der Sitzung im März 1908 vorgelegte Pilz (Medd. Soc. pro F. et Fl. Fenn. 34, S. 112 und 222) ist nicht *Rh. luteolus*, sondern *Elaphomyces granulatus*. H. Rancken. S. 4. Siehe auch unter Zoologie, S. 214.

Polyporus lucidus. Nylandia, Esbo: R. Frey. S. 160.

Register

öfver

de vetenskapliga meddelandena.

Mötet den 1 oktober 1910.

Sid.

Palmén, J. A. Minnesord öfver A. J. Siltala 2
Forsius, Runar. Tre bladsteklar 3
Rancken, H. *Rhizopogon roseolus* och andra tryffelliknande svampar 4
Lindberg, Harald. Ny finsk förekomst af fossila glaciala växter 4
Reuter, O. M. *Homalomyia*-larver i människans tarmkanal. . . 5
Häyrén, Ernst. Anmärkningsvärda växtfynd 6
— *Vaccinium myrtillus* L. f. *leucocarpa* Dum. från Ekenäs . 8
— *Taraxacum Gelertii* Raunk. från Ekenäs 9
— Notiser om *Thlaspi alpestre* L. 10
Huumonen, M. E. *Thlaspi alpestre* Oulun seuduilla 11
Palmgren, Alvar. *Aira alpina* L. och *Aira glauca* Hn. i Finland 12
— Botaniska meddelanden. 14
Toivonen, Dagmar. Bidrag till kännedomen om södra Finlands vattenoligochaetfauna 15
Brenner, M. Abnorma granar *(Picea excelsa* (Lam.) Link) i Ingå 21
— Abnorma blommor hos *Platanthera bifolia* (L.) Rchnb. . . 23
Enwald, K. H., ja Lönnbohm, O. A. F. Metsäsopulin (*Myodes schisticolor* Lillj.) esiintymisestä Kuopion seuduilla . . 27

Mötet den 5 november 1910.

Koponen, J. S. W. *Myodes schisticolor* Ruovedeltä 32
Järvi, T. H. *Phalacrocorax carbo* Tervolan pitäjästä 32

Sid.
Levander, K. M. *Nucifraga caryocatactes* från Kuhmoniemi. . . 32
Wegelius, A. *Deilephila nerii* L. funnen i Björneborg 32
— *Upupa epops* L. från Björneborg 33
Sælan, Th. *Myriophyllum verticillatum* L. f. *intermedia* Koch från södra Savolaks 33
Jääskeläinen, Viljo. Suomelle uudet kalaloiset Laatokasta . . 33
— *Hyponomeuta padi* Zll. tuhohyönteisenä Sortavalassa . . 35
Lindberg, Harald. *Taraxacum*-former från finska Lappmarken 35
— Korgar med och utan pollen hos samma *Taraxacum*-stånd 36
Brenner, M. Nya eller annars anmärkningsvärda fröväxter . . 36
Palmgren, Alvar. *Taraxacum*-former från Kuusamo 39
— Nya *Taraxacum*-former från Åland 42
Sahlberg, J. Fyra för vår fauna nya *Coleoptera*, funna i trakten af Helsingfors i oktober 1910 42

Mötet den 3 december 1910.

Levander, K. M. Djur- och växtreservation i hufvudstadens närhet 52
Lindberg, Harald. *Lepidium apetalum*, en för floran ny adventivväxt 53
— *Carex rotundata* en egen, god art. 53
Palmgren, Alvar. *Carex digitata* var. *pallens* 53
Johansson, Nandor. *Allium ursinum* från Kökar 53
Poppius, B. Abnorm gäddskalle från Enare 53
Linnaniemi, Walter M. *Phalacrocorax carbo* L. pesinyt Laatokan rantamilla 53
Sahlberg, J. *Pediacus depressus* Hbst från Sibbo 54
Florström, Bruno. Anmärkningsvärda fanerogamfynd 54
Sundvik, Ernst Edv. Iakttagelser angående humlorna 56
Sahlberg, J. Några för vår fauna nya och mindre kända aleocharider 58

Mötet den 4 februari 1911.

Ruotsalainen, A. Sisälmysloismatojen levenemisestä ja esiintymisestä Helsingin lapsissa 71
Florström, Bruno. *Taraxaca* från Satakunta 71
Huumonen, M. E. *Cladonia glauca* Floerk. ja *Cl. fimbriata* f. *subcornuta* Nyl.. 72
Wuorentaus, Y. Huomattavia *Hemiptera*-löytöjä 72
Ruoranen, A. R. Verzeichnis von in Nord-Tavastland gesammelten Hydrachniden 73

Sid.
Forsius, Runar. Zur Kenntnis einiger Blattwespen und Blattwespenlarven 77

Mötet den 4 mars 1911.

Lång, G. *Cladonia glauca* från Kyrkslätt 89
Marklund, G. *Taraxacum*-former från Ladoga-Karelen 90
Forsius, Runar. Lefvande exemplar af *Lophyrus* sp. och *Cephus infuscatus* 90
v. Essen, C. L. Två för Finland nya parasitsteklar 90
Huumonen, M. E. Kertomus kasvitieteellisistä havannoista Oulun seuduilla v. 1910 90
Lindberg, Harald. *Potamogeton filiformis* × *vaginatus* från Kuolajärvi 90
Frey, R. Dipterologiska notiser 91
Suomalainen, E. W. Rantakana, *Rallus aquaticus* L. 92
Pullokala, *Liparis lineatus* (Lepech.) Suomen sisäsaaristossa 94
Montell, Justus. Ett anmärkningsvärdt fynd af *Elymus arenarius* 95
Poppius, B. Eine neue *Lygus*-Art aus Finland 96
Forsius, Runar. Zur Kenntnis einiger aus Blattwespenlarven erzogener Schlupfwespen. 98
Brenner, Widar. En botanisk resa till sydöstra Kuusamo . . 104

Mötet den 8 april 1911.

Levander, K. M. *Upupa epops* L. iakttagen i Sakkola 111
Sahlberg, J. *Machilis polypoda* från Helsingfors-trakten 112
Florström, B. Tre för Finland nya *Taraxacum*-former 112
Linkola, K. Pari alueellamme harvinaista jäkälää 112
Luther, A. *Branchiobdella parasita* Braun i Finland 113
Forsius, Runar. Om kräftpesten i Lojotrakten 114
Korvenkontio, Valio A. Tutkimusmatkasta Ahvenanmaalla 1910 115
Reuter, O. M. Om de palearktiska arterna af hemiptersläktet *Notostira* Fieb. 118
Sahlberg, J. Uttalande om *Notostira*-former 128
Reuter, O. M. Diskussion rörande *Notostira*. 129

Mötet den 6 maj 1911.

Brotherus, V. F. Andra centurien af Bryotheca Fennica. . . 130
Fabritius, R. Anmärkningsvärda *Microlepidoptera* från Saltvik 130

Sid.
Reuter, Enzio. Upplysning om *Microlepidoptera* 130
v. Essen, C. L. Fjärilkokonger från fågelholk. 130
— Berättelse öfver entomologisk resa till Karelia ladogensis 131
Palmgren, Rolf. Meddelande om *Loxia curvirostra* 131
Palmén, J. A. I Finland 1879—1908 dödade rofdjur 131
Luther, A. Fynd af *Rissa tridactyla* (L.). 131
Reuter, O. M. De palearktiska arterna af vägglusfamiljen *(Cimicidae)* 132
— De inom Östersjöbäckenet funna *Aphelocheirus*-arterna . 140

Årsmötet den 13 maj 1911.

Forsius, R. Berättelse öfver biologiska bladstekelstudier 1910. 171
Poppius, Alfred. Apparat för uppblåsning af fjärillarver och luppstativ för insektundersökningar. 171
Backman, A. Kotteformer hos *Picea excelsa* 172
Forsius, Runar. Sen äggkull af *Scolopax rusticola*. 172
Luther, A. Zoologiska meddelanden 173
Lindberg, Harald. Ett fynd af pilspets från stenåldern i marint skalgrus vid Pasvik älf, cirka två mil från Ishafskusten 174
Forsius, Runar. Über einige *Diprion (Lophyrus* Latr.)-Arten . 178

Tjänstemännens årsredogörelser.

Ordförandens årsberättelse 143
Skattmästarens årsräkning 156
Botanices-intendentens årsredogörelse. 157
Zoologie-intendentens årsredogörelse 160
Bibliotekariens årsberättelse 169

Bulletin bibliographique 184

Übersicht der wichtigeren Mitteilungen 1910—1911 214

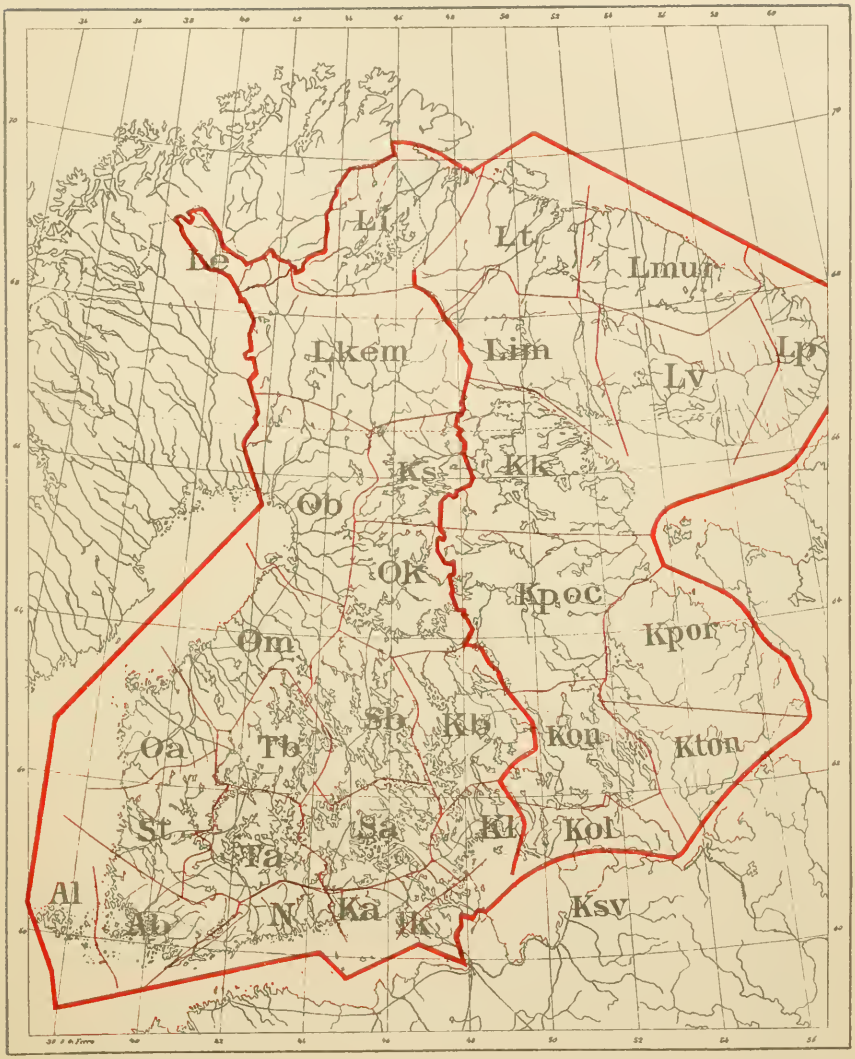

Ab	= Regio aboënsis	Kton	= Karelia transonegensis	N	= Nylandia
Al	= Alandia	Ks	= Kuusamo	Oa	= Ostrobothnia australis
Ik	= Isthmus karelicus	Ksv	= Karelia svirensis	Ob	= Ostrobothnia borealis
Ka	= Karelia australis	Le	= Lapponia enontekiensis	Ok	= Ostrobothnia kajanensis
Kb	= Karelia borealis	Li	= Lapponia inarensis	Om	= Ostrobothnia media
Kk	= Karelia keretina	Lim	= Lapponia Imandrae	Sa	= Savonia australis
Kl	= Karelia ladogensis	Lkem	= Lapponia kemensis	Sb	= Savonia borealis
Kol	= Karelia olonetsensis	Lmur	= Lapponia murmanica	St	= Satakunta
Kon	= Karelia onegensis	Lp	= Lapponia ponojensis	Ta	= Tavastia australis
Kpoc	= Karelia pomorica occidentalis	Lt	= Lapponia tulomensis	Tb	= Tavastia borealis
Kpor	= Karelia pomorica orientalis	Lv	= Lapponia Varsugae		

MEDDELANDEN

AF

SOCIETAS

PRO FAUNA ET FLORA FENNICA.

TRETTIONDESJUNDE HÄFTET
1910—1911.

MED EN KARTA OCH FYRA FIGURER I TEXTEN.

MIT EINER DEUTSCHEN ÜBERSICHT.

HELSINGFORS 1911.

Publications de la Societas pro Fauna et Flora Fennica en vente chez Edlundska bokhandeln (les Frères Hjorth), Librairie, à Helsingfors.

Notiser ur Sällsk:s pro Fauna et Flora Fennica förhandlingar:

8:de	häftet	(1864—69, 1882)	à Fmk	2: 50
9:de	„	(1868)	„ „	4: —
10:de	„	(1869)	„ „	5: —
11:te	„	(1871)	„ „	6: —
12:te	„	(1874)	„ „	6: —
13:de	„	(1871—74) . . .	„ „	6: —
14:de	„	(1875)	„ „	4: —

Acta Societatis pro Fauna et Flora Fennica:

Vol.	I	(1875—77) . . .	à Fmk	10: —
Vol.	II	(1881—85) . . .	„ „	8: 50
Vol.	III	(1886—88) . . .	„ „	10: —
Vol.	IV	(1887)	„ „	10: —
Vol.	V 1, I—III	(1888—95)	„ „	6: 50
Vol.	VI	(1889—90) . . .	„ „	15: —
Vol.	VII	(1890)	„ „	10: —
Vol.	VIII	(1890—93) . . .	„ „	10: —
Vol.	IX	(1893—94) . . .	„ „	12: —
Vol.	X	(1894)	„ „	10: —
Vol.	XI	(1895)	„ „	12: —
Vol.	XII	(1894—95) . . .	„ „	8: —
Vol.	XIII	(1897)	„ „	8: —
Vol.	XIV	(1897—98) . . .	„ „	8: —
Vol.	XV	(1898—99) . . .	„ „	10: —
Vol.	XVI	(1897—1900) . .	„ „	8: —
Vol.	XVII	(1898—99) . . .	„ „	9: —
Vol.	XVIII	(1899—1900) . .	„ „	7: —
Vol.	XIX	(1900)	„ „	9: —
Vol.	XX	(1900—1901) . .	„ „	7: —
Vol.	21	(1901—1902) . .	„ „	8: —
Vol.	22	(1901—1902) . .	„ „	7: —
Vol.	23	(1901—1902) . .	„ „	13: —
Vol.	24	(1909)	„ „	6: —
Vol.	25	(1903—1904) . .	„ „	10: —
Vol.	26	(1903—1904) . .	„ „	12: —
Vol.	27	(1905—1906) . .	„ „	12: —
Vol.	28	(1905—1906) . .	„ „	10: —
Vol.	29	(1906—1908) . .	„ „	8: —
Vol.	30	(1904—1906) . .	„ „	6: —
Vol.	31	(1908—1909) . .	„ „	9: —
Vol.	32	(1909)	„ „	10: —

Meddelanden af Societas pro Fauna et Flora Fennica:

1:sta	häftet	(1876)	à Fmk	1: 50
2:dra	„	(1878)	„ „	2: —
3:dje	„	(1878)	„ „	2: —
4:de	„	(1878)	„ „	2: —
5:te	„	(1880)	„ „	2: 50
6:te	„	(1881)	„ „	3: —
7:de	„	(1881)	„ „	2: —
8:de	„	(1881)	„ „	2: —
9:de	„	(1883)	„ „	2: —
10:de	„	(1883)	„ „	2: —
11:te	„	(1885)	„ „	2: 50
12:te	„	(1885)	„ „	3: —
13:de	„	(1886)	„ „	3: —
14:de	„	(1888)	„ „	3: —
15:de	„	(1889)	„ „	3: —
16:de	„	(1891)	„ „	3: —
17:de	„	(1892)	„ „	3: —
18:de	„	(1892)	„ „	3: 50
19:de	„	(1893)	„ „	1: 50
20:de	„	(1894)	„ „	1: 25
21:sta	„	(1895)	„ „	1: 75
22:dra	„	(1896)	„ „	1: 50
23:dje	„	(1898)	„ „	2: 50
24:de	„	(1897—98) . . .	„ „	2: —
25:te	„	(1898—99) . . .	„ „	1: 50
26:te	„	(1899—1900) . .	„ „	2: —
27:de	„	(1900—1901) . .	„ „	2: —
28:de	„	(1901—1902) . .	„ „	1: 75
29:de	„	(1902—1903) . .	„ „	2: —
30:de	„	(1903—1904) . .	„ „	2: —
31:sta	„	(1904—1905) . .	„ „	2: —
32:dra	„	(1905—1906) . .	„ „	2: —
33:dje	„	(1906—1907) . .	„ „	2: —
34:de	„	(1907—1908) . .	„ „	2: —
35:te	„	(1908—1909) . .	„ „	3: 50
36:te	„	(1909—1910) . .	„ „	2: —
37:de	„	(1910—1911) . .	„ „	2: —

Herbarium Musei Fennici:

I.	Plantæ vasculares	(1889)	à Fmk	3: —
II.	Musci	(1894)	„ „	1: 50

Festschrift für Palmén. I—II.

(1905—1907) . . . à Fmk 40: —

Pris 2: — Fmk.

MBL/WHOI LIBRARY
WH 19IP G